Melih Ersoy

ORTADOĞU TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

KENTSEL POLİTİKA PLANLAMASI VE YEREL YÖNETİMLER ANA BİLİM DALI

YEREL YÖNETİMLERİN MALİ YAPILARI
KONULU
KENTSEL POLİTİKA PLANLAMASI STÜDYO I
ÇALIŞMALARI

"TÜRKİYE' DE YEREL YÖNETİMLERİN MALİ YAPILARI"

ÖNSÖZ

Bu kitap, UPL 521, Kentsel Politika Planlaması Studyo I, 1995 Bahar Dönemi'ne ait çalışmalar kapsamında hazırlanan araştırma raporlarının, Türkiye özelinde **Kamu Maliyesi** ve **Yerel Mali Yapılar** başlığı altında yeniden ele alınarak biraraya getirilmesi ile hazırlanmıştır. Çalışmalar Prof. Dr. Melih ERSOY, İller Bankası Genel Müdürü Emre TEKİNBAŞ ve Araş. Gör. Başak AYSAL'ın yönlendirmeleriyle, Müge AKKAR, Ebru ALARSLAN, Aslı ARAS, Ela BABALIK, Gül HAFIZOĞULLARI, Ersan OCAK, Nalan SEVİM tarafından yürütülmüştür.

Burada amaçlanan yerel yönetimlerin görevleri, başlıca gelir kalemleri ve bütçeleri üzerinde var olan bilgileri sistematik olarak sunmaktır.

Çalışmalarımız boyunca bize yardımcı olan ve destek veren Muğla Belediye Başkanı Sayın Orhan ÇAKIR'a, Başkan Yardımcısı Sayın Cafer DOĞAN'a, Başkan Sekreteri Sayın Dilek GÖZCÜ'ye, Muğla Belediyesi'nin tüm birim müdürlerine ve çalışanlarına, Mahalli İdareler Eski Genel Müdürü Sayın Teoman ÜNÜSAN'a ve Kontrolörler Şube Müdürü Sayın Abdurrahman ACAR'a teşekkür ederiz.

İÇERİK TABLOSU

A. 1580 SAYILI BELEDİYE YASASI ÇERÇEVESİNDE BELEDİYE'LERİN GÖREVLERİ

A1. BELEDİYELERİN GÖREV TANIMLARININ DAYANDIĞI TEMEL İLKELER

A2. TÜRKİYE'DE BELEDİYELERİN GÖREVLERİNİN TANIMLANIŞI

A3.TÜRKİYE'DE BELEDİYENİN GÖREVLERİNİN OLUŞUM TARİHÇESİ

A4. TÜRKİYE'DE BELEDİYENİN GÖREVLERİ

A4.1 Bütün Belediyeler İçin Zorunlu Olan Görevler:
A4.2 Gelirleri 50.000 Liradan Yukarı Olan Belediyeler İçin Ek Zorunlu Görevler
A4.3 Gelirleri 200.000 Liradan Yukarı Olan Belediyeler İçin Ek Zorunlu Görevler
A4.4 Gelirleri 500.000 Liradan Yukarı Olan Belediyeler İçin Ek Zorunlu Görevler
A4.5 Bütün Belediyeler İçin İsteğe Bağlı Görevler

A5. SONUÇ

B1. 2464 SAYILI BELEDİYE GELİRLERİ YASASI UYARINCA BELEDİYE GELİRLERİ

B1.1 GİRİŞ

B1.2 BELEDİYE ÖZGELİRLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

B1.3 2464 SAYILI YASA İLE YAPILAN DÜZENLEME

B1.4 2464 SAYILI BELEDİYE GELİRLERİ KANUNU

B1.4.1 Vergiler
B1.4.1.1 İlan ve Reklam Vergisi
B1.4.1.2 Eğlence Vergisi
B1.4.1.3 Haberleşme Vergisi

B1.4.1.4 Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi
B1.4.1.5 Yangın Sigorta Vergisi
B1.4.1.6 Çevre Temizlik Vergisi
B1.4.2 Belediye Harçları
B1.4.2.1 İşgal Harcı
B1.4.2.2 Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsat Harcı
B1.4.2.3 Kaynak Suları Harcı
B1.4.2.4 Tellallık Harcı
B1.4.2.5 Hayvan Kesimi Muayene ve Denetleme Harcı
B1.4.2.6 Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı
B1.4.2.7 Bina İnşaat Harcı
B1.4.2.8 Çeşitli Harçlar
B1.4.3 Harcamalara Katılma Payları
B1.4.3.1 Yol Harcamalarına Katılma Payı
B1.4.3.2 Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Payı
B1.4.3.3 Su Tesisleri Harcamalarına Katılma Payı
B1.4.4 Çeşitli Hükümler
B1.4.4.1 Ücrete Tabi İşler
B1.4.4.1.a Belediyelerin İlgililerin İsteğine Bağlı Olarak İfa Edecekleri Hertürlü Hizmetlerden Ücret Almaları
B1.4.4.1.b Belediyelere Tekel Olarak Verilmiş İşlerin Kendi Özel Hükümlerine Tabi Olan İşleri
B1.4.4.2 Müze Giriş Ücretleri ve Madenlerden Belediyelere Pay Verilmesi
B1.4.4.2.a Belediyelere Müze Giriş Ücretlerinden Pay Verilmesi
B1.4.4.2.b Belediyelere Madenlerden Pay Verilmesi

B1.5 GENEL DEĞERLENDİRME

B1.6 TABLOLAR

TABLO1: 2464 SAYILI BELEDİYE GELİRLERİ KANUNU
TABLO2: 92/3278 SAYILI BAKANLAR KURULU KARARI
TABLO3: 1989 - 1990 - 1991 - 1992 - 1993 YILLARINA AİT GELİR KESİN HESAP CETVELİ TAHSİLATI (GSMH DEFLATÖRLERİ İLE)

B2.1 TÜRKİYE'DE YEREL VERGİLER

B2.1.1 EMLAK VERGİSİ

B2.1.1.1 Verginin Konusu
B2.1.1.2 Verginin Matrahı ve Nispeti

B2.1.1.3 Verginin Tarh, Tahakkuk ve Tahsili
B2.1.1.4 Ceza Uygulamaları
B2.1.1.5 Emlak Vergisinde Muafiyet ve İstisnalar
B2.1.1.6 Vergi Hasılatının Dağılımı

B2.1.2 EMLAK VERGİSİ YASAL DÜZENLEMELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

B2.1.2.1 1970 Öncesi Emlak Vergileri : Arazi Vergisi Kanunu ve Bina Vergisi Kanunu
B2.1.2.2 1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu ve Değişiklikleri

B2.1.3 UYGULAMADA EMLAK VERGİSİ

B2.1.3.1 Vergi Değerinin Belirlenmesi : Formülasyon
B2.1.3.1.a Bina Vergi Değeri
B2.1.3.1.b Arsa Vergi Değeri
B2.1.3.1.c Arazi Vergi Değeri
B2.1.3.2 Tahsilat Süreci : Belediye'de Verginin Yöntemi
B2.1.3.2.a Beyan Dönemi
B2.1.3.2.b Tahsil Dönemi

B2.1.4 UYGULAMA SORUNLARI

B2.1.4.1 Yönetim Maliyetleri
B2.1.4.2 Güncellik Sorunları
B2.1.4.2.a Dört Yıllık Beyan Süresi
B2.1.4.2.b Verilerin ve Kayıtların Güncellik Sorunu
B2.1.4.3 Yasayla Belirlenen Muaflık ve İstisnaların Uygulamada Oluşturduğu Olumsuzluklar
B2.1.4.4 Arsa Değer Takdiri
B2.1.4.5 Toplanamayan Vergiler
B2.1.4.5.a Vergi Tahsilatında Belediyeler Tarafından Yapılan Usulsüzlükler
B2.1.4.5.b Mükellefler Tarafından Yapılan Usulsüzlükler

B2.1.5 EMLAK VERGİSİ UYGULAMA VE YÖNETİM SORUNLARINA KARŞI ÜRETİLEN ÇÖZÜMLER

B2.1.5.1 Yasal Düzenlemeler
B2.1.5.2 İşgücü Artırımı
B2.1.5.3 Vergi Yönetiminde Bilgisayar Kullanımı

B2.1.5.3.a Sözel Veri Programları
B2.1.5.3.b Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS)
B2.1.5.4 Vergi Tahsilatının Özelleştirilmesi

B2.2 ÇEVRE TEMİZLİK VERGİSİ

B2.2.1 GİRİŞ

B2.2.2 ÇEVRE TEMİZLİK VERGİSİ

B2.2.2.1 Tarihsel Gelişim
B2.2.2.2 Kanunun Konusu ve Kapsamı
B2.2.2.3 Verginin Mükellefi ve Mükellefin Yükümlülükleri
B2.2.2.4 Gruplandırma ve Derecelere İntibak İşlemi
B2.2.2.5 Gelirin Bölüşümü
B2.2.2.6 Çevre Temizlik Vergisi Uygulama Süreci
B2.2.2.7 Çevre Kirliliği Önleme Fonu ve Çevre Kirliliğini Önleme Fonu Yönetmeliği
B2.2.2.8 Çevre Temizlik Vergisi'ndeki Sıkıntılar

B2.2.3 DİĞER İLGİLİ YÖNETMELİKLER

B2.2.3.1 Gayrı Sihhı Müesseseler Yönetmeliği
B2.2.3.2 İş Yeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik
B2.2.3.3 Atıksuların Kanalizasyon Şebekesine Deşarj Yönetmeliği
B2.2.3.4 Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği
B2.2.3.5 Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği

B2.2.4 TABLOLAR

TABLO1: Çevre Temizlik Vergisi Uygulama Süreci
TABLO2: Evsel Atıksuların Kanalizasyon Şebekesine ve Alıcı Ortama Deşarj Koşulları

B3. MERKEZİ HÜKÜMET KAPSAMINDA OLMAYAN VE 2464 SAYILI BELEDİYE GELİRLERİ KANUNU DIŞINDA SAĞLANAN BELEDİYE GELİRLERİ

B3.1 GİRİŞ

B3.2 1580 SAYILI BELEDİYE KANUNU VE BELEDİYE GELİRLERİ

B3.3 C CETVELI KAPSAMINDAKİ GELİRLER

B3.3.1 Vergi Gelirleri : Deniz, Göl ve Nehirlerde Seyrüsefer Eden Küçük Su Araçları İçin Verilecek Ruhsat Harçları
B3.3.2 Vergi Dışı Gelirler
B3.3.2.1 Harcamalara Katılma Payları
B3.3.2.1.a Ayrıcalıklı veya Ruhsat Gerektiren Onaylı Anlaşmalar Uyarınca Alınacak Pay
B3.3.2.1.b Kapalı Çarşı, Bedesten gibi Müşterek ve Birbirine İrtibatı Olan Emlakın Giderlerine İştirak Payı
B3.3.2.1.c Mülk Sahiplerinin Garanti Ettikleri Hizmetlere Katılma Payları
B3.3.2.1.d Altyapısı Yapılmamış Yerler İçin Alınan Teknik Altyapı Bedelleri
B3.3.2.2 Belediye Malları Gelirleri
B3.3.2.2.a Taşınmaz Mallardan Alınan Gelirler
- Peşin Para ile Yapılan Satış Bedelleri
- Kiralar
- Ecrimisiller

B3.3.2.2.b Taşınır Mallardan Alınan Gelirler
B3.3.2.2.c Taşınır Değerler Gelirleri
- Tahvil Karşılıkları
- Diğer Taşınır Değerler Gelirleri

B3.3.2.3 Ücretler
B3.3.2.3.a Toptancı Hali İşgal Ücreti
B3.3.2.3.b Toptancı Hali Taşıma Ücreti
B3.3.2.3.c Toptancı Hali Resmi
B3.3.2.3.d Sulama Suyu Ücreti
B3.3.2.4 Ceza Gelirleri
B3.3.2.4.a Para Cezaları
B3.3.2.4.b Zaptolunan Eşya Bedelleri
B3.3.2.5 Tahsisi Mahiyetteki Gelirler
B3.3.2.5.a Numaralama Gelirleri
B3.3.2.5.b Zührevi Hastalıklarla Savaş Gelirleri
B3.3.2.5.c Muhtaç Asker Ailelerine Yardım Gelirleri
B3.3.2.5.d Ekmeklik Un Zamları
B3.3.2.5.e İvaz Karşılığı ve İvazsız Bağışlar
B3.3.2.5.f Geri Alınacak Paralar
B3.3.2.5.g İç ve Dış Borçlanmalar

B3.3.3 Özel Fonlar : Muhtaç Asker Aileleri Fonundan Alınan Yardım

B3.4 C CETVELI DIŞINDAKİ GELİRLER

B3.4.1 Ücretler, Kira ve İşletme Gelirleri
B3.4.1.1 Belediye Meskenleri Yapmak, Satmak ve Kiralamak
B3.4.1.2 İskelelerle İlgili Ücret Tarifesi
B3.4.1.3 Ortak Tesislerde İdare ve Gelirler
B3.4.2 Fon ve Özel Yardımlar
B3.4.2.1 Otopark Fonu
B3.4.2.2 Borç Ödeme Fonu
B3.4.2.3 Yenileme Fonu
B3.4.3 Ceza Gelirleri
B3.4.3.1 Vergi ve Resimleri Süresinde Ödemeyenlere Uygulanacak Ceza
B3.4.3.2 Belediyelerin Ruhsat, Resim ve Vergilerine Tabi İşleri Ruhsat Almadan Görenlere Uygulanacak Ceza
B3.4.3.3 Ruhsatsız ve Mevzuata Aykırı Bina Yapanlarla İmarla İlgili Yükümlülüklerini Yerine Getirmeyen Mülk Sahiplerine Uygulanacak Ceza
B3.4.3.4 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak İşlemler Hakkında Kanun Hükümlerine Uymayanlara Uygulanacak Ceza
B3.4.3.5 3621 sayılı Kıyı Kanunu Hükümlerine Uymayanlara Uygulanacak Ceza
B3.4.3.6 394 sayılı Hafta Tatili Hakkında Kanun Hükümlerine Uymayanlara Uygulanacak Ceza
B3.4.3.7 80 sayılı Belediyelerce Kurulan Toptancı Hallerinin İdaresi Hakkında Kanun Hükümlerine Uymayanlara Uygulanacak Ceza
B3.4.3.8 Pazarlıksız Satış Mecburiyetine Uymayanlara Uygulanacak Ceza
B3.4.3.9 3122 sayılı Öğretici ve Teknik Filmler Hakkında Kanun Hükümlerine Uymayanlara Uygulanacak Ceza
B3.4.3.10 3517 sayılı Yazılı ve Basılı Kağıtların Kese Kağıdı Olarak Kullanılmasına Dair Kanun Hükümlerine Uymayanlara Uygulanacak Ceza

B3.5 TABLOLAR

TABLO1: Raporda Adı Geçen Yürürlükteki Kanunlar
TABLO2: 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun İlgili Hükümleri

B4. BELEDİYE'LERİN MERKEZİ YÖNETİM VERGİ GELİRLERİNDEN ALDIĞI PAYLAR, MERKEZİ YÖNETİM KURUMLARINDAN ALDIKLARI KARŞILIKSIZ YARDIMLAR VE OLAĞANÜSTÜ GELİRLERİ

B4.1 GİRİŞ

B4.2 MERKEZİ YÖNETİM GELİRLERİNDEN ALINAN BELEDİYE PAYLARI

B4.2.1 1981 Öncesi Merkezi Gelirlerinden Yönetim Alınan Paylar
B4.2.2 1981 Sonrası Merkezi Yönetim Gelirlerinde Alınan Paylar
B4.2.2.1 Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Belediyelere Ayrılan Paylar
B4.2.2.1.a Büyükkent Belediyeleri Dışında Tüm Belediyelere Nüfusları Oranında Bölüştürülen Paylar
B4.2.2.1.b Belediyeler Fonu
B4.2.2.1.c Mahalli İdareler Fonu
B4.2.2.2 Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Büyükşehir Belediyelerine Ayrılan Paylar
B4.2.2.3 Akaryakıt Tüketim Vergisi

B4.3 MERKEZİ YÖNETİMDEN BELEDİYELERE YAPILAN KARŞILIKSIZ YARDIMLAR

B4.3.1 Maliye Bakanlığı
B4.3.2 İller Bankası
B4.3.3 Trafik Hizmetlerini Geliştirme Fonu
B4.3.4 Bayındırlık ve İskan Bakanlığı
B4.3.5 775 Sayılı Gecekondu Kanunu
B4.3.5.1 Türkiye Emlak Kredi Bankası'nda, İlgili Belediyeler Adına Açılacak Özel Hesapta toplanan Fonlar
B4.3.5.2 Türkiye Emlak Kredi Bankası'nca Açılacak Özel Bir Hesapta Toplanan Fonlar
B4.3.6 Çevre Bakanlığı
B4.3.7 Turizm Bakanlığı
B4.3.7.1 Vidanjör, Arazöz ve Çöp Kamyonu Yardımları
B4.3.7.2 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu ile Uygulama Yönetmeliği gereğince Fon'dan Aktarılan Pay ile Bütçeye Konulan Ödenekten Turizm Bakanlığı'nca yapılan yardımlar
B4.3.8 Kültür Bakanlığı
B4.3.9 Kalkınmada Öncelikli Yöreler ve DPT

B4.3.10 Hazine
B4.3.11 Merkezi Yönetimin Doğrudan Yerel Hizmetleri Üstlenmesi

B4.4 OLAĞANÜSTÜ GELİRLER VE BORÇLANMALAR

B4.4.1 Belediyelerin İller Bankası'ndan, Diğer Devlet Bankalarından ve Başka Kuruluşlardan Aldığı Borçlar
B4.4.1.1 İller Bankası
B4.4.1.1.a Yapılacak İşin Belediyeler Adına İller Bankası Tarafından Yüklenildiğinde Verilen Krediler
B4.4.1.1.b Belediyelerin Doğrudan gerçekleştireceği İşlerde Verilen Krediler
B4.4.1.2 Devlet Su İşleri
B4.4.1.3 Çevre Bakanlığı
B4.4.1.4 Kültür Bakanlığı
B4.4.1.5 Toplu Konut İdaresi
B4.4.1.5.a Toplu Konut Fonu
B4.4.1.5.b Geliştirme ve Destekleme Fonu
B4.4.2 Devletin Belediye Borçlarını Ertelemesi yada Tümüyle Üzerine Alması

B4.5 SONUÇ

B4.6 GRAFİKLER

Grafik 1: 1988-1992 Yılları Arasında Merkezi Yönetime Aktarılan Payların Belediye Gelirleri İçindeki Yeri

Grafik 2: 1988-1992 Yılları Arasında Merkezi Yönetim Vergi Gelirlerinden Belediyelere Aktarılan Payın Kendi İçinde Dağılımı

Grafik 3: 1988-1992 Yılları Arasında Merkezi Yönetim Vergi Gelirlerinden Belediyelerin Aldığı Paylar ile Karşılıklı ve Karşılıksız Yardımların Karşılaştırılması

Grafik 4: Merkezi Yönetimden Toplam Karşılıklı ve Karşılıksız Yardımların Toplam Belediye Gelirleri ile Karşılaştırılması

Grafik 5: 1988-1992 Yılları Arasında Karşılıklı ve Karşılıksız Merkezi Yönetim Yardımlarının Değişimi

Grafik 6: 1992 Yılı Karşılıklı ve Karşılıksız Merkezi Yardımların Dağılımı

C. BELEDİYE'NİN BÜTÇE YAPISI

C1. GİRİŞ

C2. BELEDİYE BÜTÇESİ VE BELEDİYE MUHASEBESİ

C2.1 Bütçe Nedir?
C2.2 Belediye Muhasebesi
C.2.2.1 Belediye Ana Bütçesi ile İlgili Hesaplar
C2.2.2 Belediye Katma Bütçeli İşletmeleri ile İlgili Hesaplar
C2.2.3 Belediye Muhasebesinde Kullanılan Hesaplar ve Yevmiye Sistemi
C2.2.3.1 Hesap Planı
C2.2.3.2 Yevmiye Sistemi ve Açılış Kayıtları
C2.2.3.3 Günlük Hesap Kontrol Cetveli

C3. BELEDİYE BÜTÇESİNİN HAZIRLANMASI ve ONANMASI

C3.1 Program Bütçe
C3.1.1 Program
C3.1.2 Programlama Esasları
C3.1.3 Alt Program
C3.1.4 Faaliyet-Proje
C3.1.5 Ödenek Türü
C3.1.6 Harcama Kalemi
C3.1.7 Gelir Bütçesi ve Kodlanması
C3.2 Bütçe Çağrısı
C3.2.1 Birim Gider Bütçe Teklifine Eklenen Cetveller
C3.2.2 Gider Bütçe Tekliflerinin İlk İncelenmesi
C3.2.3 Yatırım ve Transfer Ödeneği Tekliflerinin İlk İncelenmesi
C3.2.4 Gelir Tahmini
C3.2.5 Hazırlık Bütçesi
C3.3 Bütçenin Kabulü
C3.3.1 Hazırlık Bütçesinin Belediye Başkanına Verilmesi
C3.3.2 Hazırlık Bütçesinin Encümende Görüşülmesi
C3.3.3 Bütçe Komisyonu
C3.3.4 Bütçe Komisyonu Çalışma Usulü
C3.3.5 Hazırlık Bütçesinin Bütçe Komisyonunda İncelenmesi
C3.3.6 Bütçe Kararnamesi

C3.3.7 Belediye Bütçesinin Kesinleşmesi
C3.3.8 Belediye Bütçesinin Onaylanması
C3.3.9 Belediye Bütçesine Bağlanacak Cetveller
C3.4 Bütçede Yapılan Değişiklikler
C3.4.1 Aktarma
C3.4.2 Ek Ödenek
C3.4.3 Olağanüstü Ödenek
C3.4.4 Ödenek İptali ve Devri
C3.4.5 Yedek Ödenek ve Öngörülmeyen Giderler Karşılığı
C3.5 Bütçe İçi Fonlar
C3.5.1 Borç Ödeme Fonu
C3.5.2 Yenileme Fonu
C3.5.3 Fonların Gelir ve Giderlerinin Denetimi
C3.6 Bütçe Kesin Hesabı ve Sayman Yönetim Dönemi Hesabı:
C3.6.1 Bütçe Kesin Hesabının Çıkarılması
C3.6.2 Bütçe Kesin Hesabının Encümende İncelenmesi
C3.6.3 Bütçe Kesin Hesabının Mecliste İncelenmesi
C3.6.4 Bütçe Kesin Hesabının Onaylanması
C3.6.5 Bütçe Kesin Hesabının Sayıştay'a Gönderilmesi
C3.6.6 Bütçe Kesin Hesabını Oluşturan Cetveller
C3.7 Yönetim Dönemi Hesabı
C3.7.1 Sayman Yönetim Dönemi Hesabının Çıkartılması

C4. BELEDİYE BÜTÇESİ ile İLGİLİ HİZMETLERDE SORUMLULAR ve GÖREVLERİ

C4.1 İta Amiri
C4.2 Tahakkuk Memurları
C4.3 Sorumlu Sayman
C4.4 Tahakkuk Memurları, İta Amirleri ve Saymanların Görev ve Sorumlulukları
C4.4.1 Saymanların Hesap Sorumluluğu
C4.4.2 Belediye Alacağının Takip ve Tahsil Sorumluluğu
C4.4.3 Sayman Durumunda Olanlar
C4.4.4 Sayman Mutemedi
C4.4.5 Sayman ve Sayman Mutemetlerinin Sorumluluğu
C4.4.6 Harcama Belgeleri
C4.4.7 Verile Emirlerinde Yeralacak Hususlar
C4.4.8 Verile Emirlerine Bağlanacak Belgeler
C4.4.9 Saymanın Verile Emrini İncelemesi
C4.4.10 Sorumluluk Üstlenme
C4.4.11 Saymanlar Arasında Devir İşlemleri

C4.5 Veznedar ve Görevleri
C4.6 Belediyelere Personel Alımıyla İlgili Usul

C5. BELEDİYE HESAP İŞLERİNİN TEFTİŞİ

C6. SONUÇ

D. KAYNAKÇA

D1. KİTAPLAR VE MAKALELER

D2. RESMİ GAZETELER

D3. GÖRÜŞMELER

E. EKLER

EK1: Emlak Vergisi Beyannamesi Bina Bildirim Formu
EK2: İnşaat Sınıfları Cetveli
EK3: İnşaat Birim Maliyet Cetveli
EK4: Aşınma Paylarına İlişkin Oranları Gösteren Cetvel
EK5: Arsalara Ait Asgari Ölçüde Metrekare Birim Değer Cetveli Düzenlenmesine İlişkin Örnek
EK6: Emlak Vergisi Beyannamesi Arsa Bildirim Formu
EK7: Çevre Temizlik Vergisi Bildirim Formu
EK8: Çevre Temizlik Vergisi Bakanlar Kurulu Gruplandırması
EK9: İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı
EK10: Sıhhi Müesseseler Ait İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Başvuru Formu
EK11: Gayrisıhhi Müesseseler Ait İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı Başvuru Formu
EK12: Otopark Aranması Gereken Kullanımlar ve Miktarları
EK13: Genel Bütçe Vergi Gelirleri Tahsilat Toplamının Dağıtım Şeması

A.1580 SAYILI "BELEDİYE YASASI" ÇERÇEVESİNDE BELEDİYENİN GÖREVLERİ

A1. BELEDİYELERİN GÖREV TANIMLARININ DAYANDIĞI TEMEL İLKELER

Belediyelerin yurttaşa sundukları hizmetler ülkeden ülkeye ve zaman içinde değişiklik gösterir. Toplumsal refah devleti anlayışının gelişmesine koşut olarak, önceleri belediyece görülmekte olan kimi hizmetleri devlet üzerine almıştır. Kimi hizmetleri devletin yüklenmesine, teknik zorunluluklar da yol açmıştır. Öte yandan, artan ve çeşitlenen kamu hizmetlerinden, belediyenin payına düşenlerin sayısı da giderek artmaktadır. Ayrıca, kimi ülkelerde, geleneksel olarak belediyelerce görülen kimi hizmetlerin başka ülkelerde özekten yönetildikleri çok görülür.

Görev ve hizmetler yönünden, yeryüzünde başlıca üç ilkenin uygulandığını görmekteyiz:

1. **Genellik İlkesi:** Buna göre, belediyeler, yasaların yasaklamadığı ya da başka yönetimlere bırakılmamış bütün hizmetleri görmeye yetkilidirler. 1870 tarihli Prusya Yasasında böyle bir hüküm bulunduğu gibi, bugün Almanya ve Hollanda'da durum böyledir.
2. **Yetki İlkesi:** Bu ilkeye göre ise, belediyeler, görmek istedikleri her yeni hizmet için özeksel yönetimden yetki almak zorundadırlar. İngiltere'de durum böyledir. Bu dizge, özünde, esneklikten yoksun olmakla birlikte, İngilizler, ulusal yapıları ve gelenekleriyle bunu işler duruma getirmişlerdir.
3. **Liste İlkesi:** Bu ilkeyi benimsemiş olan ülkelerde ise, belediyelerin yapacağı hizmetleri yasalar sıralamıştır. Ülkemizde durum budur. Çünkü 1580 sayılı Belediye Yasasının 15. maddesinde, belediyenin görevleri 77 madde halinde sıralanmıştır. Bunula birlikte yasanın 19. maddesi, yasanın kendilerine yüklediği görev ve hizmetleri yaptıktan sonra, belediyelerin, o kentte oturanların ortak ve uygarca gereksinimlerini karşılayacak her türlü girişimlerde bulunabileceklerini göstermektedir. Ne var ki, belediyeler, bu tür işlere ancak yasanın kendilerine vermiş olduğu zorunlu ve isteğe bağlı görevleri yerine getirdikten sonra girişebilirler (KELEŞ, 1994, s:192,193).

A2. TÜRKİYE'DE BELEDİYELERİN GÖREVLERİNİN TANIMLANIŞI

Yukarıda belirttiğimiz gibi, Türkiye'de belediyelerin görev ve hizmetleri liste ilkesi doğrultusunda ilgili yasada ayrıntılı biçimde tanımlanmıştır. Bu noktada, öncelikle, devletin yönetiminde, kamunun üzerine aldığı görev ve hizmetlerin, özeksel ve yerel yönetim birimleri arasındaki paylaşımı ortaya koyan temel ölçüt bilinmelidir. Bu ölçüt, yasada, *yerel halkın yaşayışı, çalışması, eğitimi, sağlığı, kültürü, eğlenip dinlenmesi ile yakından ilgili olanların yerel yönetimlere bırakılması, milli karakterde olanların ise özek tarafından görülmesi* biçiminde tanımlanmıştır.Ne var ki, zamanla yerel yönetimlerin görev ve hizmetleri olarak tanımlanan işler özeksel yönetim birimlerine kaydırılmıştır. Bunun nedenleri şöyle sıralanabilir:

1. Teknolojik gelişmelerle, özellikle ulaşım ve haberleşme alanında görülen hızlı ilerlemeyle, koşut olarak özeksel yönetim hizmetleri, yeniden, kendinde toplamıştır. Özeksel yönetim böylece, daha önce yerel demokrasi ve verimlilik, etkinlik adına devretiği yetkilerine yeniden kavuşarak iktidarına ve yüksek denetim gücüne tekrar erişme eğilimi göstermiştir.

2. Bazı görev ve hizmetlerin uzman kadrolar gerektirmesi ve belediyelerin bu tür uzman kadrolara sürekli sahip olmasının ussal olmayışı.

3. Bazı görev ve hizmetlerin büyük sermaye gerktirmesi ve buna karşılık beldiyelerin tarihleri boyunca içinde bulundukları mali çıkmaz.

A3. TÜRKİYE'DE BELEDİYENİN GÖREVLERİNİN OLUŞUM TARİHÇESİ

1950 yılından beri benimsediğimiz çok partili siyasi düzende yerel yönetimlerin artan önemleri nedeniyle 1961 Anayasası ile yerel yönetimler, ilk kez birer anayasal kuruluş olarak bu temel yasada yer almış (m.116); "Herşeyi merkeziyetçilikten bekleyen bir anlayış yerine muhtar mahalli idareleri güçlendirerek bazı hizmetlerin mahallinde daha süratle ve suhuletle yapılmasını sağlamak" gibi amaçlar Hükümet Programları ile Kalkınma Planları'nda yinelenir olmuştur.

1978 Ocak ayında kurulan üçüncü Ecevit Hükümeti "Hızlı değişim sürecindeki toplumumuzda yepyeni bir gerçek olarak gelişen yerel yönetimlerin yönetsel ve mali tıkanıklıklarını gidermek, böylece bu yönetimlere etkinlik ve işlerlik kazandıracak düzenlemeleri yapmak" amacıyla **Yerel Yönetim Bakanlığı** adıyla bir bakanlık kurulmuştur.

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra, büyük kentlerin çevresindeki küçük belediyelerin büyük kentler içinde eritilmesi gibi düzenlemeler ve devlet gelirlerinden belediyelere pay ayrılması ve yeni Belediye Gelirleri Kanunu'nun yürürlüğe konulması çalışmaları yapılmıştır (2380 ve 2464 sayılı kanunlar).

6 Kasım 1983 genel seçimleri ile iktidar olan ANAP, Parti Programı, Seçim Beyannamesi, Hükümet Programı'nda dile getirdiği siyasi tercih yönünde, yerel yönetimlere (özelliklede belediyelere) büyük ağırlık vermiş; bu yönetimleri yetki ve mali bakımdan güçlendirme yolunda çeşitli çabalarda bulunmuştur.

Seçimden kısa bir süre sonra Bakanlıkların kuruluş ve görev yasaları yenilenirken hepsine yerel yönetimlerle koordinasyonu sağlamak görevi verilmiş; 25 Mart1984te yapılan yerel yönetim seçimlerini izleyen aylarda imar mevzuatının uygulanması Bayındırlık ve İskan Bakanlığından alınarak belediyelere aktarılmış; devlet gelirlerinden belediyelere ayrılan paylar arttırılmış ve ayrıca çeşitli fonlardan kaynak desteği yapılmıştır.

Bunun sonucu olarak belediyeler, Belediye mevzuatında kendilerine verilen görevleri ve tanınan yetkileri çok aşan hizmetler yapar ya da yapmaya çalışır hale gelmişlerdir.

Ne var ki, 26 Mart 1989 yerel yönetim seçimlerindeyurt çapında siyasi iktidarın büyük kayba uğraması ve pek çok belediye başkanlığını muhalefet partilerinin kazanması, iktidarı belediyelere karşı, felsefesine aykırı, çok olumsuz bir politika uygular hale getirmiştir. Belediyelerin gerek kaynaklarının gerekse görev ve yetkilerinin kısılması yoluyla başarısız hale düşürülmeleri yöninde fiili tutum ve uygulamalarda bulunulmuştur(AYTAÇ,1991, s:98,100).

A4. TÜRKİYE'DE BELEDİYENİN GÖREVLERİ

MADDE 15 - Belediyelerin kanunlar ve nizamnamelerle muayyen hukuku, buna mukabil beldenin ve belde halkının sıhhat, selamet ve refahını temin, intizamını halelden vikaye maksadiyle yapacağı vazifeleri vardır. Bu vazifeler aşağıda yazılanlarla, ayrıca kanun ve nizamname ve talimatnamelerle muayyen hususlardır.

Yukarıda yasadan aynen aldığımız, belediyenin görevlerini tanımlayan 15. madde şöyle açıklanabilir:

Belediyenin görevleri esas itibariyle hemşehrilerin ve beldede oturanların mahalli beldesel ihtiyaçlarını karşılamaktır.

15. madde, belediyelerin kanunlarla ve tüzüklerle belirtilmiş hakları olduğunu, buna karşılık beldenin düzenini ve belde halkının sağlık, esenlik ve refahını sağlamak amacıyla yapacağı görevleri bulunduğunu kaydettikten sonra bu görevlerin maddede yazılanlarla diğer birçok kanun, tüzük ve yönetmeliklerle verilmiş (veya verilecek) hususlar olduğuna işaret etmektedir.

Belediyelerin bu maddede yer alan görevleri 77 fıkra halinde sayılmıştır.

15. maddeyi izleyen 16. ve 17. maddelere göre söz konusu görevler, gelir durumlarına göre, belediyeler için **mecburi** (yapılması mutlaka zorunlu) ya da **ihtiyari** (yapılması isteğe bağlı) niteliktedirler.

Zorunlu görevler de belediyelerin gelirlerinin azlık-çokluğuna göre:

- Geliri ne olursa olsun bütün belediyeler için zorunlu,
- Geliri 50.000 liranın üzerinde olan belediyeler için zorunlu,
- Geliri 200.000 liranın üzerinde olan belediyeler için zorunlu,
- Geliri 500.000 liranın üzerinde olan belediyeler için zorunlu,

görevler olarak sayıldığı gibi bazı görevler bütün belediyeler için isteğe bağlı görevler olarak kabul edilmiştir.

Görevlerin bir yandan böylece 77 fıkra halinde sayılması, öte yandan bir kısmının zorunlu, bir kısmının isteğe bağlı olarak nitelenmesi, Belediye Yasasının gerekçesinde, **küçük belediyelere rehberlik etmek isteği** ile açıklanmıştır(AYTAÇ,1991, s:97,98).

Belediye görevlerini, burada olduğu gibi, gelire bağlı olarak "zorunlu" ve "zorunlu olmayan" görevler diye ayırmanın en büyük sakıncası, para değerinin degişmesi karşısında, bu sınıflandırmanın zamanla anlamını yitirmesidir. Nitekim, yasanın çıkarılmış olduğu 1930 yılının önemli rakamları sayılan yukarıdaki gelir rakamları, daha 1950'lerde bütün değerini yitirmiştir. Yani, belediyeler için, yasada gösterilen çok büyük ve çok sayıdaki hizmet ve görevler, yerine getirilmesi zorunlu işler durumuna gelmiştir. Ama, uygulamada, çok az belediyenin, başarmak zorunda olduğu görevleri gereği gibi yerine getirdiği görülür.

Belediyelerin, yasada sıralanan zorunlu görevlerinin sayısı azımsanamayacak ölçüde olduğundan, bunların tümünü yerine

getirmeye çok az belediyenin gücü yeter. Böyle olunca da, isteğe bağlı görevlere sıra gelmesi uzak bir olasılıktır. Öte yandan, özel yasalarla, kimi belediye görevlerinin, zorunlu görevler arasına alınabileceği ve bunun yöntemi gösterilebilir. Nitekim 5656 sayılı yasa, ucuz belediye konutları yaptırmak görevinin, belediye meclisinin kararıyla, zorunlu görevler arasına alınabileceğini belirlemiştir (KELEŞ, 1994, s:193,194).

Yasadaki gelir sınıflandırmasını biryana bırakarak, 15. maddedeki fıkraları şöyle gruplandırabiliriz:

1. Belde düzeni ve esenliği ile ilgili görevler,
2. İmarla ilgili görevler,
3. Sağlık ve sosyal yardımla ilgili görevler,
4. Ekonomi, ticaret ve sanayi ile ilgili görevler,
5. Çalışma alanı ile ilgili görevler,
6. Tarım ve veterinerlik ile ilgili görevler,
7. Kültür, turizm ve spor ile ilgili görevler,
8. Ulaştırma ile ilgili görevler(AYTAÇ,1991, s:100).

Bu gruplandırmadan yararlanılarak yapılacak bir tabloya çalışmanın devamında yer verilecektir.

Şimdi, belediye gelir gruplarına göre, belediyelerin zorunlu görevlerinin neler olduğunu kimi örneklerle göstermeye çalışalım:

A4.1 Bütün Belediyeler İçin Zorunlu Olan Görevler:

- Güncel durum haritası yaptırmak, yapı ruhsatı vermek (3194 sayılı İmar Yasası, imar planı yaptırmayı nüfusu 10.000'den yukarı olan belediyeler için zorunlu kılmıştır.)
- Kentin sokak ve meydanlarını bir plan ve izlenceye uygun olarak düzenlemek, düzeltmek, sınıflarını, isimlerini, numaralarını belirlemek, ağaçlamak, döşemek, aydınlatmak, süslemek, duracak, dinlenecek yerler yapmak.
- Meydan ve pazar yerleri yapmak.
- Belediye sınırları içinde, hekesin yararlanması için iskele, köprü, rıhtım gibi yerler yaptırmak.
- Su getirmek, suları sağlıklı ve temiz tutmak.
- Beldenin kanalizasyon ve çukurlarını yaptırmak ve onarmak.
- Belediye salhanesinden başka yerde hayvan kestirmemek.
- Halk için ücretli, ücretsiz tuvaletler yaptırmak.
- Halka açık yerlerin temizliğine, düzenine bakmak.

- Yenilecek, içilecek ve halkın sağlığını ilgiendiren yeierin denetimini yapmak.
- Halkın yiyeceği, içeceği ve kullanacağı şeylerin satıldığı ve saklandığı yerlerin sağlık koşullarına uygunluğunu denetlemek.
- Halkın sağlık, huzur ve rahatını etkilemesi söz konusu olan işleyim, üretim yerlerini ve koşullarını saptayıp halka duyurmak ve izne bağlamak.
- Sokak, meydan, iskele, köprü, pazar, panayır gibi genel yerlerin temiz tutulmasını, yıkatılmasını, sulatılmasını, çöplerin düzgün olarak kaldırılmasını sağlamak.
- Salgın ve bulaşıcı insan ve hayvan hastalıklarının önüne geçmek ve yayılmasına engel olmak için hükümetle işbirliği yapmak, ölenleri muayene etmek ve gömülmelerine izin vermek, mezarlıklardan başka yerlere ölü gömdürmemek, belediye mezarlıkları ve fenni cenaze yıkama yerleri kurmak.
- Yangınları önleyici önlemler almak, yangın söndürme örgütü kurmak.
- Tiyatro ve sinemaların sağlık, güvenlik ve yangın önlemlerini almak.
- Patlayıcı madde ve akaryakıt depoları kurmak.
- Her türlü inşaat, onarım ve eklemeler için ruhsat vermek, yasaya ve ruhsata aykırı yapı eylemlerini önlemek, yangın yerlerinimahalle durumuna getirerek düzenlemek, bayındırmak.
- Yoksul aile çocuklarını gözetmek, yoksul hastaların bakımını sağlamak, halk için kitaplıklar, okuma salonları açmak, belediye bahçeleri, fidanlıkları, çocuk bahçeleri, oyun ve spor yerleri oluşturmak.
- İşyerleri için açılış ruhsatı, hafta tatili ruhsatı vermek, pazar yerleri yapmak ve işletmek.
- Gerekli görüldüğünde, yiyecek ve yakacak maddelerisatın alıp stok etmek ve belirli bir karla sattırmak, gereksinme duyanlara dağıtmak, fonları kurmak, düzenleme satış mağazaları açmak, ve yaşamı ucuzlatıcı önlemler almak.

A4.2 Gelirleri 50.000 Liradan Yukarı Olan Belediyeler İçin Ek Zorunlu Görevler

- Yasaya uygun olarak fen ve sağlık koşullarına uygun mezbahanın ayrıntılarından olan barsakhane yaptırmak.
- Her nevi et, yağ, balık, zeytinyağı, peynir ve sebze ve meyve, turşu, tuzlu balık gibi muhafazası ve satılması sıhhi ve baytari şeraite tabi yenilecek şeylerin müzayedeli, müzayedesiz toptan

alım ve satımının muayyen mahallelerde ve belediye nezareti altında icrasını temin için haller tesis ve idare etmek.
- sayılı Belediye Yasasının hallerle ilgili 15. maddesinin 58. bendinde, 1984 Temmuzunda, 3033 sayılı yasa ile değişiklik yapılarak gerçek ya da tüzel hukuk kişilerinin hal açmalarına izin verilmiştir.

A4.3 Gelirleri 200.000 Liradan Yukarı Olan Belediyeler İçin Ek Zorunlu Görevler

- Yetimhane, güçsüzler yurdu, doğum ve emzirme yerleri ve doğum evleri, tımarhane açmak.
- Planı Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığınca onaylanmak üzere kentin gereksinmesiyle orantılı ücretli, ücretsiz belediye hastanesi kurmak ve işletmek.
- Hayvan hastalıklarının tedavisi için hayvan hastanesi kurmak ve işletmek.

A4.4 Gelirleri 500.000 Liradan Yukarı Olan Belediyeler İçin Ek Zorunlu Görevler

- Yarış yerleri yapmak ve işletmek.
- Gençler için stadyumlar yapmak ve işletmek.
- Bunun yanı sıra, belediyelerin "yeteri kadar parasız halk plajı açmaları" da, 3019 sayılı yasayla belediye görevleri arasına sokulmuştur (R.G. 22.06.1984, No: 18439).
- Belediyelere ait eğlence yerleri yapmak ve işletmek.

A4.5 Bütün Belediyeler İçin İsteğe Bağlı Görevler

- Belediye tiyatrosu, sineması, belediye oteli ve gazinosu, halk müzeleri, hayvanat ve botanik bahçeleri yaptırmak, işletmek.
- Buz fabrikası, soğuk hava depoları, su depoları ve buzhaneler, süt toplama ve dağıtma merkezleri kurmak ve işletmek, başkalarınca kurulmuş bulunanları denetlemek.
- Borsa bulunmayan yerlerde yiyecek pazarları ve ardiyeleri yapıp işletmek.
- Yakacak pazarları kurmak ve işletmek.
- Mezat salonları, ürün sergi ve panayır yerleri, müzeleri açmak ve işletmek.
- Belediye fırınları açmak ve işletmek.
- Yardım, biriktirme, memur ve müstahdem sandıkları kurmak, şehir bankası açmak.

- Kent yönetiminin gereksinme duyduğu uğraş sahiplerini yetiştirmek üzere kurslar, dersler, dershaneler açmak.
- Yoksullar için yatı evleri yapmak ve yönetmek.

Belediye yasasının 15. maddesiyle başka yasalarda sıralanmış olan bu görevlerden birçoğu, yasalar zorunlu kılmış olduğu halde, belediyelerce yerine getirilmekten uzaktır (KELEŞ, 1994, s:194,197).
15. maddenin altına yer alın 77 fıkrayı zorunlu olan ve olmayan görevlerin, gelir sınıflamasına göre belediyelere dağılımına bakacak olursak karşımıza şöyle bir tablo çıkar.

	ZORUNLU GÖREVLER
Tüm Belediyeler İçin	1-39,41-44,47,56,57,74,76
1. Grup Belediyeler İçin	40,58
2. Grup Belediyeler İçin	45,53
3. Grup Belediyeler İçin	46,54,55

1. Grup Belediyeler: Geliri 50.000 liranın üzerinde olan belediyeler.
2. Grup Belediyeler: Geliri 200.000 liranın üzerinde olan belediyeler.
3. Grup Belediyeler: Geliri 500.000 liranın üzerinde olan belediyeler.

İsteğe bağlı görevler ise 59-73. maddeler arasındakilerden oluşmaktadırlar.
* Aşağıdaki tabloda hizmet gruplarının kodlaması:
I- Düzen ve esenlik ile ilgili görevler.
II- İmar ile ilgili görevler.
III- Sağlık ve sosyal yardım ile ilgili görevler.
IV- Ekonomi, ticaret ve sanayi ile ilgili görevler.
V- Çalışma alanı ile ilgili görevler.
VI- Tarım ve veterinerlik ile ilgili görevler.
VII- Kültür, turizm ve spor ile ilgili görevler.
VIII-Ulaştırma ile ilgili görevler.

BELEDİYELERİN ZORUNLU GÖREVLERİNİN HİZMET GRUPLARINA VE GELİR GRUPLANDIRMASINA GÖRE DAĞILIMI:

	Tüm Beldiyeler İçin Zorunlu Görevler	1.Grup Belediyeler İçin Zorunlu Görevler	2.Grup Belediyeler İçin Zorunlu Görevler	3.Grup Belediyeler İçin Zoruniu Görevler
I.	1,3,7-17,19-24 29,35,37-39 43,44,47,49-52 56,74-76			
II.	12,13,22,25, 26 30-32,36,37,41 42			
III.	1-5,6-9,13, 17-19,23-25 27-29,32,34,48 52,57,75-77	40,58	45,53	
IV.	15,16,20,42, 43 49-51	58		
V.	20,22,38,42			
VI.	4,6,14,21,26, 77	40	53	
VII.	33,56			46,54,55
VIII.	9,10,36,74			

İSTEĞE BAĞLI GÖREVLERİN HİZMET GRUPLARINA GÖRE DAĞILIMI :

	İsteğe Bağlı Görevler
I.	61,72,73,79
II.	68
III.	61,69-71
IV.	60,62-67
V.	-
VI.	-
VII.	59
VIII.	-

Yukarıdaki iki tabloyu değerlendirecek olursak, ilk olarak, belediyelerin esen ve düzenlik, imar, sağlık ve sosyal yardım alalarındaki zorunlu görevlerinin önemli bir çoğunluğu oluşturduğunu fark ederiz. Hemen belirtmemiz gereken nokta, bu konularda zorunlu olarak görevlendirilmiş olan belediyelerin bu hizmetleri gereğince yerine getiremediklerinin bilinmesidir. Tablodan çıkarılabilecek ikinci kaba sonuçta, özellikle düşük gelirli belediyelerin, kültür, turizm ve spor hizmetlerinde çok az göreviendirildiğidir.

A5.SONUÇ

Belediyelerin görevlerinin tanımalnışı açısından temel eleştiriler şöyle geliştirilebilir:

Başta da belirttigimiz üzere, teknolojik gelişmeler, bazı hizmetlerin uzman kadro gereksinimi, büyük sermaye gerektiren işler neden gösterilerek, kamunun iç görev bölüşümünde özek-yerel ayrımı özek lehinde konjonktürel bir gelişim göstermektedir. Bu da günden güne artan bir yetki, görev karmaşasına neden olmaktadır.

İkinci olarak, belediyeler arasında görevlerin ayrıştırmalı tanımlanışına temel olan ölçütün belediyelerin gelirleri olması ve bunun nicel olarak 1930 yılındaki rakamlarda tıkanıp kalmış olması, bu sınıflandırmayı bugün anlamsız hale getirmiştir.

Üçüncü önemli bir nokta, 1580 sayılı yasanın, en çok güncelliğini yitiren bölümünün belediyenin görevlerinin tanımlanmış olduğu 15. madde olmasıdır. Nitekim, 1877-1930 yılları arasında yürürlüğe konulan mevzuatla belediyelere verilmiş olan görevlerle 1580 sayılı yasada yer alan görevler hemen hemen aynıdır. Çağgaş belediye tanımının, bu çerçeve içinde, en azından görevler ile ilgili bölümünün çağdışı kaldığı ortadadır.

B1. 2464 SAYILI BELEDİYE GELİRLERİ YASASI UYARINCA BELEDİYE GELİRLERİ

B1.1 GİRİŞ

Yerel düzeyde hizmet üreten belediye idarelerinin belde ihtiyaçlarını görmelerinden sahip oldukları gelirlerin önemi büyüktür. Belediyeler 1580 sayılı Belediye Kanunu'na göre bütçelerini yaparlarken ilk olarak gelirlerini belirleyip giderlerini gelirlerine eşitlemek zorunda olduklarından bu idarelerin gelirlerinin toplanması ve harcamaların yapılması daha bir önem kazanmaktadır (ÇETİNKAYA, Ö., 1992, s:235).

Bu raporda ise bu konu ile ilgili olarak belediye gelirlerinde yapmış olduğu değişiklikler ve bu yasanın içeriği ve sorunları ele alınacak ve genel bir değerlendirme yapılacaktır.

B1.2 BELEDİYE ÖZGELİRLERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

1850 yılından sonra gelişmeye başlayan belediyelere ilk olarak Cumhuriyetin ilanından sonra 423 sayılı Belediye Vergi ve Resimleri Kanunu ile resmi gelir kaynakları sağlanmış, daha sonra bunu daha düzenli bir yapıya kavuşturulmuş olarak 1948 tarihli 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu izlemiştir. 5237 sayılı bu kanun ile belediyelere sağlanan gelirler daha çok devlet gelirlerinden alınan paylardan oluşmakta idi. Bu kanunla belediyelere sağlanan özgelirler ise;

a) İşletme gelirlerinden belediye payı,
b) Harcamalara katılma payı,
c) Belediye aracılığıyla tahsil olunan gelirler,
d) Tahsisi isteğe bağlı gelirler,
e) Belediyelerin işlettikleri ekonomik kurumlardan elde ettikleri gelirlerdir.

1948 tarihli bu kanun, belediyecilik anlayışında meydana gelen değişmeler; nüfus artışı, ekonominin verdiği pahalı hizmet üretme anlayışı ve mevcut gelirlerin yetmemesi sonucunda 33 yıl sonra 1981 yılında çıkarılan 2380 sayılı ve 2464 sayılı kanunlara yerini bırakmıştır. 2380 sayılı yasayla belediyelere genel bütçe vergi toplamı üzerinden pay verilmeye başlanmıştır (ÇETİNKAYA, Ö., 1992, s:235)

27 Mayıs 1981 tarihinde kabul edilen 2464 sayılı yasa (R.G.: 29.05.1981, No: 17354), belediyelerin özgelirlerini düzenlemekle birlikte, yalnız belediye vergi ve harçlarını konu edinmiştir (KELEŞ, R., 1992, s:279)

Bu yasayla çok sayıda verimsiz gelirlerin sayısı azaltılarak 38 çeşitten 18 çeşide indirilmiş, belediyelere tahsis edilen gelirler 3 büyük katagoriye ayrılmıştır. Bunlar; vergiler, harçlar ve harcamalara katılma paylarıdır. 1981 tarihinde yürürlüğe giren 2464 sayılı bu kanun ile belediye gelirlerini oluşturan gelir kaynakları aradan geçen 14 yıl süresince fazla bir değişikliğe uğramadan günümüzde de uygulanmaya devam etmektedir (ÇETİNKAYA, Ö., 1992, s: 236). Bakanlar Kurulu'nun 3.5.1992 tarih ve 92/3278 sayılı kararı ile Belediye Gelirleri Kanunu'ndaki bazı maktu vergiler ve harçların, maktu harç tarifeleri belediye grupları itibariyle on kat arttırılmıştır(PİRLER, O., 1994, s:21).

B1.3 2464 SAYILI YASA İLE YAPILAN DÜZENLEME

2464 sayılı yasaya "Belediye Gelirleri Yasası" demek doğru olmaz. Çünkü bu yasa, gerçekte "Belediye Vergileri" yasasıdı. Yani Belediye Gelirleri Yasısı, eski Belediye Gelirleri Yasası'nda yer alan özellikleri günümüzün değişen koşullarına taşıma amacını güden niteliktedir. Bunun dışında, bir bütün olarak yeni yasa belediye vergilerinden birçoğunu düzelterek korumakta, köklü bir değişiklik getirmemektedir(KELEŞ, R., 1992, s: 279).

Yeni yasada, eski Belediye Gelirleri Yasası'ndaki çok sayıda fakat verimli olmayan vergilerin sayısının geniş ölçüde azaltıldığı dikkati çekmektedir. Verginin verimliliğinin arttırılmasına önem verildiği görülmektedir. Bu, vergiilerin kapsamlarında ve oranlarında değişiklikler yapılarak sağlanmaya çalışılmıştır. Bu verimliliği arttırma kaygısının bir uzantısı olarak yasa kimi vergilerin yalnız belediye sınırları içinde yaşayanlardan değil, aynı zamanda mücavir alanlarda yaşamakta olan yurttaşlardan da alınmasını öngörmüştür. Yasanın mücavir alanlarda da uygulanmasını öngördüğü yerel vergiler; İlan ve Reklam Vergisi, Eğlence Vergisi, Haberleşme Vergisi, Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi, Yangın Sigorta Vergisi, Çevre Temizlik Vergisi, Tellallık Harcı, Hayvan Kesimi Muayene ve Denetleme Harcı, Bina İnşaat Harcı, İmar mevzuatı gereğince alınacak harçlardır (KELEŞ,R., 1992, s: 279,280).

Yasa, eski yasada bulunmayan kimi önemli vergiler de getirmiştir. Buna, sonradan kaldırılmış bulunan Meslek Vergisini örnek olarak gösterebiliriz. Yerel yönetimlerde ve özellikle yerel gelir dizgelerinde yapılacak düzeltimlerde kentleşen, kentte yaşamakta kararlı olan yurttaşın, kent hizmetlerinin giderlerine belli ölçülerde katılmaya, kısaca pahalı kentte yaşamaya hazır bulunması gerekir. Siyasal rejimlerde politikacıların bu gerçeği yurttaşa, hemşehriye açıkça anlatmaları gerekir. Bir yandan belediye gelirlerini arttırmaya çalışırken, bir yandan da seçmeni ürkütme kaygısından kurtulamamak, siyasi iktidarları çıkmaza sürükleyebilir. Buna ek olarak, paylaşılacak kentleşme yükünün, Anayasa'da öngörüldüğü üzere yurttaşın ödeme gücüne göre alınması kent hizmetleri kanalıyla gelir ve servetin yeniden dağılımına da adaletli bir yön verir. (ÇETİNKAYA, Ö., 1992, s: 235)

Ayrıca, yeni belediye gelirleri yasası, eski yasada yer aldıkları halde, Anayasa Mahkemesi'nce iptal edilmiş oldukları için toplanamayan kimi yerel vergileri yeniden düzenlemiştir. Bu vergilere örnek, Tabela ve Ünvan Resi, İşgal Resmi ve bir de ilan ve Reklam Resmidir. Anayasa Mahkemesi bu vergileri sırasıyla 1966, 1968 ve 1970 yıllarında iptal etmiştir. Yüksek Mahkemenin iptal kararı verilirken dayandığı gerekçe, resimlerin miktarının alt ve üst sınırlarının yasada belirtilmiş olmayıp, belediye meclislerinin takdirine bırakılmış olmasıdır. Oysa, 1961 Anayasası'nın 61. maddesine göre "Vergiler yasada belirtilen sınırlar içinde olmak koşuluyla toplanabilir" hükmü getirilmiştir. Bundan başka nedenlerle, eski yasada bulunduğu halde yurttaştan alınamayan bir vergi de Temizleme ve Aydınlatma Resmi idi. Bu resim, belediyelerin temizleme ve aydınlatma hizmetleri karşılığında alınırdı. Bu resmi, belediyelerimiz 1970-1982 arasında alamamışlardır. Çünkü, 1970 yılında Maliye Bakanlığı, birbirini bütünleyici nitelikte üç vergi tasarısı hazırladığı halde (Finansman, Emlak ve Belediye Gelirleri), bunlardan ilk ikisinin yasalaşmamış bulunmalarına karşın, üçüncüsünün meclislerden geçmemiş olması uygulamadaki karışıklığı doğurmuştur. Temizleme ve Aydınlatma Resminin matrahı ve nasıl toplanacağı konusunda, Belediye Gelirleri Yasası 1837 sayılı eski Bina Vergisi Yasasına yollamada bulunduğu ve bu son yasa da 1970 yılında 1319 sayılı Emlak Vergisi Yasası ile yürürlükten kaldırıldığı için vergiyi topqlayacak kuruluşun, Maliye Bakanlığı mı, yoksa bir başka yer mi olduğu konusunda anlaşmazlık çıkmıştır. Çünkü, Emlak Vergisi bu yasa ile yerel bir vergi yetkisi de Maliye Bakanlığı'na bırakılmıştır. Oysa, Maliye Bakanlığı, örgütünün hazırlıklı olmaması yüzünden, 1972 yılında, Temizleme ve Aydınlatma Resminin toplanmasını geciktirmiştir. Daha sonra da bu Bakanlık ile

İçişleri Bakanlığı arasında anlaşmazlık çıkması üzerine konu Danıştay'a götürülmüş ve Danıştay 1973 yılında verdiği bir kararda, "Verginin matrahı değiştiği ve vergiyi toplamaya yetkili organ da ortadan kalktığı" gibi bir gerekçeyle, maddenin "dolaylı olarak yürürlük yeteneğini yitirdiği" sonucuna varmıştır. Bu nedenle, belediyeler sözkonusu vergiyi 10 yıl toplayamamışlardı. Yeni yasa, bu vergiyi de bir harç olarak yeniden düzenlemiştir. Ama bu harç 3239 sayılı yasa ile sonradan kaldırılmıştır (KELEŞ, R., 1992, s: 280,281).

Yeni Belediye Gelirleri Yasası ile ilk kez belediyelerin nüfuslarına ve toplumsal-ekonomik gelişme durumlarına göre kümelere ayrılmalarına olanak verilmektedir. Böylece yeni yasa ile önemli bir düzenleme yapılmıştır. Yasanın 95. maddesine göre belediyeler nüfuslarına ve toplumsal-ekonomik gelişme durumlarına göre Maliye Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilatının görüşü alındıktan sonra İçişleri Bakanlığı'nca 5 gruba ayrılacak ve bu sınıflandırmanın üç yılda bir gözden geçirilmesi karara bağlanmıştır. İçişleri Bakanlığı, bu sınıflandırma ile ilgili ilkeleri ve ülkedeki bütün belediyelerin hangi gruplara girdiğini 16 Eylül 1981 tarihinde çıkarmış olduğu Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliği, Seri No: 7'de yayımlamış (R.G. No: 1746) ve Tebliğde, 29 Haziran 1982'de de kimi değişiklikler yapmıştır (R.G. No: 17739). Daha sonra da 20 nolu Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliği bu tebliğlerin yerini almıştır (R.G.: 22.1.1995, No: 22179).

Ayrıca, yeni yasaya 1993 yılında Çevre Temizlik Vergisi de eklenmiştir. Çevre Temizlik Vergisi, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'na Mükerrer 44'üncü maddeyi ekleyen 15.7.1993 tarih ve 3194 sayılı kanunla getirilmiştir. Tek isim altında birleştirilmiş olmasına rağmen vatandaş yönünden iki ayrı vergi, belediyeler yönünden ele iki ayrı gelir kaynağı olmuştur. Verginin uygulanması ile ilgili olarak sekiz ayrı metin vardır.

1- 15.07.1993 tarih ve 3194 sayılı kanun (R.G.: 24.07.1993, No: 21647)
2- 9.02.1993 tarih ve 93/5105 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (R.G.: 31.12.1993, No: 21805)
3- Maliye Bakanlığı Gelirler Genel Müdürlüğü Gelirler Genel Tebliği Seri No: 4 (R.G.: 8.01.1994, No: 21812)
4- Maliye Bak. Genel Tebliği Seri No: 15 (R.G.: 23.02.1994, No: 21855)
5- Maliye Bak. Genel Tebliği Seri No : 16 (R.G.: 14.05.1994, No: 21934)

6- Maliye Bak. Genel Tebliği Seri No : 17 (R.G.: 29.06.1994, No: 21975)
7- Maliye Bak. Genel Tebliği Seri No : 18 (R.G.: 28.07.1994, No: 22004)
8- Maliye Bak. Genel Tebliği Seri No : 19 (R.G.: 21.12.1994, No: 22145)

Bu vergi ile belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde bulunan ve belediyelerin katı atık toplama ve kanalizasyon hizmetlerinden yararlanan konut, işyeri ve diğer şekillerde kullanılan binalar Çevre Temizlik Vergisi'ne tabi tutulmuştur (BAŞSOY, A., 1994, s: 37).

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 95. maddesi gereğince, Maliye Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nın görüşü alınarak hazırlanan belediye gruplarının sınıflandırılması için kullanılan ölçütler ise;

1- Nüfusları ile sosyal ve ekonomik gelişme durumlarına göre;
a) Nüfusu 100.001 ve yukarı olan belediyeler 1. grupta,
b) Nüfusu 50.001 - 100.000 arasında olan belediyeler ile nüfusu 50.001'den aşağı da olsa il merkezi belediyeleri 2. grupta
c) Nüfusu 20.001 - 50.000 arasında olan belediyeler ile nüfusu 20.001'den aşağıda olsa ilçe merkezi belediyeler 3. grupta
d) Nüfusu 5.001 - 20.000 arasında olan belediyeler 4. grupta
e) Nüfusu 5.001'den aşağı olan belediyeler 5. grupta toplanmışlardır.

2- Ticari ve/veya turistik yönden önem arzeden yöre belediyeleri nüfus esasına göre dahil olmaları gereken gruptan bir üst gruba yükseltilmiştir.

3- İl veya ilçe merkezi belediyelerinin ticari ve turistik yönden önem arzeden belediyeler kapsamında olanları, mensup oldukları gruptan bir üst gruba yükseltilmiştir.

4- Belediyelerin nüfusunun tesbitinde, D.İ.E.'nün 1990 yılı kesinleşmiş nüfus sayımı sayım sonuçları esas alınmıştır.

5- Bu tebliğ hükümleri 3 yıl süre ile geçerlidir (Lebib yayınları).
Ayrıca, 2464 sayılı yasa ile belediyelerce alınacak vergi ve harç tarifelerinin tesbiti Bakanlar Kurulu ve Belediye Meclisleri ile yapılmaktadır.

Tarifesini Bakanlar Kurulu'nun tesbit edecekleri vergi ve harçlar;
- Kaynak suları harcı
- Hayvan kesimi muayene ve denetleme harcı
- Ölçü ve tartı aletleri muayene harcı
- Kayıt ve suret harcı
- İmar mevzuatı gereğince alınacak harçlar
  (Konut ve ticaret bölgeleri için ayrı ayrı tesbit edilecektir).
- Muayene, ruhsat ve rapor harcı
- Sağlık belgesi harcıdır.

Bakanlar Kurulu, bu kanunda en az ve en çok miktarları gösterilen vergi ve harçları belediye grupları itibarıyle tesbit edecektir.

Yukarıda sayılanlar dışındaki vergi ve harçların maktu tarifeleri bu kanunda belirtilen en alt ve en üst sınırları aşmamak şartıyla mahallin çeşitli semtleri arasındaki sosyal ve ekonomik farklılıklar gözönünde tutularak belediye meclislerince tesbit olunur.
Bu vergi ve harçlar ise;

- İlan ve reklam vergisi,
- Eğlence vergisi,
- İşgal harcı,
- Tatil günlerinde çalışma ruhsatı harcı,
- İşyeri açma harcıdır.

Ayrıca, Bakanlar Kurulu'na vergi ve harç tarifelerinde değişiklik yapma yetkisi verilmiştir. Bakanlar Kurulu Belediye Gelirleri Kanunu'nda yer alan maktu vergi ve harçların en az ve en çok miktarlarını belirleyen hadleri birlikte veya ayrı ayrı yahut her vergi ve harçla ilgili tarifelerde en az ve en çok hadleri birlikte veya ayrı ayrı 10 katına kadar arttırmaya yetkilidir.

Bakanlar Kurulu ayrıca Belediye Gelirleri Kanunu'nda yazılı hadlerden az ve bu hadlerin 10 katından çok olmamak üzere yeni hadler tesbit etmeye yetkilidir. (R.G.: 8.1.19094, No:21812)

B1.4 2464 SAYILI BELEDİYE GELİRLERİ KANUNU

26.5.1984 tarihinde kabul edilen 29.5.1981 gün ve 17354 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu 4 kısımdan oluşmaktadır.

I- Vergiler
II- Harçlar
III- Harcamalara Katılma Payları
IV- Çeşitli Hükümler

B1.4.1 Vergiler

B1.4.1.1 İlan ve Reklam Vergisi

İlan ve Reklam Vergisinin konusu, belediye sınırları ile mücavir alanları içinde yapılan her türlü ilan ve reklamlardır. Verginin yükümlüsü de, ilan ve reklamları kendi adlarına yapan veya yaptıran gerçek ve tüzel kişilerdir.

Yasa, TRT'ce yapılan ilan ve reklamları gerçek kişilerin ederinin kapılarına koydukları kimliklerini gösteren levhaları, siyasal partilerce yapılacak ilan ve reklamları vb bu vergiden muaf tutmuştur.

Vergi, yasada belirtilen en az ve en çok sınırları içinde ve genel olarak ilan ve reklamların metrekare büyüklükleriyle orantılı olarak alınmaktadır.

Tarife ve Nispet:

	Verginin Miktarı (TL) (En az - En çok)
1. Dükkan, ticari ve sınai müessese ve serbest meslek erbabınca çeşitli yerlere asılan ve takılan her çeşit levha, yazı ve resim gibi sabit bütün ilan ve reklamların beher metrekaresinden yıllık olarak.	50.000 - 250.000
2. Motorlu taşıt araçlarının içine veya dışına konulan ilan ve reklamların beher metrekaresinden yıllık olarak.	20.000 - 100.000
3. Cadde, sokak veya kaldırımların üzerine gerilen binaların cephe ve yanlarına asılan bez veya sair maddeler vasıtasıyla yapılan geçici mahiyetteki	

İlan ve reklamların metrekaresinden haftalık olarak.	5.000 - 25.000
4. Işıklı veya projeksiyonlu ilan ve reklamlardan her metrekare için yıllık olarak.	75.000 - 375.000
5. İlan ve reklam amacıyla dağıtılan broşür, katalog, duvar ve cep takvimleri, biblolar veya benzerlerinin herbiri için	10 - 250
6. Mahiyeti ne olursa olsun yapıştırılacak çeşitli afişler ve benzerlerinin beherinin metrekaresinden	50 - 1.250

İlan ve reklam, vergi yükümlüsünün kendisince yapılıyorsa, vergi bu işin yapılmasından önce, yani peşin olarak; bu işi uğraş edinmiş olanlarca yapılması durumunda ise, bu kimselerce ilan ve reklamın yapıldığı ayı izleyen ayın 20. gününe değin verilecek bildirime göre ve aynı süre içinde belediyeye ödenir. Belediye meclisleri, dükkan, ticari ve sanayi kurumlar ve serbest meslek sahiplerince çeşitli yerlere asılan, motorlu taşıt araçlarının içine ve dışına konulan ve ayrıca ışık ve projeksiyonlu ilan ve reklamlardan alınacak vergileri, yılı içinde ve iki taksitte almaya yetkilidirler (14). İlan ve reklam işini, meslek olarak yapan kişi ve kurumlar, ilan ve reklamı yaptıran gerçek veya tüzel kişilerden ödeneği aldıkları için, belediye meclisinin ayrıca taksit süresi tanımaması gerekir.

B1.4.1.2 Eğlence Vergisi

Bu verginin konusu eğlence işletmelerinin etkinlikleridir. Yükümlüsü de, eğlence yerlerini işleten gerçek ya da tüzel kişilerdir. Genel ve katma bütçeli yönetimler, yerel yönetimler ve bunların birliklerince düzenlenen kongre, konferans, fuar, festival, şenlik gibi eğlenceler, ulusal bayram ve tarihsel özellik taşıyan günlerde yapılan etkinlikler ve ayrıca eğitim ve öğretim kurumlarının, kamu yararına çalışan derneklerin düzenledikleri eğlenceler, bina ve içki içilmeyen kahvehane, çay ocağı gibi kıraathaneler (3048 sayılı yasa, R.G.: 6.10.1984, No: 18537) eğlence vergisinin dışında bırakılmıştır (KELEŞ, R., 1992, s: 283).

Eğlence Vergisi beyannamesini zamanında vermeyen veya vergisini zamanında yatırmayan mükellef hakkında 213 sayılı vergis usulü kanununun ve 6183 sayılı amme alacakları tahsili usulü kanununa ilgili hükümler uygulanır. Bu durumda; beyanname verilmemesi veya geç beyanname verilmesi durumlarına göre kaçakçılık, ağır kusur veya usulsüzlük cezalarından biri uygulanır. Beyanname verilmiş olmasına rağmen, vergisini süresi içinde ödemeyen mükelleflerden ayda % 12 gecikme zammi alınır.

Eğlence Vergisi aşağıdaki nispet ve miktarlarda alınmaktadır.

	Verginin Nispeti (%)
I- Biletle Girilen Yerlerde	
- Yerli film göstermelerinden	(0)
- Yabancı film göstermelerinden	(25)
- Tiyatro, opera, operet, bale, karagöz, kukla ve ortaoyunundan	(0)
- Spor müsabakaları, at yarışları ve konserlerden	(10)
- Sirkler, lunaparklar, çalgılı bahçeler ve benzerlerinden	(20)
II- Müşterek Bahislerde	(20)
III- Biletle girilmesi zorunlu olmayan eğlence yerlerinden günlük	(10.000TL - 200.000TL)

Eğlence Vergisi, biletle girilen eğlence yerlerinde bilet bedeli olarak elde edilen net hasıla üzerinden, biletle girilmesi zorunlu olmayan yerlerde (bar, pavyon, gece kulübü, gazino, disko, taverna, kabare, dancing ve masa futbolu vb) işin niteliğine göre çalışılan hergün için belediye meclisince, yasada gösterilen ölçüler içinden saptanacak miktarda alınır. Eğlence Vergisi, biletle girilen yerlerde bilet ücretlerine eklenerek ve bununla ilgili olarak özel damga vurulması sırasında alınır. Biletle girilmesi zorunlu olmayan yerlerde ise, her aya ait vergi, o ayı izleyen ayın 20. günü akşamına değin belediyeye doğrudan doğruya ödenir.

B1.4.1.3 Haberleşme Vergisi

Bu verginin konusu belediye ve mücavir alanlarda, PTT'ce abonelerinden alınan telefon, teleks vb ücretlerdir. Verginin yükümlüsü ise, bu ücretleri abonelerden toplayan PTT işletmesidir. Haberleşme vergisi, PTT'nin topladığı ücretler üzerinden % 1'dir. Ancak genel ve katma bütçeli kurumlarla il özel idare ve belediyelere ve bunların kurdukları birliklere ait teleks, faksimli ve data ücretinden vergi alınmaz. PTT, vergiyi ücretlerin toplanmasını izleyen ayın sonuna değin bir bildirimle bildirmeye ve belediyeye ödemeye mecburdur (KELEŞ, R., 1992, s:284). Mücavir alanlardaki abonelerden, haberleşme vergisi alabilmek için, belediye hizmetlerinin bu alana götürülmesine gerek yoktur.

B1.4.1.4 Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi

Verginin konusu, belediye ve mücavir alan içindeki elektrik ve havagazı tüketimidir. Yükümlüsü ise, elektrik ve havagazı dağıtan kuruluşlardır. Bu vergiyi satışı yaparken tüketiciden almaya ve ilgili belediyeye yatırmaya macburdurlar. Yasa, kimi kuruluşları bu verginin dışında ve ondan muaf tutmak istemiştir. Kazanç amacı gütmemek üzere kurulmuş hastane, dispanser, klinik gibi sağlık kuruluşları, dini hizmet gören yerler, uluslararası panayır, sergi ve fuarlar, elektrik ve havagazını üreten kuruluşlar bunlar arasında sailabilir. Vergi, tüketilen malın satış bedeli üzerinden alınmaktadır. Vergi, elektrik ve havagazının satış bedelleri üzerinden % 5 oranında alınmakta, yalnız sanayi, taşıma, soğutma iş ve kurumlarıyla telgraf ve telefon işlerinde tüketilen elektrikten % 1 oranında alınmaktadır. Elektrik ve Havagazını dağıtan kuruluşlar, topladıkları vergiyi, toplama tarihini izleyen ayın 20. günü akşamına kadar belediyeye bir bildirimle bildirmek ve aynı süre içinde ödemek zorundadırlar (KELEŞ, R., 1992, s: 284).

Mücavir alanlardan bu verginin alınabilmesi için, bu alanlara belediye hizmetlerinin götürülmesi şarttır. Ve bu hizmetlerin nitelik ve kapsamları İçişleri Bakanlığı'nca tespit ve tayin edilir. Bu hizmetler ise;

- Taşıtların mahallin özelliklerine göre gidebileceği yolun yapılmış ve bakıma alınmış olması,

- Mücavir alanlarda, temiz ve sağlığa uygun içme ve kullanma suyunun bulunmasıdır.

B1.4.1.5 Yangın Sigorta Vergisi

Bu verginin konusu, belediye ve mücavir alanlar içindeki taşınır ve taşınmaz mallar için yapılan yangın sigortaları nedeniyle sigorta ortaklıklarının aldıkları primlerdir. Dolayısıyla, verginin yükümlüsü olarak da, yasa bu sigorta ortaklıklarını göstermiştir. Verginin matrahı, sigorta işlemleri dolayısıyla alınan primlerin tutarı, verginin oranı ise % 10'dur. Bu vergiyi de, yükümlüler, bir ay içindeki vergi konusu işlemlerini ertesi ayın 20. günü akşamına değin bulundukları belediyeye bir bildirimle bildirerek, aynı süre içinde öderler (PİRLER, O., 1994, s: 62,63). Bu verginin uygulanmasında karşılaşılan en büyük sorun alanı, şirket genel merkezlerinin farklı merkezlerde olması durumunda sıkı yapılamayan denetimi hiç yapamamaktır.

B1.4.1.6 Çevre Temizlik Vergisi

Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde bulunan ve belediyelerin katı atık toplama ile kanalizasyon hizmetlerinden yararlanan konut, işyeri ve diğer şekillerde kullanılan binalar çevre temizlik vergisine tabidir.

Genel ve katma bütçeli idarelere, il özel idarelerine, belediyelere, köy tüzel kişiliğine ve bunların kuracakları birliklere, kanunla kurulan üniversitelere ait ve mühnasıran bunların hizmetlerinde kullanılan binalar ile dini hizmetlere ait umuma açık ibadethaneler, Kızılay genel merkezi şubeleri ve kampları, karşılıklı olmak şartıyla yabancı devletlere ait olup, elçilik ikametine mahsus olan binalar, merkezi Türkiye'de bulunan milletlerarası kuruluşlara, milletlerarası kuruluşların Türkiye'deki temsilciliklerine ait binalar ve bunların müştemilatı bu verginin kapsamına dahil değildir.

Çevre temizlik vergisinin mükellefi, her ne şekilde olursa olsun binaları kullananlardır. Boş bulunan binalarda bu verginin mükellefi, binaların malikleri veya malik gibi tasarruf edenleridir.

Çevre temizlik vergisi, katı atıklar için aşağıdaki tarifeye göre aylık olarak hesaplanır.

Aylık Vergi Tutarları (TL)

Bina Grupları	1.Derece	2.Derece	3.Derece	4. Derece	5. Derece
1.Grup	5 000 000	4 000 000	3 000 000	2 500 000	2 000 000
2.Grup	3 000 000	2 500 000	2 000 000	1 500 000	1 000 000
3.Grup	2 000 000	1 750 000	1 500 000	1 000 000	750 000
4.Grup	1 000 000	800 000	600 000	400 000	200 000
5.Grup	600 000	500 000	400 000	250 000	150 000
6.Grup	300 000	250 000	200 000	150 000	100 000
7.Grup	100 000	80 000	60 000	50 000	25 000

Tarifede yer alan tutarlar; önceki yılda uygulanan tutarlara, bunların Vergi Usul Kanunu hükümleri uyarınca belirlenen yeniden değerleme oranının yarısı ile çarpılması sonucu bulunacak tutarın eklenmesi suretiyle her yıl yeniden belirlenir. Verginin belirlenmesinde, 1 000 liraya kadar olan tutarlar atılır. Bakanlar Kurulu; bu tarifede yer alan vergi tutarlarını, kalkınmada öncelikli yörelerdeki belediyeler ile nüfusu 5 000'den az olan belediyelerde % 50'ye kadar indirmeye, bina grupları ve belediyeler itibarıyla ayrı ayrı % 100'e kadar arttırmaya yetkilidir. Bakanlar Kurulu tarifede yer alan bina gruplarını tayin ve tespit eder. Ancak, konutlar yedinci gruba dahil edilir. Gruplarda yer alan binaların hangi dereceye gireceği, binaların bulundukları mahallin sosyal ve ekonomik farklılıkları ile büyüklükleri de dikkate alınarak belediye meclislerince belirlenir.

Katı atıklar için çevre temizlik vergisi, belediyelerce binaların tarifedeki derecelere intibak ettirilmesi üzerine her yılın Ocak ayında yıllık tutarı itibarıyle tahakkuk etmiş sayılır. Tahakkuk eden vergi, bir defaya mahsus olmak üzere, belediyelerin ilan koymaya mahsus mahallerinde bir ay süreyle topluca ilan edilir.
Yıllık olarak tahakkuk eden bu vergi, mükelleflerce her yıl Ocak ve Temmuz ayı içinde iki eşit taksitte ödenir. Yeni binalarda bu verginin ödenmesi mükellefiyeti, bina takvim yılının ilk altı ayı içinde bitmiş ise yılın ikinci yarısından, yılın ikinci yarısında bitmiş ise ertesi takvim yılından itibaren başlar.

Binaları kullanmak dolayısıyla mükellef olanların, adlarına tarh ve tahakkuk ettirilerek tahsil edilen vergiler, red ve iade edilmez.

Yanan, yıkılan ve benzeri nedenlerle tamamen kullanılmaz hale gelen binalarla, kanunların verdiği yetkiye dayanılarak kullanılması yasak edilen binalarda mükellefiyet bu durumların meydana geldiği tarihte sona erer.

Belediyeler, atık su ile ilgili olarak da; katı atıklarla ilgili tarifede yer alan bina gruplarını topluca veya ayrı ayrı dikkate almak suretiyle ve su tüketim bedelini aşmamak üzere meclislerince belirlenecek miktarda çevre temizlik vergisi alırlar. Atık su ile ilgili çevre temizlik vergisi, su tüketim bedeli ile birlikte tarh ve tahakkuk etmiş sayılır ve bu bedel ile birlikte tahsil edilir. Su ve kanalizasyon hizmetleri ayrı bir kanunla düzenlenmiş bulunan belediyelerde ise, atık su bedellerinin tahsiline ilişkin uygulama kendi kanunlarındaki hükümlere tabidir.

Bu madde uyarınca tahsil edilen vergilerin %10'u tahsilatı takip eden ayın 15'inci günü akşamına kadar Çevre Kirliliğini Önleme Fonu'na aktarılır. Bakanlar Kurulu Fon'a aktarılacak paya ilişkin oranı, sıfıra kadar indirmeye veya bir katına kadar arttırmaya yetkilidir. Süresinde aktarılmayan paylar, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanu'nun 51 inci maddesinde belirlenen oranda hesaplanacak tutar kadar fazlası ile birlikte ödenir.

Büyükşehir Belediyesi sınırları içerisinde bulunan belediyeler tarafından tahsil edilen katı atıklara ilişkin çevre temizlik vergilerinin %20'si münhasıran çöp imha tesislerinin kuruluş ve işletmelerinde kullanılmak üzere büyükşehir belediyelerine tahsilatı takip eden ayın 15 inci günü akşamına kadar aktarılır.

Bu madde uyarınca tahsil edilen vergiler çevre temizliği gayesi dışında kullanılamaz. Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar, İçişleri ve Çevre Bakanlıklarının görüşleri alınmak suretiyle Maliye Bakanlığı tarafından belirlenmektedir (Lebib Yayınları).

Çevre sorunları ile karşı karşıya bulunan belediyelerimiz için böyle bir kaynağın sağlanması iyi bir başlangıçtır. Ancak, mevcut metinlerde yeterli açıklık olmadığı için, uygulamada birçok sorunla karşı karşıya kalınmaktadır.

B1.4.2 Belediye Harçları

B1.4.2.1 İşgal Harcı

İşgal harcının konusu, belediye sınırları içinde, satış yapmak ya da başka amaçlarla ve yetkili yerlerden izin alınarak;

a) Pazar ve panayır kurulan yerlerin, meydanların mezat yerlerinin satıcılarla işgal edilmesi,

b) Yol, meydan, pazar, iskele, köprü gibi kamuya ait yerlerden bir bölümünün herhangi bir amaçla işgali,

c) Motorlu kara taşıtlarının park etmeleri için belediyelerce kentlerin merkezinde kurulan ve işletilen yerlerin çalışma saatleri içinde taşıtlarca işgalidir. Yasa, bu gibi yerleri, belediyeden izin almaksızın işgal etmenin de yükümlülüğünü kaldıramayacağını belirtmektedir.

Harcın yükümlüsü, belirtilen yerleri işgal eden kimselerdir. Genel ve Katma Bütçeli yönetimlerle, yerel yönetimlerin ve bunların birliklerinin kullandıkları kara taşıtları ve kara ticari taşıtlarının beklemelerine ayrılmış olan yerlerin bu taşıtlarca işgali vergi yükümlüğünün dışında bırakılmıştır. İşgal harcının matrahı, pazar, panayır, yol, meydan vb yerler için işgal edilen yerlerin metrekaresi, motorlu kara taşıtlarının park etmesine ayrılan yerlerde ise taşıt sayısıdır.

Yasa, işgal edilen yerlerde metrekare başına, küçük ve büyük baş hayvan başına ve taşıtlardan saat başına alınacak harcın, alt ve üst sınırlarını belirlemiştir. Bu harç, belediye yetkililerince alındı karşılığında doğrudan doğruya yükümlülerden toplanır (KELEŞ, R., 1992, s: 286).

Bu harcın tarifesi ise;

	(En az - En çok)
1- a)Pazar veya panayır kurulan yerlerin, meydanların, mezat yerlerinin her türlü mal ve hayvan satıcıları tarafından işgali	(500 - 2500)
b)Yol, meydan, pazar, iskele, köprü gibi umuma ait yerlerden bir kasmının herhangi bir maksat için işgali	(500 - 2500)
2- Satışı yapılan küçükbaş hayvan başına	(1000 - 5000)
Satışı yapılan büyükbaş hayvan başına	(3000 - 15000)
3- Her taşıttan beher saat için en az	(300 - 1000)
Parkmetre çalıştırılan yerlerde beher saat için	(500 - 1500)

B1.4.2.2 Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsat Harcı

Çalışma ruhsatı harcının konusu, hafta tatillerinde ve ulusal bayram günlerinde, çalışmaları belediyelerin iznine bağlı bulunan işyerlerine ruhsat verilmesidir. Harcın yükümlüsü de, kendisine çalışma ruhsatı verilen gerçek ya da tüzel kişidir. Harcın miktarını, belli sınırlar içinde belediye meclisi saptar. İşin mahiyetine göre yılda 30 000 liradan az, 1 200 000 liradan çok olmamak üzere belediye meclislerince tespit edilir. İzin hangi yıl kullanılacaksa, harcın yükümlülük dönemi de odur. Harcı ilgililer alındı karşılığında belediyeye öderler (KELEŞ, R., 1992, s: 286).

B1.4.2.3 Kaynak Suları Harcı

Kaynak suları harcının konusu, özel kaplara doldurulup satılacak olan kaynak sularının belediyelerce denetlenmesi ve suların hangi kaynaklara ait olduğu konusunda bunların kaplarına özel işaret konmasıdır. Bu suları kaplara doldurup yurttaşlara satanlar, bu harcın yükümlüsüdür. Yasa, harcın miktarını su kaplarının büyüklüğüne göre saptanmıştır (PİRLER, O., 1994, s: 97,98).

Bu harç, belediyece kaplara işaret konulması sırasında belediyeye alındı karşılığında ödenir. Kaynak suları bir başka belediyenin sınırları içinde satışa sunuluyorsa, yeniden harç alınmaz.

B1.4.2.4 Tellallık Harcı

Tellallık harcının konusu, belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediyelere ait hal, balıkhane, mezat yerleri ve ilgililerin isteğine bağlı olarak belediye münadisi (kamuya duyurulması gereken şeyleri yüksek sesle haber vermeyi iş edinmiş kimse) ya da tellal bulunduran yerlerde gerçek ya da tüzel kişilerin yapacakları her türlü taşınır ve tanışmaz mal ve ürünlerin satışıdır. Harcın yükümlüsü de, bu mal ve ürünleri satan kimselerdir. Bu kimseler mal ve ürünlerini satmadan önce belediyeye ya da satış yerinde bulunan belediye ilgililerine bildirmek zorundadırlar. Harcın matrahı, harcın konusuna giren satışların safi olmayan tutarıdır. Harç % 2 oranında alınmaktadır. Fakat yarım milyon lirayı aşan satışlarda, bu sınırı aşan satış tutarlarında % 1 harç alınır. Yasa, harcın belediyelerce görevlendirilecek yetkililerce alındı karşılığında toplanacağını göstermektedirler (KELEŞ, R., 1992, s:287).

Gerçek veya tüzel kişilerin yapacakları satışları belediyeye veya mahallindeki ilgiliye haber vermemeleri durumunda tellallık harcı % 50 fazlası ile alınmaktadır. Fakat, haber vermenin satışta ne kadar süre önce yapılması gerektiğine dair bir açıklamaya da yer verilmemiştir.

B1.4.2.5 Hayvan Kesimi Muayene ve Denetleme Harcı

Bu harcın konusu, belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde belediyelerce ya da özel kişi ve kuruluşlarca kurulmuş mezbahalarda ve kesilen hayvanların kesim öncesinde ve sonrasında muayenelerinin yapılması başka belediyelerde kesilip satış için getirilen hayvanların sağlık denetiminin yapılmasıdır (KELEŞ, R., 1992, s: 287). Harcın yükümlüsü, hayvan ve et sahipleridir. Yasa, harcın miktarını hayvan türlerine göre belirlemiştir.

Ayrıca, harç üç ayrı inceleme sahası oluşturmaktadır.

- Belediyelere ait, mezbaha ve kanaralarda kesilen hayvanlar,
- Özel kişi ve kuruluşlarca tesis edilen mezbaha ve kanaralarda kesilen hayvanlar,
- Belediye sınırları ve mücavir alanlar dışında kesilmiş olup da belediye sınırı içinde satışa arzedilen hayvanlardan da harç alınmaktadır.

Fakat belediye sınırları ve mücavir alanlar dışında kesilmiş olup, belediye sınırı ve mücavir alanlar içinde satılacak etlerden alınacak harç konusunda bir açıklamaya yer verilmemiştir. Harç alındı karşılığında peşin olarak alınır.

B1.4.2.6 Ölçü ve Tartı Aletleri Muayene Harcı

Ölçü ve tartı alet ve araçlarıyla, ölçeklerin ilgili kanun ve tüzük hükümlerine göre belediyece damgalanması ölçü ve tartı aletleri muayene harcına tabidir. Bu harcın konusu, bu denetimin yapılmasıdır. Bunların belediyelerce denetlenip damgalanması karşılığında ve denetim sırasında belediyelere ödenecek harcın miktarı, alt ve üst sınırlar, her ölçü ve tartı alet ve aracı ile ölçekler için yasada ayrı gösterilmiştir (PİRLER, O., 1994, s: 116,117).

B1.4.2.7 Bina İnşaat Harcı

Daha önce 1970 tarihli Finansman Yasası ile bir devlet vergisi olarak düzenlenmiş ve 10 yılı aşkın bir süre o biçimde uygulanmış olan Bina İnşaat Harcı, Belediye Gelirleri Yasası'nda 21 Ocak 1981 tarihinde 2589 sayılı yasa ile yapılan bir değişiklik ile "yerel bir harç" durumuna getirilmiş, belediyelerin gelir kaynaklarına eklenmiştir. Konusu, belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde her türlü bina inşaatı yapılacağı sırada belediyeden inşaat ya da bina değişikliği ruhsatı alınmasıdır. Konut ya da işyerlerinin kullanım biçimlerinin değiştirilmesi, yapıda bir değişiklik yapılmasa bile, konutun işyerine dönüştürülmesi, ya da harca konu olmayan bir işyerinin harca konu olan bir işyerine dönüştürülmesidir. İnşaata ruhsat alınmadan başlansa bile harç alacağı doğmuş olmaktadır.

Yasa, yapım giderleri, genel ve katma bütçeli dairelerce ve yerel yönetimlerce karşılanan yapılarla, sağlık, kültür, eğitim yapılarını ve doğal afetlerden sonra yeniden yapılan yapıları, ekonomik gelişmeye ve sanayileşmeye katkısı olacak inşaatları ve kooperatifler eliyle yapılan sanayi ve küçük sanat siteleriyle esnaf çalışmalarının yapımını bu harcın kapsamı dışında bırakmıştır (KELEŞ, R., 1992, s: 287,288).

Harcın yükümlüsü, yapı, yapılara ek ve yapılarda değişiklik için belediyeden ruhsat alanlardır. Bina inşaat harcının matrahı, her konut için ya da her işyeri için ayrı ayrı "inşaat alanı" nın yüzölçümüdür. Harcın yasayla belirlenmiş tarifesinde, konut ve işyeri inşaatları arasında ve ayrıca ahşap, demir, kagir yapılarla ahşap ve öteki yapılar arasında harç miktarları bakımından farklılaştırmalar yapılmıştır.

Bina inşaat harcı, 2589 sayılı kanun hükümlerinin yürürlüğe girmesinden önce inşa edilen binalarda ilave inşaat veya tadilat yapıldığı takdirde, bu ilave inşaat ve tadilat için, binanın toplam yüzölçümüne göre tabi olduğu tarife esas alınmak üzere ve yalnız ilave edilen kısmın yüzölçümü üzerinden hesaplanmaktadır.

2589 sayılı kanun hükümlerinin yürürlüğe girmesinden sonra inşa edilen binalarda, ilave tadilat yapılması halinde, bu ilave ve tadilat için binanın önceki yüzölçümü ile ilave yüzölçümünün toplamı üzerinden hesaplanmaktadır.

B1.4.2.8 Çeşitli Harçlar

Yasada, bu başlık altında da bazı harçların adı vardır. Bunlar, Kayıt ve Suret Harcı, imarla ilgili harçlar, İşyeri Açma Harcı, Muayene Ruhsat ve Rapor Harcı, Sağlık Belgesi Harcı gibi isimler taşımaktadır.

Kayıt ve suret harcı, belediyeler ve belediyelere bağlı müesseselerden istenecek hertürlü kayıt suretiyle gayrimenkullerle ilgili harita plan ve krokilerin suretleri için alınmaktadır.

İmarla ilgili harçlar ise oldukça sayılıdır. Bunlara, yer bölümleme (parselasyon) işlemleri, yer bölümleme ve ayırma (ifraz ve tevhid) kararları, plan ve proje onaylama, zemin açma izni ve toprak harfiyatı, yapı izin ve denetleme, yapı kullanma izni harçları örnek olarak gösterilebilir.

İşyeri açma izni harcı, belediye sınırları veya mücavir alanlar içinde bir işyerinin açılması, işyeri açma izin harcına tabidir.

Muayene, ruhsat ve rapor harcı, mevzuat gereğince alınması zorunlu veya isteğe bağlı görülen ve belediyeler veya onlara bağlı kuruluşlar tarafından düzenlenerek ilgilisine verilecek, muayene ve sağlıkla veya fenni konularla ilgili tahlillere ilişkin olup, bu kanunda ayrıca harca tabi tutulmamış olan ruhsatlar rapor ve belgeler muayene, ruhsat ve rapor harcına tabidir.

Sağlık Belgesi Harcı, yaptıkları işler ve gördükleri hizmetler dolayısıyla özel mevzuatı gereğince belediyelerden sağlık belgesi almak mecburiyetinde olan kişilere verilecek bu tür belgeler ile bunların belli aralıklarla yenilenmeleri "Sağlık Belgesi Harcı"na tabidir (KELEŞ, R., 1992, s: 288).

B1.4.3 Harcamalara Katılma Payları

Eski Belediye Gelirleri yasasında da bulunan harcamalara katılma payları, yeni yasada daha ayrıntılı olarak düzenlenmiştir. Harcamalara katılma payları üç türlüdür. Bunlar yol, kanalizasyon ve su harcamalarına katılma paylarıdır. Katılma paylarında amaç, belediyenin yapmakta olduğu kimi kent hizmetlerinin giderlerine yuttaşın bir ölçüde para ile katılmasını sağlamaktır.

B1.4.3.1 Yol Harcamalarına Katılma Payı

Bu pay, yeniden yapılan, onarılan ve genişletilen yolların iki yanında bulunan ya da başka bir yola çıkışı olmaması nedeniyle bu yoldan yararlanan taşınmazların sahiplerinden alınmaktadır. Yeni yol açılması, eski yolların % 40 oranında ya da daha fazla genişletilmesi, kaldırımsız bulunan yolların kaldırım ya da parke kaldırım durumuna getirilmesi, asfaltlanması, kaldırım ve şase yolların da beton ya da asfalta dönüştürülmesi gibi belediye etkinlikleri, bu katılma payının ödenmesini gerektirmektedir. Yasa, yolların kaldırımlar da dahil 15 metreden fazla genişletilmeleri durumunda, bunlarla ilgili giderleri belediyelerin ödeyeceğini belirtmektedir. Eğer bir taşınmaz iki yola da bakmaktaysa, asıl cephe hangi yol üzerinde ise orası için pay tam olarak öteki yola ait pay ise yarım olarak ödenmektedir (KELEŞ, R., 1992, s: 288,289).

B1.4.3.2 Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Payı

Belediyelerin yeni kanalizasyon tesisleri yapmaları, mevcut tesisleri sağlık ve fen koşullarına göre iyileştirmeleri durumunda, bundan yararlananlar sözkonusu payı öderler. İki veya daha çok sayıda yol kenarında bulunan taşınmazlar, hangi yoldaki kanalizasyona bağlanmışlarsa, o yola ait kanalizasyon giderlerine katılırlar (KELEŞ, R., 1992, s:289).

B1.4.3.3 Su Tesisleri Harcamalarına Katılma Payı

Bu pay, belediyelerin yeni içme suyu şebekeleri yapmaları, ya da mevcut şebekeleri genişletmeleri durumunda, bu tesislerle su dağıtımı yapılan alanlarda bulunan taşınmazlarla ilgili payların hesaplanmasında yalnız suya bağlandıkları yolların dikkate alınması gerekmektedir.

Harcamalara katılma payları, bir programa göre veya istek üzerine doğrudan doğruya yapılan işlemde, bu hizmetler dolayısıyla yapılan giderlerin tamamıdır. Yapılan giderler ilgililer tarafından peşin olarak ödenecek olursa, belediye harcamalarına katılma payını % 25 eksiği ile alır. Belediye hizmetleri nedeniyle yapılan özel devlet yardımları, karşılıksız fon tahsisleri, o işler için yapılacak bağış ve yardımlarla kamulaştırma bedelleri hizmet giderleri toplamından indirilir. Yasa, harcamalar katılma paylarının bina ve arsalarda vergi değerinin % 2'sini geçmeyeceğini göstermiştir.

Katılma payları bu tür hizmetler için Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın ve İller Bankası'nın belirleyip yayınlayacakları rayiç ve birim fiyatlarına göre hesaplanan tutarları aşamaz. Vatandaşlar, bu payları ilan ve tebliğ edildikleri yılı izleyen yıldan itibaren 2 yılda ve 4 eşit taksitte öderler. Ancak, Bakanlar Kurulu ilgili belediyelerin önerisi üzerine ödeme süresini 5 yıla kadar uzatmaya yetkilidir.

Bunun gibi, Bakanlar Kurulu'nun belediyelerin görüşünü alarak, harcamalara katılma paylarını 1/2'ye (peşin ödemelerde 1/3'e) indirmek, pay türlerine göre farklılaştırma yapmak, payların ödenecek miktarını birlikte veya pay türlerine göre ayrı ayrı olmak üzere nüfus sayımı sonuçlarını da dikkate alarak belediyeler itibariyle saptamak yetkisi vardır.

Katılma payı yükümlülerine düşen paylar, yükümlülerin ad ve adresleriyle ve kendilerine düşen pay miktarını gösteren ve mahalle, cadde ve sokaklar itibariyle düzenlenecek tahakkuk cetvelleri ile birlikte bir ay süreyle ilan edilir. Yükümlülere de ayrıca tebliğ edilir. Payların hesaplanma biçimine ilişkin esaslar, İçişleri Bakanlığı'nca çıkarılan bir yönetmelikle belirlenmiştir (KELEŞ, R., 1992, s: 289,290).

B1.4.4 Çeşitli Hükümler

B1.4.4.1 Ücrete Tabi İşler

Belediyeler 2464 sayılı kanunda harç veya katılma konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı olarak yapacakları hertürlü hizmet için belediye meclislerince düzenlenecek tarifelere göre ücret almaya yetkilidir. Belediyeye tekel olarak verilmiş işler kendi özel hükümlerine tabidir.

B1.4.4.1.a Belediyelerin İlgililerin İsteğine Bağlı Olarak İfa Edecekleri Hertürlü Hizmetlerden Ücret Almaları

Belediyeler, Belediye Gelirleri Kanununda "Harç" ve "Katılma Payı" konusu yapılmayan hizmetleri de gerçekleştirirler. Bu madde belediyelerin "Harç" ve "Katılma Payı" konusu dışındaki konularda yapacakları hertürlü hizmetler karşılığında ücret alabilmesine imkan vermektedir. Belediyelerin harç ve katılma payları konusu dışındaki hizmetleri için alacakları ücretleri Belediye Meclisleri bir tarife halinde hazırlayacaklardır. Belediye meclislerinin bu konuda hazırlayacakları tarifelerin hangi mercilerce tastik edileceği konusunda Belediye Gelirleri kanunda bir hüküm bulunmamaktadır. Bu konuda 1580 sayılı

Belediye Kanunu'nun 70/8 ve 110/3'üncü maddelerinde hükümler bulunmaktadır.

1580 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 70/8'inci maddesine göre, belediye vergi ve resimlerinin taallük ettiği hususat haricinde belediye dairesi tarafından ifa olunacak hizmetlere mukabil alınacak ücret tarifeleri belediye meclisleri tarafından karara bağlanır. Belediye meclislerinin yaptıkları bu tarifelere ait kararlar 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 71'inci maddesi gereğince, mahallin en büyük mülkiye memurunun tasvibiyle yürürlük kazanır. En büyük mülki amirler kararları bir hafta zarfında tastik etmek zorundadır. Bu süre içinde tastik etmedikleri takdirde belediye meclisinin tetkik talebi üzerine İdari Yargı'ya gidilir. İdari Yargı tarafından bir ay zarfında verilecek kararlar kesindir (PİRLER, O., 1994, s: 192,193).

Belediyelerin harç ve katılma payı konusu olacak hizmetleri dışında yapacakları ve ücret alabilecekleri hizmetler Belediye Gelirleri Kanunu'nda birer birer sayılmamıştır. Bu husus gerek Belediye Kanunu'na, gerekse belediye meclislerinin takdirine bırakılmıştır.

B1.4.4.1.b Belediyelere Tekel Olarak Verilmiş İşlerin Kendi Özel Hükümlerine Tabi Olan İşleri

Belediyelere tekel olarak verilmiş işler kendi özel hükümlerine tabidir. 1580 sayılı Belediye Kanunu, belediyelere bazı işlerin yapılmasını tekel olarak vermiştir. Bu işlerin belediyeler tarafından doğrudan doğruya yapılması veya belediyelerden ruhsat alınması şeklinde yapılması mümkündür. Bu işler ise; et taşıma ücreti, tramvay tesisatı kurmak ve işletmek, göl, nehir ve körfezlerde vapur veya motor işletmek, belediye sınırları içerisinde belirli bölgeler arasında otobüs, minibüs, otokar, tünel, troleybus, finiküler işletmektir (PİRLER, O., 1994, s: 198,199).

B1.4.4.2 Müze Giriş Ücretleri ve Madenlerden Belediyelere Pay Verilmesi

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ile belediyelere müze giriş ücretlerinden ve madenlerden de pay verilmesi öngörülmüştür.

B1.4.4.2.a Belediyelere Müze Giriş Ücretlerinden Pay Verilmesi

Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne bağlı milli saraylar hariç, belediye ve mücavir alan sınırları içinde gerçek ve tüzel kişilerce işletilen hertürlü müzelerin giriş ücretlerinin % 40'ı belediye payı olarak ayrılır.

Belediye payı olarak ayrılan miktar, tahsilini takip eden ayın 15'inci günü akşamına kadar müzenin bulunduğu yer belediyesine yatırılır. 3030 sayılı Kanunun uygulanığı yerlerde bu pay Büyükşehir Belediyesine yatırılır.

Büyükşehir Belediyelerine yatırılan bu payın % 75'i Büyükşehir İlçe Belediyelerine dağıtılır. Bu dağıtımda İçişleri Bakanlığı'nın bildireceği son genel nüfus sayımı sonuçları esas alınır ve dağıtım nüfus oranına göre yapılır.

Müze giriş ücretlerindeki belediye payını zamanında yatırmayan ilgililerden ne miktarda ceza alınacağı maddede gösterilmemiştir. Böyle bir durumda genel hükümler uygulanır.

Mücavir alanlardaki müzelerin giriş ücretlerinden belediye payı alınması için, mücavir alanlara belediye hizmetlerinin götürülmesi şart değildir (PİRLER, O., 1994, s: 208,209).

B1.4.4.2.b Belediyelere Madenlerden Pay Verilmesi

Belediye sınırları ve mücavir alanlar içinde faaliyet gösteren maden işletmelerinden % 2 nispetinde belediye payı alınır.

Bu pay 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 14'üncü maddesinde yer alan paylara ilaveten alınır. 3213 sayılı Maden Kanunu'nun 14'üncü maddesine göre, maden sahasından çıkarılacak cevherlerden işletme yıllık brüt karının % 5 Devlet hakkı olarak, % 5'i madencilik fon iştiraki olarak alınır. % 2 nispetindeki belediye payı da maden sahasından çıkarılacak cevherlerin yıllık brüt karından alınır.

Bu pay, Devlet hakkının hazineye ödenmesi sırasında işletme tarafından ilgili belediyeye ödenmek zorundadır. Devlet hakkı her yıl mart ayının son gününe kadar hazineye ödenir. Belediye payı da mart ayının son gününe kadar ilgili belediyeye ödenir. Belediye sınırları veya mücavir alanları içinde maden işletmesi bulunan belediyeler, maden payının Mart ayı sonuna kadar belediye hesabına

yatırılıp yatırılmadığını takip ederler. Mücavir alanlar içinde bulunan maden işletmelerinen maden payının alınabilmesi için mücavir alanlara bazı belediye hizmetlerinin götürülmesine gerek bulunmamaktadır. Mücavir alanlara hizmet götürülse de götürülmese de bu pay alınmak zorundadır.

Madenlerden belediye payının alınabilmesi için maden işletmesinin o belediye sınırı veya mücavir alanları içinde bulunması lazımdır. Belediye sınırları veya mücavir alanları içinde bulunmayan maden işletmelerinden belediyeler maden payı alamazlar (PiRLER, O.,1994, S:209).

B1.5 GENEL DEĞERLENDİRME

Belediyelerin özgelirlerini 2464 sayılı yeni belediye gelirleri yasası ve Emlak Vergileri Yasası gereğince elde edilen gelirler oluşturmaktadır. 2464 sayılı Yeni Belediye Gelirleri Yasası, 5235 sayılı yasadaki 35 adet geliri yirmibire indirmiştir. Ancak bu yirmibir kalem içerisinde yer alan Meslek Vergisi 1987 tarihinde kaldırılmıştır. 2464 sayılı yasa ile belediyeler için bir gelir kaynağı olarak düşünülen Akaryakıt Tüketim Vergisi ise daha sonra 3074 sayılı yasa ile ayrı düzenlenmiş ve belediyelere ayrılan payın oranı da % 0.40'a düşürülmüştür. Yine bu yasada % 6 olarak öngörülen Haberleşme Vergisinin oranı ise 1985 tarihli 3517 sayılı yasa ile % 1'e indirilmiştir. Ayrıca 3239 sayılı yasa ile Emlak Vergisinin belediyelere devrinden sonra Temizletme ve Aydınlatma Harcı da yürürlükten kaldırılmıştır. Daha sonra da 1993 yılında çıkarılan kanunla çevre temizlik vergisi getirilmiştir. 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nun 16. maddesinde 1991'de yapılan bir değişiklikle turizm belgeli yatırım ve işletmelerin elektrik, gaz ve su ücretlerinin o bölgedeki sanayi ve meskenlere uygulanan tarifelerden en düşüğü ile ödeneceği hükmü de getirilmiştir. Son olarak da 7 Mayıs 1994 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan kanunla Akaryakıt Tüketim Vergisinden devlete giden % 90'lık paydan belediyeye ayrılan payın artık ödenmeyeceği hüküm altına alınmıştır. Bu durumda, 2464 sayılı yasa ile getirilen ve belediyelerin özgelirlerini oluşturan bir kısım gelir kalemleri sonra kaldırılmış veya daraltılmıştır.

Ayrıca, belediyeler tarafından toplanan vergi ve harçlara bakıldığında, özellikle küçük belediyelerde yerel vergi kavramının gelişmemiş olduğu görülmektedir. Büyük belediyelerde ise, bu tür gelirler çok düşük miktarlarda gerçekleşmektedir. Bundan da önemlisi, 2464 sayılı kanunda yer alan birçok gelir kaynağı mükellefi, konusu ve matrahı itibarıyle karışıklık arzetmektedir.

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, 2380 sayılı yasayı tamamlayan bir görüş içerisinde çıkarılmıştır. Bu yasa ile belediyelerin özgelirlerinin arttırılması hedeflenmiştir. Ancak, bu yasada yer alan bir kısım vergi ve harç tarifeleri maktu esasa dayandırılmış ve bir iki senelik enflasyon sonucu bu tarifeler verimsiz duruma düşmüştür. Yasada yer alan vergi ve harçların en az ve en çok miktarını belirleyen maddeleri on kat arttırma yetkisi Bakanlar Kurulu'nca 01.01.1986 tarihinden beri ilk kez 5 Eylül 1992 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan kararla kullanılmıştır. Yani 1986 yılından 1992 yılına kadar tarife miktarları aynı kalmıştır. Tabi 1992 tarihinden bu yana geçen sürede de bu değerler yetersiz kalmıştır. Ayrıca, kanunda en az ve en çok miktarları gösterilen bazı vergi ve harç tarifelerini belediye grupları itibarıyle Bakanlar Kurulu tayin ve tesbit etmektedir. Bu yetki Belediye Meclislerine bırakılabilinir. 2464 sayılı yasada bir gelir kalemi olarak öngörülen Harcamalara Katılma Payları; Yol, Kanalizasyon ve Su Tesislerine Katılma Payları olarak üç kısma ayrılmıştır. Ancak bu paylar gayrımenkulün vergi değerinin % 2'si ile sınırlandırılmıştır. Bu oranda yükseltilmelidir (10. Belediyecilik Semineri, 1994, s: 77,78).

Ayrıca, kentleşmenin doğurduğu rantlardan belediyeler yeterince yararlanamamaktadır. Fakat, rantlar belediyelerin yapmış olduğu uygulamalar ile oluşmaktadır. Bu gelir kaynağından da belediyelerin yararlanması gerekmektedir. Eski Belediye Gelirleri Kanunu'nda, Şerefiye bunu bir ölçüde de olsa karşılıyordu, fakat kaldırıldı. Bu durumda, bazı yerel vergiler belediyelere bırakılabilinir. Belediye meclislerine vergi ihdas yetkisi olmasa bile tarife yapma, vergilere belirli oran ekleme yetkisi verilebilinir.

Sonuçta, yerel yönetimlere ek mali kaynaklar vermeksizin onların görev ve yetkilerinin arttırılmasını savunmak, onlara mali özerklik tanımadan etkin ve verimli hizmet beklemek anlamsızdır. Mali özerklik ise, öz kaynakların bütçe toplam gelirlerine oranının en az % 50'lerin üzerinde olması demektir. Özgelirleri arttırma yönünde yapılacak öncelikli iş, gelişmiş ülkelerde bir prensip halini alan belediye hizmetlerinden yararlananların hizmet bedelini ödemesi gerektiği ilkesinin ülkemizde esas alınması olmalıdır. Bugün ise şehirde yaşamanın önemli bir bedeli yoktur. Bunun en çarpıcı örnekleri yakın geçmişe kadar, daha açık ifade ile çevre temizlik vergisi çıkıncaya kadar çöp ve atık su hizmetleri idi. Ayrıca cadde ve sokakların açılmasından yapımına kadar tüm hizmeti gerçekleştiren belediyeler, o çevredeki araç sahiplerinden bunun karşılığını

alamamaktadırlar. Tüm belediye hizmetlerinin karşılığı ister vergi, ister harç şeklinde olsun, bu hizmetten yararlananlardan geri alınmalıdır. Fakat sosyal amaçlı hizmetlerde bu karşılık düşük tutulurken diğerlerinden masrafın tamamı alınmalıdır. Belediyeler özerk bir mali yapıya kavuşturulmalı, bu doğrultuda belediye gelirleri kanunu yeniden ele alınarak belediye vergi, harç ve harcamalara katılma paylarını kapsam, oran ve miktarlarının tespitinde belediyelere, kanunda rasyonel olarak belirlenecek sınırlar içinde daha etkin yetkiler verilmelidir. Bu durumda, belediyelerin mali sıkıntıları sadece kaynak yaratma ile sınırlamamak gerekir. Çünkü, bir diğer önemli konu da, belediyelerin elindeki kaynakları rasyonel kullanıp kullanmadıklarıdır.

B1.6 TABLOLAR

TABLO1: 2464 SAYILI BELEDİYE GELİRLERİ KANUNU

26.5.1981 tarihinde kabul edilen 29.5.1981 gün ve 17354 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu 4 kısımdan oluşmaktadır.

1- Belediye Vergileri
2- Belediye Harçları
3- Harcamalara Katılma Payları
4- Çeşitli Hükümler

1- Belediye Vergileri

- İlan ve Reklam Vergisi
- Eğlence Vergisi
- Haberleşme Vergisi
- Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi
- Yangın Sigorta Vergisi
- Çevre Temizlik Vergisi

2- Belediye Harçları

- İşgal Harcı
- Tatil Günlerinde Çalışma Ruhsatı Harcı
- Kaynak Suları Harcı
- Tellallık Harcı
- Hayvan Kesimi Muayene ve Denetleme Harcı

2589 Sayılı Belediye Gelirleri Kanunda değişiklik yapılması hakkında kanunla eklenen maddeler

- Bina İnşaat Harcı
- Çeşitli Harçlar
- Kayıt ve Suret Harcı
- İmar ile ilgili harçlar
- İşyeri Açma İzin Harcı
- Muayene, Ruhsat ve Rapor Harcı
- Sağlık Belgesi Harcı

3- Harcamalara Katılma Payı

- Yol Harcamalarına Katılma Payı
- Kanalizasyon Harcamalarına Katılma Payı
- Su Tesisleri Harcamalarına Katılma Payı

4- Çeşitli Hükümler

- Ücrete Tabi İşler

4.1 - Belediyelerin, ilgililerin isteğine bağlı olarak ifa edecekleri hertürlü hizmetlerden ücret almaları,

- Et Kesim Ücreti
- Akaryakıt Depo Ücreti
- Kantar Ücreti
- Fenni Vasıtalarla Yapılacak Temizlemelerden Alınacak Ücret
- Buzhane Ücreti
- Baca Temizleme Ücreti
- Vidanjör Ücreti
- Kanalizasyon ve Su Tesislerini Bağlama Ücreti
- Su Taşıma Ücreti
- Hayvanat Bahçelerine Giriş Ücreti
- Su İstilasına Maruz Kalan Yerlerden Alınacak Boşaltma Ücreti
- Belediyelere Ait Hastanelerden Muayene ve Yatak Ücreti
- Park, Bahçe ve Fuarlara Giriş Ücreti
- Hela Ücreti
- Cenaze Kaldırma Ücreti
- Hayvan Hastanesi Muayene Ücreti
- Belediye İlan Ücreti
- Su Kanal Ücreti

- Otobüs Bilet Ücretleri
- Taşıma Ücretleri
- İş Makinaları Kiralama Ücreti
- Garaj Ücreti veya Terminal Ücreti
- Palamar Bağlama ve Çözme Ücreti
- Ambulansla Hasta Nakil Ücreti
- Belediye Mülklerine Reklam Koyma Ücreti
- Hoparlörle İlan Ücreti

4.2 - Belediyeye tekel olarak verilmiş işlerin kendi özel hükümlerine tabi olması,

- Et Taşıma Ücreti
- Tramway Tesisatı Kurma ve İşletmek;
  Göl, nehir ve körfezlerde vapur veya motor işletmek
- Belediye Sınırları İçerisinde Belirli Bölgeler Arasında
  otobüs, minibüs, otokar, tünel, troleybus, finiküler işletmek
- Müze Giriş Ücretleri ile Madenlerden Belediyelere Pay

TABLO2: 92/3278 SAYILI BAKANLAR KURULU KARARI

KAYNAK SULARI HARCI

Belediye Grubu	Cinsi	Harç Miktarı (Kap Başına TL)
1	1 lt'ye kadar olan şişe ve benzeri kaplarda	15
2	"	14
3	"	13
4	"	12
5	"	10
		(Beher Litrede)
1	5 lt'ye kadar olan kaplardan (5 lt. dahil)	15
2	"	11
3	"	9
4	"	8
5	"	7

1	25 lt'ye kadar olan kaplardan (25 lt. dahil)	9
2	"	8
3	"	7
4	"	6
5	"	5
1	25 lt'den büyük kaplardan (6)	
2	"	6
3	"	5
4	"	5
5	"	4

HAYVAN KESİMİ MUAYENE VE DENETLEME HARCI

Belediye Grubu	Cinsi	Harç Başına (Harç Miktarı TL)
1	Küçük baş hayvan	6 000
2	"	5 250
3	"	4 500
4	"	3 750
5	"	3 000
1	Büyük baş hayvan	15 000
2	"	13 750
3	"	12 500
4	"	11 250
5	"	10 000

ÖLÇÜ VE TARTI ALETLERİ MUAYENE HARCI

Belediye Grubu	Cinsi	(Harç Miktarı TL)
1	Tartı ağırlıklarının herbirinden	6 000
2	"	2 750
3	"	2 500
4	"	2 250
5	"	2 000
1	Uzunluk ölçülerinin herbirinden	3 000
2	"	2 750
3	"	2 500
4	"	2 250
5	"	2 000
1	Akıcı ve kuru daneli maddelerin hacim ölçeklerinin herbirinden	6 000
2	"	5 500
3	"	5 000
4	"	4 500
5	"	4 000
1	El terazilerinden (15 000)	
2	"	14 000
3	"	13 000
4	"	12 000
5	"	11 000
1	El terazilerinden (15 000)	
2	"	14 000
3	"	13 000
4	"	12 000
5	"	11 000

1	Normal masa terazilerinden	22 500
2	"	21 000
3	"	19 500
4	"	18 000
5	"	16 500
1	Otomatik (ibreli) terazilerinden	22 500
2	"	21 000
3	"	19 500
4	"	18 000
5	"	16 500
1	Kantar ve basküllerden	75 000
2	"	70 000
3	"	65 000
4	"	60 000
5	"	55 000

KAYIT VE SURET HARCI

1-a)	Her sayfa başına	1 500
b)	Harita, plan ve krokilerin beher metrekaresinden	24 000
2-a)	Her sayfa başına	1 400
b)	Harita, plan ve krokilerin beher metrekaresinden	23 000
3-a)	Her sayfa başına	1 300
b)	Harita, plan ve krokilerin beher metrekaresinden	22 000
4-a)	Her sayfa başına	1 200
b)	Harita, plan ve krokilerin beher metrekaresinden	21 000
5-a)	Her sayfa başına	1 100
b)	Harita, plan ve krokilerin beher metrekaresinden	20 000

İMAR MEVZUATI GEREĞİNCE ALINACAK HARÇLAR
(Ticaret ve Konut Bölgeleri İçin Ayrı Ayrı)

Belediye Grubu	Cinsi	Harç Miktarı TL	
		Ticaret	Konut
1	İlk parselasyon harcı (beher m^2 için)	300	200
2	"	275	180
3	"	250	160
4	"	225	140
5	"	200	120
1	İfraz ve tevhid harcı (beher m^2 için)	300	200
2	"	275	180
3	"	250	160
4	"	225	140
5	"	200	120
1	Plan ve proje tasdik harcı (beher m^2 için)	300	300
2	"	275	275
3	"	250	250
4	"	225	225
5	"	200	200

Belediye Grubu	Zemin Açma ve Toprak Harfiyat Harcı	Harç Miktarı TL	
		Ticaret	Konut
1-	a) Toprak (beher metreküp için)	900	600
	b) Kanal (beher metreküp için)	3 000	2 000
2-	a) Toprak (beher metreküp için)	850	560
	b) Kanal (beher metreküp için)	2 750	1 800
3-	a) Toprak (beher metreküp için)	800	520
	b) Kanal (beher metreküp için)	2 500	1 600
4-	a) Toprak (beher metreküp için)	750	480
	b) Kanal (beher metreküp için)	2 250	1 400

5-	a) Toprak (beher metreküp için)	700 - 400
	b) Kanal (beher metreküp için)	2 000 - 1 200

1	Yapı kullanma izin harcı (beher inşaat m^2 için)	300 - 200
2	"	275 - 180
3	"	250 - 160
4	"	225 - 140
5	"	200 - 120

MUAYENE RUHSAT VE RAPOR HARCI

Belediye Grubu	Cinsi	(Harç Miktarı TL)
1	Muayene ruhsat ve rapor harcı	30 000
2	"	27 500
3	"	25 000
4	"	22 500
5	"	20 000

SAĞLIK BELGESİ HARCI

Belediye Grubu	Cinsi	Harç Miktarı TL
1	Sağlık belgesi harcı	6 000
2	"	5 500
3	"	5 000
4	"	4 500
5	"	4 000

BİNA İNŞAAT HARCI

1- KONUT İNŞAATI

İNŞAAT ALANI	Beton, Demir, Kagir, Yarı KagirYapılarda (m^2 Başına TL) BELEDİYE GRUBU					Ahşap ve Diğer Yapılarda (m^2 Başına TL) BELEDİYE GRUBU				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
100 m^2'ye kadar	200	160	140	120	100	200	160	140	120	100
101-120 m^2	4000	3200	280	2400	2000	2000	1600	1400	1200	1000
121-150 m^2	10000	8000	7000	6000	5000	4000	3200	2800	2400	2000
151-200 m^2	20000	16000	14000	12000	10000	8000	6400	5600	4800	4000
200 m^2'den büyük	30000	24000	21000	18000	15000	12000	9600	8400	7200	6000

1- İŞYERİ İNŞAATI

İNŞAAT ALANI	Beton, Demir, Kagir Yarı Kagir Yapılarda (m^2 Başına TL) BELEDİYE GRUBU					Ahşap ve Diğer Yapılarda (m^2 Başına TL) BELEDİYE GRUBU				
	1	2	3	4	5	1	2	3	4	5
25 m^2'ye kadar	1600	1280	1120	960	800	1000	800	700	600	500
26-50 m^2	3000	2400	2100	1800	1500	1600	1280	1120	960	800
100 m^2'den büyük	12000	9600	8400	7200	6000	6000	4800	4200	3600	3000

TABLO3: 1989 - 1990 - 1991 - 1992 - 1993 YILLARINA AİT GELİR KESİN HESAP CETVELİ TAHSİLATI (GSMH DEFLATÖRLERİ İLE)

1210
I- İLAN VE REKLAM VERGİSİ **1994**

1989	49.678.480	709.692.570
1990	87.548.090	795.891.720
1991	65.492.057	372.113.960
1992	77.370.615	269.584.020
1993	444.695.250	924.522.340

1220
II- EĞLENCE VERGİSİ **1994**

1989	5.591.110	79.873.000
1990	13.125.732	119.324.830
1991	1.911.324	10.859.795
1992	26.421.236	92.060.055
1993	27.461.461	57.092.434

1240
III- HABERLEŞME VERGİSİ **1994**

1989	58.299.378	832.848.250
1990	46.360.423	421.458.390
1991	50.592.615	287.458.030

1992	168.342.709	586.559.930
1993	258.864.280	538.179.370

1250
IV- ELEKTRİK ve HAVAGAZI TÜKETİM VERGİSİ 1994

1989	29.977	428.243
1990	22.422.769	203.843.350
1991	114.428.638	650.162.670
1992	363.633.911	1.267.017.100
1993	64.507.000	134.110.180

1260
V- YANGIN SİGORTA VERGİSİ 1994

1989	23.882.790	341.182.710
1990	41.240.514	374.913.760
1991	61.699.287	350.564.130
1992	106.151.016	369.864.140
1993	197.838.760	411.307.190

1310
VI- İŞGAL HARCI 1994

1989	129.906.425	1.855.806.000
1990	250.115.825	2.273.780.100

1991	414.738.795	2.356.470.300
1992	745.529.900	2.597.665.100
1993	1.635.702.021	3.400.627.800

1320
VII- TATİL GÜNLERİNDE ÇALIŞMA HARCI 1994

1989	4.955.000	70.785.714
1990	7.172.400	69.203.636
1991	7.660.000	43.522.727
1992	8.760.000	30.522.648
1993	17.760.000	36.923.076

1340
VIII- TELLALLIK HARCI 1994

1989	86.328.010	1.233.257.200
1990	137.674.471	1.251.586.000
1991	63.593.391	361.326.080
1992	249.282.900	868.581.530
1993	165.429.150	343.927.540

1350

IX- HAYVAN KESİMİ MUAYENE ve DENETLEME HARCI 1994

1989	50.707.373	724.391.040
1990	76.772.500	697.931.810
1991	121.626.295	691.058.460
1992	217.265.650	757.023.150
1993	277.770.250	577.484.920

1360

X- ÖLÇÜ ve TARTI ALETLERİ MUAYENE HARCI 1994

1989	522.180	7.459.715
1990	605.770	5.507.000
1991	7.377.110	41.915.397
1992	1.204.000	4.195.122
1993	9.222.250	19.173.076

1370

XI- BİNA İNŞAAT HARCI 1994

1989	-	-
1990	-	-
1991	-	-
1992	-	-
1993	15.268.700	31.743.659

1382

XII- İMAR İLE İLGİLİ HARÇLAR 1994

1989	29.629.113	423.273.040
1990	126.329.520	1.148.450.100
1991	257.296.729	1.461.913.100
1992	618.878.921	2.156.372.500
1993	1.570.188.869	3.264.425.760

1383

XIII- İŞYERİ AÇMA İZİN HARCI 1994

1989	1.942.174	27.745.342
1990	1.038.290	9.439.000
1991	682.300	3.876.705
1992	2.280.375	7.945.558
1993	13.150.250	27.339.397

1384

XIV- MUAYENE RUHSAT ve RAPOR HARCI 1994

1989	2.377.690	33.967.000
1990	10.328.438	93.894.890
1991	12.062.917	68.539.301
1992	118.140.549	411.639.510
1993	199.312.691	414.371.490

2000

XV- VERGİ DIŞI GELİRLER 1994

1989	85.919.502	1.227.421.400
1990	95.040.923	864.008.390
1991	-	-
1992	748.316.164	2.607.373.300
1993	637.017.038	13.243.597.000

2100

XVI- HARCAMALARA KATILMA PAYI 1994

1989	85.919.502	1.227.421.400
1990	95.040.923	864.008.390
1991	-	-
1992	748.316.164	2.607.373.300
1993	637.017.038	13.243.597.000

2110

XVII- YOL HARCAMALARINA KATILMA PAYI 1994

1989	82.970.435	1.185.291.900
1990	95.040.923	864.008.390
1991	434.494.003	2.468.488.600
1992	-	-
1993	-	-

Tablodaki gelir kalemleri GSMH deflatörleri ile çarpılıp 1994 yılına getirilmiştir.

1989 : 7
1990 : 11
1991 : 17.6
1992 : 28.7
1993 : 48.1

B2. TÜRKİYE'DE YEREL VERGİLER

Belediye vergileri arasında İlan ve Reklem Vergisi, Eğlence Vergisi, Haberleşme Vergisi, Elektrik ve Havagazı Tüketim Vergisi, Yangın Sigorta Vergisi'nin yanısıra, Emlak Vergisi ve Çevre Temizlik Vergisi de bulunmaktadır. Yerel yönetimler açısından oldukça verimli birer gelir kalemi olan bu iki vergi aşağıda, 2464 Belediye Gelirleri Kanunu çerçevesinde ele alınan "Belediye Gelirleri" çalışmasından ayrı olarak daha kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

B2.1.1 EMLAK VERGİSİ KANUNU

Bina ve arazi mülkiyetinden alınan bir vergi olan Emlak Vergisi, 1970 yılında 1319 sayılı kanunla düzenlenmiş, 1972 yılında yürürlüğe girerek uygulanmaya başlanmıştır. Sözkonusu kanunun düzenlendiği 1970 yılına kadar, ayrı kanunlar halinde bulunan Bina Vergisi ve Arazi Vergisi, böylece biraraya getirilmiştir. Bina ve Arazi Vegisi adı altındayken, tahrir usulüyle tahakkuk ve tahsil edilen vergi, 1972 yılından itibaren beyan usulüne geçirilmiştir. Emlak Vergisi, 1985 yılına kadar Maliye Bakanlığınca tahsil edilen bir genel vergi olarak uygulanmıştır. 1986 yılında yürürlüğe giren kanun değişikliğiyle, emlak vergisinin tahsil sorumluluğu belediyelere bırakılmış, emlak vergisi yerel bir vergi haline getirilmiştir.

B2.1.1.1 Verginin Konusu

Emlak Vergisi, üç temel mülke konudur : Bina, arsa ve arazi. Kanunda, arsanın tanımı, parsellenmiş arazi olarak yapılır, ancak parsellenmemiş kimi araziler de arsa olarak kabul edilebilmektedir. İskan alanı içindeki parsellenmemiş araziler; iskan alanı dışında olup meskun olan veya belediye hizmetlerinin ulaştırıldığı parsellenmemiş araziler, Bakanlar Kurulu kararıyla arsa olarak kabul edilip vergilendirilebilirler.

B2.1.1.2 Verginin Matrahı Ve Nispeti

Verginin matrahı, yani vergilendirilecek değer, mülklerin normal alım satım (rayiç) bedelleridir. Bu bedeller, dört yıllık sürelere tabidir. Vergi dönemi başında belirlenen matrah, takip eden dört yıl boyunca geçerlidir. Bu matraha uygulanacak vergi oranı, mesken olarak kullanılan binalarda binde dört (%0.4); diğer binalarda binde beş (%0.5); arsalarda binde altı (%0.6); ve arazilerde binde üç (%0.3) olarak belirlenmiştir.

B2.1.1.3 Verginin Tarh, Tahakkuk Ve Tahsili

Beyan usulü esastır. Verginin matrahının, yani rayiç bedelinin belirlenmesi mülk sahiplerinin görevidir. Mülk sahibi, dört yılda bir mülkünün yıllık değerini belirler ve belediyeye bu değeri beyan eder. Böylece vergi, beyan edilen değerler eses alınarak tahakkuk etmiş olur. Verginin tahsili ise, beyan edilen bu yıllık değerin vergilendirilmiş bedelinin, izleyen dört yıl boyunca, yine yıllık olarak toplanması şeklinde olur. Yılda iki eşit taksitte, vergi ödeme dönemi vardır : Birinci dönem Mart-Nisan-Mayıs ayları; ikinci dönem ise Kasım ayıdır.

B2.1.1.4 Ceza Uygulamaları

Verginin ödenmemesi veya beyan edilmemesi gibi durumlarda cezai hükümler vardır. Ancak,Emlak Vergisi kanununun tatbikatında Vergi Usul Kanununun kaçakçılık cezaları ile ilgili hükümleri uygulanmaz. Emlak vergisinde kusur ve usulsüzlük cezaları vardır.

Matrahın yanlış beyan edilmiş olması; kusur cezasına tabi tutulur. Beyan edilen değerle, asgari değer arasındaki farkın yüzde ellisi (%50) oranında ceza kesilir. Ayrıca, beyan edilmiş değer asgari beyana çıkartılıp, ödeme bu seviyede yaptırılır. Beyanname verme süresindeki gecikmeler de cezaya tabidir. Beyan döneminden sonra iki aylık ek süre tanınır. İki aylık ek süreye rağmen verilmemiş beyanlara ağır kusur cezası uygulanır. Verginin kendisi kadar ceza ödenir. İki aylık ek sürenin içinde verilen beyanlar ise cezaya tabi tutulmaz; bu dönemi geçirmeden verilen beyanlar için vergi ziyan olmamış kabul edilir.
Usulsüzlük cezaları birinci ve ikinci derece olmak üzere iki türdür. Birinci derecedeki usulsüzlük, ek süreye rağmen beyanname verilmemesini kapsar, ve cezası 1 200 000 TL dır. Bu tür usulsüzlük, ağır kusur cezası ile aynı fiili **kapsamaktadır. Uygulamada, iki ceza mukayese edilip; Vergi Usul Kanununun 336. Maddesine göre, ağır olanı kesilecektir. İkinci derecedeki usulsüzlük vergi ödemedeki gecikmeleri içerir. Cezası 600 000 TL dir.**

B2.1.1.5 Emlak Vergisinde Muafiyet ve İstisnalar

Emlak Vergisi Kanununun 4. ve 14. Maddesinde, emlak vergisinden daimi olarak muaf tutulacak binalar ve araziler şöyle belirlenmiştir:

Katma bütçeli idarelere, İl Özel İdarelerine, belediyelere, köy tüzel kişiliğine, kanunla kurulan üniversitelere ve devlete ait binalar ve araziler;
İl Özel İdareleri, belediyeler ve köyler ile bunların teşkil ettikleri birlikler veya bunlara bağlı müesselere ait su, elektrik, havagazı, mezbaha, soğuk hava işletme binaları ve arazileri; belediye sınırları içindeki yolcu taşıma işletme binaları ve arazileri, ve kapalı durak yerleri;

Köylere ve köy birliklerine ait tarım işletme binaları, soğuk hava depoları, içmeler ve kaplıcalar ile bunlar tarafından köylünün umumi ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak maksadıyla işletilen hamam, çamaşırhane, değirmen ve köy odaları;
Ordu evleri, askeri gazino ve kantinler;
Kamu menfaatlerine yararlı derneklere ait binalar ve araziler;
Kazanç gayesi olmamak şartı ile işletilen hastane, dispanser, sağlık, rehabilitasyon, teşhis ve tedavi merkezleri, sanatoryum, prevantoryum, öğrenci yurtları, düşkünlerevi, yetimhaneler, revirler, kreşler, kütüphaneler ve korunmaya muhtaç çocukları koruma birliklerine ait yurtlar ve işyerleri ile benzerleri;
Dini hizmetlerin ifasına mahsus ve umuma açık bulunan ibadethaneler ve bunların müştemilatı;
Zirai istihsalde kullanılmak şartiyle makine ve alet depoları, zahire ambarları, samanlıklar, arabalıklar, ağıllar, ahırlar, kümesler, kurutma mahalleri, böcekhaneler, serler ve benzeri binalarla, işçi ve bekçi bina, klübe ve barakaları;
Su ürünleri müstahsillerinin istihsalde kullandıkları ağ ve alet depoları, kayıkhaneler, denizlerdeki ve göllerdeki işçi ve balıkçı klübe ve barakaları;
Umuma tahsis edildiği Maliye ve Gümrük Bakanlığınca kabul edilen rıhtım, iskele, dalgakıran ve bunların mütemmimleri ile, demiryolları ve köprü, rampa ve tünel, yeraltı ve yerüstü geçitleri, peron, alimantasyon tesisleri, iskele ve istasyon binaları ile yolcu salonları, cer ve malzeme depoları gibi demiryolu mütemmimleri, Devlet Hava Meydanları İşletmesi Genel Müdürlüğüne ait hava liman meydanlarındaki terminal binaları, teknik blok, hangar, sistemlere ait depo, elektronik, elektrik ve mekanik sistemlere ait laboratuvar ve bakım tesisleri, pist taksirut ve apron sahası ile ısı ve enerji santralları, hidrofor tesisleri, gerek hava liman ve meydanlarda ve gerekse uçuş yolları üzerindeki seyrüsefer yardımcı tesisleri ve müternmimleri;
Her nevi su bentleri, baraj, sulama ve kurutma tesisleri;
Yabancı devletlere air olup, elçilik ve konsolosluk olarak kullanılan binalar ve araziler ile elçilerin ikametine mahsus binalar ve araziler, ve bunların müştemilatı ve merkezi Türkiye'de bulunan milletlerarası kuruluşlara, milletlerarası kuruluşların Türkiye'deki temsilciliklerine ait binalar;
Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınan vakıflara ait binalar;
Enerji nakil hatları ve direkleri;
Gençlik ve Spor Bakanlığı Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğüne tescil edilmiş amatör spor kulüplerine ait binalar;
Tarım kredi, tarım satış kooperatifleri, 1163 sayılı Kanuna uygun olarak teşekkül eden kooperatifler ve bu kooperatiflerin kuracağı kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin ve Türk Kooperatifçilik Kurumunun sahip oldukları kendi hizmet binaları;
Karşılıklı olmak şartıyla Uluslararası Andlaşmalar hükümlerine göre azınlık sayılan cemaatlere ait özel okul binaları;

Türk Silahlı Kuvvetlerini güçlendirmek amacıyla kurulmuş vakıflara ait binalar, arsa ve araziler;
Tersane binaları;
Mezarlıklar;
Belediye ve mücavir alan sınırı dışında bulunan tüm bina ve araziler, emlak vergisinden daimi olarak muaftır. Ancak, anılan yerlerde bulunup, ticari, sınai ve turistik faaliyetlerde kullanılan binalar ile muayyen zamanlarda dinlenme amacıyla kullanılan binalar için bu muafiyet uygulanmayacaktır.

Emlak Vergisi Kanununun 5. Maddesi ise **bina vergisi için** geçici muafiyeti şöyle belirler :
"Mesken olarak kullanılan bina ve apartman dairelerinin 50000 liradan az olmamak üzere vergi değerinin 1/4 ü, inşalarının sona erdiği yılı takibeden bütçe yılından itibaren 5 yıl süreyle geçici muafiyetten yararlanır. Bu binaların, bina apartman ise dairelerin, mesken olarak kullanılması şartıyla, satınalma veya sair suretle iktisab olunması halinde de, yukardaki muaflık hükmü kalan süre için uygulanır. Mevcut binalara ilave yapılması halinde, beyan edilen değerden bu kısma isabet eden değer için, yukarıda yazılı muafiyet aynı şart ve süre ile uygulanır."

Emlak Vergisi Kanunun 15. Maddesinde benzer şekilde **arazi vergisi için geçici muafiyetler belirlenmiştir :**

Özel kanunlara göre, Devlet ormanları dışında insan emeği ile yeniden orman haline getirilmek üzere ağaçlandırılan arazi 50 yıl;
Toprak ve topoğrafik özellikleri ve erozyon gibi sınırlayıcı faktörler sebebiyle kültür bitkilerinin yetişmelerini engelleyen araziden, bataklık, turbiyer, çorak, makilik, çalılık, taşlık ve sair haller dolayısıyla üzerinde tarım yapılamayan sahaların, islah tedbirleriyle yeniden tarıma elverişli getirilmesinde 10 yıl;
Teknik, ekonomik ve ekolojik bakımlardan gerekli şartları haiz olan arazide yeniden fidanla dikim veya aşılama veya yeniden yetiştirme suretiyle ağaçlık, meyvalık, bağ ve bahçe meydana getirilmesinde asgari 2 yıl, azami 15 yıl;
Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca, organize sanayi bölgeleri için iktisap olunduğu veya bu bölgelere tahsis edildiği kabul edilen arazi, sanayici lehine tapuda tescilin yapılacağı tarihe kadar emlak vergisinden muaftır.

Emlak Vergigi Kanunun 16. Maddesinde, **arazi vergisinde istisna olarak, mükelleflerin bir belediye ve bu belediyenin mücavir alan sınırları içinde bulunan arazisinin (arsalar hariç) toplam vergi değerinin 1 000 000 lirasının arazi vergisinden müstesna olduğu belirtilmiştir. Bu miktar Bakanlar Kurulu tarafından üç misline kadar artırılabilir.**

B2.1.1.6 Vergi Hasılatının Dağılımı

Tahsil edilen verginin %15 'i il özel idareler payıdır. Eğer, belediyenin bağlı olduğu büyükşehir belediyesi varsa, il özel idare payı çıktıktan sonra kalan miktarın %20 'si büyükşehir belediye payı olarak ayrılır. Geri kalan miktar, vergiyi tahsil eden belediyenindir.

B2.1.2 EMLAK VERGİSİ YASAL DÜZENLEMELERİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Arsa, arazi ve binaların vergilendirilmesi, 1970 yılında düzenlenen 1319 sayılı kanunla getirilen yeni bir uygulama değildir. Bu tarihten önce, 1833 sayılı Arazi Vergisi Kanunu ile 1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu, emlakı vergilendiren kanunlar olmuşlardır.

B2.1.2.1 1970 Öncesi Emlak Vergileri : Arazi Vergisi Kanunu Ve Bina Vergisi Kanunu

1837 sayılı Bina Vergisi Kanunu, vergiye tabi tutulacak değeri, yani verginin matrahını binanın getirdiği gelir (İradi) olarak belirler. 1833 sayılı yasayla düzenlenen arazi vergilendirmesinde ise, matrah arazinin servet değeridir. Görülmektedir ki, matrahta bina vergisine uyulan esasla arazi vergisinde uyulan esaslar birbirlerinden farklıdır.
Her iki vergi türünde de, verginin tahakkuk edişinin **tahrir usulu yoluyla olması öngörülür. Bu yönteme göre, hangi mükellefin ne kadar vergi ödeyeceği vergi dairelerince belirlenir, ve mükellefler ödemeye çağrılır.** Arazi Vergisi ile Bina Vergisi hasılatlarından belediyelerin alacağı paylar, 1970 yılındaki sözü geçen düzenlemeye kadar, 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanununa göre belirlenmiştir. Bu kanuna göre, bina vergisinin belediye sınırları içinde tahsil olunan kısmının yüzde yirmibeşi (%25) bu binaların bulunduğu belediyelere pay olarak verilirken; arazi vergisinden belediyelere pay verilmemiştir.

B2.1.2.2 1319 Sayılı Emlak Vergisi Kanunu Ve Değişiklikleri

Emlak Vergisi Kanunu 1319 sayılı kanunla 1970 yılında düzenlenmiş, ancak bu tarihten sonra 1319 sayılı kanun üzerinde değişiklik yapan 10 kanun çıkartılmıştır. Bu kanunlar tarihleriyle beraber aşağıda verilmiştir:
1446 sayılı kanun 20.07.1971
1610 sayılı kanun 17.07.1972
2104 sayılı kanun 25.08.1977
2350 sayılı kanun 08.12.1980
2380 sayılı kanun 02.02.1981
2536 sayılı kanun 16.10.1981

2562 sayılı kanun 11.12.1981
2587 sayılı kanun 21.01.1982
3208 sayılı kanun 30.05.1985
3239 sayılı kanun 04.12.1985

Başta da belirtildiği gibi, Emlak Vergisi Kanunu 1970 yılında ilk defa düzenlenmiş, ancak 1972 yılına kadar uygulamaya geçilmemiştir. Bu süre, 1319 sayılı bu ilk kanunun uygulanabilmesi için yapılan yeni yasal düzenlemeleri içerir. 1319 sayılı kanunun 29.07.1970 tarihinde düzenlenmesinden sonra, daimi muaflıklarla geçici muaflıkların belirlenmesi ve yasal olarak düzenlenmesi amacıyla 1446 sayılı kanunla 20.07.1971 tarihinde, 1319 sayılı kanun üzerinde değişiklik yapılmıştır.

Uygulamaya geçilmeden, 17.07.1972 tarihindeki 1610 sayılı kanunla Emlak Kanunu üzerinde ikinci bir değişiklik yapılmış, bu düzenleme mükellefiyetin başlama ve bitmesi gibi uygulamaya dönük konuları; ve beyannamelerin şekli ve muhteviyatını belirlemiştir. Muaflık düzenlemelerine eklenti yapan bu kanuna göre, turizmi teşvik ve tabii afetler sebebiyle inşa edilen binaların; fuar, sergi, panayır binalarının; geri kalmış bölgelerde inşa edilen sınai tesislerin emlak vergisinden muaf olmaları öngörülmüştür. Bu kanuna göre, arazi vergisi için nispet binde üçken (%0.3); arsaların nispeti, arsanın bulunduğu belediyenin nüfusuna göre farklılaşmaktadır. Üç kademeli olarak belirlenen arsa vergisi nispetlerine göre, nüfusu 25000 den az olan belediyelerde nispet binde beş (%0.5); nüfusu 25000 ile 100000 arasında olan belediyelerde binde sekiz (%0.8); ve nüfufu 100000 in üstüde olan belediyelerde binde on (%1) dur. Mesken olarak kullanılan binalarda nispet binde dört (%0.4); mesken dışı amaçlarla kullanılan binalarda nispet binde altı (%0.6) dır.

25.08.1977 tarihindeki 2104 sayılı kanun, "arsa olarak vergilendirilecek parsellenmemiş araziler" hakkında yasal düzenlemeler getirmiştir. 08.12.1980 tarihinde düzenlenen 2350 sayılı kanun, uygulamada karışıklıklara neden olan muaflıklarla ilgili ibareleri ve ifadeleri yeniden düzenlemiş, ancak muaflık konusunun esaslarında değişiklik yapmamıştır. Yalnızca, köy binalarının vergi değerinin 300 000 liralık bölümünün vergiden muaf tutulması esasını getirmiştir. Muaflık konusundaki düzenlemelerin yanısıra, bu kanunla beraber beyan süresi 5 yıldan 4 yıla indirilmiş; ve bu sürenin 1 yıla kadar indirilebilmesinde Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır. Aynı kanunla, emlak vergisi uygulamalarında hiçbir zaman ağır kusur veya kaçakçılık cezası uygulanamayacağı belirlenmiş; 1. derece ve 2. derece usulsüzlük fiillerinin cezalandırılacağı açıklanmıştır.

1981 yılındaki üç yasal düzenleme, vergi matrahı belirlenmesinde ortaya çıkan sorunları çözmek amacını taşımaktadır; ancak bu konulardaki köklü değişikliği 21.01.1982 tarihinde düzenlenen 2587 sayılı kanun getirmiştir. Beyanların "asgari"

ölçülere göre yapılması esasıyla beraber, matrah belirlerken, kat indirimi, ön cephe, işyeri ilavesi gibi indirim ve ilavelerin yapılmayacağı belirtilmiştir. Binalarda kalorifer ve asansör farklarının matrahın bulunmasında belirleyici olması kararlaştırılmıştır. Aynı yasa, vergi nispetlerinde de değişiklikler yapmıştır. Nüfus ölçütünden bağımsız olarak, tüm arsaların vergi nispeti binde beş (%0.5) olarak belirlenmiş; arazilerin nispeti değişmeden binde üç (%0.3) olarak muhafaza edilmiş; mesken olarak kullanılan binalarda nispet binde iki (%0.2) olmuş; mesken dışı amaçlarla kullanılan binalarda nispet binde üç (%0.3) olarak belirlenmiştir. İstisnalar konusundaki değişiklik ise, 300 000 liralık köy binaları istisnasının 500 000 lira olarak yeniden düzenlenmesidir.

Emlak Vergisinin bugünkü uygulama esaslarını belirleyen düzenleme, 04.12.1985 tarihli ve 3239 sayılı kanundur. Bu kanunla beraber, emlak vergisi tahsilatı belediyelere devredilmiş; ve birinci bölümde belirtilen gelir dağılımı belirlenmiştir. Arazi vergilendirmesinde nispet yine binde üç (%0.3) olarak korunmuş; arsa vergi nispeti binde altıya (%0.6) çıkarılmış; meskenler için nispet binde dört (%0.4) olarak belirlenmiş; mesken dışı amaçlarla kullanılan binalarda ise nispet binde beşe (%0.5) çıkarılmıştır. Kaçakçılık cezasının emlak vergisi için uygulanamayacağı; kusur, ağır kusur ve usulsüzlük cezalarının uygulanabileceği esası yer almıştır. Türkiye Cumhuriyeti sınırları içerisinde birden fazla meskeni olanlara mesken indiriminin uygulanmayacağı esası getirilmiştir. Arazi istisnası da bu yasayla belirlenmiştir: Belediye ve mücavir alan sınırları içindeki arazinin (arsa hariç) toplam vergi değerinin 1 000 000 lirası emlak vergisinden müstesna olacaktır.

B2.1.3 UYGULAMADA EMLAK VERGİSİ

Emlak Vergisi uygulamasında, öncelikle uygulamadaki en önemli süreç olan vergilendirilecek mülkün vergi değerinin belirlenmesi süreci ele alınacak; ikinci olarak verginin tahsilatı sürecinin belediye tarafından ne şekilde ve hangi aşamalarla gerçekleştiği incelenecektir.

B2.1.3.1 Vergi Değerinin Belirlenmesi : Formülasyon

B2.1.3.1.a Bina Vergi Değeri

Bina vergi değeri emlak vergisi bina beyanname formu çerçevesinde mükelleflerin belirledikleri bir değerdir. Bina için emlak vergisi beyanname formu EK1'de verilmiştir.

Binanın vergi değeri üç temel kritere bağımlıdır :
Binanın kullanılış tarzı
Binanın inşaat türü

Binanın inşaat sınıfı
Binanın kullanış tarzı konut, işyeri ve diğer özellik gösteren yapılar olarak çeşitlenir.

İnşaat türü ise çelik karkas, betonarme karkas, yığma kagir, yığma yarı kagir, ahşap, taş duvarlı (çamur harçlı), gecekondu tarz ve vasfında, ve kerpiç ile diğer basit binalar olarak türlere ayrılmaktadır.
İnşaat sınıfında beş farklı sınıf belirlenmiştir : Lüks inşaat, 1.sınıf inşaat, 2.sınıf inşaat, 3.sınıf inşaat ve basit inşaat. Binasının hangi inşaat sınıfına girdiğini belirleyen binanın sahibidir; yani bu bilgi de beyan usulüyle bildirilmektedir. Bina sahibinin, binanın sınıfına karar verebilmesi için Maliye Bakanlığı tarafından belli kriterler geliştirilmiştir. Dış duvarlar, çatı örtüsü, tavan, iç duvarlar, taban (döşeme), merdivenler, pencereler, kapılar, banyo ve tuvalet, ısıtma için kullanılan malzemeler, malzeme kalitesi, işçilik gibi değişkenler, binanın hangi sınıfa gireceğini belirlemektedir. Maliye Bakanlığınca hazırlanan, bu kriterleri kapsayan İnşaat Sınıfları Cetveli EK2'de verilmiştir. Binanın kullanılış şekli, inşaat türü ve sınıfı kriterlerine bağlı olarak, binanın son vergi değerinin yani rayiç bedelin belirlenmesi, 1982 yılındaki yasal düzenlemeye kadar üç yöntemle gerçekleşmiştir: : Yukarıda açıklanan değişkenler açısından aynı özellikte olan binalardan biri için alım-satım gerçekleşmişse, alım-satımın yapıldığı değer, benzer diğer binalarda da takdir edilir. Eğer, alım-satım ile değer belirleme arasında zaman farkı varsa, bu fark da dikkate alınır.

Binanın ortalama gelir bedeli : Yıllık kira değeri biliniyorsa, bu değerin 10 katı verdi değeri-rayiç bedel olarak kabul edilir. Değişkenler açısından aynı veya benzer özellikte olan diğer binalar için de hesaplanan bu kira geliri bedeli emsal olarak alınır.

Vergilendirilecek binanın inşaat maliyetinin hesaplanması: 1982 yılındaki yasal düzenlemeyle beraber bugün kullanılan tek yöntem inşaat maliyetinin hesaplanması yöntemi olmuştur. Bu yasal düzenlemeye kadar; maliyet bulunduktan sonra bu değere %20'lik bir satış karı eklenirken, 1982'de "asgari beyan" kavramıyla beraber satış karı ekleme uygulaması kalkmıştır. İnşaat maliyetin belirlenmesinde ilk adım, binanın kullanılış şekli, inşaat türü ve inşaat sınıfına göre birim (m2) maliyetin bulunmasıdır. Birim maliyetler, Bayındırlık Bakanlığınca her yıl belirlenip, söz konusu kriterlerin içerildiği bir cetvel içinde açıklanır. 1985 yılı için Bayındırlık Bakanlığınca açıklanan inşaat birim maliyetleri cetveli , EK3 de gösterilmiştir.

Mükellef, sahip olduğu binanın hangi sınıfa girdiğini kendisi belirledikten sonra, bu sınıfa ait inşaat türü ve kullanılış şekline göre cetvelde yer alan inşaat birim maliyetini bulur. İnşaat maliyetinin tüm bina için hesaplanması amacıyla, inşaat birim maliyeti binanın dıştan dışa yüzölçümü ile çarpılır, ve "inşaat maliyet bedeli" bulunur. İnşaat maliyet bedeline, eğer kalorifer varsa, bedelin

%8 i, eğer asansör varsa bedelin %6 sı eklenir. Bu sonuç, binanın "kalorifer-asansör dahil inşaat maliyet bedeli"dir.

Bu son bedelden, binanın yaşına göre aşınma payı düşülerek, binanın "asgari inşaat maliyet bedeli" bulunmuş olur. İnşaatın türüne göre çeşitlenen aşınma paylarının Bayındırlık Bakanlığınca belirlenen cetveli EK4 de verilmiştir. Asgari inşaat maliyet bedeline, yine asgari ölçülere göre belirlenmiş olan ve yöntemi ilerleyen bölümlerde açıklanacak olan "arsa vergi değeri" eklenir; ve "arsa dahil binanın asgari beyan değeri" bulunur.
Bina eğer mesken olarak kullanılıyorsa, bulunan bu son değerin binde dördü(%0.4) vergilendirilir. Eğer bina, mesken dışı kullanımlara tabiyse, arsa dahil binanın asgari beyan değerinin binde beşi(%0.5) vergilendirilir.

B2.1.3.1.b Arsa Vergi Değeri

Arsa vergisinde, verginin matrahını yani rayiç bedelini belirleyen, belediye tarafından kurulan takdir komisyonudur. Beş kişiden oluşan takdir komisyonunun başkanı, belediye başkanı veya belediye başkanının görevlendireceği bir belediye memurudur. Komisyondaki ikinci kişi, yine belediye başkanı tarafından görevlendirilen bir belediye memuru olur; böylece komisyonda iki kişi belediyeyi temsil eder. İlgili mahallenin muhtarı, ilgili alanların tapu sicil memuru, ve bir ticaret odası üyesi ile beraber takdir komisyonu tamamlanır. Arsa takdir komisyonu, arsalar ve arsa sayılacak parsellenmemiş araziler için, cadde-sokak ve diğer bakımdan farklı bölgelerle, turistik bölgeler itibariyle asgari ölçüde birim değeri takdir etme yetkisine sahiptirler.

Maliye ve Gümrük Bakanlığı, 29.06.1985 tarihli bir uygulama iç genelgesi ile, arsa değer takdirinde, komisyonun hangi kriterlere göre bölgeleme yapacağını açıklamıştır :

> "Değer bakımından farklı bölgelerin tespitinde, değerleri birbirine eşit veya çok yakın olan yerler bir bölge olarak belirlenecektir. Kesin zorunluluk bulunmadıkça, bu bölgelerin çok dar veya çok geniş olarak belirlenmesinden kaçınılacaktır. Değerleri arasındaki farklılıkların tespitinde, bu yerlerin genel kullanış biçimleri; başlıca bölge tipleri; bölgelerin nüfus ve yapı yoğunlukları; yerleşme alanlarının gelişme yön ve büyüklükleri, işyeri merkezlerine ve meskun yerlere uzaklık ve yakınlıkları; ulaşım durumu; su elektrik havagazı ve kanalizasyon gibi altyapı hizmetlerinin gelmiş olup olmadığı; imar planlarındaki durumu ile topoğrafik durumu dikkate alınacaktır...
> Her mahalle ve köy için ayrı takdir komisyonu oluşturulacaktır...
> Takdir komisyonlarınca tespit edilen asgari ölçülerdeki arsa birim değerleri, genel beyan süresince; yani 4 yıl geçerli olacaktır. Bu tespit yapılırken, ileriye yönelik muhtemel değer artış veya azalış

gibi faktörler üzerinde durulmayacak, takdirler tespitin yapıldığı tarihin rayiçlerine göre gerçekleştirilecektir..."

Takdir komisyonunun arsa değerlerini belirlemede bağlı kaldığı değerleme normları şöyledir:

Vergi değerinin emsal arsa bedeliyle takdiri : Özellikleri, konumu açısından benzer bir arsanın rayiç bedeli biliniyorsa, arsanın değerlemesinde bu bedel kullanılabilir. Arsa vergi değerinin bina vergi değerine göre takdiri : Emsal olabilecek özellik ve konumdaki bir arsanın üzerinde bina varsa ve bu binanın piyasa bedeli biliniyorsa, binanın inşaat maliyeti hesaplanır; piyasa bedelinden bu maliyetle beraber %20 satış kar oranı düşülür; kalan arsa vergi değeri olarak alınır. Takdir edilen değerler, 15 gün askıya alınırlar. 15 gün içinde vergi mahkemelerine dava açılabilir; vergi mahkemesi kararlarına karşı da yine 15 gün içinde Danıştay'a başvurulabilir. Böylece en geç bir ay içinde arsa değerleri kesinleşir. Arsalara ait asgari ölçüde m2 birim değer cetvelinin düzenlenmesine ve açılan davalarla beraber şekillenmesine ilişkin bir örnek EK5 'de verilmiştir. Takdir Komisyonunun belirlediği birim değerlere göre, mükellef bildirimini yapar; arsasının yüzölçümüyle, ilan edilen arsa asgari birim değerini çarparak arsa vergi değerini bulur. Bu süreç emlak vergisi arsa beyan formunda gösterilir. Arsa beyan formu EK6'da verilmiştir. Kesinleşen değerlerin binde altısı(%0.6) vergilendirilir.

B2.1.3.1.c Arazi Vergi Değeri

Vergilendirilecek arazinin verim değeri, matrahın belirlenmesinde esastır. Verim değeri, arazinin cinsi; arazinin sınıfı; ve kullanma durumu olarak üç kritere bağlıdır.
Arazi kıraç; taban; ve sulak olmak üzere üç değişik cinste olabilir. Her cins, kendi içinde iyi, orta, zayıf, ve kültür bitikisinin yetişebilirliği ölçülerine göre sınıflara ayrılır. Arazinin değeri dönüm itibariyle takdir olunur.

B2.1.3.2 Tahsilat Süreci: Belediye'de Verginin Yönetimi

Emlak vergisinin yönetimini, dört yılda bir gerçekleşen beyan döneminin yönetimi; ve yıllık vergi ödeme dönemlerinin yönetimi olarak iki bölümde incelemek gerekmektedir.

B2.1.3.2.a Beyan Dönemi

Beyan döneminde, belediyenin birinci görevi, arsa değer takdir komisyonlarınca arsa birim değerlerinin belirlenmesini sağlamak, 15 günlük askı dönemi, ve takip eden 15 günlük yargıya itiraz dönemlerinde taraf

olarak yer almak ve kararlar sonucu oluşan arsa birim değerlerinin son halini ilan etmektir. Belediyenin ilan edeceği bu değerlere ve Bayındırlık Bakanlığınca ilan edilen maliyet birim fiyatlarına göre mükelleflerce beyan formları hazırlandığında ise, bu formların kontrol edilmesi söz konusudur. Belediyenin emlak vergisi tahakkuk servisine verilen beyanlarda, vergi matrahının formulasyonu esnasında yapılan hesaplamaların kontrolü yapılır. Bu kontrolün yanısıra, vergi mükellefi olup da beyan vermemiş olanların bulunması için de, belediyenin denetim yapması gereklidir. Tapu kayıtlarıyla verilen beyan formları karşılaştırılarak, beyan vermemiş olan mükellefler belirlenir. Hesapların kontrol edilmesi aşamasından sonra, tahakkuk servisi, mükellef için tahakkuk fişi düzenler ve bu fiş mükellefe tebliğ edilir. Fişte, yıllık ödenecek miktar; ve yıllık ödeme dönemleri gösterilmektedir. Yapılan beyanlar, düzenlenen tahakkuk fişleri, tahakkuk servisince kaydedilir.

B2.1.3.2.b Tahsil Dönemi

Emlak vergisini ödeyecek olan mükellef, beyanı sırasında düzenlenmiş olan tahakkuk fişini, belediyenin emlak vergisi tahsilat servisine verir. Bu aşamada, mükellef tarafından getirilen tahakkuk fişi, tahakkuk servisince tutulmuş kayıtlarla karşılaştırılarak kontrol edilir. Yapılan kontrollere göre, mükelleften tahakkuk fişi alınır, ve yerine tahsilat fişi düzenlenir. Bu işlemlerin de tahsilat servisince kaydının tutulması gereklidir; çünkü bir dahaki ödeme döneminde mükellefin geçmiş borçları olup olmadığı kontrol edilecektir. Mükellef, tahsilat fişiyle vezneye gider ve ödemesini yapar. Kayıt işlemlerinin vezne tarafından da yerine getirilmesi gereklidir.

B2.1.4. UYGULAMA SORUNLARI

B2.1.4.1 Yönetim Maliyetleri

Emlak vergisi, yönetimi oldukça zor ve masraflı bir vergidir. Bir önceki bölümde anlatıldığı gibi, gerek dört yılda bir beyan dönemlerinde, gerekse yıllık vergi ödemelerinde, bir yandan ödenecek verginin miktarının ve hesabının kontrolü; bir yandan geçmiş ödemelerin kontrolü yapılmakta; bir yandan da yapılan her işlemin kaydının tutulması gerekmektedir. Yönetim maliyetleri, özellikle küçük belediyelerde, verginin hasılatının karşılayamayacağı boyutlara varmaktadır. Toplanacak hasılat, metrekare maliyetler merkez tarafından belirlendiği için, belediyenin kontrolü dışındadır. Buna karşılık, belediye bu vergiyi yönetmekle yükümlü olduğu için kaçınılmaz kırtasiye giderleri ve görevlendireceği memurların maaşları, ücretleri olacaktır. Bunların yanısıra, ileride de değinileceği gibi, muaflık ve istisnaların da çokluğu, özellikle küçük bir belediye için bu vergiyi verimsiz, zarar ettiren bir uygulama haline getirmiştir. Emlak vergisinin, belediye için verimli bir gelir aracı haline gelebilmesinde, beyan ve tahsilat süreçleri boyunca

yapılan kontrollerin ve kayıtların önemi büyüktür. Ancak, bu aşamalar maliyeti hem zaman hem para olarak artıran öğelerdir. Bu nedenle, çoğu belediyede bu aşamalar gözardı edilen işlemler olur. Böylece bu işlemlerden vazgeçerek maliyeti bir oranda düşüren belediye; bunun karşısında verginin gelirinden de büyük oranda kaybetmiş olur. Emlak vergisinin verimli ve etkin bir mali araç olarak kullanılamamasında verginin güncelliği ile ilgili sorunlar da önemli bir rol oynamaktadır.

B2.1.4.2. Güncellik Sorunu

Verginin güncel olmaması, uygulandığı günün koşullarını yansıtamaz durumda olmasının başlıca iki nedeni vardır: Verginin aşınmasına neden olan dört yıllık beyan süresi; ve kayıtların güncelleştirilememesi nedeniyle toplanamayan veya takip edilemeyen vergiler.

B2.1.4.2.a Dört Yıllık Beyan Süresi

Ülkemizdeki enflasyon koşullarında, dört yıllık bir süre, akçal değerlerin büyük ölçüde aşınması sonucunu doğurur. Bu nedenle, emlak vergisi uygulamasında, her dört yılda bir akçal değerlerin belirlenmesi; ve dört yıl boyunca değişmeden kalması, verginin güncelliğini, etkinliğini, işlevselliğini yitirmesine yol açmaktadır. Enflasyon oranlarının akçal değerlere etkisinin yanısıra, ülkemizdeki kentleşme hızı; ve bunun yanısıra büyük kentlere göçler, kent dinamiklerini sürekli harekete geçirmekte ve kentlerin sürekli değişim içinde olduğu bir görünüm ortaya çıkmaktadır. Dört yıllık beyan döneminin başında belirlenen taşınmaz değerleri, dört yıl boyunca, değişen kenti ve kentin dinamiklerini yakalamaktan çok uzak kalmaktadır.

Emlak Vergisi Kanununda, dört yıllık sürenin, Bakanlar Kurulu kararıyla bir yıla kadar indirilebileceği açıklanmıştır. Bu süreç, sadece olağandışı bir durum yaşanırsa gerçekleşebilir; ve beyan süresinin indirilmesi kararı alınırsa bu tüm yurt için uygulanacaktır. Dört yıllık beyan süresinin beraberinde getirdiği olumsuzluklara çözüm arayışları içinde, bugün güncel olan bir tasarı ise beyan usulünün kalkması yönündedir. Vergi değerleri ilk olarak nasıl beyan edilmişse, bu değerin üzerinden her yıl %40 artış yapılacak; ve böylece enflasyon karşısındaki vergi aşınması çözümlenecektir. Türkiye Büyük Millet Meclisi gündeminde olan tasarı, bu çalışma hazırlanırken henüz bir yanıt almadı; ancak tasarıda dikkat edilmesi gereken bir nokta, sorunu sadece enflasyon boyutuna indirgemiş olması ve kent hareketliliğine, dinamiğine, mekansal kaygılara yer vermemesidir.

B2.1.4.2.b Verilerin ve Kayıtların Güncellik Sorunu

Belediyelerde emlak vergisi uygulamaları için tutulan kayıtlar, kullanılan veriler, değişen kentle beraber değişemeyen, güncel olmayan koşulları yansıtan verilerdir. Tutulan kayıtların, güncel gelişmelere göre sürekli kontrol altında olması; kullanılan verilerin, saklanılan kayıtların yenilenmesi; verimli bir vergi yönetimi için gerekli olan koşullardır. Ancak, emlak vergisinin güncelleştirme işlemleri yapılmadan bile yönetimi masraflı bir vergi olduğuna değinilmişti. Bu nedenle, güncel verileri saptamak, kayıtları yenilemek emlak vergisi yönetiminde geri plana atılan bir işlem olmuştur. Nitekim, böyle bir güncelleştirme hareketinin verimli ve etkin olabilmesi için, sadece emlak vergisi yönetimi bünyesinde değil, tüm belediye kayıtları ve verileri kapsamında olmak zorundadır. Toplanamayan vergiler içinde kaçak yapılaşmaların kontrol altına alınamıyor olması, belediyede tutulan kayıtların, saklanılan ve kullanılan verilerin güncelleştirilmesi gerekliliğini vurgulamaktadır. Kaçak yapılaşmalar, belediye sınırları içinde, vergi yükümlüsü olduğu halde vergisini ödemeyen, ve belediye tarafından da en zor saptanabilen vergi kaçaklarını oluşturmaktadırlar. Kaçak yapıların vergiye dahil edilemiyor olması, vergide verimsizliğin, sadece belediyenin emlak vergi birimi bünyesindeki yetersizliklerden değil, belediye bütünündeki güncelleştirilemeyen verilere ilişkin sorunlardan da kaynaklandığını göstermektedir.

B2.1.4.3 Yasayla Belirlenen Muaflık Ve İstisnaların Uygulamada Oluşturduğu Olumsuzluklar

Birinci bölümde, yasal düzenleme içinde tanınan muaflık ve istisnalara değinilmiştir. Tanınan muaflık ve istsinalar öyle bir düzeye varmaktadır ki, emlak vergisinin hasılatı büyük oranda mesken sahiplerinden karşılanmaktadır. Gerek sanayi, gerek turizm amacıyla; gerek bölgesel dengelerin kurulması hedefleriyle, emlak vergisi muaflıkları bir özendirici olarak kullanılmaktadır. Bahsedilen makro kararları içermeyen diğer tür ticari girişimler için de teşvikler yer almakta; örneğin işyerleri için 5 yıllık muafiyet verilebilmektedir. Bu tablo göstermektedir ki, emlak vergisi büyük oranda konut kullanımını vergilendirmektedir. Ancak konuttan alınan vergiyi sınırlayan muaflıklar da çok sayıdadır. İnşaatın sona erdiği yıldan itibaren 5 yıl süresince, konutların vergi değerinin dörtte biri (1/4) vergiden muaftır. Bunun yanısıra, sosyal yardım gibi prensiplerde de emlak vergisi muaflıkları ön plana çıkmaktadır. Tek konuta sahip emekliler için vergi nispetinin binde ikiye (%0.2) düşürülmesi bu türden bir istisnaya örnektir.
Muaflık ve istisnaların bu boyuta varması, emlak vergisi uygulamalarında verimi ve işlevselliği düşüren önemli bir etkendir.

B2.1.4.4 Arsa Değer Takdiri

Emlak vergisi belediyeler tarafından yönetilen, gelirinin de büyük oranı belediyeye kalan bir araç olmasına rağmen, verginin uygulamasındaki akçal ölçütlerde, belediyenin belirleyici olarak aldığı rol çok kısıtlıdır. Vergini matrahını, dolayısıyla belediyenin emlak vergisinden elde edeceği geliri yönlendirmek için, belediyenin elindeki tek araç arsa değer takdiridir. Belediye bütçelerinde, emlak vergisi geliri önemli bir yere sahipken, vergilendirilecek arsa değerlerinin belirlenmesinde, belediyelerde, bütçe planlarından kopuk, programsız ve rastgele bir yöntem izlenmektedir. Bütçe planlamalarında, bir gelir kaynağı olarak emlak vergisinden kazanılacak gelir konusunda planlama yapılmaması, hatta bu gelirin yönlendirilebilmesi mümkünken bu fırsattan yararlanılmaması önemli bir eksikliktir. Gelir aracı olarak kullanılabileceği gibi, kentsel dinamikleri ve rantı kontrol edecek bir araç olarak da etkin olabilecek emlak vergisinin bu olanağından da faydalanılmamaktadır. Takdir komisyonlarının arsa değer takdirini ne tür ölçütlere göre yapacağı kanunla belirlenmişken, uygulamada bu kuralların etkin olarak kullanılmadığı görülmektedir. Sokaklar boyunca belirlenen arsa birim değerlerinin kriteri olarak sadece mahalle sınırları alınmaktadır. Aynı mahalle sınırı içinde kaldığı sürece bir sokak bouyunca tüm arsa birim değerleri eşit takdir olunmaktadır. Bu durumda, nüfus-yapı yoğunluğu, yerleşim alanlarının gelişme yön ve büyüklüğü, arsanın işyeri ve meskun yerlere uzaklık ve yakınlığı, ulaşım gibi değişkenlerin mahalle sınırları içinde sabit kaldığı varsayılmaktadır.

B2.1.4.5 Toplanamayan Vergiler

Emlak vergisi uygulamasında en önemli problemlerden biri; vergilerin etkin olarak toplanamamasıdır. Verginin toplanmasındaki verimsizlikler, belediyeler tarafından yapılan usulsüzlükler sonucu toplanamayan vergiler; ve mükellefler tarafından yapılan usulsüzlükler sonucu toplanamayan vergiler olarak iki bölümde incelenecektir.

B2.1.4.5.a Vergi Tahsilatında Belediyeler Tarafından Yapılan Usulsüzlükler

Vergi tahsilatından sorumlu olan belediyelerin ihmalleri veya usulsüzlükleri, vergilerin toplanamamasına veya vergi tahsilatında verimsizliklere yol açmaktadır. İç İşleri Bakanlığı'nın Mahalli İdareler birimi tarafından teftiş edilen belediyelerde, vergi yönetimi açısından rastlanılan usulsüzlükler, teftiş defterlerinden olduğu gibi alınmıştır:

Pul yapışmamış
Gecikme zammı alınmamış
Tahsilat makbuzlarının kontrolü yapılmamış, belge düzenlenmemiş
Tahsilat makbuzunun doldurulmamış bölümleri var
Tahsilat makbuzlarında mali yıl sonu kapatma işlemleri yapılmamış

Çok az tahsil edilmiş; 6183 sayılı Amme Alacakları Tahsil Usulleri Hakkındaki Kanun hükümleri tahsil edilmeyenlere uygulanmalı, ihmal edilmiş
Beyannamede bilgileri eksik veren mükellefler var; kontrol eksik tahsil edilmeyen vergi alacakları takip edilmemiş; gecikme faizi alınmamış

Çarpıcı bir örnek olması açısından, İstanbul Üsküdar Belediyesi üzerine yapılmış teftiş sonucu ve önerisi aşağıda verilmiştir:

1994 yılında tahakkuk eden emlak vergisinin yarıya yakını toplanamamıştır. 12 Milyar lira emlak vergisi tahakkuk etmiş; 6.8 Milyar lirası tahsil edilebilmiştir. Mahalli İdare müfettişleri belediyeye, tapu dairesinden listeleri almalarını ve mükelleflerin tek tek tespit edilmesini önermiştir.

B2.1.4.5.b Mükellefler Tarafından Yapılan Usulsüzlükler

Mükellefler tarafından yapılan usulsüzlükler, gerek yanlış veya düşük beyan sonucunda gerekse beyan verilmediği için toplanamayan vergileri içerir. Yanlış beyan, vergi matrahının formulasyonu sırasında mükellefin yaptığı hatalardan kaynaklanır. Belirtildiği gibi, tahakkuk servisine verilen beyan formlarının hesap işlemleri, belediye çalışanları tarafından kontrol edilmelidir. Belediyelerimizde böyle bir kontrol için, emlak vergi dairesinin tüm çalışanları, kimi küçük belediyelerde tüm belediye çalışanları beyan döneminde bu işle görevlendirilir. Nitekim, belediyelerde en etkin olarak kontrol altına alınmış vergi usulsüzlüğü, hesap hatalarından kaynaklanan usulsüzlükler olmuştur. Ancak, düşük beyan problemi de yanlış beyanda görülen hesap hataları kadar denetim gerektiren bir uygulama sorunudur. Düşük beyan, mükellefin binasının inşaat sınıfını alt bir sınıfta göstermesi; ilan edilen inşaat birim maliyetini düşük göstererek hesaplamaları bu değer üzerinden yapması; mülkünün alanını (m2) düşük göstermesi; veya takdir edilmiş arsa birim değerlerini düşük göstermesi yollarıyla olabilir. Belediyelerde, bu probleme çözüm olarak yapılması gereken, beyan formunda mükellef tarafından doldurulması, beyan edilmesi gereken her bilginin kontrol edilmesidir. Ancak, belediye çalışan sayısı, mükellefin binasının inşaat sınıfını; mülkün metrekaresini, binanın özelliklerine denk gelen inşaat birim maliyetlerini vaya arsa birim değerlerini kontrol edebilmek için yeterli değildir. Belediyelerin kapasitesine göre, beyan döneminde, yanlış beyanın denetim altına alınması için yapılan çalışmalar belediyenin iş hacmini zaten doldurmaktadır; ve düşük beyanın belirlenmesi için ek denetim mekanizmaları oluşturmak olanaksız hale gelmiştir. Bir diğer emlak vergisi usulsüzlüğü, vergi ödeme yükümlülüğü olduğu halde beyan vermeyen mükelleflerce yapılmaktadır. Beyan vermeyenler nedeniyle toplanamayan vergiler problemini çözebilmek için, beyan vermeyenleri "mülkünün tapusu olan ve beyan vermeyenler" ile "mülkü kaçak olan ve beyan vermeyenler" olarak iki şekilde incelemek gerekir.

Mülkünün tapusu olan ve beyan vermeyenlerin tespiti için, belediyelerde uygulanan yöntem tapu kayıtlarıyla, verilmiş olan beyanların karşılaştırılması ve iki veri arasındaki açığın belirlenmesidir. Ancak, gerek tapu kayıtlarının belediyelerin emlak dairelerinde tutulmaması ve gerekse daha önce bahsedilen beyan dönemindeki iş hacmi ve yoğunluğu, tapu kayıtlarıyla beyanlar arasında bir denetim mekanizması kurmayı güçleştirmektedir. Mülkü kaçak olan ve beyan vermeyenler ifadesi ile kaçak yapılaşmalar ve gecekondu alanları kastedilmektedir. Emlak Vergisi Kanununa göre : "Gecekondular, kanunda tarif edilen bina kavramına dahildir ve binayı kullananlar beyan vermek, emlak vergisini ödemek zorundadırlar." Ancak arsa onların değilse, başkasının arsasına konut yaptıysalar, beyana arsa vergi bedelini eklemeyeceklerdir. Tapusu olmayan ve beyan vermeyenlerin belirlenmesi için, önce kaçak yapılaşmaların, kaçak alanların kontrol altına alınması gereklidir. Bunun için, belediye çalışanlarının saha işine verilmesi; yani kentte kaçak alanların belirlenmesi için çalışması gerekmektedir. Böyle bir çalışmaya ne işgücü yetebildiği, ne de beyan dönemindeki iş hacmi buna olanak tanıdığı için bu tür usulsüzlük, kontrolü en zor olanıdır.

B2.1.5 EMLAK VERGİSİ UYGULAMA VE YÖNETİM SORUNLARINA KARŞI ÜRETİLEN ÇÖZÜMLER

Emlak vergisi uygulamalarında ve yönetiminde karşılaşılan sorunların çözülebilmesi için, çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Çalışmanın bu bölümünde, emlak vergisi yönetiminde ve uygulamalarındaki sorunları çözebilmek için yerel yönetimlerce geliştirilen çözümler; geçmiş deneyimler ve güncel uygulamalar; veya merkezi idarece oluşturulan yasalar incelenecek, bu yöntemlerin mevcut uygulama sorunlarını çözmede ne derece etkili oldukları sorgulanacaktır.

B2.1.5.1 Yasal Düzenlemeler

Türkiye'de vergi usulsüzlüklerini engelleyebilmek amacıyla, bir kısmı bugün yürürlükte olmamakla beraber, düzenlenmiş yasalar vardır. Bugün geçerliliğini koruyan yasalara göre, vergi yükümlülüğü olduğu halde vergisini ödemeyenlere cezai hükümler konulmuştur. Ancak, vergide usulsüzlük yapanların belirlenebilmesi için etkin bir yöntem olmaması nedeniyle, bu cezaların caydırıcı gücü de oldukça azalmış durumdadır. Vergi kaçaklarını denetim altına almak amacıyla düzenlenen yasaların etkin çözümler oluşturduğu söylenemez. 1970'lerde uygulanmış ve bugün yürürlükten kalkmış olan "mülkün artan değeri üzerinden vergi alınması" yasası da, emlak vergisi usulsüzlüklerini kontrol altına almayı hedefleyen bir uygulamadır. Bu yasal düzenlemeye göre, emlak vergisi formunda beyan edilen emlak değeri esas olarak alınır, ve eğer mülk bu beyandaki değerden daha yüksek bir bedelle satılırsa, satış bedeliyle beyan değeri arasındaki fark vergi olarak alınır. Ancak uygulama sadece satışı gerçekleşen

emlak için geçerlidir. Satılmadığı sürece, diğer vergi usulsüzlüklerinin, düşük veya yanlış beyanların bu sistemle saptanması mümkün değildir. Aynı zamanda, bu düzenleme, kaçak yapılaşmalar ve beyan etmeyenler üzerinde bir çözüm oluşturmamaktadır.

Bu yasal uygulama, mülkiyet hakkının özüne aykırı olduğu gerekçesiyle, 1981 yılında yürürlükten kalkmıştır.

B2.1.5.2 İşgücü Artırımı

Özellikle güncellik sorununun çözümünde uygulanan yöntemlerden biri olmuştur. Güncelleştirme-gerek verilerin güncelleştirilmesi, gerekse uygulamanın güncel koşulları yansıtacak şekilde tekrar tasarlanması- emlak vergisi uygulamalarında karşılaşılan sorunları çözmede önemli bir adımdır. Mevcut sistemin olanakları içerisinde değerlendirildiğinde, güncelleştirmenin sağlanması için tek çözüm yolu işgücünün artırılması olmaktadır. Emlak vergisi uygulamaları için çalışan personelin artırılmasıyla, arazide çalışma yapma olanakları artacak; mekansal veriler güncelleştirilerek, kaçak yapılaşma gibi problemler kontrol altına alınacak; uygulamanın kentsel dinamikleri yakalayabilme fırsatı olacaktır. Bu çözümün ne derece etkin bir çözüm olduğu tartışmasına gelince, işgücünün artırılması yolu, yerel yönetimlerin üretkenliklerinin artırılması hedefine uygun bir araç değildir. Ülkemizdeki yerel yönetim maliyesi; finansman olanakları ve sınırlı bütçeleri gözönüne alındığında, yerel yönetimlerin personel artırımı olasılığını karşılayacak mali güçte olmadıkları görülmektedir.

B2.1.5.3 Vergi Yönetiminde Bilgisayar Kullanımı

Ülkemizdeki bazı belediyelerde, emlak vergisi ile ilgili kayıtları saklamada; işlemlerin yapılmasında; beyanların kontrolünde bilgisayar programlarından yararlanılmaktadır. Bilgisayar programları, hem verilerin ve tutulan kayıtların güncelleştirilmesi konusunda, hem de vergi usulsüzlüklerinin denetimi konusunda, emlak vergisi uygulamalarında önemli ilerlemeler sağlayabilmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki, bilgisayarla kayıt tutulması ve işlem yapılması tüm belediye bünyesinde gerçekleşirse, etkin bir vergi yönetimi kurulabilir. Sadece emlak vergisi birimini bilgisayar sistemiyle yönetmek, emlak vergisi uygulama problemlerini tek başına çözmeye yetmez. Bilgisayar sistemi, gerek güncelleştirme sorunlarında gerekse vergi usulsüzlüklerinin kontrolünde, belediyenin diğer birimleriyle koordine içinde çalışmayı sağladığı sürece etkili bir araçtır.

B2.1.5.3.a Sözel Veri Programları

Bilgisayar yardımıyla emlak vergisi uygulamasını gerçekleştiren belediyelerde kullanılan en yaygın program türüdür.

Program, sözel (makansal ve grafik veriler dışındaki) verilerin saklanmasını; bu veriler üzerinden işlem yapılmasını; ve veriler üzerinde çok yönlü kontroller kurulabilmesini olanaklı kılmaktadır.

Emlak vergisi beyanlarının bilgisayara kaydedilmesiyle, vergiye tabi olan her mülkün özellikleri de -inşaat sınıfı, türü, kullanım şekli, metrekaresi, hissesi, vb- belediye tarafından kaydedilmiş olur. Yapılan vergi değeri hesaplarının da bu işlem esnasında kontrol edilmesi olanaklıdır. İlk kayıt işleminin yapıldığı dönemden sonraki beyan dönemlerinde, her beyanda tek değişken arsa rayiç bedelleri ve inşaat birim maliyetleri olacaktır. Böylece, beyan verilmeden belediye tarafından, her kayıtlı mükellefin ne kadar ödeyeceği hesaplanmış olacaktır. Bu işlem beyan döneminde yanlış hesaplamadan kaynaklanan yanlış beyan sorununu çözecektir.

Düşük beyan sorununun çözülebilmesi için, ilk beyanda yer alan inşaat sınıfı, türü, kullanımı, metrekaresi, hissesi ve benzeri bilgilerin kontrol edilmiş olması gereklidir. Bu bilgiler, belediyenin diğer birimlerinde bilgisayara kaydedilmiş şekilde bulunan inşaat ruhsatları ve tapu kayıtlarında vardır. Böylece emlak vergisi birimi ile belediyenin diğer birimleri arasında oto-kontrol kuracak olan bilgisayar programı, düşük beyan denetimini de yapmış olacaktır.

Beyanda bulunmayanların bu sistem çerçevesinde belirlenmesinde, tapu kayıtlarıyla, verilen beyanların karşılaştırılması, tapuda kaydı olduğu halde, beyanda bulunmamış olanların saptanmasını sağlar. Ancak, programın bu tür vergi usulsüzlüklerinde etkin işlemesini engelleyen neden, beyanlarla tapu kayıtlarının karşılaştırılması ve kontrolü için kullanılan verinin imar planındaki ada numarası, parsel numarası gibi nümerik bilgiler olması; ve bu bilgilerin beyan edenlerce yanlış yazılma olasılığının yüksek olmasıdır. Programın karşılaştığı en ciddi sorun olan nümerik bilgilerdeki bu tür hataları önleyebilmek amacıyla, tapu kaydı karşılaştırılmasına yükümlünün adı ve soyadının da eklenmesi tasarlanmıştır. Ancak, aynı isim ve soyadda kişilerin olması olasılığı, programın üreticilerini, beyanlarla tapu kayıtları arasında yeni kontrol noktaları bulamaya yönlendiren bir sorundur.

Kaçak yapılaşmalar sonucu kaçırılan vergilere gelince, bu tür emlakın tapu kaydı bulunmadığı için, bu tür kaçaklar bu sistem içinde çözülememektedir.

Vergi usulsüzlüklerinin denetlenmesi ve toplanamayan vergiler açısından programın etkinliği değerlendirilirse, programın, düşük ve yanlış beyan probleminde tam etkinliği sağladığı; beyanda bulunmayanları belirlemede ise tam anlamıyla yeterli olmadığı; mekansal veriye değil sözel veriye dayalı bir sistem olduğu için, kaçak yapılardan toplanamayan vergi problemine de çözüm oluşturamadığı söylenebilir.

Emlak vergisi uygulamasının önemli problemlerinden olan güncellik sorununa ise, programın katkısı sınırlı düzeyde olmuştur. Sadece sözel verileri kullanabilen bir program olduğu için, tapu bilgileri, imar planı bilgileri, kadastro bilgileri, numarataj bilgileri, inşaat ruhsatları, iskan ruhsatları, işletme ruhsatları gibi konulardaki her tür değişim, yenilik programa yansımakta; böylece güncellik belli oranda yakalanmaktadır. Ancak, emlak vergisi uygulaması için daha kritik olan mekansal verilerin (halihazır haritalar, kadastro paftaları, imar ve parselasyon planları, imar tadilatları gibi) kullanılamaması, uygulamada güncelliği azaltmaktadır. Program, arazideki değişikliklerin belirlenmesi ve kullanılan bilgilere işlenebilmesi için, yine işgücünün artırımı dışında bir çözüm sağlamamaktadır.

Uygulamaya sağladığı kolaylıklar, veya uygulamadaki yetersizliklerinin ötesinde, verginin yönetim maliyeti açısından, bilgisayar programının etkisi olumludur. Gerek beyan, gerekse tahsilat dönemlerindeki iş yoğunluğunun tümünü yüklenenen bilgisayar programı sayesinde, vergi yönetimi hem kolaylaşmış hem daha az maliyetli hale gelmiştir. İşlem yapma, eski bilgilerin kontrolü, beyan edilen bilgilerin kontrolü bilgisayar tarafından gerçekleştirilirken, personel sadece bilgisayarda kayıt tutma görevini üstlenmektedir.

B2.1.5.3.b Coğrafi Bilgi Sistemi (CBS)

Coğrafi Bilgi Sistemi, sözel verilerle mekansal verileri entegre edebilen, iki tür veriyi de kullananabilen bir bilgisayar programı sistemidir. Bu geniş veri tabanı olanakları doğrultusunda, emlak vergisi uygulamasındaki mevcut sorunları, çok yönlü kontrol mekanizmaları kurarak çözümler.

Sözel bigisayar programına dayalı çözümlerin yetersizliğindeki en önemli etkenin mekansal verileri kullanabilme özelliğinin olmaması olduğu belirtilmişti. Sözel verilerin yanısıra mekansal bilgilerin de saklanabilmesi ve kullanılabilmesi, emlak vergisi uygulamasında etkinlik ve verimliliğin daha büyük oranlarda artmasını sağlar.

Önceki bilgisayar programında olduğu gibi, sözel verilerin aynı şekilde kullanımıyla, yanlış beyan ve düşük beyan sorunlarına denetim ve kesin çözüm sağlar.

CBS, verilen beyan formlarını, tapu kayıtlarıyla olduğu gibi imar planı ve parselasyon planlarıyla da kontrol ederek, beyan vermemiş olan vergi yükümlülerinin tümüyle ve hatasız olarak belirlenmesi sağlar.

Tapu kayıtlarının, arazi kullanım haritaları veya parselasyon planları ve imar planları ile karşılaştırılması yoluyla yapılacak bir kontrol ise, kaçak yapılaşmalar nedeniyle toplanamayan vergi sorununun çözümlenmesini sağlayacaktır.

Önceki sistemde tam etkinlikle çözülemeyen vergi usulsüzlüğü sorunu CBS ile kesin olarak çözülebilmektedir.

Güncellik açısından ise, CBS'in etkin ve verimli bir uygulama fırsatı yarattığı söylenebilir. Gerek sözel bilgilerde, gerek çizgisel (grafik) bilgilerde, güncel değişikliklerin işlenebilme olanağı vardır. Plan tadilatlarının, veya yeni gelişim alanlarına yönelik planların veri tabanında yer almasının yanısıra, programın en önemli faydası, halihazır haritaların yenilenebilmesidir. "Photogrammetry" olarak adlandırılan yöntemle çekilen üç boyutlu hava fotoğrafları CBS programında kullanılmaktadır. Böylece, konut üretimi, kaçak yapılaşmalar, ve kentin tüm diğer değişimleri CBS programıyla denetim altına alınabilmektedir.

Sözel Otomasyon programlarında olduğu gibi, CBS ile de, vergi yönetiminin kolaylaştığı, maliyetlerin düştüğü bir gerçektir. Ancak, programın satış fiyatı oldukça yüksek olduğundan, diğer bilgisayar programlarına olan üstünlüklerine rağmen, belediyelerce az tercih edilen bir program olmuştur.

B2.1.5.4 Vergi Tahsilatının Özelleştirilmesi

Vergi yönetiminin belediyede kalması koşuluyla, vergi tahsilatı işleminin özel bir firmaya devredilmesi, Türk belediyelerinde, nadir de olsa rastlanılan bir modeldir. Adana'da Yüreğir Belediyesi, Bursa'da Yıldırım, Nilüfer ve Osmangazi Belediyeleri emlak vergisi tahsilatını özel bir firma aracılığıyla yönetmektedirler. Adı geçen belediyelerde vergi tahsilatını üstlenen ELSAN A.Ş. ilk olarak 1986 yılında Adana Belediyesi'nde emlak vergisi tahsilatını gerçekleştirmiş ve emlak vergisi gelirlerinde yüzde yüz oranında artış sağlanmıştır. Bu başarıda en geçerli neden, firmanın Adana'daki tüm mükellefler için tarama yapması ve 1986 yılı için 27000 adet beyan vermeyen mükellefi tespit etmiş olmasıdır.

Özel firma eliyle vergi tahsilinde, belediyeyle anlaşmalar ihale usulüyle olmaktadır. Özel firma, her yıl, o yılın vergi tahsilatını üstlenmek üzere belediyeye teklif götürmekte; bu teklifte o yıl için hedeflenen hasılat ve özel firmanın talep ettiği ücret yer almaktadır. Ücret, elde edilecek hasılatın belli bir oranı veya yüzdesi şeklinde olmayıp, sabit bir rakamdır. Bu durumda, hedeflenen hasılattan daha düşük veya daha yüksek bir düzeyde vergi tahsil edilse de, özel firmanın ücreti değişmeyecektir. Verginin kontrolündeki başarısına rağmen, emlak vergisi tahsilat sorumluluğun özel bir firmada olmasının beraberinde getirdiği yasal engeller de mevcuttur. Emlak Vergisinin takibini belirleyen kurallar, 6183 sayılı Kamu Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkındaki Kanun ile belirlenmiştir. Oysa, bir özel firmanın bu kanunun yaptırım gücünden yararlanması olanaklı değildir. Türk Belediyecilik Derneği ve Conrad Adeneur Vakfı tarafından düzenlenen "Yerel Yönetimler ve Özelleştirme" sempozyumunda bir konuşma yapan emekli vali ve Mahalli İdareler Eğitim Araştırma Geliştirme

Merkezi koordinatörü Orhan Pirler, emlak vergisi tahsilatının özelleştirilmesi konusunda şöyle demiştir:

"Vergi kamu gücüyle alınan bir paradır. Bunu özelleştirmek mümkün değildir. Çünkü, vergi sahibinden, borçludan parayı almak istiyorsunuz vermiyor; özel şirket bunu nasıl tahsil edecektir? 6183 sayılı Kamu Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun vardır. Bu kanuna göre, gerekirse haczedecektir bu parayı tahsil etmek için. Bunun için özelleştirme söz konusu olamaz..." Bu tartışma göstermektedir ki, emlak vergisi tahsilatında özel firmanın devreye girmesi, verilerin, kayıtların güncelleştirilmesi açısından olumlu olmuş, toplanamayan vergiler konusunda mükelleflerce yapılan usulsüzlüklerin belirlenmesi sağlanmıştır. Ancak bu süreçten bir sonraki işlem olarak mükelleflerden verginin tahsil edilmesinde yasal sorunlar vardır; ve özel firmanın yaptırım gücünün yetersizliğinden kaynaklanan vergi kaçakları olabilmektedir.

B2.2 ÇEVRE TEMİZLİK VERGİSİ

B2.2.1 GİRİŞ

Standart olarak her ekonomik sorun, bir faaliyetten sağlanacak net kazancı maksimumlaştıran işlem seviyesini araştırma şeklinde formüle edilebilir. Bu formül, çevre kirlenmesine de aynen uygulanabilir. Şöyle ki, her karar çevre korumanın maliyeti ile faydaları arasındaki net farka göre verilmelidir.

Ekonomik yönden bir dışsallık olan çevre kirlenmesinde çevreyi kirletenler bunun maliyetini, diğer ekonomik birimlere yüklerler çünkü çevreyi kirletmeye karar verenin bir maliyeti göze alması gerekir. O halde kirlenmenin sürmesi, çevre hizmetlerinden faydalananlara bu maliyetin aktarılması demektir.

Çevre bozulmasında Marjinal Maliyetin, özellikle de fayda fonksiyonlarının tahmini kolay olmamaktadır. Rasyonel bir toplumun yapacağı tercih, temiz çevre ile kirli çevre arasında değil, çeşitli kirlenme düzeyleri arasında olacaktır.

Çevre koruma, bir kıt kaynaklı alternatif kullanım alandır. Dolayısıyla, kaynak kullanımında etkinlik sağlandığı ölçüde refah artışına katkıda bulunulacaktır.

Çevrenin korunması ve temizlenmesine yönelik ekonomik değerlendirmeler sonucunda alınacak önlemler, belirli stratejilerin ve politikaların etkin olup olmadığı ortaya çıkarır. Bu politikaların uygulamaya dönüşebilmesi için idari ve yasal düzenlemeler gereklidir.

Bu tür düzenlemeler Türkiye'deki hal göz önüne alınırsa, 3 grup halinde incelenebilir:

1- Hiçbir önlem almamak
2- Yasal standartar, tipojiler, yasaklar ve cezalar getirmek
3- Teşvik, fon gibi ekonomik yönlendirmeye gitmek.

Bu kapsamda, devletin çevreye müdahalesi de sorunsuz olmayacaktır çünkü:

1- Çevre kirliliğini önlemek için ekolojik sistemlerin yapısı ve davranış ile kirletici evanterlerine ilişkin tüm bilgilerin tek bir elde toplanması güçtür.

2- Devletçe alınan kontrol önlemleri basit ve kolay uygulanabilir olsa da, ekonomik optimum çözümlerin gerektirdiği esneklikleri içeremezler.

3- Devletçe konan kısıtlamaların uygulanması çok geniş kapsamlı bir kontrol makizmasını gerektirir. Bu mekanizmanın kurulması ve çalışması zordur.

4- Elde edilen sonuçların ekonomik ve sosyal maliyetleri yüksektir.

Oysa,Türkiye'deki temel çevre sorunları, 1982 Anayasasının 56.Maddesi'nde yer alan: "Herkes sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek devletin ve vatandaşların ödevidir" ilkesiyle çatışmaktadır

Çevre sorunlarının çözümü 2872 sayılı Çevre Kanunu ile beraber çok çeşitli yasal düzenlemelerle yönlendirilmeye çalışılmıştır. Şimdiye kadar yasal mevzuatta yer almış kanunlara bakılırsa:
(URAL, 1981; AKALAN, 1983)

Arazi ve Toprak Kullanımı	33 adet
Doğal ve Tarihi Çevre	33 adet
Su Kullanımı	22 adet
Enerji Kullanımı	8 adet
Genel Çevre Sorunları	7 adet
Trafik-Gürültü	6 adet
Hava Kirliliği	4 adet
Katı Atıklar	3 adet
Tarımsal Mücadele Araçları	2 adet
TOPLAM	118 adet

**Bu çalışmanın amacı*, Türkiye'de yerel yönetimler için bir gelir kaynağı sayılan Çevre Temizlik Vergisi'nin konusunu ve kapsamını incelemek ve uygulamada karşılaşılan resmi işlemler zincirini tanıtırken, birtakım eksikliklerin ve yapısal sıkıntıların altını çizmektir.

**Çalışmanın Çevre Temizlik Vergisi Kanunu dışındaki bölümlerinde, yine *Çevre Mevzuatı* çerçevesinde, Gayrısıhhi Müesseselerin içeriğinin, ruhsatlandırma ve denetleme esaslarının; katı atıkların ve atık suların kontrol edilmesi için geliştirilen prensip, politika ve programların uygulanmasına yönelik yönetmeliklerin irdelenmesi yer almaktadır.

B2.2 ÇEVRE TEMİZLİK VERGİSİ

B2.2.1.1 Tarihsel Gelişim

1580 sayılı Belediye Kanunu, taşıdığı hükümler itibariyle, esasında birer ademi merkeziyet organı olan belediyeleri, normal vesayet müdahaleleri dışında, adeta merkezi idarenin bir uzantısı haline getirmek suretiyle koyu bir merkeziyetçi zihniyete bağlamış bulunmaktadır.

Belediye, mali kaynakları bilinen sorumluluklar ve çeşitli yasalarla verilen ek görevler yanında, hiç mertebesindedir. Verilen ödevin gerçekleşmesine yardımcı olmak üzere karşılığının,yani mali imkanın hazırlanması gerekir.

Toplumların ihtiyaç duydukları kamu hizmetlerinin gün geçtikçe çoğalması ve devletin tek başına bunların tümünü yürütmekte güçlük çekmesi idareyi yeniden tedbirlenmeye itmektedir.

Kamu hizmetleri arasında beliren nitelik farkı, milli ve mahalli hizmet ayrımına ve idarede de Merkezi ve Mahalli İdare adı ile 2 idare sistemine yol açmıştır.

Belediye Gelirleri Kanunu'nun 3239 sayılı kanunla 11.1986 yılında yürürlükten kaldırılan 45 ila 51. maddeleri "Temizleme ve Aydınlanma Harcı"nı düzenlemekte iken, emlak vergisi kanunu kapsamına giren bina ve arsalardan, Belediye sınırları ve Mücavir Alanda bulunanlar, Temizleme ve Aydınlanma Harcı'na tabi idiler. Emlak vergisi mükellefi olanlar bu harcı öderken, kiracılardan harç tahsili söz konusu değildi. Bina ve Arsa Emlak Vergisi'nden muaf olma durumunda ise, Temizleme ve Aydınlanma Harcı alınmıyordu. Matrah, vergi değeri olarak kabul edilirken , bu binalarda vergi değerinin 0/001, arsalarda vergi değerinin 0/00 0.5 alınıyordu.

Tespit edilen vergi değeri 10 milyonu aşıyorsa, %50 indirim uygulanıyordu. Uygulamada tahsilatı Maliye Bakanlığı yapıp, belediyelere nüfusları oranında pay dağıtılıyordu. Emlak vergisi tahsilatı hakkı belediyelere geçince, Maliye Bakanlığı bir yasa ile Temizleme ve Aydınlanma Harcı'nı kaldırdı ve bundan 8 yıl sonra Çevre Temizlik Vergisi yürürlüğe girdi.

B2.2.2.2 Kanunun Kapsamı ve Konusu

Kanunda adı geçen:

Belediye sınırı: Belediye idaresinin görev ve yetki alanını belirlemek üzere çizilen sınırdır. Belediye görev ve hizmetleri bu sınırlar dahilinde belirlenir.

Mücavir Alan: İmar mevzuatı bakımından belediyelerin kontrol ve mesuliyet altına verilmiş olan alanlardır.

KANUNUN KAPSAMI:

1-Belediye sınırları ve Mücavir Alan içinde bulunan belediyelerin katı atık toplama ve kanalizasyon hizmetlerinden yararlanan konut, işyeri ve diğer kullanımdaki binalar Çevre Temizlik Vergisi'ne tabidir.

2-Genel ve katma bütçeli idarelere,
*İl özel idaresine,
*Belediyelere,
*Köy tüzel kişiliğine,
*Bunların kuracakları birliklere,
*Kanunla kurulan üniversitelere ait alanlardaki hizmet binaları,
*Dini hizmetlere ait umuma açık ibadethaneler,
*Kızılay genel merkezi,
*Şubeleri, kampları,
*Karşılıklı olmak kaydıyla yabancı devletlere ait olup elçilik ve konsolosluk hizmetlerinde kullanılan binalar, elçi ikamet binaları,
*Merkezi Türkiye'de bulunan milletlerarası kuruluşlara, milletlerarası kuruluşların Türkiye'deki temsilcilerine ait binalar ve bunların müştemilatı
Çevre Temizlik Vergisi'nden muaf tutulmuştur.

2404/104, maddesine göre, bu verginin mücavir alanlarda uygulanabilmesi için bazı kriterlere bağlıdır. Bu kriterlerden bir tanesine göre, elektrik ve havagazı tüketim vergisi, bina inşaat harcı, iş yeri açma izni harcı ile imar mevzuatı gereğince alınacak harçların mücavir alanda alınabilmesi, ancak belediye hizmetlerinin bu mahallelere götürülmesiyle mümkün olacaktır. Çevre Temizlik Vergisi'nin, mücavir alan'da uygulanabilmesi için de verginin konusunu teşkil eden belediye hizmetlerinin bu mahallelerde yerine getirilmesi şartı aranacaktır.

*Verginin parasal kaynak olarak yalnız çevre temizliği harcamalarında kullanılma şartı vardır.Bu gelir ,tahsisi nitelikte bir özel gelir sayılmıştır. Yıl sonunda artan gelir, ertesi yıl gelir tertibine çıkartılır

** Bu verginin kapsamına göre, belediyeler, atıksu ile ilgili olarak da katı atıklarla ilgili tarifede yer alan bina gruplarını topluca veya ayrı ayrı dikkate almak şartı ile, su tüketim bedelini aşmamak üzere,meclisçe belirlenecek miktarda Çevre Temizlik Vergisi alırlar.

***Atıksu ile ilgili Çevre Temizlik Vergisi, su tüketim bedeli ile birlikte tarh ve tahakkuk etmiş sayılır ve uygulamada bu bedel ile birlikte tahsil edilir.

**** Su ve Kanalizasyon hizmetleri, ayrı bir kanunla düzenlenmiş belediyelerde ise, atıksu bedellerinin tahsiline ilişkin hükümler uygulamada ayrı bir tabiettedir.

Yeni yapılmış binalarda, mükelleflik, bina takvim yılının ilk 6 ayı içinda bitmiş ise, yılın 2. yarısından, 2. yarısında bitmiş ise, ertesi takvim yılından başlar.

Yanan, yıkılan veya kullanımı yasaklanmış binalarda, söz konusu durumun gerçekleşmesi ile mükelleflik son bulur.

B2.2.2.3 Verginin Mükellefi ve Mükellefin Yükümlülükleri

Çevre Temizlik Vergisi, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 44. maddesi hükmü uyarınca;

Kullanılan Binada Mükellef: Her ne şekilde olursa olsun binayı kullanandır. (Kiracılar dahil)

Boş Binada Mükellef: Bina malıki veya malik gibi tasarruf edenleridir

Mükellefler, bir ay içindeki vergiye tabi muamelelerini ertesi ayın 20.günü akşamına kadar bağlı bulundukları belediyeye bir beyanname ile bildirmeye ve hesaplanan vergiyi aynı sürede ödemeye mecburdurlar.Çevre Temizlik Vergisi, Ocak ve Temmuz aylarında, 2 eşit taksit halinde ödenir. 6183 sayılı kanunun 51.maddesine göre, ödemede geciken her ay için %12 gecikme zammı ve 300.000TL. usulsüzlük cezası alınır.

Beyannamelerin şekil ve muhtevası Maliye ve Ticaret Bakanlıklarının görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığı'nca tayin ve tesbit olunur. Bildirim binaların bulunduğu yerin belediyesine verilmektedir. Bildirimler yeteri kadar çoğaltılacak ve isteyen belediye basım ve dağıtım işini serbest bırakabilecektir.

BİLDİRİM FORMU:

1- Mükellefin Kimlik ve Adres Bilgileri,
(ad, doğ.yr, doğ.trh, ikametgah: cadde-sokak, il/ilçe Bina-Daire No)

2- Binaya ve vergilendirmeye ait bilgiler,

3- Bildirim veriliş nedeni,

Yıl içinde, iş yerinin konuta veya konutun işyerine dönüşmesi, iş yerinin faaliyet konusu ya da personel sayısında değişiklikler olması, ayrıca yıl içinde mükellefin şahsında meydana gelen değişiklikler gibi grup ve derecelerde meydana gelebilecek değişikliklere ait bildirim;takip eden taksit ayı içinde verilir ve vergilendirmeye esas teşkil eder, taksit tutarı bu dönem içinde ödenir.

Değişiklik durumunda mükellefin başvurusu esastır ve söz konusu değişikliği kontrol elemanları ve iktisat müfettişleri denetleyerek bir sonuca bağlar.

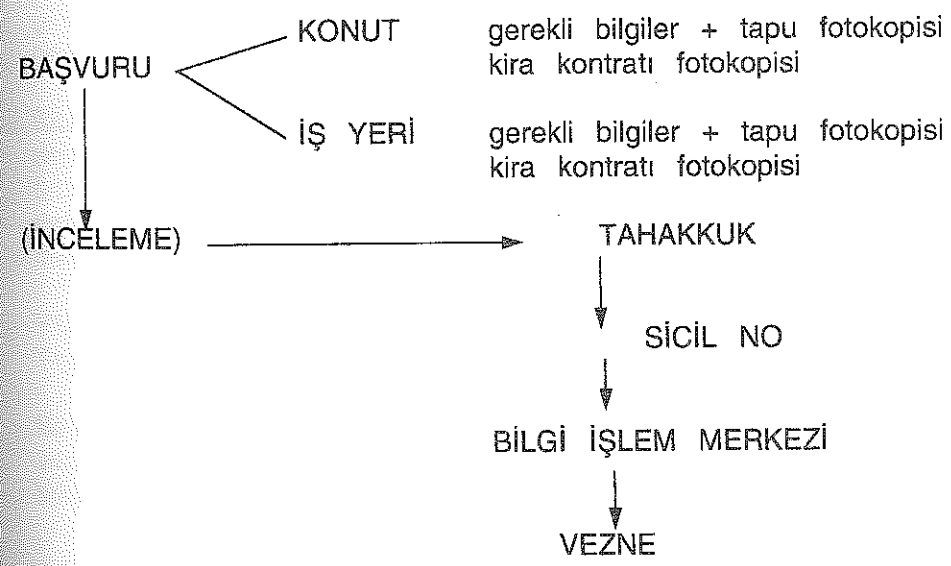

Binaları kullanmak dolayısıyla mükellef olanların adlarına tarh ve tahakkuk ettirilerek tahsil edilen vergiler red ve iade edilemez.

Çevre Temizlik Vergisi ödemekte yükümlü olanlar, tüm kullandıkları veya sahip oldukları binalara ait bildirimleri bir bildirim formunda gösterebilirler. Ancak aynı formda gösterilen binaların aynı belediye hudutları içinde olması şarttır.(Bakınız EK7)

*Bu vergiden il Özel İdare'leri yararlanamamaktadır.

B2.2.2.4 Gruplandırma ve Derecelere İntibak İşlemi

Tarifede yer alan tutarlar, (önceki yılda uygulanan tutarlara, bunların Vergi Usul Kanunu hükümlerince belirlenen "yeniden değerlendirme oranı"nın yarısının eklenmesi ile) her yıl yeniden hesaplanır.

ESKİ BEDEL+(ESKİ BEDELX DEĞERLENDİRME ORANIX1\2)=YENİ BEDEL

Bakanlar Kurulu, vergi tutarlarını, kalkınmada öncelikli yörelerdeki belediyeler ile nüfusu 5000'den az olan belediyelerde %50 oranında indirebilir; bina grupları ve belediyeler itibariyle ayrı ayrı %100 arttırabilir.

Bakanlar Kurulu'nun tayin ve tesbit ettiği gruplarda konutlar 7.gruba girer. Gruplandırmayı takip edecek şekilde belediye meclisleri derecelemeyi yapar.(Bakınız EK8)

Katı atıklar için çevre temizlik vergisi, belediyelerce binanın tarifedeki derecelere intibak ettirilmesi üzerine, her yılın Ocak ayında yıllık tutarı itibariyle tahakkuk etmiş sayılır. Tahakkuk eden vergi, bir defaya mahsus olmak üzere, belediyelerin ilan koymaya mahsus mahallelerinde 1 ay süreyle topluca ilan edilir.

Yıllı olarak tahakkuk eden bu vergi, mükelleflerce her yıl Ocak ve Temmuz ayı içinde 2 eşit taksitle yatar.

Belediye meclislerince dereceleme binalar için tek tek yapılmamaktadır;bu işlem belli kriterler esas alınarak topluca veya bölüm bölüm yapılır.

Kesinleşen liste 1 ay süreyle askıda kalır (Şubat'ı geçirmeden), ilanı izleyen yıllarda bina grupları ve derecelerindeki değişiklikler ile vergi tutarlarını içeren liste her yıl Ocak ayı süresince yeniden ilan edilir.

Konut vergilendirmesinde "faydalı alan esastır". Bu da konut içerisinde duvarlar arasında kalan net kullanım alanıdır. Konutların belediye meclislerince derecelerine intibakında m^2 ölçüsü, bulunduğu mahalle, katlı veya bağımsız bina olması gibi hususlar gözönünde bulundurulur. Müştemilat (odunluk, kömürlük, çamaşırlık) vergiye tabi değildir.

Öğrenci sayısı ve yatak kapasitesi esas alınan binalar, yürütülen hizmetlerin bütünlüğü bakımından dikkate alınacaktır. Konaklama tesisleri, hastahaneler ve sinemalar gibi yatak kapasitesi ve koltuk sayısı dikkate alınarak vergilendirilecek (alanlarda) binalarda kapasite doluluğu aranmaz. Bina'nin atık arıtma,geri kazandırma, imha tesisi varsa bu binalar ve boş tutulan binalar durumu belgelendirmek koşulu ile 2 alt grupta değerlendirilir.

B2.2.2.5 Gelirin Bölüşümü

- %10, tahsilat takip eden ayın 15.günü akşama dek Çevre Kirliliği'ni Önleme Fonu'na
- %20, çöp imha tesislerinin kuruluş ve işletmelerinde kullanılmak üzere, tahsilatı takip eden ayın15.günü akşamına dek Büyükşehir Belediyesi'ne

B2.2.2.6 Çevre Temizlik Vergisi Uygulama Süreci

Bak.TABLO 1.

UYGULAMADAN ÖRNEKLER:

Belediyeler işlemleri hızlandırmak ve basitleştirmek amacıyla bilgisayar kullanımını yaygınlaştırmaya başlamışlardır. Bunun bir örneği de Çankaya Belediyesi'nde kullanılan programdır:

COBOL
1. Bildirim İşlemleri
2. Düzenleme Fişi İşlemleri
3. Günlük Aktarım İşlemleri

4. Mükellefin Son Hesap Durumu
5. İcmaller (Tahsilat-Tahakkuk Son Döküm)
6. Banka Tahsilat Durumu (VAKIFBANK)
7. Tahsilat İşlemleri
8. Sorgulama (Sicil)
9. Sicil Bilgilerini Güncelleştirme
10. Evrak Kontrolü

*Programın kullanılması ile "Yıllık Vergi Tutarı Hesabı" ve kayıt işlemleri hızlandırılmıştır. Aynı zamanda, yine Çankaya Belediyesi, vergiyi takip ve kontrol amacıyla ilçe sınırları içinde "yeşil bant" uygulaması getirmiştir. Dairelerin kapılarına yapıştırılması düşünülen bant ile mükellefin bildirim ve ödemeyi yapıp yapmadığı belediye tarafından izlenebilecektir.

B2.2.2.7 Çevre Kirliliği Önleme Fonu ve Çevre Kirliliğini Önleme Fonu Yönetmeliği (R.G.:17.05.1985, No: 18757)

Bu yönetmeliğin amacı, çevre kirliliğinin önlenmesi ve çevrenin iyileştirilmesi için kurulan Çevre Kirliliğini Önleme Fonu ile ilgili esasları düzenlemektir ve yönetmelik 2872 sayılı Çevre Kanunu'nun 19.maddesi gereğince hazırlanmıştır. Yönetmelik Fon'un gelirlerini, Fon'dan yapılacak harcamaların kapsam ve çeşitlerini, verilecek kredilerin vade ve faiz hadlerini, fon bütçesinin hazırlanması ile ilgili alım ve satım işlerini kapsar. Fon'la ilgili her türlü iş ve işlemler Çevre Bakanlığı tarafından yerine getirilir. Fon, Çevre Bakanlığı'nın merkez kuruluşu kanalıyla yönetilir; fonun taşra teşkilatı yoktur. Fonun ita amiri Çevre Bakanı'dır ancak bakan gerektiğinde bu yetkisini müsteşara devredebilir. Fonun hesap dönemi takvim yılıdır. Fonun bütçesi program bütçe tekniğine uygun bir şekilde hazırlanır. Fon bütçesi içindeki aktarmalar ita amirinin onayı ile yapılır. Fon muhasebesi için Döner Sermaye Muhasebesi Hesap Yönetmeliği hükümleri uygulanır.

ÇEVRE KİRLİLİĞİ ÖNLEME FONU GELİR KAYNAKLARI:

*Motorlu taşıtların fenni muayenesi sırasında fenni muayene ücretinin 1/5'I oranında bir defaya mahsus olmak üzere, motorlu taşıt alım vergisi tutarının 1/4'ü oranında au-yrıca tahsit edile bedellerden,

*Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre, gemi siciline tescil edilen ve 18 gros ton üzreinde olan her türlü deniz aracından gros ton başına her yıl alınacak yüz liradan,

*Hava taşıt araçlarının yurt içi taşımaları için ayrıca alınacak yolcu bilet bedellerinin binde 5'inden ve taşınan yük için ton başına yılda alınacak beşyüz liradan,

*Çevre Bakanlığı'nın bütçesine bu amaçla her yıl konan ödeneklerden,

*Fon'dan verilecek kredilerin faizleri ile banka faizlerinden,

*Bağış ve yardımlardan,

*Bu kanunla alınması hükme bağlanan iştirak payları, tazminat ve diğer gelirlerden,

*Fon'a ait tesis ve işletmelerce üretilen araç ve gerecin satışından elde edilen gelirlerden,

*Merkez Çevre Kurulunca, çevre kirliliğine yol açtığı belirlenen işletmelerden tarifeye göre alınacak iştirak paylarından,

*Bu kanuna göre verilecek para cezalarından oluşur.

Bakanlar kurulu tarifede yer alan aylık iştirak payları tutarlarını her grup ve/veya her derece itibariyle ayrı ayrı veya topluca 10 katına kadar arttırmaya, 0'a indirmeye, veya %50'sine kadar arttırmaya yetkilidir. Fonun gelirleri bir devlet bankasında açılacak hesapta toplanır.

Fondan Yapılacak Giderler:

Fon Çevre Bakanlığı'nca şu amaçlarda kullanılır;

1-Çevre kirliliğini önleyici araştırma faaliyetleri ile ilgili giderler,

2-Çevrenin temizlenmesi için yapılacak faaliyetlerle ilgili giderler,

3-Çevre kirliliğini önlemeye yönelik eğitim faaliyetleri ve personel yetiştirilmesi ile ilgili harcamalar,

4-Çevre kirliliğinin giderilmesi veya önlenmesi ile ilgili teknoloji ve projelerin satın alınmasına ilişkin giderler,

5-Proje yarışmaları düzenlenmesi nedeniyle yapılacak masraflar ile verilecek ödüllere ilişkin giderler,

6-Çevre kirliliğin önleyici ve çevreyi iyileştirici faaliyetlerde kullanılacak olan araç ve gereçlerin satın alma bedelleri,

7-Hayvan ve bitki ıslahı için yapılacak çalışmalara ait giderlerle çevre kirliliğini önlemeye yönelik ağaçlandırma faaliyetleri ile ilgili giderler,

8-Arıtma tesisi yapacak gerçek ve tüzel kişilere kredi yardımı.

B2.2.2.8 Çevre Temizlik Vergisi'ndeki Sıkıntılar

14 seri No.lu Genel Tebliğ ile Çevre Temizlik Vergisi'nde, belediyelerce yapılacak ilan, mükelleflerin bildirimi, tahakkuk ve 1994 yılı 1. taksitlerini ödeme süresi Şubat 1994 sonuna kadar uzatılmıştı.

Ancak yine Belediye tarafından Maliye Bakanlığı'na yapılan başvurularda "yoğun çalışmalar" nedeniyle işlemlerin kalan sürede tamamlanmasının mümkün olmaması gerekçesiyle sürenin uzatılması talep edilmektedir. Yeteri kadar bilgilenme sağlanamadığı ve yapılacak işlemlerin sağlıklı yürütülemeyeceği endişesi ile, süre 2. kez, 31.Mayıs.1994'e uzatılmıştır. Bunu izleyen günlerde, yine aynı sıkıntılardan ötürü,17 Seri No.lu tebliğ ile süre 1. taksit ödeme ve bildirim işlemleri 1 Ağustos 1994'e uzatıldı. Hemen akabinde yürürlüğe giren 18 Seri No.lu tebliğ ile de süre, bildirimleri, birinci ve ikinci taksitleri de kapsamak üzere 31 Ağustos 1994'e uzatılmıştır.Açıktır ki, Çevre Temizlik Vergisinin uygulamaya geçiş sürecinde bit takım yürütme sıkıntıları çekilmiştir. Bu vergi daha önce uygulanan Temizleme ve Aydınlanma Harcı'na benzemesi nedeniyle halk tarafından fazla yadırganmamıştır. Ancak, vergi hesabında karmaşık bir takım cetvellere başvurulması vatandaş için anlaşılması zor bir prosedür olurken, aynı zorluk uygulayıcı ve denetçi için de söz konusudur. Bununla beraber, Bakanlar kurulunun gruplandırma ve yeniden değerlendirme oranını tespit edreken verdiği kararın objektif olup olmadığı ve dayanağı konusunda şüpheler vardır.

Verginin belirlenmesinde izlenen methoda getirilen en büyük eleştirilerden birisi de, çöp toplama hizmetinde kullanılmak üzere alınan bu vergide bina büyüklüğü ya da semtin özelliklerinin değil, atılan çöp miktarının önem taşıması gereğinin göz ardı ediliyor olmasıdır.

Belediyeler, karışıklıklara meydan vermemek için, bildirimleri zamanında almalıdır. Belediye meclisleri ise, kararlarının ilanını geciktirmemelidir. Bildirimlerin alınması, emlak vergisi dosyaları ile birleştirilmesi sırasında onbinlerce dosyanın tekrar tekrar elden geçmesini gerekmektedir. Yerel vergilendirme için, uygulamada görülen göz yummaların birer seçim tavizi olup olmadığı en güncel tartışma konusudur. Çevre Temizlik Vergisi için gelişmişlik ve büyüklük farklılıklarına bakılmadan, tüm konutların 4-5.derece sayılmaları yoğun eleştiriler almıştır. Kiracı mükelleflerin durumu da bu vergi kapsamında yeterince açıklanmamış bir konudur.

B2.2.3 DİĞER İLGİLİ YÖNETMELİKLER

B2.2.3.1 Gayrı Sıhhi Müesseseler Yönetmeliği

(R.G.: 26.10.1983, No: 18203)

Amacı: 1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 268-275.maddeleri uyarınca, çevre ve toplum sağlığının korunması açısından önem arz eden gayri sıhhi müesseselerin zararlı etkilerinin yok edilmesi veya enaz düzeye indirilmesi, doğal kaynakların kirlenmelere karşı korunması maksadıyla,

* gayri sıhhi müesseselerin kontrol altına alınması,
* ruhsatlandırılması
* denetlenmesi için esasları belirlemek

Kapsam: Yönetmelik ekli listedeki müesseseler ile, listede olmayan ancak tanıma uyan benzeri gayri sıhhi müesseselerin
-sınıf tayini,
-yer seçimi
-tesis izni,
-açılma ruhsatı verilmesi
esasları ile, bu müesseselerden ilgili mevzuata uygun faaliyet göstermeyenler hakkında alınacak tedbirleri kapsar.

YETKİLİ MAKAM * (RUHSAT VEREN):

1.sınıf g.s.m. ⟶ Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı

2.sınıf g.s.m. ⟶ Valilik
ve
Merkez ilçe
sınırları içinde

bulunan 3.sınıf g.s.m.

3.sınıf g.s.m. ⟶ Kaymakamlık

Gayri Sıhhi Müessese: Çevresinde bulunanlara fiziki, ruhi ve sosyal yönlerden az veya çok zarar veren veya vermesi muhtemel olan ve doğal kaynakların kirlenmesine neden olabilecek müeseselerdir.

1.Sınıf G.S.M. — Meskenlerden ve insanların ikametine mahsus diğer yerlerden mutlaka uzak bulundurulması gerekenler.

2.Sınıf G.S.M. — Meskenlerden ve insanların ikametine mahsus yerlerden kurulca (G.S.M.inceleme kurulu) önerilip, valilikçe uygun görülecek bir uzaklıkta yapılması gerekenler.

3.Sınıf G.S.M. — Meskenlerin ve insanların ikametine mahsus diğer yerlerin yakınında kurulabilmekle birlikte sıhhi denetim altında tutulması gerekenler.

YER SEÇİMİ:

Tesis yapımından ve tesis izni için gerekli projelerin hazırlanmasından önce, tesis sahibi tarafından verilen bilgiler ile, inceleme kurulunca hazırlanacak yer seçimi raporuna göre tesisin söz konusu yerde kurulup kurulamayacağına dair, yetkili makam* yazılı bir karar verir.

TESİS İZNİ:

Hazırlanan projelere ve alınacağı belirtilen önlemlere göre tesisin söz konusu yerde kurulmasının uygun görülmesi halinde proje onanır ve yetkili makam* yazılı izin verir.

DENEME İZNİ:

Onaylı projelere göre yapılan tesisin önceden planlanan şekilde çalışıp çalışmadığı ve doğal kaynakların kirlenmesini önlemek amacıyla alınan önlemlerin yeterli olup olmadığının tesbit için yetkili makamın yazılı izni gerekir. Mahalli sağlık teşkilatının denetimi altında, belli bir süre deneme mahiyetinde faaliyet gösterilir. Bu süre toplam 1 yılı geçemez.

SAĞLIK KORUMA BANDI:

Müessesenin çevreye olan zararlı etkisi dikkate alınarak tesis etrafında bırakılması gereken iskan dışı alanı ifade eder.

Gayri Sıhhi Müesseseleri İnceleme Kurulu:

İllerde Sağlık ve Sosyal Yardım Müdürünün veya uygun göreceği bir görevliden, ilçelerde yetkili kılınacak Sağlık Ocağı Tabıbi veya Hükümet Tabibi başkanlığında en az 2 çevre sağlığı teknisyeninden meydana gelir. Çevre sağlığı başkanı veya yardımcısı kurula iştirak edebilir.

Kurulca tesisin veya kurulacak yerin özelliğine göre diğer kurum ve kuruluşlardan teknik elemanlar görev alır.

SAĞLIK KORUMA BANDI ZORUNLULUĞU:

Sanayi bölgelerinin ve sanayi bölgelerinin dışında kurulacak olan 1.ve2. sınıf gayrisıhhi müessese etrafında sağlık koruma bandı konulması zorunludur. (bu alanda yeme, içme, dinlenme, eğlenme tesisi yapılamaz). Yalnız, tarım yapılabilirve atıklara dayanıklı bitki yerleştirilebilir.

Gayrisıhhi müessese etrafındaki sağlık bandı, tesislerin kirletici unsurları, sanayi etrafındaki sağlık bandı, sanayi bölgesi sınırı, esas alınarak tesbit edilir. İnceleme kurulu, zararlı etkiler, hakim rüzgar durumu ve bölgenin diğer özelliklerine göre mesafeyi önerir, yetkili makam onaylar.

Kesinleşen sağlık koruma bakanlığı sınırı, belediye sınırı içinde Belediye'ce, Belediye sınırı dışında İl İmar Müdürlüğü'nce korunur.

BAŞVURU:

Tesisi kurmak isteyen özel/tüzel kişi, mahallin en büyük mülkü amirine başvurur. Tesisin sanayi bölgesinde olup olmadığına göre, değişik bilgi, belge ve projeler başvuru dilekçesine eklenir. Bu başvuru mahallin sağlık teşkilatınca tetkik edilir. Kurul mahallinde inceleme yapıp, yer seçimi raporunu hazırlar.Görülen sakıncalı bir durum gerekçesiyle açıklanır.

*2 ve 3.sınıf müessese oldukları halde, bulundukları yer, teknolojileri, birbirlerine yakınlıkları veya sayıları itibari ile önem arz eden tesisler yetkili makamın teklifi ile bir üst sınıfta mütalaa edilir ve buna göre ruhsatlandırılabilirler.

SINIFLAMA:

Gayrisıhhi müessese listesinde bulunduğu halde sınıf değişikliği gerekli görülen müesseseler ile listede yer almayan müessesenin sınıf tayini,Sağlık Bakanlığı'ca, Sanayi Bakanlığı'nın görüşü alınarak yapılır.

Herhangi bir gayrisıhhi müessese öncelikle kendi tür işyerlerine ait sanayi bölgesinde kurulmalıdır.Ancak patlayıcı madde üreten/depolayan/işleten müesseseler sanayi bölgesi diğer tesislerden uzak ve sanayi bölgesi dışında daha uygun yerlere yapılmalıdır.

Sanayi bölgesi içinde yer alacak gayrisıhhi müessese, tür ve sayıları, hakim rüzgar durumu, yerleşim yerleri ve mesafeleri, içme ve kullanma suları, yüzeysel sular, termal sular ve bölgeinin özellikleri dikkate alınarak meskun mahallelerden uzakta seçilir.

SANAYİ BÖLGESİNDE KURULMAK İSTENEN MÜESSESE İÇİN:

Dilekçe ve
* beyanname,
*tesisin sanayi bölgesinde olduğuna dair belge ve onaylı plan
*fizibilite raporu (varsa)
*iş akım şeması ve açıklama raporu
*çevre kirlenmesini önleyecek tedbirler hakkında açıklama istenir.

Dilekçe ve yerseçimi bilgilerinin yanısıra, yer seçimi yapılmış ve yeri kesinleşmiş herhangi bir gayrisıhhi müesseseyi tesie etmek için mahallin en büyük mülki amirine yapılacak başvuru üzerine hazırlanacak dosyaya aşağıdaki bilgi, belge ve projelerin konulması ile bir dosya hazırlanır.

- alet ve cihazların konumunu gösterir şekilde hazırlanmış 1\100 ve 1\1000 ölçekli tesis yerleşim planı,

- tesisin, çevre kirlenmesini önlemek amacıyla alınacak önlemlere ait kirleticilerin nitelik ve niceliklerine göre hazırlanmış sıhhi tesisat projesi,
- şehir şebeke suyu bulunmayan yerlerde içme ve kullanma suyu temin projesi ve açıklama raporu ile suyun bakteriolojik ve kimyasal analiz raporu,
- derin kuyularda su temin edilmesi halinde Devlet Su işleri'nden alınacak kuyu suyu kullanma belgesi,
- Kanalizasyon bulunmayan yerlerde 251 sayılı "Lağım Mecrası İnşaası Mümkün Olmayan Yerlerde Yapılacak Çukurlara Ait Yönetmelik"'e uygun olarak hazırlanmış fosseptik detay projesi,
- Fosseptikten sonra atık suyun ne şekilde izale edileceği, sızdırma yapılacaksa 251 sayılı yönetmeliğe uygun proje,
- Kanalizasyon bulunmayan yerlerde banyo, lavabo, mutfak v.b. kullanma suları ile yağış sularının toplanması ve izalesi ile ilgili proje,
- Devamlı olarak en az 50 işçi çalıştıran ve Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 180.'ci maddesi kapsamına giren müesseselerde hasta ve yaralıların tedavisi için gerekli sağlık ünitesi projesi ve açıklama raporu,
- çevre sağlığı değerlendirme raporu,
- tesis raporu
- sanayi bölgesinde olmasına rağmen, sağlık koruma bandı konulması gereken işyerleri için sağlık koruma bandının işaretlendiği tasdikli plan,
- tesisin kurulması halinde bir sakınca yaratıp yaratmatacağına dair Valilik ve Kaymakamlık'ın görüşü

Ayrıca, tesis izni verilmiş ve tesislerini onaylı projelere göre tamamlamış olan gayrisıhhi müesseseler, açılma ruhsatı almak için belli belgeleri de tamamlamak zorundadır.

SANAYİ BÖLGESİ DIŞINDA KURULACAK MÜESSESE İÇİN:

Sanayi bölgesi olmayan veye sanayi bölgesi olduğu halde burada kurulmasında sakınca görülen gayri sıhhi müesseseyi sanayi bölgesi dışında açmak isteyenler, herhangi bir işlem yapmadan önce yer seçiminin yapılması için mahallin en büyük mülki amirine bir dilekçe ile başvururlar. Dilekçeye aşağıdaki belgelerin eklenmesi gerekmektedir:
- beyanname,
- tesis yerini belirleyen belge ve onaylı plan,

- tesis belediye sınırları içerisinde ise Belediye imar, belediye sınırları dışında ise İl İmar Müdürlüğü'nün tesis yeri hakkındaki görüşü,
- varsa fizibilite raporu,
- iş akım şeması ve açıklama raporu,
- çevre kirlenmesini önleyecek tedbirler hakkında açıklama raporu,

Yer seçimi yapılmış ve yeri uygun görülmüş gayrisıhhi müesseseyi tesis etmek için yapılacak başvuru üzerine hazırlanacak dosyaya, dilekçe ve yer seçimi için gerekli belgelerle birlikte aşağıdaki bilgi ve belgeler eklenir:
- tesislerin vaziyetini ve etrafında bırakılması gereken koruma bandını gösterenve belediye sınırları içinde belediyesince, sınırlar dışında İl İmar Müdürlüğü'nce onaylanmış 1\500 ve 1\5000 ölçekli plan,
- alet ve cihazların konumunu gösterecek şekilde hazırlanmış 1\100 ve 1\1000 ölçekli tesis içi yerleşim planı,
- tesisin doğal kaynakları kirletmesini önlemek amacıyla alınacak önlemlere ait kirleticilerin nitelik ve niceliklerine göre hazırlanmış proje ve açıklama raporu,
- T.S.E. 1258 sayılı Temiz Su Tesisat Hesap Kuralları yayınına göre hazırlanmış sıhhi tesisat projesi,
- şehir şebeke suyu bulunmayan yerlerde içme ve kullanma suyu temin projesi ve açıklama raporu ile suyun bakteriolojik ve kimyasal analiz raporları,
- derin kuyulardan su temin edilmesi halinde D.S.İ.'den alınacak su kullanım belgesi,
- kanalizasyon bulunmayan yerlerde 251 sayılı "Lağım Mecrası İnşaası Mümkün Olmayan Yerlerde Yapılacak Çukurlara Ait Yönetmelik"e uygun olarak hazırlanmış fosseptik detay projesi,
- Fosseptikten sonra atık suyun ne şekilde izale edileceği, sızdırma yapılacaksa 251 sayılı yönetmeliğe uygun proje,
- Kanalizasyon bulunmayan yerlerde banyo, lavabo, mutfak v.b. kullanma suları ile yağış sularının toplanması ve izalesi ile ilgili proje,
- Devamlı olarak en az 50 işçi çalıştıran ve Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 180.'ci maddesi kapsamına giren müesseselerde hasta ve yaralıların tedavisi için gerekli sağlık ünitesi projesi ve açıklama raporu,
- çevre sağlığı değerlendirme raporu,
- tesis raporu
- sanayi bölgesinde olmasına rağmen, sağlık koruma bandı konulması gereken işyerleri için sağlık koruma bandının işaretlendiği tasdikli plan,

- tesisin kurulması halinde bir sakınca yaratıp yaratmatacağına dair Valilik ve Kaymakamlık'ın görüşü

Tesis izni verilmiş ve tesislerini onaylı projeye göre tamamlamış olan müesseseye açılma ruhsatı verilmesi için, bunlara ek olarak belli bazı belgelerin tamamlanması gereklidir.

Ruhsatsız çalışan müesseseler için durdurma kararı alınır. Ruhsat alması için süre verilir, önlemlerle mahzurları giderilemeyecekler süresiz kapatılır. Ruhsat alımı için verilen süre 1 yılı geçmez. Belediyeler, gayrisıhhi müesseseleri resmi müsaade alınıncaya dek faaliyeten men edilebilirler.

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 15.maddesinin 19 numaralı bendi ile, kanunen ruhsata tabi iken ruhsatsız yapılan faaliyetlere meydan vermemek ve bunları men etmek yetkisi belediye'nindir.(Bakınız EK11)

B2.2.3.2. İş Yeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik
(R.G.:9.03.1989, No: 201)

Amaç: Sanayi, tarım ve diğer iş yerleri ile her türlü işletmelere iş yeri açma ve çalışma ruhsatı verilmesi işlerinin kolaylaştırılması.

Kapsam:
-1.sınıf G.S. Müesseseleri (Umumi Hıfzısıhha Kanunu No: 268-275)
-tüm yakıcı, parlayıcı, patlayıcı ve tehlikeli maddelerle çalışan işlerle, 02, LPG dolum ve depoları, dağıtım, satış merkezleri, taş-kum ocakları akaryakıt istasyonları.
-2634, Turizm Teşvik'e giren turizm işletmeleri kapsar.

YETKİLİLER:
(a) Belediye ve Mücavir Alan Sınırı dışında işyerleri ve işletmelere valilik ve kaymakamlıklar,
(b) Belediye ve Mücavir Alan Sınırı içinde kalan ve işletmeler için belediyeler,
(c) Büyükşehir Belediye işyeri ve işletmelerde;

(1)2+3.sınıf g.s.m. ⟶ Büyükşehir Belediye Başkanlığı
(2)Sıhhi ve diğer ⟶ diğer Belediye Başkanlıkları

*İlgiliye en geç müracaatını izleyen işgünü içerisinde iş yeri açma ve çalışma ruhsatı verilir.

*Ruhsat verilen iş yerleri, kanunen yetkili bulunan tam kamu kurum ve kuruluşlarına derhal bildirilerek ruhsat veriliş tarihini izleyen 1 ay içerisinde mevcut mevzuat çerçevesinde kontrol ettirilirler.Aykırılık yoksa ruhsat kesinleşir.
*Aykırılık varsa, iş yerinin mevzuata uygun hale getirilmesi için ilgiliyle bir defaya mahsus olmak üzere 7 gün süre verilir.Bu süre içerisinde uygunluk sağlanamadı ise iptal kararı alınır
*İşletici değişirse, faaliyet konusu ve ruhsatla ön görülen şartların değişmemesi kaydıyla, yeniden kontrol olmadan, yeni işletici adına ruhsat düzenlenir.
*Gayrı Sıhhi Müessese sınıflandırılmasında, 1593 sayılı Umuni Hıfzısıhha Kanunu'nun 268-275. maddeleri uyarınca düzenlenmiş bulunan "Gayrisıhhi Müesseseler Yönetmeliği " esastır.Yönetmelikte geçen genel şartlara ilave olarak:

Gayri sıhhi müesseselerin;

1-Sosyal tesis atıkarının varsa kanalizasyon şebekesine bağlanması, yoksa uygun bir foseptike tasfiye edilmesi.
(251 sayılı Lağım Mecrası İnşaası Müm.Olm.Yer Açılacak Çukur Ait Yönetmelik)
2-Katı atıkların çevre ve toplum sağlığına zarar vermeyecek şekilde muhafaza ve izole edilmesi.
3-Proses sıvı atıkların, "Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği"ne uygun arıtılarak deşarj edilmesi,
4-Proses gaz atıkların, "Hava Kirliliği Korunması Yönetmeliği'ne uygun çerçevede arıtılması,
5-Gürültü seviyesinin "Gürültü Kontrol Yönetmeliği'ne uygun şekilde izale edilmesi şarttır".

*Ruhsatlı gayrisıhhi müessese, yetkili makamın bilgisi dışında herhangi bir değişiklik yapılamaz.

İŞ YERİ GELİRLERİ KANUNU

Belediye sınırları veya Mücavir Alan içinde bir işyerinin açılması harca tabidir. Bu iş yerinde çalışmak için alınacak izin harcın konusuna girmez.İş yeri açma iznini belediye verir. İş yeri açmak için belediye'ye bir beyanname ve harç ödemdi makbuzu ile başvurulur. Ayrıca çalışma izininin alınması söz konusu ise en büyük mülki amire başvuru yapılır. Ardından ilgili birimce tesbit işlemleri yürütülür. Kanuna göre önce iş yeri açma izni sonra veya aynı anda çalışma izni verilir. İş yeri faaliyet türünün veya müstecirinin

değişmesi, Belediye Gelirleri Kanunu bakımından yeniden iş yeri açma sayılır ve harç gerektirir. Usul gereği iş yeri faaliyetinin tanımlanması mecburidir.(ticari, sinai, zirai mesleki)

*Galip unsur aynı kalmak kaydıyla benzeri ya da faaliyet türüne uymlu bir değişiklik faaliyet türünün değişmesi harç sebebi sayılmaz. (örn:Eczacı ⟶ parfümeri). Aynı zamanda, kiracı devrediyorsa, işyerini devir alan harç yatırmakla yükümlüdür. Harcın doğması için iş yerinin açılmış olması yetmez; izin esastır.(Bakınız Ek 9, EK10)

B2.2.3.3 Atıksuların Kanalizasyon Şebekesine Deşarj Yönetmeliği

Bu yönetmelik 2560 sayılı İSKİ Kuruluş Kanunu'na 3305 sayılı kanunla eklenen Ek-4. madde uyarınca, Bakanlar Kurulu'nun 11.03.1987 ve 87/11594 sayılı kararının 1.Maddesi ile kurulan ASKİ Genel Müdürlüğü'nün kuruluş kanunu hükümlerine uygun olarak hazırlanmıştır.

Amacı: Atıksuların kanalizasyon şebekesine bağlanmaları, vidanjör ve benzeri bir araç ile taşınarak kanalizasyon şebekelerine boşaltılmaları, kanalizasyon şebekesi bulunmayan yerlerde çevre kirlenmesine yol açmayacak bir düzeyde arıtılarak uzaklaştırma ve uygun alıcı ortama verilmeleri ile kanalizasyon şebekesinin kullanım ve korunmasına ilişkin esasların, yöntemlerin ve kısıtlamaların belirlenmesidir.

* Mevcut ve yeni kurulacak olan Gayrisıhhi müessese ruhsatı veya işletme izni almış veya almamış tüm atıksu kaynakları bu yönetmelik kapsamındadır.

Yönetmelik kapsamında bir çok tanıma yer verilmiştir. Bunlardan;

Atık: Her türlü üretim ve tüketim faaliyetleri sonunda fiziksel, kimyasal ve bakteriyolojik özellikleriyle, alıcı ortama dolaylı veya doğrudan zarar verebilen ve o ortamda doğal bileşim ve özelliklerin değişmesine yol açan katı, sıvı ve gaz halindeki maddelerdir.
Atık su: Evsel, endüstriyel, tarımsal ve diğer kullanımlar sonucu kirlenmiş veya özellikleri değişmiş sulardır.
Alıcı Ortam: Atıksuların yasa, yönetmelikler ve teknik usullere uygun olarak deşarj edildikleri deniz, göl, dere, akarsu,yeraltısuyu ve arazilerdir.

Kirlilik Önlem Payı (K.Ö.P.): Atıksulardaki kirletici parametre değerleri deşarj kısıtlamalarının üzerinde olan endüstri kuruluşlarının ödemek zorunda oldukları meblağdır.
Önemli Kirletici Kaynaklar: Atıksu toplama havzalarında atıksu debisi 50m^3 /gün'den daha fazla olan endüstriyel atıksu kaynaklarıdır.

Bu yönetmelik şu genel hedef ve esaslar doğrultusunda uygulanır;

1- Çevrenin korunmasına ilişkin karar ve önlemlerin alınması ve uygulanmasında insan ve diğer canlı varlıkların sağlığının korunması; alınacak önlemlerin kalkınma çabalarına olumlu ve olumsuz etkileri ile fayda maliyetleri dikkate alınarak kısa ve uzun vadeli değerlendirmelerin yapılması esastır. Çevrenin korunması ve kirlenmesinin önlenmesi konusunda alınacak tedbirlerin bir bütünlük içinde tesbiti ve uygulanması esastır. Ekonomik faaliyetlerde ve üretim methodlarının tayininde çevre sorunlarının sınıflandırılması amacıyla en elverişli teknoloji ve yöntem seçilir ve uygulanır.

2- Kanalizasyon şebekesi bulunan yerlerde her atıksu kaynağının kanalizasyon şebekesine bağlanması zorunludur. Yönetmelikte belirlenen standartları sağlamayan atıksular kesinlikle kanalizasyon şebekesne boşaltılamaz.

3- Her türlü atıksu kaynağı, kanalizasyon şebekesinden ve arıtma tesislerinden yararlanması ile bu tesislerde ve alıcı ortamda doğabilecek zararların giderilmesi için yapılacak tüm harcamaları karşılamakla yükümlüdür. İdarenin (ASKİ, İSKİ ve benzeri) yazılı izni bulunmadıkça, yetkisiz hiç bir resmi ya da özel kişi veya kuruluş kanalizasyon sistemine dokunamaz, şebeke yerleri değiştirilemez, bağlantı kanalları inşa edilemez ve şebeke sistemine bağlanamaz. Endüstri tesisleri, imalata yönelik her türlü işyerleri, depolama tesisleri, imarlı konutlar, kooperatifler, gecekondu önleme bölgeleri, gecekondular, resmi kurumlar ve benzeri yerlerden kanal bağlantısı yapılması ve Kanal Ruhsatı verilmesi safhasında Kanal Yatırım Bedeli alınır. Ayrıca, endüstriyel nitelikte atıksu kaynağı olan her kuruluş, bulundukları mahalde kanalizasyon şebekesi olsun olmasın, atıksularındaki kirletici parametre değerleri deşarj kısıtlamalarının üzerindeki değerlerde olduğu sürece, İdare'ce saptanan oranlar dahilinde kirlilik önlem payı öder. Atıksuların kanalizasyon şebekesi veya alıcı ortama boşaltımı ile ilgili yönetmelikte yer alan hüküm ve yasaklara aykırı eylem veya durumların saptanması halinde işlem İdare'ce yapılır

B2.2.3.4 Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği
(R.G.: 14.03.199 No: 20814)

Bu yönetmeliğin amacı, her türlü atık ve artığın çevreye zarar verecek şekilde, doğrudan veya dolaylı bir biçimde alıcı ortama verilmesi, depolanması, taşınması, uzaklaştırılması ve benzeri faaliyetlerin yasaklanması, çevreyi olumsuz yönde etkileyebilecek olan tüketim maddelerinin idaresini belli bir disiplin altına alarak, havada, suda, toprakta kalıcı etki gösteren kirleticilerin hayvan ve bitki nesillerini, doğal zenginlikleri ve ekolojik dengeyi bozmasının önlenmesi ile buna yönelik prensip, politika ve programların belirlenmesi, uygulanması ve geliştirilmesidir. Yönetmelik, meskun bölgelerde evlerden atılan evsel katı atıkların, park, bahçe ve yeşil alanlardan atılan bitki atıklarının, iri katı atıkların zararlı atık olmamakla birlikte evsel katı atık özelliklerine sahip sanayi ve ticarethane katı atıklarının, evsel atıksu arıtma tesisinden elde edilen arıtma çamurlarının, zararlı atık sınıfına girmeyen sanayi arıtma tesisi çamurlarının, hafriyat toprağı ve inşaat molozunun toplanması, taşınması, geri kazanılması, değerlendirilmesi, bertaraf edilmesi ve zararsız hale getirilmesine ilişkin esasları kapsar. Katı atıklar için yakma, kompost ve benzeri işletme tesisi inşa etmek isteyen kişi veya kuruluşlar, inşaat ruhsatı almak zorundadır. İzin belgesi verilmeden önce Çevre Bakanlığı'nın görüşü alınmalıdır.
Belediyeler veya yetkilerini devrettiği kişi ve kuruluşlar tesisi çevreyi kirletmeyecek, toplumun huzurunu bozmayacak ve yürürlükte olan kanın ve yönetmeliklerde istenilen ürün ve emisyon sınırlarını sağlayacak şekilde çalıştırmak zorundadır.

B2.2.3.5 Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği
(R.G.: 04.09.1988, No:19919)

Yönetmeliğin amacı, ülkenin yeraltı ve yerüstü su kaynakları potansiyelinin her türlü kullanım amacıyla korunmasını, en iyi bir biçimde kullanımının sağlanmasını ve su kirlenmesinin önlenmesini ekonomik ve sosyal kalkınma hedefleriyle uyumlu bir şekilde gerçekleştirmek üzere, su kirliliğinin kontrol esaslarının belirlenmesi için gerekli olan hukuki ve teknik esasları ortaya koymaktadır.

Su kirliliği kontrolü açısından her türlü kirletici kaynağın bir izin belgesine bağlanması esastır. Bu belgede izin verilecek atıksuların miktarı ve ihtiva edebileceği kirleticiler belirlenmeli, standartlara uymak açısından teknolojik tedbirlerin gerekip gerekmediği kaydedilmelidir.

ÇEVRE TEMİZLİK VERGİSİ UYGULAMA SÜRECİ (TABLO1)

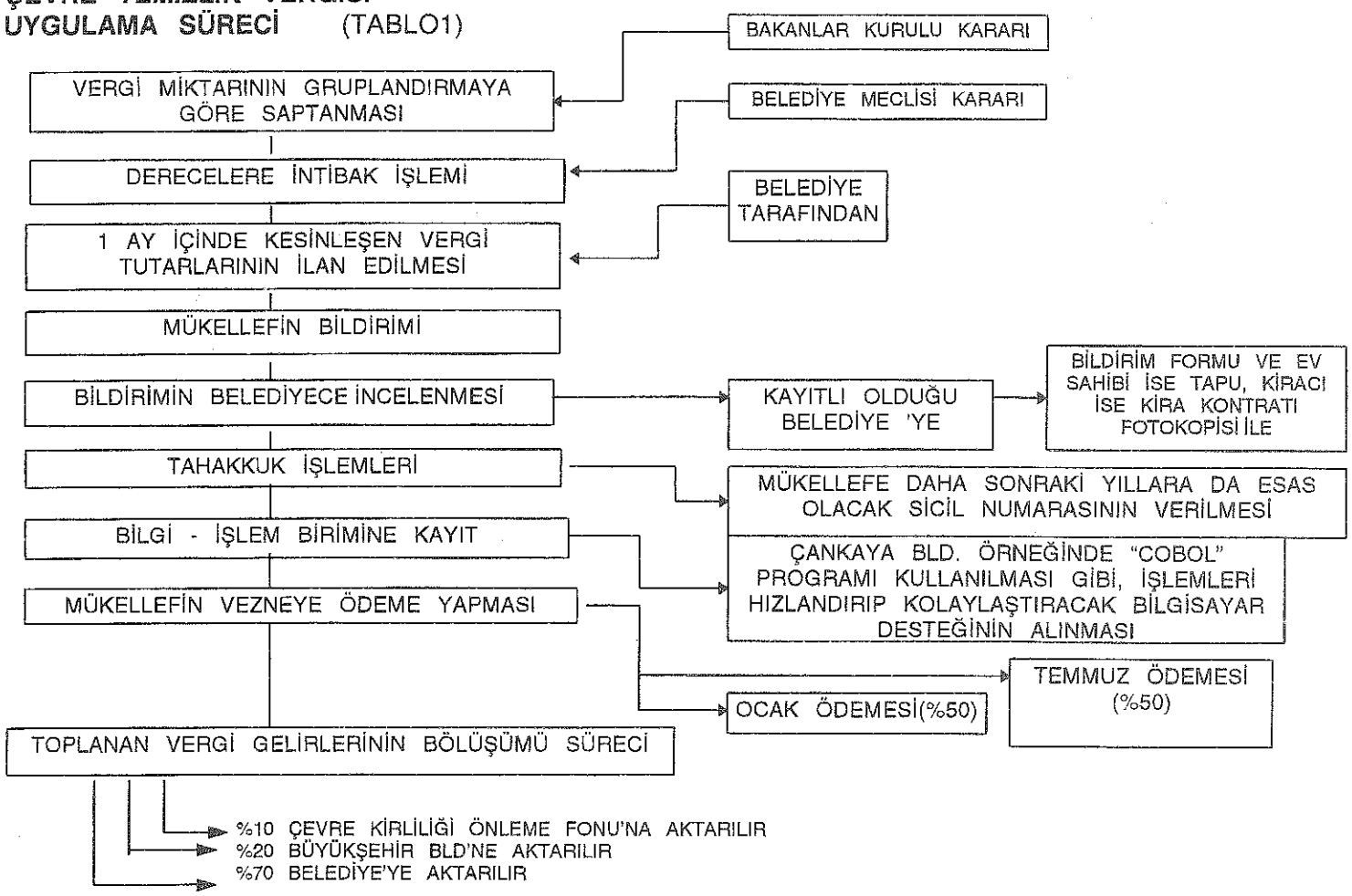

B3.MERKEZİ HÜKÜMET KAPSAMINDA OLMAYAN VE 2464 SAYILI BELEDİYE GELİRLERİ KANUNU DIŞINDA SAĞLANAN BELEDİYE GELİRLERİ

B3.1 GİRİŞ

Bu rapor kapsamında 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu dışındaki yasal dayanaklarla sağlanan ve merkezi hükümet kaynaklı olmayan belediye gelirleri ele alınmıştır.

Raporun başlangıcında belediye gelirlerinin anlatıldığı 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 110. Maddesi yer almaktadır. Raporun geri kalan kısmı ise iki ana bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler belediye bütçe gelirlerinin yasal dayanağını oluşturan C cetveli göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Birinci bölüm C cetvelinde yer alan belediye gelirlerini içermektedir. İkinci bölümde ise C cetvelinde yer almayan belediye gelirleri incelenmektedir.

Raporun sonunda iki tane tablo bulunmaktadır. TABLO 1'de rapor boyunca adı geçmiş olan yasalar bir tablo halinde sunulmuştur. TABLO 2'de belediye gelirleriyle ilgili uygulamaların yapılmasında sıklıkla başvurulan 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun konuyla ilgili hükümlerine yer verilmiştir.

B3.2 1580 SAYILI BELEDİYE KANUNU VE BELEDİYE GELİRLERİ

1930 yılında yürürlüğe konulan 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun[1] 110. Maddesi belediye gelirlerinden bahsetmektedir. Bu gelirler 1924 yılından beri yürürlükte olan 423 sayılı Belediye Vergi ve Resimleri Kanunu göz önünde bulundurularak belirlenmiştir.

1948 yılında 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu 423 sayılı kanunun yerini almıştır. 1981 yılında bu kanun da yerini halen yürürlükte olan 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'na bırakmıştır. Bu nedenle 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 110. Maddesi, diğer maddeleri ve bu çalışmada adı geçen diğer kanunlar 2464 sayılı kanun dikkate alınarak değerlendirilmelidir.

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 110. Maddesi uyarınca alınan belediye gelirleri adı geçen maddede aşağıdaki bentler kapsamında açıklanmıştır. Bu bentler C cetvelinde adı geçen ve bu çalışma kapsamında da incelenen gelirlere yasal dayanak sağlamaktadır.

---

[1] 1580 sayılı Belediye Kanunu'na ilişkin bilgiler Fethi Aytaç tarafından hazırlanan Açıklamalı Belediye Kanunu kitabından faydalanılarak verilmiştir.

1. Bent:

Bu bentte belediye gelirleri belediye vergi ve resimleri, belediye hisseleri ve munzam kesirler olarak üçe ayrılmıştır.

Belediye vergi ve resimleri ifadesi günümüzde geçerliliğini korumamaktadır. Bunun nedeni ise, 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun resim deyimini kaldırıp bunu vergi veya harca dönüştürmüş olmasıdır. Bu nedenle 110. Maddede adı geçen vergi ve resimler, 2464 sayılı kanuna göre vergi, harç ve katılma payı olarak değerlendirilmelidir.

Belediye hisseleri kanunlarla çeşitli devlet gelirlerinden belediyelere ayrılan payları ifade etmektedir. 15.7.1963 tarih ve 277 sayılı kanuna göre, belediyelere verilen paylar belediye vergi ve resmi hükmünde olup haciz edilemez.

Munzam kesir ise, bir devlet vergisine belediye meclisi kararı ile belirli bir yüzdenin eklenip belediye adına tahsil edilmesidir.

2. Bent:

Bu bent çeşitli konularla ilgili olarak verilecek harçlarla ilgilidir. 1580 sayılı kanunun 15. Maddesinin 3., 8., 9., 56. ve 73. Fıkraları[2] ile 19. Maddesinin 4. ve 5. Fıkralarına[3] göre verilecek olan ruhsatlardan

---

[2] 1580 sayılı kanun 15. Madde: aşağıdaki fıkralarda sayılan ruhsatların verilmesi belediye görevleri arasındadır
3. Fıkra: halkın yiyip içmesine, yatıp kalkmasına, taranıp temizlenmesine ait yerlerin işletilmeleri için sınıflarını ve tarifelerini de belirten ruhsat vermek
8. Fıkra: mürebbiye, sütnine, hizmetçi, çamaşırcı, uşak, hamal, şoför, arabacı, kayıkçı, berber, *mevaddı gıdaiye satıcısı*, süthanelerde hizmet edenlerle süt satanlarla benzeri işleri yapanlar ve halk ile temas halinde olunması gereken meslek sahiplerine çalışma ruhsatı vermek
9. Fıkra: belediye sınırları dahilindeki deniz, göl ve nehirlerde sefer yapan *istimbot*, motorbot, kayık, mavna ve *salapurya* gibi küçük nakliye araçlarına ruhsat vermek
56. Fıkra: ılıca, *deniz hamamı*, ve diğer yıkanma müesseselerine ruhsat vermek
73. Fıkra: işçi, sanat sahibi ve hizmetliler için açılacak iş büroları ve idarehanelere ruhsat vermek

[3] 1580 sayılı kanun 19. Madde: aşağıda sayılan görevler belediye meclisi onayıyla belediye dışındaki işletmelere imtiyaz olarak verilebilir. Bu takdirde, belediye bu işletmelere de ruhsat verecektir.
4. Fıkra: su, havagazı, tramvay tesisatına; ve göl, nehir, körfez ve yakın kıyılar arasında sefer yapan işletmelere 40 seneyi aşmamak şartıyla verilecek imtiyazlar

alınacak harçlar bu bent uyarınca alınmaktadır. 2464 sayılı kanunla da ruhsat işleri değişik harçlara bağlanmıştır.

Ayrıca, 1989 yılında sınai, zirai, ticari işyeri ve işletmelerin açılma ve çalışma işlemlerinin kolaylaştırılması gerekçesiyle yürürlüğe konan 24.1.1989 tarih ve 353 sayılı İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına Dair Kanun Hükmünde Kararname ile belediyeler belediye sınırları ve mücavir alan içerisinde kalan tüm işyeri ve işletmelere işyeri açma ve çalışma ruhsatı vermeye yetkili kılınmıştır. Bu kanun hükmünde kararname 14.6.1989 tarihinde 3572 sayılı kanun olarak mevzuata geçmiştir.

Harçlar 1580 sayılı kanunun 70. Maddesinin 8. Fıkrasına göre belediye meclisi tarafından onaylanır. Aynı kanunun 71. Maddesine göre bu karar en büyük mülki amir (illerde valiler) tarafından da tasdik edilmelidir. Tarife, saptandıktan sonraki bir hafta içerisinde onaylanmadığı takdirde, kesin karar belediye meclisinin talebi üzerine bir ay içerisinde *Şurayı Devlet* (il merkez belediyeleri için Danıştay, diğer belediyeler için mahalli idare mahkemeleri) tarafından verilir.

Önem taşıyan bir başka nokta da, anayasanın vergi ödevi başlığını taşıyan 73. Maddesi uyarınca; vergi ve harç gibi mali yükümlülüklerin kanunla konulduğu, değiştirildiği ve kaldırıldığıdır. Bu nedenle, belediyeler kanunlar izin vermediği takdirde, kendiliklerinden harç alamazlar. 2. Bent değerlendirilirken bu nokta göz önünde bulundurulmalı ve 2464 sayılı kanundakiler dışındaki harçların tahsilatının diğer kanun hükümlerine bağlı olduğu unutulmamalıdır.

3. Bent:

Bu bentte 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'na gönderme yapılarak belediyenin vereceği rapor ve diğer evraklar için alacağı harçlardan bahsedilmekteydi. Ancak, 2464 sayılı yeni Belediye Gelirleri Kanunu'nun yürürlüğe girmesi ile bu bent geçerliliğini yitirmiştir. Mevcut uygulamada bu bentte söz konusu olan harçlar yerine, 2464 sayılı kanunun 82. ve 83. Maddelerinde adı geçen harçlar[4] alınmaktadır.

---

5. Fıkra: İçişleri Bakanlığı'nın da onayını almak kaydıyla belediye sınırları içerisinde yolcu taşıt aracı işletme ve mezbahalarda kesilen etleri satış yerine taşıyacak işletmelere verilecek imtiyazlar

[4] 82. Maddede muayene, ruhsat ve rapor harcından, 83. Madde de ise sağlık belgesi harcından bahsedilmektedir.

4. Bent:

Aydınlatma, nakliyat, su, buz, soğukhava deposu, mezbaha, barsak imalatı, baca temizliği gibi konularda genel temizlik ve diğer işlerle ilgili olarak belediyeler imtiyaz verebilmektedir. İmtiyazla ilgili olarak imzalanacak mukavelelere, belediyenin de kazançtan pay alacağı şartı konulduğu takdirde elde edilecek belediye kazanç hisseleri belediye gelirleri arasında sayılmıştır.

5. Bent:

Bu bentte 1580 sayılı kanunun 114., 115., 157., 160. ve 161. maddeleri uyarınca elde edilecek belediye gelirlerinden bahsedilmektedir.

114. Madde: Sigorta şirketlerinin itfaiye masraflarına katılımına ilişkindir. Bu madde 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ile yürürlükten kalkmış, daha sonra 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ile yeniden geçerlilik kazanmıştır. 2464 sayılı kanun uyarınca, yangın sigorta şirketleri yaptıkları sigortalar için aldıkları primlerin %10'unu belediyelere yangın sigorta vergisi olarak ödemekle yükümlü kılınmışlardır.

115. Madde: Kapalı çarşı ve bedesten gibi müşterek ve birbirine irtibatı olan emlakın tamirine ilişkindir. Bu maddede kapalı çarşı, bedesten, pasaj, han gibi su kanalları veya diğer kısımları ortak veya irtibat halinde olan; her biriminin sahibi farklı olan; ve estetik, mimari, veya iktisadi açıdan belde için önem taşıyan büyük binaları ilgilendiren tamiratlar için mülk sahiplerine tebligat yapılacağı, sahipleri bulunamadığı takdirde de işi belediyenin üstleneceği bildirilmiştir.

Belediye yapım ve gerekli işlere başlamadan önce, işi yetkili merciin kararına sunup onay alır. Onaydan sonra, belediye meclisi tasdikli keşif evrakında gösterilecek iş gideri için bir tarife düzenler ve 70. Maddeye göre bu tarifeyi onaylar. Tarife uyarınca her mülk için saptanan katılma payı her mülkün, sırasıyla mülk sahibinden veya kira borcu oranında kiracısından belediye meclisinin saptayacağı taksitlerle Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un hükümlerine göre belediye vergi ve resimleri gibi alınır.

157. Madde: İmtiyazlı şirketler için belediyeye verilen satın alma hakkına ilişkindir. Sözleşmeleri gereğince mülk ve tesisleri bir süre sonra devlete geçecek olan imtiyazlı şirketlerin bu mülk ve tesisleri bedelsiz olarak belediyeye devredilir.

160. Madde: Mezarlık yerlerinin belediyeye ait olduğuna ilişkindir.

161. Madde: Su için belediyeye yapılacak borçlara Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın kefalet etmesine ilişkindir. Bu madde yürürlükten kalkmıştır.

6. Bent:

Bu bentte avarız ve hasılat belediye gelirleri arasında sayılmıştır. Türk Hukuk Lugatı'na göre "avarız", "araz" veya "arıza" kelimelerinin çoğul halidir. "Arıza", "arz" sözünden gelmektedir. "Arz" ise belli olmak anlamındadır. "Avarız akçesi" eskiden bir mahalle veya köy ahalisinin belirli ihtiyaçlarını karşılamak üzere yardım olarak toplanan paraya verilmiş isimdir. Geliri bir köy veya mahalle ahalisinin avarız ve ihtiyaçlarına harcanmak üzere yapılan vakfa da "avarız vakfı" denir.

TBMM'nin "avarız ve hasılat" deyiminin yorumuna ilişkin 22.6.1932 tarih ve 177 sayılı tefsir kararı ile:

"Vakıflara ait olmayıp *avarız* olarak veya karşılıklı anlaşma sonucunda mülk olarak gerçek ve tüzel kişiler üzerine tapuda tescil edilmiş veya edilmemiş gayrımenkuller ile *nukut* olan avarızlar ve hasılatı belediyelere geçer."

("Vakfı sahih mahiyetinde olmayıp avarız namile veya muvazaaten mülk suretiyle hakiki ve hükmi şahıslar uhdesine tapuca tescil edilmiş veya edilmemiş gayrımenkuller ile nukut olan bizzat avarızlar ve hasılatı belediyelere intikal eder.")

7. Bent:

Bu bentte 116. Madde uyarınca belediye sınırları içerisindeki mülk sahiplerinin masraflara katılma istek ve taahhüdünde bulunmaları kaydıyla belediye hizmetlerinden yararlandırılmalarından bahsedilmektedir[5].

8. Bent:

Bu bentte belediye resmi kayıtlarını, emlak ve arazi ile arsaların harita, plan ve krokilerinin suretlerini talep edenlerden 70. Madde uyarınca düzenlenen tarifeye göre harç alınacağı belirtilmektedir. Ancak, bu bentte adı geçen harçların yerini, 2464 sayılı Belediye

[5] İlgili alt başlıkta 116. Madde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Gelirleri Kanunu'nda 82. ve 83. Maddelerde belirtilen harçlar (muayene, ruhsar ve rapor harcı ile sağlık belgesi harcı) almıştır.

9. Bent:

Bu bentte belediye vergi taksitlerini zamanında ödemeyenler ile tahakkuku tahsilatına bağlı olmayanları istendiğinde ödemeyenlerden %10 oranında ceza (gecikme zammı) alınması öngörülmektedir.

Ayrıca, 6183 sayılı Amme ve Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 51. Maddesi uyarınca da amme alacağının ödeme süresi içinde ödenmeyen kısmına gecikme zammı uygulanır. Bu madde belediye vergi ve cezaları için de geçerlidir. Bu nedenle 1580 sayılı kanunun 110. Maddesinin 9. Benti 6183 sayılı kanunun 51. Maddesi göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir.

6183 sayılı kanunun 51. Maddesinde 24.3.1988 tarih ve 3418 sayılı kanunla yapılan değişikliğe göre, bir amme alacağının ödeme süresi içinde ödenmeyen kısmına vadenin bitim tarihinden itibaren ilk bir aylık süre için %10; vade gününü takip eden ikinci, üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı aylar için ayrı ayrı %7; yedinci ve sonraki aylar için %5 gecikme zammı uygulanır. Ay kesirleri tam olarak hesaplanır.

10. Bent:

Bu bentte belediye vergi ve resimleri ile genel ruhsat harçları *mektumatından* (mektumat=gizli, saklı kalmış) alınacak harçlar belediye gelirleri arasında sayılmaktadır. 1580 sayılı Kanunun 113. Maddesi bu bentle ilgilidir[6].

11. Bent:

Bu bentte belediye işlerinden dolayı Türk Ceza Kanunu'na, özel kanunlara veya Belediye Kanunu'na göre umumi mahkemelerce veya belediye encümenince verilecek para cezaları da belediye gelirlerinden sayılmıştır.

12. Bent:

Bu bentte kanunlara aykırı bir eylem nedeniyle belediye görevlilerince el konulan eşyanın satışından sağlanacak gelirler de belediye gelirlerinden sayılmıştır.

---

[6] İlgili alt başlıkta 113. Madde ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

13. Bent:

Bu bentte belediyelerin 1580 sayılı kanunun 19. Maddesine göre yapacakları ekonomik girişimlerden elde edilecek gelirler de belediye gelirlerinden sayılmıştır.

14. Bent:

Belediyeler kurdukları katma bütçeli kurumlar aracılığıyla hizmet sunma hakkına sahiptirler. Bu kurumların zararları belediye bütçesinden yapılacak yardımlarla kapatılabileceği gibi; bu kurumların sağladığı gelirler de belediyenin ana bütçesine transfer edilebilmektedir. Bu bentte bu tür transferler belediye gelirleri kapsamına alınmıştır.

15. Bent:

Bu bentte belediyeye ait olan ve bu yasa veya diğer yasa hükümlerince belediyeye devredilen taşınır ve taşınmaz malların her çeşit hasılatı veya hasılat karşılığı belediye gelirlerinden kabul edilmiştir[7].

16. Bent:

Bu bentte belediyelerin yaptıkları mukaveleler veya taahhütlerden doğan her çeşit hasılat ve devlet kanunlarına uygun olarak elde edilmiş ve edilecek her türlü gelir belediye gelirlerinden sayılmıştır.

17. Bent:

Bu bentte Hafta Tatili Kanunu uyarınca alınacak ruhsat harçları belediye gelirlerinden sayılmıştır[8].

18. Bent:

29.9.1952 tarih ve 5889 sayılı kanunla yürürlükten kaldırılmıştır.

---

[7] Konu ilgili alt başlıklarda ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

[8] 394 sayılı Hafta Tatili Hakkında Kanun alt başlıkta ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

19. Bent:

Bu bent 18.6.1947 tarih ve 5116 sayılı kanunla eklenmiştir. Yukarıda açıklanan 18 bent uyarınca sağladığı gelirlerle masraflarını karşılayamayan belediyelere, belli hizmetleri gerçekleştirebilmeleri için 4109 sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun'da yazılı gelirler tahsil edilebilmektedir[9].

B3.3 C CETVELİ KAPSAMINDAKİ GELİRLER

C cetvelinde belediye gelirleri vergi gelirleri, vergi dışı gelirler ve özel fonlar olarak üçe ayrılmaktadır. Bu çalışma kapsamındaki belediye gelirleri de bu üç ana başlık altında incelenmiştir.

B3.3.1 Vergi Gelirleri: Deniz, Göl ve Nehirlerde Seyrüsefer Eden Küçük Su Araçları İçin Verilecek Ruhsat Harçları

Merkezi hükümet kaynaklı olmayan ve 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu dışında sağlanan bir tane vergi geliri bulunmaktadır. Bu da 1580 sayılı Belediye Kanunu uyarınca elde edilmekte ve C cetvelinde belediye harcı olarak geçmektedir. 1580 sayılı kanunun 15. Maddesi 9. Bendine göre belediye sınırları dahilindeki deniz, göl ve nehirlerde sefer yapan küçük deniz araçları ile özel sandal ve kayıkların işletilebilmesi için verilecek ruhsatlardan harç alınacaktır.

Bunun dışında, yine aynı madde uyarınca; belediye sınırları dahilinde sefer yapan yük ve binek araba ve hayvanları ile otobüs ve otomobil gibi nakliye araçlarının işlemelerini ruhsata bağlamak da belediye görevlerindendir.

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 110. Maddesi'nin 2. Bent'inde ise bu kanun uyarınca ruhsata tabi olan işler için harç tarifesini saptamaya belediye meclisi yetkili kılınmıştır. Belediye meclisinin saptadığı tarife ise aynı kanunun 70. ve 71. Maddeleri uyarınca en büyük mahalli mülkiye memuru tarafından onaylanmalıdır. Tarife saptandıktan sonraki bir hafta içerisinde onaylanmadığı takdirde, kesin karar belediye meclisinin talebi üzerine bir ay içerisinde *Şurayı*

---

[9] 4109 sayılı kanunun ilgili hükümleri alt başlık altında ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Devlet (il merkez belediyeleri için Danıştay, diğer belediyeler için mahalli idare mahkemeleri) tarafından verilir. Karar çıktıktan sonra ruhsat verip harcı alacak birim ise Küşat Müdürlüğü'dür.

B3.3.2 Vergi Dışı Gelirler

C cetveli'nde yer alan vergi dışı gelirler harcamalara katılma payları, belediye malları gelirleri, ücretler, ceza gelirleri ve tahsisi mahiyetteki gelirlerden oluşmaktadır.

B3.3.2.1 Harcamalara Katılma Payları

Bu çalışma kapsamındaki harcamalara katılma payları ayrıcalıklı ve ruhsat gerektiren onaylı anlaşmalar uyarınca alınacak paylar; kapalı çarşı, bedesten gibi müşterek ve birbirine irtibatı olan emlakın giderlerine iştirak payları; mülk sahiplerinin garanti ettikleri hizmetlere katılma payları ve altyapısı yapılmamış yerler için alınan teknik altyapı bedelleridir.

Katılma payları 1580 sayılı kanunun 70. Maddesinin 8. Fıkrasına göre belediye meclisi tarafından onaylanır. Aynı kanunun 71. Maddesine göre bu karar en büyük mülki amir (illerde valiler) tarafından da tasdik edilmelidir. Bu paylar belediye meclisi karar aldıktan sonraki bir hafta içerisinde tasdik edilmediği takdirde, *Şurayı Devletin* (il merkez belediyeleri için Danıştay, diğer belediyeler için mahalli idare mahkemeleri) belediye meclisinin inceleme talebi üzerine bir ay içerisinde vereceği karar kesinleşir.

B3.3.2.1.a Ayrıcalıklı veya Ruhsat Gerektiren Onaylı Anlaşmalar Uyarınca Alınacak Pay

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 110. Maddesinin 4. Bendinde aydınlatma, nakliyat, su, buz, soğukhava deposu, mezbaha, barsak imalatı, baca temizliği gibi genel temizlik ve diğer işlere ait ayrıcalık veya ruhsatla ilgili geçerli mukaveleler uyarınca alınacak belediye hisseleri belediye gelirleri arasında sayılmıştır.

1580 sayılı kanunun 19. Maddesinin 4. ve 5. Fıkralarında bazı hizmet konularında belediyelerin imtiyaz ve izin verme yetkisi olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla, 110. Maddenin 4. Bendi de bu kapsamdadır. Belediyeler bu yetkiyi kullanarak verdikleri ayrıcalık karşılığında kazançtan pay almayı bir mukavele karşılığında kararlaştırabilirler. Bu pay karşılığında alınacak para da belediyeye gelir olarak kaydedilir. Bu tür bir mukavele imzalanmadığı takdirde, belediye hiçbir şekilde kazanç üzerinde pay sahipliği iddia etme hakkına sahip değildir.

B3.3.2.1.b Kapalı Çarşı, Bedesten gibi Müşterek ve Birbirine İrtibatı Olan Emlakın Giderlerine İştirak Payı

1580 sayılı kanunun 115. Maddesi kapalı çarşı ve bedesten gibi müşterek ve birbirine irtibatı olan emlakın tamirine ilişkindir. Aynı kanunun 110. Maddesinin 5. Bendinde de, bu hizmet karşılığında elde edilecek belediye gelirinden bahsetmektedir[10]. Tamir veya ıslah edilemeyecek kadar harap ve yıkılmaya yüz tutmuş olan yapılar ise, belediye tarafından kamulaştırılarak yerlerine beldeyi güzelleştirecek ve gelir getirecek tesisler yapılabilmektedir.

B3.3.2.1.c Mülk Sahiplerinin Garanti Ettikleri Hizmetlere Katılma Payları

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 110. Maddesinin 7. Bendinde, 116. Maddeye göre tarhedilen tesisat ve tamirat masraflarına karşılık olarak alınacak katılım payı gelir olarak kabul edilmiştir. 116. Maddede, belediye sınırları içindeki bir veya birkaç sokak halkına, mahalle halkına veya ikinci konut alanlarındaki emlak sahiplerine - en az 2/3'ünün yazılı başvurusu olması kaydıyla - bazı belediye altyapı hizmetlerinden faydalanmayı talep etme olanağı verilmiştir.

Bu talebin karşılanması için öncelikle belediye encümeni veya belediye meclisinin isteği onaylaması gerekmektedir. Daha sonra istenen işin gerektireceği gider hesaplanır. İstek sahiplerinin ödeyecekleri katılma payları ise, ödedikleri emlak vergisi oranında tesbit edilir. Şu anki emlak vergisi uygulamasında emlak vergisi

---

[10] Kapalı Çarşı, Bedesten gibi Müşterek ve Birbirine İrtibatı Olan Emlakın Giderlerine İştirak Payı çalışmanın ileriki bölümlerinde ele alınmıştır.

beyan üzerinden tarh ve tahakkuk ettirildiğinden, katılma payının emlak vergisi ödeme esasına göre hesaplanması yanıltıcı olabilmektedir. Katılma paylarının yarısının peşin veya taksitle ödeneceği taahhüt edilmelidir. Saptanan katılma payının tahsilatı ise Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun uyarınca yapılmaktadır.

Teknik altyapı katılım payı aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır:

a. Belediyenin toplam harcaması

a = toplam harcama

b. Talep yapılan alandaki gayrımenkullerin toplam emlak vergisi değeri

b = toplam emlak vergisi değeri

c. Her gayrımenkul birimine düşen maliyet katsayısı

c = a / b

d. Her bina veya araziden toplanacak katılım payı

d = c x bina veya arazinin toplam emlak vergi bedeli

e. Her mülk sahibine düşen maliyet katsayısı

e = d / gayrımenkuldeki toplam pay

f. Her mülk sahibinden toplanacak katılım payı

f = e x gayrımenkuldeki hisse

Birim TL/m^2 cinsinden bulunur.

Mülk sahiplerinden toplanacak teknik altyapı katılım payı belirlendikten sonra, tahsis edilecek miktarı bildiren belge mülk sahiplerine gönderilir. Mülk sahibi kendisine düşen payı iki yıl içerisinde 4 eşit taksitle ödemekle yükümlüdür. Peşin ödeme durumunda %25 indirim yapılır.

B3.3.2.1.d Altyapısı Yapılmamış Yerler İçin Alınan Teknik Altyapı Bedelleri

3194 sayılı İmar Kanunu'nun 23. Maddesi uyarınca, iskan sınırları içerisindeki gelişme alanlarında yapı izni verilebilmesi için gerekli şartlardan biri bu alanların yolları, pissu ve içme suyu şebekeleri gibi teknik altyapısının plana ve bulunduğu bölgenin şartlarına göre yapılmış olmasıdır. Parselasyon planı tasdik edildiği halde teknik altyapısı henüz tamamlanmamış olan yerlerde kendi parsellerine düşen teknik altyapı bedelinin %25'ini peşin ödeyip geri kalan %75'ini de altyapı hizmetinin tamamlanacağı tarihten itibaren en geç altı ay içerisinde ödemeyi taahhüt edenlere de yapı ruhsatı verilir. Toplu konut alanlarında inşa edilen teknik altyapının bedeli parsel sahiplerinden alınmadıkça, bu parsel sahiplerine yapı ruhsatı verilmez.

Bu maddenin uygulamasında 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri geçerlidir.

Ayrıca imar planı kararları uyarınca yerleşik alandaki mevcut teknik ve sosyal altyapının genişletilmesi, ya da yenilenmesi gereken durumlarda kanunlarda (2464 sayılı kanun) belirtilen katılma payları bu hizmetlerden yararlanacak arsa, yapı, ya da bina sahiplerinden tahsil edilir.

B3.3.2.2 Belediye Malları Gelirleri

Belediye malları gelirleri kapsamında taşınmaz mallardan alınan gelirler, taşınır mallardan alınan gelirler ve taşınır değerler gelirleri ele alınmaktadır.

B3.3.2.2.a Taşınmaz Mallardan Alınan, Gelirler

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 19. Maddesinin 6. Bendinde belediyeye ait hizmetlerin gerçekleştirilebilmeleri için; belediyelere tüzel kişi olarak belediye sınırları içindeki veya dışındaki taşınır ve taşınmaz malları kullanma, satın alma, satma, kiralama, kiraya verme, borç alma, borç verme, bağış kabul etme, benzeri medeni hukuk işlemlerini yapma, dava açma, sulh ve aklama (*ibra*) hakkı verilmiştir.

Aşağıda incelenen taşınmaz mallardan elde edilen gelirlerin yanı sıra, C cetvelinde hasar karşılıklarından elde edilen gelirler de yer almaktadır.

- **Peşin Para ile Yapılan Satış Bedelleri**

İki tür taşınmaz satışı olmaktadır: hisseli taşınmazların satışı ve belediyenin bağımsız taşınmazlarının satışı.

Hisseli taşınmaz söz konusu olduğunda, belediyenin taşınmazın tümüne değil, diğer kişi veya kurumlarla beraber hissesi oranındaki kısmına sahip olduğu ifade edilmektedir. Belediye bu durumdaki taşınmazlarını satışa çıkardığında, diğer hissedarlar taşınmaz üzerinde şufa hakkına (ön alım hakkı) sahiptirler. Hisseli taşınmazların satışında ilçe kıymet takdir komisyonu, rayiç bedel üzerinden bir kıymet takdiri yapmaktadır.

Hissedarlar izaleyi şüyuyu gidermek amacıyla aralarında satın alma veya satışa çıkarma yöntemlerine başvurabilirler. Belediyeler de bu hakka sahip olmalarına rağmen, maddi sıkıntılar nedeniyle bu olanağı değerlendirememektedirler. Belediye, belediye meclisi kararıyla bağımsız taşınmazlarını satışa çıkardığı takdirde, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerini uygular[11]. Belediyelerin satışa çıkardığı taşınmazlar daha çok 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 18. Maddesinin uygulanması sonucu elde ettikleri taşınmazlardır.

- **Kiralar**

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 56. ve 71. Maddeleri uyarınca[12] belediyeler belediye encümeni kararı[13] olması kaydıyla taşınmazlarını kiraya verebilmektedirler. Kıymet takdir komisyonları ise tespit tutanağı tutmaktadırlar.

6570 sayılı Gayrımenkul Kiraları Hakkında Kanun'da 11. Maddede bildirildiği üzere, kiracı kira müddetinin bitmesinden en az 15 gün önce mülkü tahliye edeceğini yazı ile bildirmediği takdirde sözleşme aynı şartlarla bir yıl uzatılmış sayılmaktadır.

---

[11] 2886 sayılı kanunun ilgili hükümleri TABLO 2'de açıklanmıştır.
[12] 2886 sayılı kanunun ilgili hükümleri TABLO 2'de açıklanmıştır.
[13] Belediye encümenince alınan kararların iptal edilebilmesine karşın belediye meclisince alınan kararlar geri döndürülememektedir.

- **Ecrimisiller**

1580 sayılı kanunun 110. Maddesinin 15. Bendinde belediye mülkiyetindeki tüm taşınır ve taşınmaz malların her türlü hasılatı veya hasılat karşılığı belediye gelirlerinden kabul edilmiştir. Ecrimisil de bunlardan biridir. Belediye taşınmaz mallarını kirayla olduğu gibi, ecrimisil yoluyla da başkalarının kullanımına tahsis edebilir.

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 56. ve 71. Maddeleri uyarınca belediyeler taşınmazları üzerinden belediye encümeni kararı olması kaydıyla ecrimisil bedeli alabilmektedirler[14]. Ecrimisil bedeli yasal dayanağı olmayan bir kullanım tarafından işgal edilen belediye taşınmazı üzerindeki bu kullanımın kaldırılması yerine; belediyeye gelir sağlamak üzere kullanıcı ve belediye arasında imzalanan bir anlaşmayla bu kullanım üzerinden bir tür kira bedeli alınmasıdır.

Ecrimisil bedeli alınıyor olması o kullanımın yasallaşması anlamını taşımamaktadır. Belediye istediği takdirde, anlaşmayı sona erdirip kullanımı yerinden kaldırma hakkına sahiptir.

B3.3.2.2.b Taşınır Mallardan Alınan Gelirler

Taşınır mallardan elde edilecek gelirler için de Taşınmaz Mallardan Alınan Gelirler başlığı altında ele alınan 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 19. Maddesi'nin 6. Bendi hükümleri geçerlidir.

Taşınır mallardan elde edilen gelirler C cetvelinde eskimiş eşya satış bedelleri, çöp satış bedelleri ve diğer taşınır mallar satış bedelleri olarak geçmektedir.

B3.3.2.2.c Taşınır Değerler Gelirleri

C cetvelinde taşınır değerler gelirleri için belirtilen yasal dayanak yine 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 19. Maddesinin 6. bendidir.

- **Tahvil Karşılıkları**

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. Maddesinin 10. Bendinde, belediyelere imar çalışmalarını finansal açıdan desteklemek amacıyla tahvil çıkarabilme hakkı sağlanmıştır. Tahvillerin çıkarılabilmesi için Emlak Kredi Bankası kefaleti gerekmektedir. Bu tahvillerden elde

---

[14] 2886 sayılı kanunun ilgili hükümleri TABLO 2'de açıklanmıştır.

edilecek hasılat yine aynı bankada ilgili belediye adına açılacak hesaba yatırılır.

Bu tahvillerin faiz miktarı, devlet tahvil faizinin üzerinde olamaz. Tahville ilgili diğer hususlar da banka ve belediye arasında imzalanacak mukavele ile belirlenir.

Tahvil çıkarılmasıyla ilgili olarak belediye meclislerinin alacağı kararlar valilik görüşüyle birlikte İçişleri Bakanlığı'na gönderilir. Karar Maliye Bakanlığı'nın da görüşü alındıktan sonra İçişleri Bakanlığı'nın teklifi üzerine Bakanlar Kurulu'nun onayı ile kesinleşir. İstimlak ile belediyenin elde edeceği gayrımenkuller, bunların üzerlerinde kurulacak tesislerin gelir ve satış bedelleri ve şerefiyeleri tahvillerin yıllık karşılığı olarak Türkiye Emlak Kredi Bankası'na yatırılır.

- Diğer Taşınır Değerler Gelirleri

C cetvelinde adı geçen diğer taşınır değerler gelirleri iştirak gelirleri, faizler, basılı evrak satış gelirleri ve ikrazlardan (borç) geri alınanlardır. Bunların yasal dayanağı da yine 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 19. Maddesinin 6. Bendi olarak belirtilmiştir.

B3.3.2.3 Ücretler

Belediyelerin bir ücret tarifesi yapabilmeleri ancak yapılmış veya yapılacak bir hizmetin söz konusu olmasıyla mümkündür. Belediyeler 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 97. Maddesi uyarınca, adı geçen kanunda harç veya katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteklerine göre gerçekleştirecekleri her türlü hizmet için belediye meclislerince düzenlenecek tarifeye göre ücret almaya yetkili kılınmışlardır.

Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında 3030 sayılı Kanun'unun Uygulanması ile İlgili Yönetmelik'in 38. Maddesinin g bendi uyarınca da, belediye tarafından yapılacak olan ve diğer kanunlarda harç ve harcamalara katılma konusu olduğu belirtilmeyen hizmetler karşılığında alınması gereken ücretlere ilişkin tarifeleri tespit etme yetkisi de büyükşehir belediye meclisine verilmiştir.

B3.3.2.3.a Toptancı Hali İşgal Ücreti

80 sayılı Belediyece Kurulan Toptancı Hallerin Sureti İdaresi Hakkında Kanun'un 6. Maddesine göre, belediye tarafından belediye halinde kendilerine yer tahsis edilenler işgal ettikleri yer için belediyeye ücret öderler. Ücret tarifesini Belediye Kanunu'nun 70.

ve 71. Maddeleri uyarınca belediye meclisi saptar. Belediye meclisinin saptadığı tarife ise aynı maddeler uyarınca en büyük mahalli mülkiye memuru tarafından onaylanmalıdır. Tarife saptandıktan sonraki bir hafta içerisinde onaylanmadığı takdirde, belediye meclisinin talebi üzerine kesin karar bir ay içerisinde *Şurayı Devlet* (il merkez belediyeleri için Danıştay, diğer belediyeler için mahalli idare mahkemeleri) tarafından verilir.

B3.3.2.3.b Toptancı Hali Taşıma Ücreti

80 sayılı Belediyece Kurulan Toptancı Hallerin Sureti İdaresi Hakkında Kanun'un 6. Maddesine göre, malların hale giriş ve çıkışı belediye müstahdemleri tarafından sağlandığı takdirde, belediyeler bu hizmet karşılığında tarifesine göre taşıma ücreti almaya yetkilidirler.

B3.3.2.3.c Toptancı Hali Resmi

80 sayılı Belediyece Kurulan Toptancı Hallerin Sureti İdaresi Hakkında Kanun'un 6. Maddesine göre, halde satılan malların satış bedelinin %3'ünü geçmemek kaydıyla belediye meclislerince düzenlenecek tarifeye göre resim alınır.

B3.3.2.3.d Sulama Suyu Ücreti

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 70. Maddesinin 8. bendine göre; belediye vergileriyle ilgili konular dışında, belediye tarafından sunulacak hizmetlere karşılık olarak alınacak ücret tarifeleri belediye meclisi tarafından kararlaştırılacaktır. C cetvelinde adı geçen sulama suyu ücreti de bunlardan biridir. Aynı kanunun 71. Maddesine göre bu karar en büyük mülki amir (illerde valiler) tarafından da tasdik edilmelidir. Ücret tarifesine ilişkin belediye meclis kararlarının vali tarafından değiştirilerek onaylanması ise mümkün değildir[15]. Kararın belediye meclisi tarafından alındıktan sonraki bir hafta içerisinde tasdik edilmemesi halinde, belediye meclisinin inceleme talebi üzerine *Şurayı Devletin* (il merkez belediyeleri için Danıştay, diğer belediyeler için mahalli idare mahkemeleri) bir ay içerisinde vereceği karar kesinleşir.

---

[15] Danıştayın 1. D. 14.12.1987 gün ve E. 1989/78 K. 1989/185 sayılı kararı

B3.3.2.4 Ceza Gelirleri

C cetvelinde adı geçen ceza gelirleri para cezalarından ve zaptolunan eşya bedellerinin satışından elde edilen gelirlerdir.

B3.3.2.4.a Para Cezaları

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 110. Maddesinin 11. Bendinde; belediye işleriyle ilgili olarak Türk Ceza Kanunu'na, özel kanunlara veya Belediye Kanunu'na göre umumi mahkemelerin ve belediye encümeninin vereceği para cezaları belediye geliri olarak kabul edilmiştir.

B3.3.2.4.b Zaptolunan Eşya Bedelleri

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 110. Maddesinin 12. Bendinde; kanunlara aykırı bir davranış nedeniyle belediye görevlilerince el konulan eşyanın, yine kanunlar doğrultusunda satışından sağlanacak kazanç belediye gelirleri arasında sayılmıştır.

B3.3.2.5 Tahsisi Mahiyetteki Gelirler

C cetvelinde adı geçen tahsisi mahiyetteki gelirler numaralama gelirleri, zührevi hastalıklarla savaş gelirleri, muhtaç asker ailelerine yardım gelirleri, ekmeklik un zamları, bağışlar, geri alınacak paralar ve borçlanmalardır. Bu gelirler sadece tahsis edildikleri amaç doğrultusunda harcanabilmektedirler.

B3.3.2.5.a Numaralama Gelirleri

1003 sayılı Binaların Numaralanması ve Sokaklara İsim Verilmesi Hakkında Kanun uyarınca belediye teşkilatı olan yerlerde belediye sınırları dahilinde bulunan yerlerde resmi binalar, evler, mağazalar, dükkanlar, gazinolar, hamamlar ve camiler gibi ikamet edilen veya edilmeyen binalar belediyelerce numaralanır. Ayrıca belediye sınırları içerisindeki sokaklara da isim veya numara verilir. Bu masraflar 1003 sayılı kanunun 6. Maddesi uyarınca belediye tarafından hane sahiplerinden tahsil edilir.

Sokaklara Ad veya Numara ve Bütün Binalara Numara Verilmesi Hakkında Yönetmeliğin 10. Maddesinde ise, levhaların imalat masraflarını ve yerlerine takılması için yapılan müstahdem masraflarını

kapsayacak şekilde hesaplanacak maliyet miktarının bina sahiplerinden tahsil edilmesi öngörülmektedir. Tahsil edilen paranın numaralama işleri için yapılan masrafı aşamayacağı da belirtilmektedir.

B3.3.2.5.b Zührevi Hastalıklarla Savaş Gelirleri

1593 sayılı Umumi Hıfzıssıhha Kanunu'nun 131. Maddesiyle, fuhuş yoluyla bulaşan hastalıklarla ilgili önlem alma görevi belediyelere verilmiştir. Bu görevle ilgili masraflar için de genelevlerden belediyenin ücret alması yasal kılınmıştır.

Genel Kadınlar ve Genelevlerin Tabi Olacakları Hükümler ve Fuhuş Yüzünden Bulaşan Zührevi Hastalıklarla Mücadele Tüzüğü'nde de 114. Maddede fuhuş sebebiyle bulaşan zührevi hastalıklarla mücadele için yapılacak masraflara karşılık olmak üzere genelev sahiplerinden her ay belli bir ücret alınacağı belirtilmiştir.

Tüzüğün 115. Maddesi uyarınca genelevler bulundukları semt, sahip oldukları konfor, alınan vizite ücreti ve çalışmakta olan kadın sayısı gözönünde bulundurularak, zührevi hastalıklar ve fuhuşla mücadele komisyonları tarafından derecelendirilirler. 114. Maddeye göre alınacak ücretin miktarı ise birinci derece için 300-700 TL; ikinci derece için 200-300 TL; üçüncü derece için de 100-200 TL'dir.

116. Maddede ise ücretlerin asgari ve azami sınırlarının vilayet ve kaza merkezlerinin nüfusuna, sosyal ve ekonomik durumuna göre komisyon kararıyla saptanacağı belirtilmektedir.

Ücretin nasıl tahsil edileceği ise 117. Maddede anlatılmaktadır. Zührevi hastalıklar ve fuhuşla mücadele komisyonları tarafından saptanan derecelere göre alınacak ücretler, belediye tahsildarı tarafından her ay sonunda genelev sahiplerinden belediye gelirlerinin tahsilindeki usuller dairesinde makbuz karşılığında alınır. Tahsil olunan bu para zührevi hastalıklarla mücadele için bütçelerindeki ödeneğe eklenmek üzere belediye veznelerine yatırılır.

118. Maddeyle de genelev sahiplerinden alınacak ücretlerin mücadele komisyonları tarafından belirlenecek zührevi hastalıklarla mücadele hizmetleri dışında kullanılamayacağı belirtilmiştir.

119. Madde uyarınca, her yıl belediye bütçesine zührevi hastalıklarla mücadele amacıyla konulacak tahsisat miktarı bütçenin hazırlanması sırasında komisyonlar tarafından, o yıl içerisinde yapılacak hizmet, çalıştırılacak memurların adet ve ücretleri gösterilmek kaydıyla tesbit ve teklif edilir.

120. Madde uyarınca da, belediyeler her ay sonunda, o ay içerisinde toplanmış olan ücretleri, yapılan masrafı ve kalan miktarı bir cetvelle komisyonlara bildirirler.

B3.3.2.5.c Muhtaç Asker Ailelerine Yardım Gelirleri

4109 sayılı Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun uyarınca barış veya savaş sırasında en az 45 gün süreyle askerlik hizmetinde bulunanların muhtaç ailelerine yardım yapılmaktadır. Bu yardım askerin hizmete alındığı tarihten başlar, terhisini takip eden 15. günün bitiminde sona erer. 4109 sayılı kanunun 3. Maddesine göre, yardımın ne şekilde yapılacağı şehir ve kasabalarda belediye encümenlerince belirlenir. Büyük şehirlerde uygulamanın daha doğru yapılabilmesi için belediyelere kenti gerektiği sayıda bölgelere ayırmaya ve alt heyetler oluşturmaya yetki verilmiştir.

4109 sayılı kanunun 6. Maddesinde de; 1076 sayılı kanunun 25. ve 1111 sayılı Askerlik Kanunu'nun 63. ve 64. Maddelerinde yazılı nedenlerle silah altına alınmayanlardan belediyenin asker ailelerine yardım karşılığı olarak her *müecceliyet* (gelecekte belirli bir zamanda olacak olan) yılı için 5 TL tahsil edeceği belirtilmiştir. Bu nedenle silah altına alınmamış olanların listesi askerlik şubelerince belediyelere verilir. Mali yılın ilk yarısından sonra askere davet edilip tecil edilmiş olanlardan o yıl için yıllık miktarın yarısı; mali yılın ikinci yarısından önce davet edilenlerden de tamamı alınır. Bu paralar mükelleflerin bulundukları yerlerin belediyeleri tarafından tahakkuk ettirilerek bir seferde tahsil olunur.

7. Madde uyarınca yukarıda bahsedilen gelirler ihtiyacı karşılamadığı takdirde, eksik kalan kısım belediye encümenince o kent ve kasabada oturanlarla *hükmi şahsiyeti haiz* (tüzel kişiliği olan) ticari şirketlere, genel olarak aynı matrahlar üzerinden birden fazla tarhiyat yapılmadan dağıtılır.

7. Madde uyarınca tahsil edilecek olan miktar, mükelleflerin o yıla ait kazanç ve bina vergileri ile bunlar üzerinden alınan buhran, olağanüstü zam ve müdafaa vergileri toplamının %25'inden fazla olamayacağı gibi; devlet, vilayet, belediyeler ve bunlara bağlı olan ve sermayelerinin en az yarısı bunlar tarafından sağlanan daire ve kurumlardaki tüm memur ve müstahdemlerin aylık maaş ve ücretlerinin ita miktarlarının %1'ini geçemez. Memur ve müstahdem maaşları üzerinden yapılacak olan tahsilat İller Bankası bünyesinde İçişleri Bakanlığı emrine açılacak genel hesaba yatırılır. İta miktarları

50 TL'yi geçmeyen memur ve müstahdemlerden bu yardım parası alınmaz. Kendilerinden bu miktardan fazla yardım parası talep edilenler, bunu kanıtladıkları takdirde, talep edilen miktar belediye encümenince indirilir.

Ziraatle uğraşan asker ailelerine yapılacak yardım tercihen imece ve *ayniyat* (mal yardımı) usulü ile sağlanır. İmece ve *ayni* yardım yapmak istemeyenlerden, yardımlar mahalli rayice göre belediye encümenlerince değer biçilerek tahsil edilir.

Belediye encümenlerinin bu kanuna göre alacakları kararlar aleyhine kararın tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içerisinde idare heyetlerine itiraz yapılabilmektedir. İdare heyetlerinin kararları ise kesindir.

4109 sayılı kanunun 8. Maddesi uyarınca, Bakanlar Kurulu kararıyla kent sınırları dışındaki tarifeli nakil araçlarının birinci ve ikinci mevki bilet bedellerine %3'e kadar zam yapılarak hasılatı İçişleri Bakanlığı emrine İller Bankası'nda açılacak genel hesaba yatırılır. Bakanlık bu hesaba yatırılmış paraları kendi ihtiyaçlarını karşılayamayan belediye ve köylere yardım için kullanır.

Nüfusu 50,000'den az olan beldelerin su, elektrik, mezbaha, harita, imar planı işlerine mevcut gelirlerin yetmemesi halinde 4109 sayılı kanunun 8. Maddesinde yazılı olan İçişleri Bakanlığı emrindeki fondan bu belediyelere sırasıyla harita, imar planı, su, elektrik, mezbaha, kanalizasyon işleri için yardımda bulunulur. Yardım işinin sıralanışında yukarıda yazılı hizmetler arasında saptanan masrafları en az ve masrafları eşit olanlar arasında nüfusu en fazla olan kent ve kasabalara öncelik verilir.

Bu fondan yapılacak yardımın düzenlenmesi için 5.6.1948 tarih ve 3/7546 sayılı kararname ile bir yönetmelik yürürlüğe konmuştur. Zaman içerisinde çeşitli değişikliklere uğrayan bu yönetmelik 1956'da, o günkü adıyla, İmar ve İskan Bakanlığı'nın kurulmasından sonra yerini 26.6.1961 tarih ve 5/1393 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kabul edilen 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 110. Maddesine 5116 Sayılı Kanunla Eklenen 19. Fıkra Uyarınca Belediyelere Yapılacak Yardımlarda Uygulanacak Esasları Gösterir Yönetmelik'e bırakmıştır.

9. Maddede ise, ihtiyaç azaldıkça belediyelerin vatandaşlardan tahsil edilecek miktarı düşüreceği belirtilmektedir.

10. Madde ile bu kanunun uygulamasıyla ilgili işlemler dolayısıyla hazırlanacak tüm evrak, ilgililerin yapacağı her türlü müracaat ve itirazlar resim ve harçtan muaf tutulmuştur.

11. Madde uyarınca belediyeler ve özel idareler bir yıl önce tahsil edilen nakit toplamının azami %2'si oranında muhtaç asker ailelerine yapılacak olan yardıma katılmaya mecburdurlar.

12. Madde ile bu kanun doğrultusunda tahsil ve tahsis olunacak paralar belediye bütçelerinde açılacak özel bir kaleme gelir; asker ailelerine yardım için açılacak başka bir kaleme de gider kaydedilir. Bu paralar asker ailelerine yardım dışında bir amaçla kullanılamaz. Yıl içerisinde harcanmayan paralar sonraki yılın bütçesinde aynı kaleme gelir kaydedilerek aynı amaç için harcanır.

Asker ailelerine yardım işleri için 4109 sayılı kanunun 7. Maddesindeki gelirleri tahsil etmekte veya 8. Maddede yazılı bulunan umumi hesaptaki fondan yardım görmekte olan belediyeler 4109 sayılı kanunda belirtilen gelirleri asker ailelerine yardım işlerinden başka amaçla harcayamazlar.

1981 yılında 2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu'nun 105. Maddesinin 4. bendi 4109 sayılı kanunun 4. Maddesinin (a) bendi dışındaki hükümlerini yürürlükten kaldırmıştır. 2464 sayılı kanunun 103. Maddesinin 1. Bendi uyarınca da adı geçen (a) bendinde, meslek vergisi olarak alınacak vergiye belediye meclisi kararı ile asker aileleri için %10 oranında zam yapma yetkisi devam ettirilmiştir. Söz konusu meslek vergisi de 18.5.1987 tarih ve 3365 sayılı kanunla yürürlükten kaldırıldığından 1580 sayılı kanunun 110. maddesinin 19. Bendinin anlamı kaybolmuştur.

B3.3.2.5.d Ekmeklik Un Zamları

2.12.1960 tarihinde 150 sayılı kanunla 1580 sayılı Belediye Kanunu'na ek maddeler ilave edilmiştir. Ek madde 2'ye göre; halkın ekmek ve francala ihtiyacı için serbest piyasadan veya valiliğin talebi ile Toprak Mahsülleri Ofisi'nden elde edilecek olan hububatla üretilecek olan unların fabrika ve değirmenlerdeki satış fiyatına çuval başına 10 kuruş zam yapılacaktır. 1960 yılında anlamlı bir rakam olan 10 kuruş, günümüzde önemini tamamen yitirmiş olmasına rağmen mevzuatta herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Bu nedenle, bu kanun hükmüyle sağlanması söz konusu olan belediye gelirleri yasal olarak değilse de, mali olarak geçerliliğini kaybetmiştir.

Fabrika ve değirmenler bu zamdan elde ettikleri miktarı aylık olarak ve ertesi ayın 15. günü akşamına kadar ilgili belediye adına T.C. Ziraat Bankası'nda açılacak bir hesaba yatıracaklardır. Yatırmayanlar hakkında da 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri uygulanacaktır.

Bu fonda toplanacak paralar öncelikle belediyelerin ihtiyacını karşılayacak ve belediye mülkiyetinde çalıştırılacak olan sıhhi ve modern ekmek fırını ve fabrikalarının tesis ve işletmesinde kullanılacaktır. Ancak günümüzde çuval başına yapılacak 10 kuruşluk zam gelirleriyle bunun sağlanması mümkün değildir.

B3.3.2.5.e İvaz Karşılığı ve İvazsız Bağışlar

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 19. Maddesinde belediyeler bağış kabul etmeye yetkili kılınmıştır. Bağışların bir ivazı (karşılığı) olması halinde bu bağışın kabul edilip edilmemesine karar verilmesi belediye meclisine bırakılmıştır.

Aynı kanunun 34. Maddesine göre; yapılan bağış şartsız ise, belediyenin normal gelirleri arasında sayılır. Bu nedenle, Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Tüzüğü'ne göre, kanunla belediyeye yüklenen hizmetler dışında kullanılamaz. Şartlı bir bağış ise de bu şart dışında harcanamaz.

B3.3.2.5.f Geri Alınacak Paralar

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 19. Maddesinin 9. Bendinde geri alınacak menkul ve gayrımenkullerin satılmasının, değiştirilmesinin, kiraya verilmesinin, onarılmasının, açık arttırma, eksiltme ve ihalesinin ve muhasebesinin tüzüklere uygun olması öngörülür. Muhasebe işleri Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Tüzüğü; alım, satım ve ihale de 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu[16] uyarınca yapılmaktadır.

B3.3.2.5.g İç ve Dış Borçlanmalar

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 19. Maddesinin 6. Bendinde belediyeler, yapmakla yükümlü olduğu işler için tüzel kişi sıfatıyla borç almaya ve borç vermeye yetkili kılınmıştır.

B3.3.3 Özel Fonlar

Özel fonlardan sadece Muhtaç Asker Aileleri Fonu'ndan alınan yardım bu çalışma kapsamındadır[17].

---

[16] 2886 sayılı kanunun ilgili hükümleri TABLO 2'de açıklanmıştır.
[17] 4109 sayılı kanunla ilgili ayrıntılı bilgi ilgili alt başlıkta verilmiştir.

B3.4 C CETVELİ DIŞINDAKİ GELİRLER

Belediye bütçe gelirlerinin yasal dayanakları C cetvelinde verilmesine rağmen, bu cetvelde ilgili tüm kanunların adı geçmemektedir. Bu bölümde C cetvelinde adı geçmeyen, fakat belediye gelirlerini düzenleyen kanunlar ve sağladıkları gelirler incelenmektedir. Bu gelirler ücretler, kira ve işletme gelirleri; fonlar ve özel yardımlar; ve ceza gelirleri olarak sınıflandırılmışlardır.

B3.4.1 Ücretler, Kira ve İşletme Gelirleri

Ücretler, kira ve işletme gelirleri başlığı altında belediye meskenleri satışından ve kiralanmasından elde edilen gelirler, iskelelerle ilgili ücret tarifesi ve ortak tesislerden elde edilen gelirler bulunmaktadır.

B3.4.1.1 Belediye Meskenleri Satışından ve Kiralanmasından Elde Edilen Gelirler

24.3.1959 tarihli ve 5656 sayılı kanunla 1580 sayılı Belediye Kanunu'na belediye meskenleriyle ilgili hükümler eklenmiştir. Ek madde 1'e göre, belediye meclisleri, gereksinim duydukları takdirde, belediye meskenleri yapmak ve bu meskenleri belde sakinlerine kiraya vermek veya satmak işlerini zorunlu belediye hizmetleri arasına koyabilirler.

Belediyeler bu amaca yönelik olarak bütçelerinde gerekli parayı ayırmak kaydıyla, döner sermaye tesisine ve yapı ortaklıklarına katılmaya yetkilidir. Bu kanuna göre yapılacak işlerde Arttırma, Eksiltme ve İhale Kanunu hükümlerine uyulacaktır.

Ek madde 2'ye göre; belediyelerin yaptıracağı evlerin tipleri, satış ve kira şartları ile kendilerine *temlik* (devir) yapılacak kişilerin nitelik ve tercih sıraları belediye meclisinin düzenleyeceği yönetmelikle saptanacaktır.

B3.4.1.2 İskelelerle İlgili Ücret Tarifesi

3004 sayılı İskelelerin Ne Suretle İdare Edileceğine Dair Kanun'un 1. maddesi uyarınca belediyelerin elinde bulunan iskele, rıhtım ile halka yönelik sefer yapan kanal, kayık ve sallardan alınmakta olan resim ve ücret tarifeleri *İktisat Vekaleti'nce* (zamanın Ekonomi Bakanlığı) incelenip Bakanlar Kurulu'nca da tasdik edildikten sonra uygulamaya konulur. Bakanlar Kurulu gerekli gördüğü takdirde bu tarifeler

üzerinde değişiklik yapmak ve ekonomik şartlar gereğince bazı limanlarda resmi tamamen kaldırmak yetkisine sahiptir.

2. Madde'ye göre, belediyelerin elinde bulunan iskeleler, rıhtım ve kanallardan kayıklar ve sallarla geçecek olan yolcu ve eşyalardan her mali yıl için alınacak ücretlere ait tarifeler belediye bütçesinin hazırlanması sırasında düzenlenir ve *İktisat Vekaleti'ne* gönderilir.

Başka bir kurum tarafından işletilen iskele rıhtım ve kanalların her yılki gayrisafi gelirinin %30'u da ilgili belediyeye devredilir.

B3.4.1.3 Ortak Tesislerden Elde Edilen Gelirler

Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında 3030 sayılı Kanun'unun Uygulanması ile İlgili Yönetmelik'in 31. Maddesi uyarınca, büyükşehir çapında ortak finansman ve yatırım gerektiren hizmetleri gerçekleştirmek büyükşehir belediyelerinin görevidir.

32. Maddede ise, bu şekilde meydana getirilen ortak tesislerle satın alınan araç ve gereçlerin idaresi büyükşehir belediye başkanlıklarına bırakılmıştır. Bu tesislerden ve hizmetlerden elde edilecek gelirlerin ilçe belediyeleri arasında katkıları ölçüsünde bölüştürülmesine ait esas ve usullerin de büyükşehir ve ilçe belediye başkanları arasında düzenlenecek protokolle belirleneceği belirtilmiştir.

B3.4.2 Fonlar ve Özel Yardımlar

Fonlar ve özel yardımlar başlığı altında bu çalışma kapsamında bulunan otopark fonu, borç ödeme fonu ve yenileme fonuna yer verilmiştir.

B3.4.2.1 Otopark Fonu

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 37. ve 44. Maddelerine dayanılarak 01.07.1993 tarihinde bir otopark yönetmeliği yayınlanmıştır. 3194 sayılı kanunun 37. Maddesinde otopark ihtiyacı bulunan bina ve tesislere gerekli otopark yeri ayrılmadıkça yapı izni; otopark tesis edilmedikçe de kullanma izni verilmeyeceği belirtilmektedir.

3194 sayılı kanunun 44. Maddesinin 3. Bendinde ise otopark yapılmasını gerektiren bina ve tesislerin neler olduğunun, otopark ihtiyacının miktar, ölçü ve diğer şartları ile bu ihtiyacın nasıl tespit edilip giderileceğinin Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca çıkarılacak yönetmelikle belirleneceği hükmü geçmektedir.

Otopark yönetmeliğinin 2. Maddesinde 3030 sayılı kanun kapsamındaki belediyelerde, son nüfus sayımına göre nüfusu 10,000 ve üstündeki yerleşmelerde ve imar planında Otopark Yönetmeliği'nin uygulanacağına dair hüküm bulunan yerleşmelerde yönetmelik hükümlerinin uygulanacağı belirtilmiştir. Aynı zamanda mücavir alan sınırları içinde belediye meclisi, dışında ise il idare kurulu kararıyla uygulama yapılabilmektedir.

4. Maddeye göre binayı kullananların otopark ihtiyacının bina içinde veya parselinde karşılanması esastır. Aksi takdirde, belediyece yönetmelik hükümlerine göre belirlenecek otopark bedeli alınır. Bölge veya genel otoparktan yararlananlardan ayrıca kullanım ücreti alınmaz.

30.12.1993 tarihinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından 21804 sayılı Otopark Yönetmeliği Hakkında Genel Tebliğ yayınlanmıştır. Bu tebliğ 01.01.1994 tarihine kadar Otopark Yönetmeliği ile kendilerine tesbit yetkisi verilen esasları belediye meclis kararı ile belirlemeyen belediyeler tarafından uygulanmaktadır.

Tebliğin 3. Maddesinde otopark aranması gereken kullanımlar ve miktarları belirtilmiştir[18]. 4. Maddede ise otopark bedelinin tahakkuk ve tahsili anlatılmaktadır. Gerekli görülmesi halinde yerleşme bölgeleri il idare kurulu veya belediye meclisi tarafından 3 gruba ayrılıp her grup için aşağıda belirtilen miktarlar otopark bedeli olarak tahsil edilebilmektedir.

1. Grup için tarifedeki bedelin %100'ü
2. Grup için tarifedeki bedelin %75'i
3. Grup için tarifedeki bedelin %50'si

Her bölge otoparkının veya genel otoparkın hizmet vereceği alan için m^2 başına düşen otopark bedeli valilik veya belediye tarafından arsa payı ve inşaat payı toplanmak üzere hesaplanır. Hesaplama sonunda bulunan sayının kesirli olması halinde bir üst değer esas alınır. 2981 sayılı kanun kapsamındaki yerlerde ise, tahakkuk eden miktarın 1/4'ü alınır.

Birim park alanı bir aracın park etmesi için gereken alan ve manevra alanı toplamını ifade etmektedir. Bu alan binek otoları için en az 20 m^2, kamyon ve otobüsler içinse manevra alanı hariç en az 50 m^2, dir.

Arsa payı, imar planında bölge veya genel otopark olarak belirlenen arsaların Emlak Vergisi Kanunu uyarınca tesbit edilen bedelidir.

---

[18] 3. Maddede belirtilen esaslar EK 13'te verilmiştir.

İnşaat payı ise o yılki Bayındırlık ve İskan Bakanlığı birim fiyatları esas alınarak hesaplanır.

Arsa payı her yıl Devlet İstatistik Enstitüsü'nce yayımlanan toptan eşya fiyat endeksleri artışı; inşaat payı ise Bayındırlık ve İskan Bakanlığı birim fiyatları esas alınarak valilik veya belediye tarafından arttırılır.

Bu şekilde hesaplanan m^2 otopark bedeli; her yıl, her bölge ve genel otopark yeri ile ilgili imar planı örneği, varsa değişikliği, mülkiyet durum listesi, projeye dayalı olarak metraj, keşif, arsa ve inşaat payı hesapları ile birlikte valiliğe gönderilir. Valilikçe onaylandıktan sonra da kesinleşir.

Tebliğin 4. Maddesinin 3. Bendinde otopark bedelinin %25'inin yapı ruhsatının verilmesi sırasında nakit olarak alınacağı; bakiyesinin ise 18 ay içerisinde 9 eşit taksitte nakit olarak veya devlet tahvili olarak ödeneceği belirtilmiştir. Devlet tahvili ile yapılan ödemelerde tahvil üzerindeki değer esas alınmaktadır.

4. Maddenin 4. Bendi uyarınca, otopark bedelleri devlet bankalarından herhangi birinde açılan otopark hesabına yatırılır. Bu hesapta toplanan paralara yasaların öngördüğü faiz oranı uygulanır.

4. Maddenin 5. Bendine göre, tahsilat makbuzunda yapının ada, parsel numarası ve tahsilatın kaç araçlık otopark yeri için yapıldığı da belirtilerek bu makbuzun bir nüshası yapının ruhsat dosyasında bulundurulur.

Otopark Yönetmeliği'nin 11. Maddesi uyarınca fondan aşağıda belirtilen şekilde harcama yapılabilmektedir:

- Fonda toplanan meblağ belediyelerin kendi kaynaklarından ayıracakları tahsisatla birlikte tasdikli plan ve beş yıllık imar programına göre hazırlanan kamulaştırma projesi karşılığında otopark tesisi için gerekli arsa alımı ile bölge otoparklarının ve genel otoparkların inşaasında kullanılır.

- Fonda toplanan meblağ otopark tesisi dışında başka bir amaçla kullanılamaz.

- Fonda toplanan meblağ belediyelerce hazırlanacak sarf belgesi, verilen emir ve hakediş raporuna göre belediyenin yazacağı talimat üzerine ilgili bankaca hak sahibine ödenir.

- Fonda toplanan meblağın amacında kullanılıp kullanılmadığı İçişleri Bakanlığı'nca denetlenir.

B3.4.2.2 Borç Ödeme Fonu

Büyük yatırımlarını gerçekleştirmek için uzun veya orta vadeli kredi alan belediyeler, Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Tüzüğü'nün 94. Maddesi uyarınca borçlarını ödeyebilmek için belediye meclisi kararıyla belediye bütçesi içinde borç ödeme fonu oluşturabilmektedirler. Uluslararası kredi kuruluşlarına borçlanan belediyeler ve tahvil ihracı yapan belediyelerin ise bu fonu oluşturması zorunlu kılınmıştır.

Borç ödeme fonunun gelirleri tüzüğün 95. Maddesinde aşağıdaki maddeler halinde belirtilmektedir:

a. dış ve iç kaynaklardan sağlanan kredilerle yaptırılan tesislerle alınan araç ve gereçlerin, bu işler için alınan borç ödeninceye kadar işletilmesinden elde edilecek net gelirler

b. belediyelerin satın aldığı hazine bonosu gelirleri

c. faizler

d. borcun ödenmesi için yapılan yardım ve şartlı bağışlar

e. tesis ve teknik altyapı giderlerine katılma payları

f. belediye bütçesine borç ödemeleri için konulacak ödenekler

g. şartsız akçal bağışların %20'si

h. krediyle yaptırılan tesis ve alınan araç-gereçten, borç ödemesi bitmeden önce satılmasına karar verilenlerin satış bedelleri

Belediye bütçesinin transferler bölümünün ödenecek borçlar kısmına konan ödenekler, mali yılın ilk ayı içinde fon hesabına aktarılır. Bu işlemi gerçekleştirmeyen belediye başkanı veya belediye saymanı doğacak fon zararından sorumlu tutulur.

Fonun paraları belediyenin bankadaki genel hesabı dışında ve en fazla gelir getirecek şekilde devlet bankalarından birine yatırılır.

Tüzüğün 96. Maddesinde ise fonun giderleri sadece yurt içi ve uluslararası kredi kuruluşlarına olan borçlarla bunların faizlerinin ödenmesine yönelik harcamalar olarak kısıtlanmıştır. Fon bunun dışında başka bir amaçla kullanılamaz ve fon bakiyesi bankada nakit olarak saklanır.

B3.4.2.3 Yenileme Fonu

Bütçe ve Muhasebe Usulü Tüzüğü'nün 97. Maddesi uyarınca mal varlıkları için amortisman ayırmak zorunda olan belediyelere[19] bağlı katma bütçeli kuruluşlarda, 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 19. Maddesine göre kurulan belediye işletmelerinde ve belediye meclisinin belediyenin sahip olduğu mal varlığı için amortisman ayırmasına karar verdiği belediyelerde yenileme fonu oluşturulmaktadır.

Tüzüğün 98. Maddesinde yenileme fonunun gelirleri aşağıdaki maddeler halinde belirtilmektedir:

a. belediyelerin amortismana tabi kurumlarının sahip oldukları mal varlıkları için bütçeye koydukları amortisman payları

b. amortisman ayrılan mal varlığının ekonomik ömrünü doldurmadan satılmasına karar verilmesi halinde, veya teknolojik gelişme nedeniyle yenileme amacıyla satılmasına karar verilmesi halinde satış bedelleri

c. amortisman ayrılan malın ekonomik ömrünü doldurmamakla birlikte kaza, doğal afet, veya arıza gibi sebeplerle kullanılmaz hale gelerek satılmasına karar verilmesi halinde satış bedelleri

d. ekonomik ömrünü dolduran mal varlıklarının satış bedelleri

e. bağışlar

Fonun paraları ise belediyenin bankadaki genel hesabı dışında ve en fazla gelir getirecek şekilde devlet bankalarından birine yatırılır.

Tüzüğün 99. Maddesinde fonun giderlerinin amortismana tabi malların yenileme harcamaları; mal varlığının ekonomik ömrünü uzatan, hizmet kapasitesini arttıran ya da maliyetini azaltan yatırım harcamaları; ve yenilenmesine karar verilen malın satın alınmasıyla ilgili her türlü vergi, resim ve harç olduğu belirtilmiştir. Fon bakiyesi bankada nakit olarak saklanır ve 99. Maddede sayılan giderler dışında başka hiçbir amaçla harcanamaz.

B3.4.3 Ceza Gelirleri

Paranın satın alma gücünün azalması karşısında, belediyelerce uygulanmakta olan para cezaları etkinlik ve caydırıcılıklarını

---

[19] Bütçe ve Muhasebe Usulü Tüzüğü'nün 85. maddesi uyarınca belediyelere bağlı işletmelerde bir yıldan fazla kullanılan ve yıpranmaya, aşınmaya veya değer kaybetmeye maruz bulunan taşınmazlarla 213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 269. maddesi gereğince taşınmazlar gibi değerlenen iktisadi değerler, alet edevat, döşeme ve demirbaş eşya amortismana tabidir.

kaybetmişlerdir. Bu durum suç ve ceza arasında bulunması gereken hassas dengeyi bozmuş ve ceza adaleti yönünden sakıncaların doğmasına neden olmuştur. (PAZARCI, 1989, s: 417)

Bu durumu ortadan kaldırabilmek amacıyla, 10.06.1949 tarihli ve 5435 sayılı Türk Ceza Kanunun 2. Maddesi değiştirilmiştir. 12.6.1979'da 2248 sayılı kanun, 22.1.1983'te de 2790 sayılı kanun yürürlüğe girmiştir. 5435 sayılı kanunda yapılması gereken değişiklikler uzun bir gecikmeyle gerçekleştirilebilmiştir. Bunun ortaya çıkardığı olumsuzlukları giderebilmek amacıyla da, 7.12.1988'de 3506 sayılı kanun yürürlüğe konmuştur. (PAZARCI, 1989, s: 417)

3506 sayılı kanunla beraber, 2790 sayılı kanunda 1,500 - 30,000 TL olarak uygulanan hafif para cezası 5,000 - 10,000,000 TL'ye yükseltilmiştir. Bunun dışında getirilen önemli bir yenilik de paranın satın alma gücünü kaybetmesi durumunda para cezalarının bu değer düşüşüyle orantılı olarak arttırılması için "katsayı" sisteminin uygulamaya konulması olmuştur. Arttırılacak para cezalarıyla ilgili hesaplama yapılırken, devlet memurları maaş katsayısında 1988 yılı Bütçe Kanunu'nda belirtilen 84 rakamına göre her 30 puanlık artış bir birim olarak kabul edilecektir. (PAZARCI, 1989, s: 417)

30 puanlık artış daha sonra Türk Ceza Kanunu'nda değişiklik yapan 6.12.1989 tarih ve 3591 sayılı kanunla 75 puan olarak değiştirilmiştir.

3506 sayılı kanunun ek 1 maddesinde belirtildiği üzere, çeşitli yıllarda çıkarılan kanunlarda belirtilen para cezası miktarları tabloda belirtilen şekilde arttırılmıştır:

Kanunun Yürürlüğe Girdiği Tarih	**Para Cezasının Kaç Kat Arttırıldığı**
- 23.4.1920	300
23.4.1920 - 31.12.1939	180
1.1.1940 - 31.12.1945	120
1.1.1946 - 31.12.1959	60
1.1.1960 - 31.12.1970	30
1.1.1971 - 31.12.1977	18
1.1.1978 - 31.12.1980	6
1.1.1981 - 31.12.1987	3

Buna göre İmar Kanunu'nun 32. ve 42. Maddeleri örnek ele alındığı takdirde, kanun 1985 yılında yürürlüğe girdiğinden ceza katsayısı 3 olacaktır. Nisan 1995 itibarıyla memur maaş katsayısı da 1225 olduğundan birim puan artışı şöyle hesaplanacaktır:

1225 - 84 = 1141

1141 / 75 = 15.213 = 15 birim

İmar Kanunu'nda 500,000 TL olarak belirtilen alt ceza miktarı da aşağıdaki gibi hesaplanacaktır:

500,000 x 3 x 15 = 22,500,000 TL

Takip eden tabloda verilen diğer ceza miktarları da aynı şekilde hesaplanmıştır. Ancak görüldüğü gibi, ceza miktarları her ne kadar günümüz koşullarına uygun tutulmaya çalışıldıysa da, 1980 öncesinde yürürlüğe konan yasalarla alınan para cezalarının caydırıcılıkları kalmamıştır. Ayrıca belediyelerin mali getirisi az olan bu ceza gelirlerini tahsil edebilmek için göze almaları gereken personel ve zaman maliyetleri de bu ceza gelirlerinin tahsil edilmemesini belediyeler için mali açıdan daha tercih edilir hale getirmektedir.

Ceza	Cezanın Yasal Dayanağı	Yasanın Kabul Tarihi	Yasada Belirtilen Ceza Miktarı (1,000 TL)	Nisan 1995 itibarıyla Uygulanan Ceza Miktarı (1,000 TL)
vergi ve resimleri süresinde ödemeyenlere uygulanacak ceza	1580 s. Kanun, madde 112	3.4.1930	normalde ödenmesi gereken miktarın %10'u	normalde ödenmesi gereken miktarın %10'u
belediyelerin ruhsat, resim ve vergilerine tabi işleri ruhsat almadan görenlere uygulanacak ceza	1580 s. Kanun, madde 113	3.4.1930	normalde ödenmesi gereken miktar	normalde ödenmesi gereken miktar
ruhsatsız ve mevzuata aykırı bina yapanlarla imarla ilgili yükümlülüklerini yerine getirmeyen mülk sahiplerine uygulanacak ceza	3194 s. Kanun, madde 32, 42	3.5.1985	500 - 25,000	*katsayı = 3* 22,500 - 1,115,000

2981 s. kanun hükümlerine uymayanlara uygulanacak ceza	2981 s. Kanun	24.2.1984	500 - 25,000	*katsayı = 3* 22,500 - 1,115,000
3621 s. Kıyı Kanunu hükümlerine uymayanlara uygulanacak ceza	3621 s. Kanun, madde 15	4.4.1990	5,000 10,000 50,000 1,000 - 50,000	*katsayı = 1* 75,000 150,000 750,000 45,000 - 2,230,000

Ceza	**Cezanın Yasal Dayanağı**	**Yasanın Kabul Tarihi**	**Yasada Belirtilen Ceza Miktarı (1,000 TL)**	**Nisan 1995 itibarıyla Uygulanan Ceza Miktarı (1,000 TL)**
394 s. Hafta Tatili Hakkında Kanun hükümlerine uymayanlara uygulanacak ceza	394 s. Kanun, madde 10, 11	2.1.1924	0.005 - 0.5, geç alınan ruhsat için %50 kusur cezası	*katsayı = 180* 13.5 - 1,350
80 s. Toptancı Hallerin İdaresine Dair Kanun hükümlerine uymayanlara uygulanacak ceza	80 s. Kanun, madde 4	12.9.1960	1	*katsayı = 30* 450
pazarlıksız satış mecburiyetine uymayanlara uygulanacak ceza	3489 s. Kanun, madde 8 - 10	24.6.1938	0.05	*katsayı = 180* 135
3122 s. Öğretici ve Teknik Filmeler Hakkında Kanun hükümlerine uymayanlara uygulanacak ceza	3122 s. Kanun, madde 4	10.2.1937	0.01 0.05	*katsayı = 180* 27 135
3517 s. Yazılı ve Basılı Kağıtların Kesekağıdı Olarak Kullanılmasına Dair Kanun hükümlerine uymayanlara uygulanacak ceza	3517 s. Kanun, madde 2	28.6.1938	0.01	*katsayı = 180* 27

B3.4.3.1 Vergi ve Resimleri Süresinde Ödemeyenlere Uygulanacak Ceza

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 112. Maddesine göre; belediye vergi ve resimleri için belirtilen ve ilan edilen ödeme taksidini yazılı olarak resmen yapılacak tebligata rağmen taksit süresinin son gününden itibaren on gün içerisinde belediye veznesine, belediyenin saptayacağı bankalara ya da kurumlara ödemeyenlerden vergi veya resimler %10 zam ile beraber Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun uyarınca alınır.

Tahakkuk işlemi tahsile bağlı olan belediye vergi ve resimlerinde; belediyeye teminat parası yatıran müellefler adlarına kredi açılarak belediye encümeninin belirleyeceği kesin hesap dönemlerinin başlangıcında tahsil etme kararını vermeye belediye meclisleri yetkilidir. Ödeme tarihinde ödeme yapmayanların teminat paralarından gerekli kesinti yapılmakla beraber, cari hesapları da kaldırılır. Vergi borçları teminat miktarından fazla ise %10 oranında ceza miktarı ile birlikte 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsili Usulü Hakkında Kanun uyarınca alınır.

B3.4.3.2 Belediyelerin Ruhsat, Resim ve Vergilerine Tabi İşleri Ruhsat Almadan Görenlere Uygulanacak Ceza

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 113. Maddesine göre; belediye iznine tabi iken belediye vergi, resim ve ruhsat harcı ödenmeden yapılan işler ve bunu yapanlar belediye tarafından tespit edildiğinde; eğer bunların yapılmasında yasal sakınca varsa işlem durdurularak tutanak düzenlenir ve gerekli yasal işlem yapılarak yasayla belirlenen para cezası alınır.

Eğer yasal sakınca bulunmuyorsa, yasa veya tarifesi uyarınca tabi olduğu resim, vergi veya ruhsat harcı alındığı gibi, bir o kadar da para cezası kesilerek yükümlüye ruhsat / izin verilir. Ancak uygulamada 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca, bir kat ceza yerine kusur cezası olarak öngörülen %50 oranındaki para cezasının alınması gerektiği ileri sürülmüş ve İçişleri Bakanlığı'ca da bu görüş benimsenmiştir.

1580 sayılı kanunun 113. Maddesi ayrıca, aynı kanunun 15. Maddesinin 3, 8, 9, 13, 19 ve 29. Fıkraları[20] ile 1593 sayılı

---

[20] Belediye görevleriyle ilgili olan 15. Madde ve fıkraları belediye görevleriyle ilgili yazıda ele alınmıştır.

Umumi Hıfzıssıhha Kanunu, 3194 sayılı İmar Kanunu gibi yasaların ceza hükümleri[21] ile ilişkilidir.

B3.4.3.3 Ruhsatsız ve Mevzuata Aykırı Bina Yapanlarla İmarla İlgili Yükümlülüklerini Yerine Getirmeyen Mülk Sahiplerine Uygulanacak Ceza

Ruhsat ve eklerine (mimari proje, betonarme projesi, çevre projesi) aykırı olan hususlar 3194 sayılı İmar Kanunu'nun 32. ve 42. Maddeleri uyarınca denetlenir. Yapılan denetlemeler normal olarak yapılan denetlemeler olabildiği gibi şikayet üzerine de yapılabilir.

İskan almamış ve devam etmekte olan inşaatlarda ruhsat ve eklerine aykırılık varsa, inşaat mühürlenmekte ve mühürleme tutanağı, yapı tatil zabtı ve tesbit zaptı tutulur. Bu üç tutanak teknik elemanlarca tanzim edilir, birer kopyaları da muhtar aracılığıyla veya müteahhite tebliğ edilmek suretiyle inşaata asılır ve inşaat durdurulur. Tebliğden önce tapu kaydı istenilir. İskan almış yerler için mühür ve yapı tatil zaptına gerek yoktur; tesbit yeterlidir.

Tebliğ tarihinden sonra bir aylık yasal süre beklenilir. Bu süre içerisinde ruhsat ve eklerine aykırı hususlar giderildiyse giderildiğine dair rapor hazırlanılır ve işlem durdurulur. Aykırılıklar giderilmediği takdirde ruhsat ve eklerine aykırı hususların durumunu koruduğuna dair rapor hazırlanır.

Islahın mümkün olup olmadığı ve yıkımın gerekip gerekmediği konusundaki görüş belediye encümenine sunulur. Encümen görüşü esas alarak 500,000 TL - 10,000,000 TL arasında bir para cezası vermeye yetkilidir. Ceza uygulanacak yapı kıyı kanunu kapsamındaysa saptanan miktarın iki katı ceza alınır.

Proje değişikliğiyle ıslah olmayacak durumda olan yapılara para cezasının yanı sıra yıkım cezası da uygulanır. İnşaat sahibi yıkımı kendi gerçekleştirmediği takdirde, belediye ceza miktarının %20 fazlasını alarak yıkımı yapar.

Ceza kararı inşaat sahibine tebliğ edilir. İnşaat sahibinin adresi ise belediyenin Hesap İşleri'ne bildirilir. İnşaat sahibinin 7 gün içerisinde Sulh Ceza Mahkemesi'nde para cezasına itiraz etmeye hakkı vardır. Sulh Ceza Mahkemesi evrak üzerinde karar verir. Karar kesindir. İnşaat sahibi 60 gün içerisinde de İdare Mahkemesi'ne başvurarak

---

[21] Bu kanunların ilgili hükümleri ceza gelirleri başlığı altında incelenmiştir.

yıkım cezasına itiraz etme hakkına sahiptir. Bu tür davalarda belediye Hukuk İşleri devreye girer. Karar kesinleştikten sonra iki aylık temyize başvurma süresi beklenir. Bu sürenin sonunda ise yıkım işlemleri başlar.

B3.4.3.4 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak İşlemler Hakkında Kanun Hükümlerine Uymayanlara Uygulanacak Ceza

2981 sayılı kanun kapsamındaki alanlarda, 1986 öncesinde yeminli teknik büroların onayladıkları tesbit formu ve varsa rölöve projeleri esas alınarak 3.3.3'teki işlemler yapılır. Aynı ceza tarifesi geçerlidir.

B3.4.3.5 3621 sayılı Kıyı Kanunu Hükümlerine Uymayanlara Uygulanacak Ceza

Kıyı Kanunu'nun 15. maddesinde kıyı alanlarında ve uygulama imar planı bulunan sahil şeritlerinde hangi uygulamadan ne kadar para cezası tahsil edileceği belirtilmiştir:

duvar, çit, parmaklık, tel örgü, hendek, kazık ve benzeri engel oluşturanlarla kum, çakıl alanlardan: 5,000,000 TL

kirletici ve çevreyi bozucu etkisi olan atık ve artık dökenlerden: 10,000,000 TL

kıyıyı değiştirecek boyutta kazı yapan, kum ve çakıl alanlardan: 50,000,000 TL

ruhsatsız ve ruhsata aykırı yapılardan: İmar Kanunu'nda belirtilen miktarın 2 katı: 1,000,000 TL - 50,000,000 TL

Ayrıca bu kanun kapsamındaki yerlerde, kanun hükümlerine uyulmadan ruhsatsız veya ruhsat ve eklerine aykırı olarak yapılan yapıların sahiplerine ve müteahhitlerine 3194 sayılı İmar Kanunu'nda öngörülen para cezalarının iki katı kadar para cezası verilir. Ancak ruhsata bağlanması mümkün olmadığı için, 3194 sayılı İmar Kanunu'nun öngördüğü süre içerisinde yapısını yıkanlardan tahakkuk ettirilen para cezası alınmaz.

Belediye ve mücavir alan sınırları dahilinde para cezasını belediye başkanı verir. Cezanın tebliğ tarihinden itibaren en geç 7 gün içerisinde yetkili idare mahkemesine itiraz edilebilir. İtiraz verilen cezanın uygulanmasını durdurmaz. Para cezalarının ödenmemesi halinde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun uygulanır.

B3.4.3.6 394 sayılı Hafta Tatili Hakkında Kanun Hükümlerine Uymayanlara Uygulanacak Ceza

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 15. Maddesinin 20. Fıkrasında Hafta Tatili Kanunu'nan yararlanmak isteyenlere izin verilmesi belediye görevleri arasına alınmıştır. 1580 sayılı kanunun 110. Maddesinin 17. Bendinde ise, bu izin karşılığında alınacak belediye harcı 5 TL - 50 TL olarak belirlenmiştir.

2464 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu ile 1981 yılında bu harç yeniden düzenlenmiş; harç miktarı da işin kapsamına göre, 600 TL - 24,000 TL olarak belirlenmiştir. Bu sınırları aşmamak kaydıyla, alınacak harç miktarının tesbiti ise belediye meclislerine bırakılmıştır.

1985 yılında 3239 sayılı kanunun 118. Maddesi ile bu miktar 5 kat arttırılmıştır. Böylece, yeni harç tarifesi 3,000 TL - 120,000 TL olarak belirlenmiştir.

1988 yılında yürürlüğe giren 3506 ve 1989 yılında yürürlüğe giren 3591 sayılı kanunlarla bu miktar toplam 6 katına çıkarılmıştır. Alt ve üst rakamlar da 18,000 TL - 720,000 TL olarak belirlenmiştir.

394 sayılı kanunun 10. Maddesinde, bu kanun hükümlerine uymayanlardan 5 TL - 500 TL arasında para cezası alınacağı belirtilmiştir. Sulh mahkemeleri bu kişileri acilen yargılamaya ve yasal gerekçe bulunmadıkça bu davaları en çok bir hafta içerisinde sonuçlandırmaya mecburdurlar. Verilen kararlara itiraz etme hakkı vardır.

394 sayılı kanunun 11. Maddesi ile alınacak para cezalarının gelirleri belediyelere bırakılmıştır. Bu yolla elde edilecek gelirin ise halkın hafta tatilini faydalı ve sıhhi bir tarzda geçirmesini sağlayacak şekilde harcanması karara bağlanmıştır.

Aynı kanunun 12. Maddesinde ise bu kanun hükümlerinin uygulamasının mahalli belediye meclisi kararıyla olacağı belirtilmiştir.

B3.4.3.7 80 sayılı Belediyelerce Kurulan Toptancı Hallerinin İdaresi Hakkında Kanun Hükümlerine Uymayanlara Uygulanacak Ceza

Bu kanun esaslarına aykırı hareket edenlere 4. Madde uyarınca belediye encümeni kararı ile para cezası uygulanabildiği gibi, 3 seneye kadar hal dahilinde faaliyetten men edilme cezası da

verilebilir. Para cezaları 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil olunur.

İlgililerin yazılı savunmaları alınarak verilecek 1,000 TL'ye (3 x 15 x 1,000 = 45,000TL) kadar olan para cezaları ile bir aya kadar olan hal dahilinde faaliyetten men cezaları kesindir. Karar aleyhine adli ve idari mercilere müracaat edilemez.

250 TL'ye (3 x 15 x 250 = 11,250 TL) kadar olan para cezaları ile on beş güne kadar faaliyetten men cezasını vermeye belediye başkanları ve teşkilatı bulunan yerlerde belediye başkan muavinleri ve belediye şube müdürleri yetkilidir. Bu şekilde verilen cezalar da kesin olup aleyhine adli ve idari mercilere başvurulamaz.

B3.4.3.8 Pazarlıksız Satış Mecburiyetine Uymayanlara Uygulanacak Ceza

3489 sayılı Pazarlıksız Satış Mecburiyetine Dair Kanun'a tabi olan yerlerde perakende ticarette pazarlıksız satış mecburi kılınmıştır. Belediyeler ise aynı kanunun 7. Maddesi uyarınca bu kanun hükümlerinin uygulanması ve takip edilmesiyle ilgili işleri görmekle müelleftirler.

Kanunu 2. Maddesi uyarınca, satılan maddeler üzerine fiyat ve ayırıcı nitelik gösteren etiket veya başka bir işaret koymak, ya da liste asmak mecburiyetine uymayanlara kanunun 8. Maddesine göre hafif para cezası uygulanır. Etiket koyduğu ve liste astığı halde bunlarda yazılı miktardan satış yapmayanlardan da hafif para cezası alınır. Bu eylemlerin tekrarı halinde para cezasıyla birlikte dükkan, mağaza veya ticarethaneye bir haftaya kadar kapatılma cezası da verilir. Bu cezalar 3489 sayılı kanunun 8. Maddesine dayanılarak uygulanır.

9. Maddede ise uygulanacak ceza kararlarını belediye encümeninin zabıt kayıtlarını göz önünde bulundurarak vereceği belirtilmiştir. Ceza kararlarına, kararın tebliğinden itibaren üç gün içerisinde mahallin en büyük mülki amirine başvurarak itiraz etme hakkı vardır. İtiraz yazılı olarak yapılır.

10. Madde ile de bu kanun hükümlerine göre alınacak para cezası gelirleri mahalli belediyelere bırakılmıştır.

B3.4.3.9 3122 sayılı Öğretici ve Teknik Filmler Hakkında Kanun Hükümlerine Uymayanlara Uygulanacak Ceza

Bu kanunun 3. Maddesi uyarınca sinemalarda esas filmlerle birlikte teknik veya öğretici bir filmin de gösterilmesi zorunludur. Hükümetin hazırlatıp vereceği bu tür filmler de gösterimi zorunlu filmlerdendir.

Yukarıdaki hükme uymayanlardan belediye encümeni kararı ile hafif para cezası alınır. Belediye encümeni kararlarına Sulh Mahkemeleri aracılığıyla bir hafta içerisinde itiraz edilebilir. Sulh Mahkemesi'nin alacağı karar kesindir.

B3.4.3.10 3517 sayılı Yazılı ve Basılı Kağıtların Kese Kağıdı Olarak Kullanılmasına Dair Kanun Hükümlerine Uymayanlara Uygulanacak Ceza

Bu kanunla yazılı ve basılı kitap ve defter yaprakları ile kağıtlardan kese ve torba kağıdı yapılması, satılması ve bu gibi kese ve torba kağıtlarının satıcılar tarafından kullanılması yasaklanmıştır. 1. Maddede belirtilen bu hükümlere karşı gelenlerden tutulacak zabıt kayıtlarına göre belediye encümenlerince para cezası alınmasına karar verilir.

B3.5 TABLOLAR

TABLO1: Raporda Adı Geçen Yürürlükteki Kanunlar

	Kanun Adı	Kanun Sayı No.	Kabul Tarihi
1	Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun	6183	21.7.1953
2	Asker Ailelerinden Muhtaç Olanlara Yardım Hakkında Kanun	4109	11.8.1941
3	Belediye Gelirleri Kanunu	2464	26.5.1981
4	Belediye Kanunu	1580	3.4.1930
5	Belediyece Kurulan Toptancı Hallerin Sureti İdaresi Hakkında Kanun	80	12.9.1960
6	Binaların Numaralanması ve Sokaklara İsim Verilmesi Hakkında Kanun	1003	10.4.1927
7	Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun	3030	27.6.1984
8	Devlet İhale Kanunu	2886	. .1983
9	Gecekondu Kanunu	775	20.7.1966
10	Hafta Tatili Hakkında Kanun	394	2.1.1924
11	İmar Kanunu	3194	3.5.1985
12	İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak İşlemler Hakkında Kanun	2981	24.2.1984
13	İskelelerin Ne Suretle İdare Edileceğine Dair Kanun	3004	8.6.1936
14	İş Yeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına Dair Kanun	3572	14.6.1989
15	Kıyı Kanunu	3621	4.4.1990
16	Öğretici ve Teknik Filmler Hakkında Kanun	3122	10.2.1937
17	Pazarlıksız Satış Mecburiyetine Dair Kanun	3489	24.6.1938
18	Umumi Hıfzıssıhha Kanunu	1593	24.4.1930
19	Yazılı ve Basılı Kağıtların Kese Kağıdı Olarak Kullanılmasına Dair Kanun	3517	28.6.1938

TABLO2: 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun İlgili Hükümleri

2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun belediye gelirleri mevzuatı ile ilgili hükümlerinden aşağıda bahsedilmektedir:

Kanunun 13. Maddesinin 1. Fıkrası ile belediyelerde ihale komisyonunun nasıl oluşturulacağı belirtilmektedir. İta amiri[22] belediye memurlarından birinin başkanlığında yapım işlerinde uzman olan en az bir kişi ve bir maliye memurunun katılmasıyla oluşacak komisyonları görevlendirir. Aynı maddenin 5. Fıkrası uyarınca da belediyenin ihale işlerini belediye encümeni yürütür.

Kanunun 56. Maddesinde, taahhüdün sözleşme ve şartname hükümlerine göre yerine getirildiğinde, kesin teminatın müteahhide iade edileceği belirtilmektedir.

Kanunun 57. Maddesi uyarınca, sözleşme yapılması gereken hallerde müteahhit veya müşteri ihale kararının alındığının bildirilmesinden; veya Maliye Bakanlığı'nın vizesinin gerektiği hallerde vizenin yapıldığının bildirilmesinden itibaren en geç 15 gün içerisinde geçici teminatı kesin teminata çevirerek noter tasdikli sözleşmeyi idareye vermek zorundadır.

Satışlara ilişkin ihalelerde, müşterinin aynı süre içerisinde ihale bedelini ve müşteriye ait bulunan vergi, resim ve harçları yatırması ve diğer giderleri ödemesi gerekmektedir.

Bu zorunluluklara uyulmadığı takdirde, protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın ihale bozulur ve varsa geçici teminat gelir kaydedilir.

62. Madde uyarınca da, müteahhit veya müşterinin taahhüdünden vazgeçtiği veya taahhüdünü şartname ve sözleşme hükümlerine uygun olarak yerine getirmediği takdirde; idarenin en az 10 gün süreli ve nedenleri belirtilen ihtarına rağmen aynı durum devam ediyorsa protesto çekmeye ve hüküm almaya gerek kalmaksızın ihale bozulur ve sözleşme feshedilerek hesabı genel hükümlere göre tasfiye edilir. Gelir kaydedilen kesin teminat müteaahit veya müşteri borcunun yerine sayılamaz.

---

[22] 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 126. Maddesinde belediye başkanlarının belediye ita amiri olduğu belirtilmiştir. Belediye başkanlarına da yardımcılarını ita amiri olarak görevlendirme hakkı verilmiştir. Büyükşehir belediyelerinde başkan yardımcısı olmadığından bu görev başkan tarafından genel sekretere devredilebilir.

68. Maddeye göre, müteahhit veya müşterinin iflası halinde, sözleşme bozulur. Bundan doğacak herhangi bir zarar ise 62. Maddeye tabidir.

71. Maddede, belediyelerin ihale işleri için Maliye Bakanlığı'nın uygun görüşünü alarak kıymet takdiri yapacağı belirtilmektedir.

75. Madde uyarınca, devletin özel mülkiyetindeki veya hüküm ve tasarrufu altındaki taşınmaz malların gerçek ve tüzel kişilerce işgali üzerine, *fuzuli şagilden* (işgali yapan kişiden) 13. Maddede belirtilen komisyonca takdir edilecek ecrimisil istenir. Ecrimisil talep edilebilmesi için, Hazinenin işgalden dolayı bir zarara uğramış olması gerekmez ve fuzuli şagilin kusuru aranmaz.

Ecrimisil *fuzuli şagil* tarafından rızaen ödenmezse, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre tahsil edilir.

İşgal edilen taşınmaz mal, idarenin talebi üzerine, bulunduğu yerin mülki amirince en geç 15 gün içerisinde tahliye ettirilerek idareye teslim edilir.

B4. BELEDİYE'LERİN MERKEZİ YÖNETİM VERGİ GELİRLERİNDEN ALDIĞI PAYLAR, MERKEZİ YÖNETİM KURUMLARINDAN ALDIKLARI KARŞILIKSIZ YARDIMLAR VE OLAĞANÜSTÜ GELİRLERİ

B4.1 GİRİŞ

1948 tarihinde çıkan 5237 sayılı Belediye Gelirleri Kanunu, Türkiye'de 33 yıl uygulama alanı bulmuş ve yerel yönetimlerin mali yapılarının kurumsallaşmasını sağlamıştır.

Bu kanuna göre, belediye gelirleri 4 biçimde sınıflanmıştır:

a) Merkezi yönetim vergilerinden alınan belediye payları
b) Belediye öz gelirleri
c) Devlet yardımları
d) Olağanüstü gelirler

Bu raporda, belediye öz gelirleri dışındaki tüm belediye gelir kaynaklarının yasal mevzuatları ve uygulama süreçleri incelenecektir. Özellikle, merkezi yönetim vergilerinden alınan belediye payları, geçmişten günümüze önemli değişikliklerle karşı karşıya kaldığından; bu konu 1981 öncesi ve sonrası olarak detaylı olarak incelenmiştir. Buna karşılık, karşılıklı ve karşılıksız devlet yardımları sayıca fazla olması nedeniyle en son yasal mevzuatları üzerinde durulmuştur.

Bu raporun amacı, Türkiye'de yerel yönetimlerin mali açıdan merkezi yönetime ne kadar bağlı olduğunu göstermek, bir başka deyişle yerel yönetimlerin mali özerklik sorunsalını irdelemek değildir. Rapor, öncelikli olarak, Türkiye'de belediyelerin merkezi yönetim vergilerinden aldığı paylarla birlikte, merkezi yönetime bağlı olarak sahip oldukları mali kaynak alternatiflerini ve bu alternatiflerin yasal mevzuatlarını incelemektedir.

B4.2 MERKEZİ YÖNETİM GELİRLERİNDEN ALINAN BELEDİYE PAYLARI

B4.2.1 1981 Öncesi Merkezi Yönetim Gelirlerinden Alınan Paylar

5237 sayılı ve bugün yürürlükte olmayan Belediye Gelirleri Kanunu'nda merkezi yönetimden alınan paylar şu şekilde düzenlenmiştir:

- Gelir ve Kurumlar vergisi: % 5
- Gümrük vergisi: % 15
- Tekel Maddeleri net gelirlerinden belediye payı:% 2
- Emlak vergisi: % 45
- Motorlu Kara Taşıtları vergisi ve Karayolları Trafik Yasası'na göre Trafik Zabıtası'nca toplanan cezalar: % 11
- Akaryakıt Üretim Vergisi: % 3

Yukarıda sayılan merkezi vergilerden belirtilen oranda yerel yönetimlere ayrılan paylar İller Bankası'nda toplanır ve toplam tahsilatın %80'i, belediyelere nüfuslarına göre dağıtılırdı. Geri kalan % 20'lik kısım ise, nüfusu 50 binden küçük olan belediyelere, kimi kent hizmetlerini karşılamak, projelerini gerçekleştirmek üzere, İller Bankası'nda İmar ve İskan Bakanlığı emrinde, BELEDİYELER ORTAK FONU adıyla biriktirilirdi.

Belediyeler Ortak Fonu'nun, %40'ı İl Özel İdareleri'ne, %60'ı ise belediyelere ayrılırdı. Fon'un kullanılacağı işler, şehir haritaları ve yol istikamet planlarının yapımı; imar planlarının çizimi, yapımı ve revizyonu; içme ve kullanma suyu projesi ve tesis yapımı; elektrifikasyon proje ve tesisinin yapılması; kanalizasyon proje ve tesisi yapımı; mezbaha proje ve tesisi yapımı; yapı onarımı, yol ve kamulaştırma işleri olarak tespit edilmişti. Bu Fon, İmar ve İskan Bakanlığı'nın emri ve onayı ile belediyelere dağıtılırdı.

Fon'un harcama koşulları şu şekilde belirlenmiştir:

a. Son sayıma göre belediye nüfusunun 50.000'den az olması;

b. Alınacak yardımın imar planı, harita, su, elektrik, mezbaha, kanalizasyon gibi altyapı işlerine sarfedilmesi;
c. Yardım talebiyle birlikte yapılacak işe ait keşif bedeli ve tasdikli projenin de sunulması;

d. Keşif bedellerine o işin kontrol masrafları ve tüketim bedellerinin de dahil edilmesi.

Bu Fon'dan, biri geri ödemesiz (hibe veya bağış), diğeri de borçlandırma (kredi açma) şeklinde olmak üzere iki şekilde yardım yapılmaktaydı.

Bağış şeklinde yapılan yardımlar bir defaya mahsus olmak üzere yapılırdı; ve yardım, yanlızca harita ve imar planlarının yapılmasını içerirdi.

Kredi şeklinde yapılan yardımlar ise; daha önce bu Fon'dan yardım görerek, harita ve imar planlarını yaptırmış olan belediyelerin bu işlerin genişletilmesi, değişikliği ve yenilenmesi; ve su, elektrik, mezbaha ve kanalizasyon projeleri bulunmayan belediyelere, istemeleri halinde bu projeler için gerekli paranın tamamı verilmesi amacıyla yapılırdı. Kredi yardımları, 20 yıllık ve 20 eşit taksitle, faizsiz olarak geri alınırdı. Fakat, bu yardımın yapılabilmesi için, istemde bulunan belediyenin istem tarihinde uygulamaya hazır harita ve imar planlarının bulunması şarttı.

Bağış ya da borç olarak verilecek yardımlar, keşif bedelleri en azından başlanmak şartıyla İmar ve İskan Bakanlığı'nca düzenlenirdi. Keşif bedellerinde eşitlik olursa, tesisten faydalanacak nüfusu en çok olan belediyelerin işleri ön sırayı alınırdı.

1981 yılına kadar bu şekilde belediyeler, merkezi yönetim gelirlerinden pay almaya devam etmişlerdir. Bu sistem, belediyelerin merkezi yönetime, mali açıdan tamamen bağlı kalmalarına neden olmuştur. Çünkü, belediyelerin sahip oldukları mali kaynaklar içerisinde en önemli payı genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan paylar teşkil etmekteydi.

Buna karşılık, 1981 yılına kadar, belediye hizmetlerinin kazandığı yeni fonksiyonlara uymak için belediyelere ek fonların tahsisi, çözüm olarak uygulanmıştır. Ancak, belediyeler, hizmet hacmiyle orantılı olarak artan kaynaklara kavuşamadıklarından, Genel Bütçe kaynaklarından gittikçe artan miktarda aktarma talebinde bulunmaya devam etmişlerdir .

Belediyeler, bütçe açıklarını kapatabilmek, kent hizmetlerini en az düzeyde de olsa halka sunabilmek için, bu kez, türlü kamu kuruluşlarına, kamu ekonomik girişimlerine, devlet bankalarına borçlanmayı ya da taşınmazlarını satışa çıkarmayı yeğlemişlerdir. Biriken belediye borçları, zaman zaman, devletçe üstlenilmiş (terkin); ya da ertelenmiştir (tahkim) (KELEŞ,1992, s:270).

B4.2.2 1981 Sonrası Merkezi Yönetim Gelirlerinden Alınan Paylar

B4.2.2.1 Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Belediyelere Ayrılan Paylar

1980 sonrası, yerel yönetimlerin özerk bir yapıya kavuşturulması için bir çok yasal düzenleme yapılmıştır. Bunlardan bir tanesi de yerel yönetimlerin mali yapıları üzerinde yapılan düzenlemelerdir. Ancak, bu düzenlemelerde ana sisteme bağlı kalınmıştır.
Bu düzenlemeler zaman içerisinde çok fazla değişikliğe uğratıldığı için ilk düzenleme olan 2380 sayılı İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkındaki Kanun detaylı bir biçimde anlatıldıktan sonra, diğer kanunlarla yapılan değişikliklere 2380 sayılı kanunun genel çerçevesine bağlı olarak değinilecektir.

2380 sayılı İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun 2 Şubat 1981'de çıkarılmıştır. Bu kanuna göre, belediyelerin, eskiden kimi devlet vergilerinden değişik oranlarda almakta oldukları paylar kaldırılmıştır. Bunun yerine, her yıl genel bütçe vergi gelirleri toplamı üzerinden belediyelere % 5, il özel idarelerine ise % 1 oranında pay verilmesi öngörülmüştür.

Bu paylar, gelir saymanları tarafından aylık olarak hesaplanıp, tahsil edilen ayı takip eden ay sonuna kadar İçişleri Bakanlığı emrinde ayrı ayrı hesaplara kaydolunmak üzere İller Bankası'na yatırılır.

Belediyelere ve il özel idarelerine ait payların %80'inin belediyelere ve illere, nüfuslarına göre, İller Bankası'nca dağıtımının planlanması hükme bağlanmıştır. Geriye kalan %20 oranındaki pay ise, yine aynı bankada, Belediyeler Fonu ve Mahalli İdareler Fonu adı altında iki ayrı fonda toplanmaktadır.

Bu Fonlar'ın dağıtımının İçişleri ve İmar ve İskan Bakanlıkları'nca yönetmeliklere göre yapılması hükme bağlanmıştır. Ancak, söz konusu yönetmelikler hazırlanamadığından, Fon kaynakları, 1982 ve 1983 mali yılı Bütçe Kanunları'na konulan hükümlerle Yıllık Yatırım Programları'nda bulunan belediyelere altyapı tesis ve projeleri için İller Bankası'na kullandırılmıştır.

Yasa, yerel yönetimlerin merkezi yönetimden alacaklarının ödenmesini yaptırımlara bağlamıştır. Payları süresi içinde İller Bankası'na yatırmayan saymanlardan, payın % 10 fazlası alınır. İller Bankası ise, öngörülen süre içinde (izleyen ayın 15. günü akşamına kadar)

payları ilgili il ve belediyelere göndermediği takdirde, payın %10 fazlasını ödemek zorundadır.

Ayrıca, 2380 sayılı Kanun ile; devlet vergilerinden kesilen payların, İller Bankası'nda, İmar ve İskan Bakanlığı emrinde toplanması ve bunların belediyelere tahsisinde ve Belediyeler Fonu'nda kullanılmasında sözü geçen bakanlığın yetkili kılınmasına dair 7116 sayılı İmar ve İskan Bakanlığı kuruluş ve görevlerine ilişkin yasanın 18. maddesi de kaldırılmıştır.
2380 sayılı Kanun'un kapsadığı pay oranları, yerel yönetimlerin mali sorunlarının çözülmesi için yeterli görülmemiştir. 9 Mayıs 1984'te çıkartılan 2380 sayılı Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair 3004 sayılı kanun ile belediyelere ve il özel idarelerine ayrılan payların kademeli olarak artırılması öngörülmüştür. Son haliyle, Genel Bütçe vergi gelirlerinden belediyelerin alacağı pay % 5'ten % 10.3'e, il özel idarelerinki ise %1'den %2.30'a artırılmıştır. Ancak, bu artışların kademeli olması öngörülmüştür. Bu kademeli artışların, yıllara göre, belediyelerde 1984'te %7.15, 1985'te %8.15, 1986'da %9.30, 1987'de %10.30; il özel idarelerinde ise, 1984 ve 1985'te %1.15, 1986'da %1.30 ve 1987'de %2.30 olması tasarlanmıştır.

Genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere ve il özel idarelerine verilen paylar, giderlerin bütçede dengesizlik yaratması nedeniyle 4 Aralık 1985'te 2380 sayılı Belediyeler ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ile ilgili diğer değişiklikler yapılmasına dair 3239 sayılı Kanun çıkarılmıştır. Kanuna göre, belediyelere verilen % 10.30'luk pay %9.25'e, il özel idarelerine ise %2.30'dan %1.70'e düşürülmüştür.

1980'li yılların sonlarından bu yana Genel Bütçe yasalarına konulan hükümlerle, bu oran belediyeler için %8.55'e, il özel idareleri için ise %1.20'e kadar indirilmiştir. Son yıllarda ise, belediyelere ve il özel idarelerine ayrılan bu paylar her yıl bütçe kanunları ile belirlenmektedir. Örneğin, Genel Bütçe vergi gelirlerinden belediyelere ayrılan pay 1994 yılı için %7.55 olarak saptanmıştır.

Genel bütçe vergi gelirlerinden belediyelere ayrılan bu pay, kullanım bakımından 3 bölüme ayrılmaktadır:

-Büyük kent belediyeleri dışındaki tüm belediyelere nüfusları oranında bölüştürülen paylar

- Belediyeler Fonu
- Mahalli İdareler Fonu

B4.2.2.1a Büyük Kent Belediyeleri Dışında Tüm Belediyelere Nüfusları Oranında Bölüştürülen Paylar

İller Bankası'nda her ay sonuna kadar toplanan belediyeler payının, Genel Bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamının %6'sına tekabül eden bölümü banka tarafından İçişleri Bakanlığı'nca bildirilecek son genel nüfus sayımı sonuçlarına göre büyük kent belediyeleri dışındaki belediyelere dağıtımı planlanır(3239 sayılı yasa,, 1. Madde, 3. fıkra). Bu pay 3004 sayılı kanunda % 8 olarak saptanmış idi.

Ancak, bu payların dağıtımında bazı yıllarda istisnai uygulamalar yapılmıştır. 1989, 1990 ve 1991 yıllarında Genel Bütçe yasalarına konulan bir maddeyle, belediyeler, 2380 sayılı yasa ile verilen payların dağıtımına ilişkin ilkelere o yıl için uyulmayacağı buna karşılık, payların belediyelere dağıtılmasında belediye nüfuslarının, kalkınmışlık derecelerinin, akçal kaynaklarının, coğrafi konumlarının, turistik durumlarının göz önünde bulundurularak, İçişleri, Maliye ve Gümrük ve Bayındırlık ve İskan Bakanlıkları'nca birlikte belirlenerek, Başbakanlıkça uygun görülecek esaslara uyulması kararlaştırılmıştır.

B4.2.2.1.b Belediyeler Fonu

İller Bankası'nda toplanan belediyeler payının Genel Bütçe vergi gelirleri tahsilatı toplamının %3'üne tekabül eden bölümü Bayındırlık ve İskan Bakanlığı emrinde "Belediyeler Fonu" olarak İller Bankası'nda bir hesapta toplanır. Bu oran 2380 sayılı yasaya göre %1, 3004 sayılı yasaya göre ise %2 olarak saptanmıştır. Bu Fon'dan nüfusuna bakılmaksızın bütün belediyelerin, İller Bankası'nın yıllık yatırım programına giren haritaları, imar planları, bütün tesisleri ve bunlara ait projeler için Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca hazırlanacak yönetmeliğe göre tahsiste bulunulması kabul edilmiştir.

Bu Fon'un %2'si Boğaziçi İmar Müdürlüğü payı olarak ayrılmış, her yıl sonunda tahsis edilemeyen bölümü İller Bankası sermayesine katılması, yasada hükmedilmiştir. Belediyeler Fonu'ndan Boğaziçi İmar Müdürlüğü'ne ayrılan pay Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca kullanılmaktaydı. Bu pay, Boğaziçi alanında yapılacak kamulaştırma işlerine ve altyapı yatırımlarına harcanırdı. Pay, Boğaziçi İmar Müdürlüğü'nün teklifi, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın onayı ile İller Bankası'ndan tahsis edilmekteydi. Yapılan tahsisler, harcanmak üzere

Boğaziçi İmar Müdürlüğü'ne gönderilmekte; gönderilen paralardan artan miktar ise, tahsis konusu işin bitiminde İller Bankası'na iade edilerek, buradaki Boğaziçi İmar Müdürlüğü payı hesabına aktarılmaktaydı. 3194 sayılı İmar Kanunu ile 2960 sayılı Boğaziçi Kanunu'nun 6. maddesine göre kurulan organlar kaldırılıp, bu kuruluşların görev ve sorumlulukları İmar Kanunu'nda belirtilen çerçevede, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve ilgili ilçe belediyelerine bırakılmıştır. Boğaziçi İmar Müdürlüğü payı olarak kesilen bu kısım, bu gelişmelerden sonra İller Bankası sermayesine aktarılması öngörülmüştür.
Belediyeler Fonu'nun kullanım esasları, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından hazırlanan "Belediyeler Fonu Yönetmeliği" ile belirlenmiştir (R.G.: 20.1.1985, No: 18641). Bu yönetmelikte 1988 yılında değişiklikler yapılmıştır (R.G.: 30.11.1985, No:20005).
Belediyeler Fonu'ndan, İller Bankası yıllık yatırım programında bulunan belediyelerin;

a) Harita,
b) İmar planı,
c) İçmesuyu,
d) Kanalizasyon,
e) Çeşitli yapı ve tesisleri ile,
f) Benzeri işlere ait plan ve projeler ve belediyelerin görev alanında bulunup da İller Bankası programına alınan sair işlerin, yıl içi yatırımları için tahsis yapılır.

Kontrol ve etüt masrafları, kamulaştırma, malzeme, yol tamir bedelleri gibi tesis için İller Bankası'nın yaptığı harcamalar da yıl içi yatırımları kapsamındadır (Madde 6).

Belediyeler Fonu'nun tahsis, tevzi ve ödeme işlemleri ile muhasebesi İller Bankası tarafından yürütülür (Madde 7).

Belediyelerin, İller Bankası programında bulunan harita ve imar planı işleri Belediyeler Fonu'ndan bağış olarak tahsis edilir. Bu işlerin dışındaki diğer işler için ise, belediyeler, kendilerine yapılan ödemeler karşılığında borçlanırlar.

Belediyelerin, Fon'a borçlanma miktarları şu şekilde saptanır:
Yatırım bedelinden;

a) Belediyeler tarafından verilmiş ve verilmesi taahhüt edilen miktarlar,
b) İller Bankası'nca borç verilecek miktarlar,

c) Hususi şahıslar, Devlet ve diğer kamu idareleri tarafından verilecek miktarlar, düşülür. Kalan kısım, belediyelerin tahsis yapıldığı tarihten önce verilen İkraz ve Fon kredilerinin yıllık taksitleri ile yeniden tahsis edilecek fonun yıllık taksit toplamı belediyelerin tahsis yapıldığı yıldaki Kanuni payının % 50'sini geçmeyecek şekilde 15 yılda faizsiz olarak geri alınmak üzere borç olarak tahsis edilir (Madde 8).

Ancak, belediyelerin borçlanma durumu, tesis yatırımlarının büyüklük ve önemine göre, fondan yapılan tahsislerin vadelerini, en çok 25 yıla çıkarmaya yetkilidir. Ayrıca, yine İller Bankası, belediyenin borç miktarı hesaplarında kullanılan %50'lik oranı %100'e kadar yükseltmeye yetkilidir. Bununla birlikte, yatırım projesinin büyüklüğü nedeniyle, bu yatırım için tahsis edilecek fonların da yıllık taksitlerini karşılayamaması halinde, yıl içi yatırımlarından arta kalan kısmı Belediyeler Fonu'ndan bağış yoluyla tahsis edilir. Fakat, İller Bankası programında bulunan belediyelerin yatırımlarına harcanmak üzere Genel Bütçe'den yeterli ödenek verilmesi halinde Belediyeler Fonu'ndan bağış suretiyle tahsis yapılamaz.

İller Bankası Yatırım Programı'nda bulunan işlerin yıl içi yatırımları için yıl sonlarında Belediyeler Fonu'ndan tahsis edilecek meblağ o yıl sonundaki Belediyeler Fonu mevcudunu geçemez. Yıl sonlarından yıl içi yatırımları için Belediyeler Fonu mevcudundan yapılan tahsislerden artan Fon, İller Bankası sermayesine aktarılır (Madde 9). Belediyeler Fonu'ndan bu yönetmelik esaslarına göre borçlanma suretiyle tahsis edilen paralar, İller Bankası'nda Belediye hesaplarına borç olarak kaydedilir. Taksit tahsilatı ise, yatırım tahsisinin yapıldığı yılı takip eden yılda başlar. Taksitler, Genel Bütçe vergi gelirlerinin %6'lık kısmının nüfuslarına göre dağıtılan belediye payından, İller Bankası'nca kesilir.

İstatiksel olarak 5 yıllık uygulama ise şu şekildedir:

YILI	TAHSİL EDİLEN	SERMAYEYE AKTARILAN	TOPLAM
1988	230.153.000	9.721.000	239.874.000
1989	413.133.000	3.000.000	413.136.000
1990	630.727.000	17.693.000	648.420.000
1991	1.187.246.000	193.000.000	1.187.439.000
1992	1.638.854.000	147.187.000	1.786.041.000
TOPLAM	4.100.113.000	174.979.000	4.274.910.000

TABLO 1: 1988-1992 yıllarında Belediyeler Fonu'ndan belediyelere tahsis edilen ve İller Bankası sermayesine aktarılan miktar (YETER, 1994, s:8).

1992 yılına kadar her yıl düzenlenen Bütçe Kanunları ile Belediyeler Fonu kesintiye uğramıştır. 1992 yılından bugüne ise, Fon'a ayrılan miktar, Genel Bütçe'ye gelir olarak kaydedilmekte; Fon'dan yapılacak harcamaların ise Bütçe'den ayrılan ödenek ve kendi usulleri çerçevesinde yapacakları borçlanmalarla karşılanması uygulaması getirilmiştir.

B4.2.2.c Mahalli İdareler Fonu

2380 sayılı Kanun'da yer alan Belediyeler Fonu'ndaki payların dağılımı İçişleri ve Bayındırlık ve İskan Bakanlıkları tarafından hazırlanacak yönetmeliklere göre yapıldığından ve 1983 ve 1984 yılı Bütçe Kanunları'na konulan hükümlerle, bu Fon, İller Bankası'nın programında bulunan belediyelerin altyapı tesis projeleri için kullanılmasından dolayı, küçük belediyelere bu Fon'dan yardım yapılamamıştır. Bununla birlikte, kanunlarla kendisine verilen görevleri yerine getirmede sıkıntı çeken yerel yönetimlere karşılıksız mali yardımda bulunarak, onların yatırımlarını teşvik etmek ve desteklemek amacıyla Mahalli İdareler Fonu meydana getirilmiştir.

Genel Bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamının % 0.25'ine tekabül eden kısmı belediyelere, %0.30'una tekabül eden kısmı il özel idarelerine ait paylardan alınarak teşkil olunacak toplam % 0.55'lik kısmı, İçişleri ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı emrinde "Mahalli İdareler Fonu" olarak İller Bankası'nda açılacak bir hesapta toplanır (3239 sayılı yasa, Madde1). 3004 sayılı Kanuna göre, Mahalli İdareler Fonu, Genel Bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamının % 0.60'ından oluşturulurken, 3239 sayılı Kanun ile bu oran % 0.55'e düşürülmüştür.

Bu Fon'un % 0.15'ine tekabül eden kısmı Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca belediyelerin imar uygulamalarında, % 0.40'ına tekabül eden kısmı da İçişleri Bakanlığı'nca mahalli idareler için kullanılır (3239 sayılı Kanun, Madde1).

MAHALLİ İDARELER FONU'NUN İÇİŞLERİ BAKANLIĞI TARAFINDAN KULLANILAN KISMI

Fon'un kullanım esasları, İçişleri Bakanlığı tarafından çıkartılan "Mahalli İdareler Fon Yönetmeliği"yle belirlenmiştir (R.G.:19.9.1984, No:18520). Yönetmelik, 1988, 1990 ve 1993 yıllarında değişikliğe uğramıştır.

Mahalli İdareler Fonu'nun İçişleri Bakanlığı tarafından kullanılan %40'lık payın %80'inden belediyeler yararlanır. Ancak, bu belediyelerin, son nüfus sayımına göre nüfuslarının 50.000'in altında olması gerekir.

Belediyelere, proje keşif tutarı 150 milyon TL'sını geçmeyen hizmet ve yatırımların azami % 70'ine kadar yardım yapılır (Madde 6). Başka bir ifadeyle fondan bir projeye yapılacak azami yardım miktarı 105 milyondur. (25 Ağustos 1990 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik değişikliğiyle daha önce 35 milyon olan üst sınır 70 milyona, 6 Ocak 1993 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik değişikliği ile 105 milyona çıkarılmıştır.). Ancak, bu miktar 6 Haziran 1994 tarih ve 21952 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Mahalli İdareler Fon Yönetmeliği'nde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik ile değiştirilmiş; ve yardım miktarının her yıl Bakanlık tarafından belirleneceği belirtilmiştir.

Keşif tutarının yardım dışında kalan kısmını belediyeler kendi imkanları ile sağlamak ve hizmeti bitirmek zorundadırlar. Proje keşif tutarı Bakanlık tarafından tesbit edilen azami tutarı aştığı takdirde aşan miktarı belediyenin kendi imkanları ile tamamlayacağını taahhüt etmesi ve belgelendirmesi halinde, projenin yardım tutarına karşılık gelen kısmına, yukarıdaki paragrafta belirtildiği şekilde, yardım yapılır.

Yardım konusu olabilecek hizmetler, belediye hizmet binası, fırın, un değirmeni, hal, pazaryeri (hayvan pazarı dahil), dükkan, otel, motel, gazino, mokamp, düğün ve nikah salonu, hamam, kaplıca, plaj tesisleri, umumi hela, mezarlık tesis ve tanzimi, belediye parkı (çocuk parkı dahil), koruluk, fidanlık tesisi, okuma odası-kitaplık, spor tesisleri, akaryakıt, patlayıcı madde deposu, mezbaha, diğer kesim ve hayvan imha yerleri, garaj ve otopark yapımı olarak tespit edilmiştir. Bunlarla birlikte, belediyelerin görev alanları içinde olup da diğer bakanlıklar fon yönetmelikleri kapsamı dışında kalan konulardan Bakanlıkça uygun görülen işlere de yardım yapılabilmektedir.

Bunlardan, aynı anda yalnız bir tanesine yardım yapılabilmektedir. Bir hizmet bitirilmedikçe, aynı belediyenin ikinci bir istemi değerlendirme konusu olmamaktadır. Bütün bunlarla birlikte, yardım konusu hizmet için gerekli olan arsayı belediyeler kendi imkanları ile sağlamak zorundadır. Arsa için ayrıca bir ödemede bulunulmaz.

Bu Fon'dan yararlanmak isteyen belediyeler:

a) Yardım konusu yatırımın Bayındırlık Müdürlüğü'nce tasdikli projesi ve keşif özetini, (tip proje ve keşiflerde tasdik aranmaz.)

b) Belediye encümenlerinin, yapılacak işin mahiyetini, bu hizmetin yapılmasını gerekli kılan sebepleri, keşifin yardım dışında kalan kısmını kendi imkanları ile sağlayacaklarına dair taahhüdü kapsayan gerekçeli istek kararını, merkez ilçe ve merkeze bağlı kasaba belediyeleri doğrudan Valiliğe, ilçelerde kaymakamlık aracılığı ile Valiliğe gönderirler.

Fon'dan belediyelere yapılacak yardım tahsislerinde öncelik sırası şu şekilde belirlenmiştir:

1. Yeni kurulan belediyeler,
2. Kalkınma plan ve programlarına göre, kalkınmada öncelikli iller kapsamına giren belediyeler,
3. Turistik bölgelerdeki belediyeler,
4. Daha önce hiç yardım almamış belediyeler,
5. Kendi imkanları ile başlamış ve keşifine göre yarısı tamamlanmış bir işin tamamlanması için başvuran belediyeler,
6. Fon yardımı ile başlattığı projeyi planlanan süre içerisinde başarı ile bitirip bir başka hizmet için başvuran belediyeler.

Mahalli İdareler Fonu Gider Hesabında toplanan miktar İçişleri Bakanı'nın onayı ile illerdeki yardımdan yararlanacak belediye sayıları ve kalkınmada öncelikleri esas alınarak, Valilikler adına Bankada açılacak bir hesaba gönderilir. Valiliğe (Mahalli İdareler Müdürlüğü) gelen talepler incelenerek uygun görülen yatırımlara yardım yapılması hakkında vali onayı alınır ve yardımın ilgili belediye emrine gönderilmesi için Bankaya talimat verilir (6.6.1994 tarihli Resmi Gazete'deki değişiklik). Tahsis edilen ve belediyeye ödenen para, belediye tarafından T.C. Ziraat Bankası'ndan açılacak ayrı bir hesaba yatırılır. Bankada paranın çekilişi, usulüne göre düzenlenmiş hakediş raporuna uygun olarak illerde Vali, ilçelerde Kaymakamın yazılı onayı ile olur.

Bu Fon'dan yapılan yardımlar, geçici de olsa, projesi ve tahsis amacı dışında kullanılamaz. Denetleme sonucunda veya herhangi bir suretle, tahsisin amaç dışında kullanıldığı anlaşıldığı takdirde, Valilikçe tahsis iptal edilerek Fon'a iade ettirilir. Verilen süre içerisinde tahsis iade edilmediği takdirde ilgili belediyenin İller Bankası'nca nüfus esasına göre gönderilen paylarından defaten kestirilir. Ayrıca sorumlular hakkında tahkikat yapılır ve belediyeye yanlış işlemin düzeltilmesine kadar başka yardım yapılmaz.

Yardım tahsisleri, Valilikçe kabul edilebilecek beklenmedik olaylar sonucunda ortaya çıkacak sebepler dışında, alındığı tarihten itibaren bir yıl içinde kullanılmaya başlanmalı veya iki yıl içinde işin bitirilmesi gerekmektedir. Bu şartlar gerçekleşmediği takdirde, yardım Vali onayı ile iptal edilir. Tahsisin tamamı Fon'a iade edilir ve bir önceki paragrafta sözü edilen işlemler uygulanır.

Yapılan çalışmalar ve ödeneklerin harcama durumları hakkında her ay düzenli olarak valilik aracılığıyla Bakanlığa bilgi verilir.

Fon'dan yapılacak yardım işleri, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü tarafından yürütülür ve takip edilir. Ödeneğin yerinde ve tahsis amacına uygun şekilde harcanmasının denetimi Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü, Valiler, Kaymakamlar, Maliye Müfettişleri ve Mahalli İdareler Kontrolörleri aracılığı ile yapılır.

İstatiksel olarak, 5 yıllık uygulamaya bakılırsa:

YILI	BELEDİYE SAYISI	PROJE SAYISI	YARDIM MİKTARI
1988	969	1111	21.586.410.655
1989	817	1274	25.031.963.112
1990	1183	1487	51.779.980.000
1991	1434	1714	67.676.000.000
1992	1702	2449	126.563.744.222
TOPLAM	6105	8034	292.638.097.989

TABLO 2: 1988-1992 yıllarında Mahalli İdareler Fonu'ndan İçişleri Bakanlığı tarafından belediyelere yapılan yardımlar (YETER; 1994, s:13)

Dağıtılan bu miktar, İller Bankası'ndan toplanan paradan Bütçe Kanunları gereği 1988 ve 1989 yıllarında %30, 1990 yılında %50, 1991 ve 1992 yılında ise %60 Hazine Payı, %10'u ise Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonu'na (29.7.1986 tarihli ve 19179

sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan 86/10804 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı gereğince) kesildikten sonra geriye kalan miktara tekabül etmektedir. 1993 yılında ise bu Fon bütçe içerisine alınmıştır. Dolayısıyla serbest bırakılma oranında harcanmaktadır (YETER, 1994, s:13).

MAHALLİ İDARELER FONU'NUN BAYINDIRLIK VE İSKAN BAKANLIĞI TARAFINDAN KULLANILAN KISMI

Mahalli İdareler Fonu'nun Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından kullanılan kısmının kullanım esas ve usulleri, adı geçen Bakanlık tarafından 17.4.1985 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan yönetmelik ile düzenlenmiştir. Ancak, yönetmelikteki esas ve usuller 15.11.1989 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan "Akaryakıt Tüketim Fonu'ndan Belediyelere Ayrılan Pay ile Genel Bütçe vergi gelirlerinden verilen Fonu'n Dağıtımı Hakkındaki Yönetmelik" ile değiştirilmiştir.

Bu yönetmelik hükümlerine göre Fon'dan, belediyelerin görev alanında olup da Bakanlığın uygun göreceği düzenleme ve yapım işlerine, ayrıca belediyelerin 5 yıllık imar programında yer alan kamulaştırma işlerine yardım yapılmaktadır.

Ödenek talebinde bulunan belediyelerden düzenleme ve yapım işleri için istenen belgeler şunlardır:

1. Düzenleme ve yapım işi ile bu iş için belediye bütçesinden yapılabilecek katkı miktarını gösterir Encümen Kararı,
2. İmar planındaki yerini çevresiyle birlikte gösteren 1/1000 ölçekli imar planı örneği,
3. 1/50, 1/100 veya 1/200 ölçekli tatbikat projesi ile gerekli kesit ve detaylar,
4. Keşif ve metraj hesapları.

Kamulaştırma işleri için ise şu belgeler istenir:

1. Kamulaştırma işi ile bu iş için belediye bütçesinden yapılabilecek katkı miktarını gösterir Encümen Kararı,
2. Teklif edilen işin onaylı imar programındaki sırasını gösterir belge,
3. Kamulaştırılacak yerlere ait 1/1000 ölçekli onaylı imar planlarından çıkarılmış kadastral paftalarının işlenmiş şeklini (Kadastrosu yapılmamış olan yerlerde taşınmaz malların mülkiyet sınırları ile her taşınmaz mala verilecek sıra numaralarının işlendiğini) gösterir imar planı örneği,

4. Kamulaştırma cetveli.

Fon'dan tahsis edilerek gönderilen ödenekler, belediyelerin ayrı bir hesabında tutulmakta, ödemeler belediyeler tarafından düzenlenecek istihkak raporu, verilme emri ve hakedişler karşılığında yapılmaktadır.

İstatiksel verilerle 5 yıllık uygulamaya bakıldığında:

YILI	PROJE SAYISI	YARDIM MİKTARI
1988	837	11.544.566.842
1989	683	10.202.400.000
1990	596	9.754.000.000
1991	1663	46.190.000.000
1992	1863	108.110.204.660
TOPLAM	5642	185.801.171.502

TABLO 3: 1988-1992 yıllarında Mahalli İdareler Fonu'ndan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca yapılan yardımlar (YETER, 1994, s:14).

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı Belediye İlişkileri ve Fon Dairesi yetkilileri ile yapılan görüşmede 1994 yılı için Mahalli İdareler Fonu'ndan iller için 300 milyon TL., ilçeler için 150 milyon TL., kasabalar için 100 milyon TL. pay limitleri tesbit edilmiştir. 1993 yılından sonra, Fon'a ayrılan miktar Genel Bütçe'ye gelir olarak kaydedilerek; Fon'dan yapılacak harcamalar Bütçe'den ayrılan ödenekler çerçevesinde yapılmaya başlanmıştır. Böylece, tahsilatlarda sıkı bir denetim ortaya çıkmıştır. 1994 yılında toplam Fon 165 milyar TL. olarak tahsil edilmiş; ancak bu miktarın % 60'ı serbest olarak harcanabilmiştir. Geriye kalan % 40'ı ise Geliştirme ve Destekleme Fonu'na verilmiştir. 1993 yılı sonrası, ödeneğin kısıtlı olması, belediyelere sağlanan yardımların azalmasına neden olmuştur. Yetkililerle yapılan görüşmede Fon'un uygulama sürecindeki aksaklıkların başında, belediyelerin tahsis edilen yardımları amaçları dışında, özellikle cari harcamaları için kullandıkları gelmektedir. Buna karşın, yönetmelik ve kanunda kontrol merci tespit edilmiş olmasına rağmen aslında yardımların kullanımı üzerinde denetimsizlik söz konusudur. Ayrıca, Fon'un tüm belediyelere eşit dağıtılması ilkesel olarak amaçlanmasına rağmen, siyasi tercihlerin Fon'un dağıtımında baskın bir etken olduğu ve eşitsiz dağıtımın ortaya çıktığı bildirilmiştir.

B4.2.2.2 Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Büyükşehir Belediyelerine Ayrılan Paylar

27.6.1984 tarihinde çıkarılan "3030 sayılı Büyük Şehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun"a göre, büyükşehir belediyelerinin programlarını etkin yürütebilmeleri için ek kaynak sağlanmıştır. 18. maddenin b fıkrası ile, büyükşehir belediyelerinin bulunduğu il merkezlerinde yapılan Genel Bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamı üzerinden gelir saymanlarınca hesaplanıp ertesi ayın sonuna kadar ilgili büyükşehir belediyesine % 3'lük bir pay ayrılması öngörülmüş, m fıkrası ile bu oranı Bakanlar Kurulu'nun % 6'ya kadar yükseltebileceği hükme bağlanmıştır.

Bu pay, 195 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'de % 1 iken; 3030 sayılı Kanun ile % 3'e yükseltilmiştir. Aynı yasanın verdiği yetkiye dayanarak; 25.4.1985 tarihinde de Bakanlar Kurulu'nca bu oran % 5'e yükseltilmiştir (85/9382 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, R.G: 27.4.1985, No: 18737).

Ayrıca, Genel Bütçe vergi gelirlerinden anakent içindeki ilçe belediyelerine verilmekte olan paylardan büyükşehir belediyelerine pay kesilmektedir. 1984 ve 1985 yılları için, Bakanlar Kurulu tarafından saptanan oran % 30'dur. 1986 ve 1987 yıllarında, bu oran % 35'e yükseltilmiştir. Bu orana, sonraki yıllarda da uyulmuştur.

B4.2.2.3 Akaryakıt Tüketim Vergisi

2380 sayılı Kanuna göre bir yerel vergi olarak düzenlenen Akaryakıt Tüketim Vergisi, 7.11.1984 tarihinde çıkartılan 3074 sayılı "Akaryakıt Tüketim Vergisi Kanunu" ile bir merkezi yönetim vergisi haline getirilmiştir (R.G.: 20.11.1984, No:18561).

Kanunun 1. maddesine göre, rafineri şirketleri ve ithalatı gerçekleştiren kuruluşlarca yapılan normal ve süper benzin, likit petrol gazı, gazyağı, motorin ve fuel-oil satışları Akaryakıt Tüketim Vergisi'ne tabidir. Bu verginin mükellefi, verginin konusuna giren akaryakıtların satışını yapan rafineri şirketleri ile ithalatı gerçekleştiren kuruluşlardır.

Akaryakıt Tüketim Vergisi hasılatının %1.20'si Belediyeler Fonu'na, %1.20'si ise belediyelere tahsil edilir. (Bu pay, 22012 sayılı ve 5.8.1994 tarihli Resmi Gazete'de Belediyeler Fonu'na ve belediyelere ayrı ayrı % 0.08 olarak belirlenmiştir.) Akaryakıt Tüketim Vergisi

hasılatından belediyelere ayrılan payın tahsisi, esasları Maliye ve Gümrük Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca hazırlanan "Akaryakıt Tüketim Vergisi Hasılatından Belediyelere Ayrılan Pay ile Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Verilen Payın Dağıtımı Hakkındaki Yönetmelik" ile belirlenmiştir (R.G.:17.4.1985, No:18728). Bu yönetmelikte 1985, 1989 ve 1991 yıllarında değişiklikler yapılmıştır.

Akaryakıt Tüketim Vergisi Fonu'ndan, belediyelerin görev alanında olupta, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın uygun göreceği düzenleme ve yapım işlerine ve belediyelerin 5 yıllık imar programında yer alan kamulaştırma işlerine tahsis yapılır.

Fon'un düzenleme için yapılacak yardımlarında belediyelerden istenen belgeler şunlardır:

a) Düzenleme ve yapım işi ile bu iş için belediye bütçesinden yapılabilecek katkı miktarını gösterir encümen kararı,
b) İmar planındaki yerini çevresi ile birlikte gösteren 1/1000 ölçekli imar planı örneği,
c) 1/50, 1/100 veya 1/200 ölçekli tatbikat projesi ile gerekli kesit ve detaylar,
d) Keşif ve metraj hesapları.

Fon'un kamulaştırma için yapılacak yardımlarında belediyelerden istenen belgeler ise şu şekilde sıralanmaktadır:

a) Kamulaştırma işi ile bu iş için belediye bütçesinden yapılabilecek katkı miktarını gösterir encümen kararı,

b) Teklif edilen işin onaylı imar programındaki sırasını gösterir belge,

c) Kamulaştırılacak yerlere ait 1/1000 ölçekli onaylı imar planından çıkarılmış kadastro paftalarının işlenmiş şeklini (Kadastrosu yapılmamış olan yerlerde taşınmaz malların mülkiyet sınırları ile her taşınmaz mala verilecek sıra numaralarının işlendiğini) gösterir imar planı örneği,

d) Kamulaştırma cetveli.

Yukarıdaki belgeler ile yapım ve kamulaştırma projeleri 2 takım halinde düzenlenerek Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na gönderilir.

Fon'dan tahsis edilerek gönderilen ödenekler belediyelerin ayrı bir hesabında tutulur. Ödemeler belediyeler tarafından düzenlenecek istihkak raporu verilme emri ve hakedişler karşılığında yapılır.

Fon'dan tahsis edilen ödeneklerden kullanılan miktarlar ve yapılan işler 6'şar aylık dönemler halinde hazırlanacak raporlarla Bakanlığa bildirilir.

Gerekli görüldüğünde, tahsis edilen ödeneklerin projesine, amacına, talimatlara ve mevzuata uygun olarak kullanılıp kullanılmadığı, Bakanlık Merkez ve Taşra Teşkilatı elemanları tarafından denetlenir.

Denetim sonunda ödeneklerin yerinde kullanılmadığı tespit edilirse; belediye ilgilileri hakkında kanuni kovuşturma yapılır ve söz konusu belediyeye ikinci bir tahsis yapılamaz.

Belediyelerin yardıma konu bir projesi gerçekleştirilmeden aynı belediyenin ikinci bir projesine yardım yapılamaz.

İstatiksel verilerle 5 yıllık uygulamaya bakıldığında ise:

YILI	BELEDİYE SAYISI	YARDIM MİKTARI
1988	699	11.240.371.556
1989	1238	21.343.796.159
1990	1628	59.375.463.288
1991	1318	59.227.681.694
1992	946	88.493.738.148
TOPLAM	5829	239.726.050.845

TABLO 4: 1988-1992 yıllarında Akaryakıt Tüketim Vergisi'nden ayrılan paydan belediyelere yapılan yardımlar (YETER, 1994, s:15). (Bakınız EK12)

B4.3 MERKEZİ YÖNETİMDEN BELEDİYELERE YAPILAN KARŞILIKSIZ YARDIMLAR

B4.3.1 Maliye Bakanlığı

Her yıl Maliye Bakanlığı bütçesine konulan ödenekten (R cetveli 900 "Transfer Harcama Kalemi") mali yönden sıkıntıda olan yerel yönetim birimlerine (İl Özel İdareleri ve Belediyeler) Bakan onayı ile karşılıksız yardım yapılmaktadır. Yapılan yardım herhangi bir proje

karşılığı olmayıp genel niteliktedir. Belli bir yardım miktarı yoktur. Bakanlığın takdirindedir (YETER, 1994, s:68).

YILI	BELEDİYE SAYISI	YARDIM MİKTARI
1988	1842	73.242.685.000
1989	1887	63.698.488.000
1990	1898	53.022.185.000
1991	1013	96.593.080.000
1992	1888	294.165.000.000
TOPLAM	8528	580.721.438.000

TABLO 6: 1988-1992 yıllarında Maliye Bakanlığı'nca yıllar itibariyle belediyelere yapılan yardımlar (YETER, 1994, s:68).

B4.3.2 İller Bankası

İller Bankası, belediyelere, kendi başlarına başaramadıkları, bununla birlikte yerel kamu hizmetlerinden sayılan, harita, su, elektrik, kanalizasyon ve mezbaha gibi tesislerin yapılmasında teknik yardım sağlar. Belediyelerin bir çoğunun bu işleri yerine getirecek teknik personelden yoksun bulunduğundan, Banka'nın teknik yardımı çok önemlidir. Bu yardım, Belediyeler Fonu'ndan sağlanmaktadır.

B4.3.3 Trafik Hizmetlerini Geliştirme Fonu

İçişleri Bakanlığı, 1987'ye kadar kendi emrindeki Ortak Trafik Fonu'ndan, belediyelerin trafikle ilgili görevlerini destekleyen yardımlarda bulunmaktaydı. Ortak Trafik Fonu'nun kaynağı, 197 sayılı Motorlu Kara taşıtları Kanunu'nun 17. maddesi uyarınca trafik zabıtasının kestiği cezalar toplamının %19'u idi. Bu Fon uygulaması Trafik Hizmetleri Geliştirme Fonu'nun kurulması ile birlikte Emniyet Genel Müdürlüğü'ne aktarılmıştır.

Trafik Hizmetleri Geliştirme Fonu tahsis şekli ve esasları 16 Haziran 1985 tarihli ve 18786 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Trafik Hizmetleri Geliştirme Fonu Yönetmeliği'nde belirtilmiştir.

Bu Fon'dan diğer hizmet ve faaliyetler yanında trafikle ilgili görevler verilen yerel yönetimlerin, bu konudaki projeleri finanse edilmektedir.

Yerel yönetimlerin trafikle ilgili plan ve projelerini değerlendirerek, hizmetin yerine getirilmesi ve harcama yapılabilmesine ilişkin Değerlendirme Kurulu'nun karar alması gerekir.Değerlendirme Kurulu,

Emniyet Genel Müdürü veya görevlendireceği bir yardımcısının başkanlığında Trafik ve Bilgi İşlem Daire Başkanları ile Karayolları ve Mahalli İdareler Genel Müdürlüklerinin Daire Başkanı seviyesinde birer temsilcisi ve Fon müdüründen oluşur. Kararlar Emniyet Genel Müdürü'nün teklifi ve İçişleri Bakanı'nın onayı ile yürürlüğe girer.

Belediyelerin Fon kaynaklarından yararlanabilmeleri için,

1. Hazırlanan projenin trafik hizmetleri ile ilgili olması,
2. Hizmetin belediyeye verilmiş görevlerden olması,
3. Projenin belediye bütçesi ile finansmanının mümkün olmaması,
4. Yapılacak proje maliyetinin yönetmeliğin 28. maddesinde gösterilen başarma gücünün üzerinde olması gerekir.

Fon'dan yardım yapılacak trafik hizmetleri ise öncelik sırasına göre şunlardır:

1. Işıklı trafik işaret cihazları (Sinyalizasyon),
2. Trafik işaret levhaları ve yol çizgi boyaları,
3. Otopark yapımı ve düzenlenmesi,
4. Kavşakların düzenlenmesi,
5. Trafiğin kapalı devre televizyon sistemi ile kontrolü,
6. Çocuk trafik eğitim parkları,
7. Bu hizmetlerle ilgili araç ve gereçlerdir.

Belediyelerin trafikle ilgili projelerinde aranacak belgeler ise şunlardr:

a) Hizmetin cinsi, hizmetin yapılmasını zorunlu kılan sebepleri, proje keşif bedelinin kendi mali gücüyle yerine getirilmeyeceğine dair belediye encümeni kararı,
b) İşin niteliğine göre yetkili kurumca onanmış proje ve keşif tutarı,
c) Proje teklifi yapan belediyede hangi trafik hizmetlerinin mevcut olduğunu gösterir, yetkili organ tarafından onaylanmış liste,
d) Söz konusu belediyedeki trafik hizmetlerinin uygunluk ve öncelik sırasını gösteren İl ve İlçe Trafik Komisyonu Kararı.

Yönetmeliğin 28. maddesinde belediyeler trafik hizmetleri ile ilgili başarma güçlerine göre 3 gruba ayrılmışlardır.

Bunlar şu şekildedir:

GRUP	BÜTÇE TUTARI	BAŞARMA GÜÇLERİ
I	100 milyon TL.'nin üstünde	500.000 (dahil)
II	10-100 milyon TL. arası	250.000 (dahil)
III	1-10.000 milyon TL. arası	100.000 (dahil)

TABLO 7: Belediyelerin trafik hizmetleri ile ilgili başarma güçleri

Ayrıca yönetmeliğin 29. maddesinde yerel yönetim birimlerine ödenek tahsisinin grup nüfus unsurları dikkate alınarak aşağıda belirtilen oranlar dahilinde yapılacağı öngörülmüştür:

GRUP	NÜFUS	TAHSİS DİLİMİ
I	300.000'den yukarı olanlar	% 40
II	100.000-300.000 arası	% 15
III	50.000-100.000 arası	% 10
IV	20.000-50.000 arası	% 10
V	20.000 altında	% 25

TABLO 8: Yerel yönetimlerin nüfus gruplarına göre Trafik Hizmetleri Geliştirme Fonu'ndan yararlanma oranları.

Yıllık programların hazırlanmasında bu esaslar gözönünde bulundurulur.

Fon'dan yapılacak ödemeler, ilgili Valiliğin işin uygunluğunu belirten raporuna göre şu şekilde yapılır:

a. Müteahhide ihale edilmiş ise hakediş raporuna dayanılarak işin müteahhidine veya vekiline,
b. Resmi daire ve müesseselerle yapılan anlaşma sonucunda iş yaptırılmış ise evrak karşılığında iş yapan kurum veya kuruluşa,
c. Emaneten yaptırılmış ise yapılan iş miktarına göre düzenlenen evrak karşılığında ilgili idareye, ödenir.

Kanun ve yönetmelik gereğince tahsis edilen paranın ayrılan hizmet dışında kullanılması mümküm değildir. Yapılan hizmet, tahsis miktarından az ödenekle tamamlandığı takdirde artan ödenek ilgili belediyenin talebi üzerine aynı belediyenin diğer bir trafik hizmetine tahsis edilebilir.

Tahsis edilen ödenekten fazlaya mal olan hizmetler için gereken ödenek miktarı, belediyenin kendi imkanı ile karşılanamadığı takdirde, Değerlendirme Kurulu'nca Fon'dan ek ödenek tahsis edilebilir.

İstatiksel verilerle 5 yıllık uygulamaya bakıldığında:

- 1988 yılında 6 il belediyesi ile 7 ilçe belediyesine,

- 1989 yılında 3 il belediyesi ile 11 ilçe ve kasaba belediyesine,

- 1990 yılında 12 il belediyesi ile 17 ilçe belediyesine,

- 1991 yılında 13 il belediyesi ile 24 ilçe ve kasaba belediyesine,

- 1992 yılında ise 10 il belediyesi ile 21 ilçe ve kasaba belediyesine yardım yapılmıştır(YETER, 1994, s:25).

YIL	TOPLAM YARDIM
1988	264.457.338
1989	242.730.355
1990	963.353.601
1991	1.501.303.211
1992	1.557.207.236

TABLO 9: 1988-1992 yıllarında Trafik Hizmetleri Geliştirme Fonu'ndan yıllar itibariyle belediyelere yapılan toplam yardımlar (YETER, 1994, s:96).

B4.3.4 Bayındırlık ve İskan Bakanlığı

Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın bütçesindeki ödenekten belediyelere yapılan yardımların esasları, sözü geçen bakanlık tarafından çıkartılan "Belediyeler İmar Uygulamalarına Yardım Yönetmeliği" ile belirlenmiştir (R. G.: 15.9.1984, No: 18516).

Bu yönetmelik, belediyelerin imar uygulamalarını ikiye ayırmaktadır:
1. Kamulaştırma
2. Düzenleme

Belediyeler, bu Fon'dan, ancak kamulaştırma ve düzenleme işleri için yardım alabilmektedirler.

Belediyelerin, onaylı 5 yıllık imar programında bulunması şartı ile, yol, yeşil alan, meydan, park, fuar ve mesire yerleri, çocuk bahçesi, otopark (otopark yönetmeliği dışında kalan yerler), açık pazar yerleri, tarihi ve turistik eserlerin ve anıt çevrelerinin açılması işleri için KAMULAŞTIRMA YARDIMI yapılabilmektedir.

Kamulaştırma için ödenek talebinde bulunucak olan belediyelerden istenen belgeler:

a) Uygulanması önerilen ve ödenek isteğinde bulunulan kamulaştırma işinin yapılacağını, bu iş için belediye bütçesinden yapılabilecek katkı miktarını gösterir encümen kararı,
b) Önerilen işin öncelikle yapılmasını zorunlu kılan nedenleri ve sağlayacağı faydaları belirten belediye başkanınca imzalı gerekçeli rapor,

c) Önerilen işin onaylı 5 yıllık imar programındaki sırasını gösterir onaylı belge,

d) Kamulaştırılacak yerlerin imar planlarından çıkarılmış örneklerine kadastro paftalarının işlenmiş şekli veya imar planı örneği üzerine kadastro durumlarının tamamının (mülkiyet sınırları ile ada ve parsel numaralarının) işlenmiş şeklini gösterir koordinat çizgileri ve değerleri ile pafta numaralarını da kapsayan 1/1000 ölçekli imar planı örneği,

e) Kadastrosu yapılmamış olan yerlerde kamulaştırılması öngörülen taşınmaz malların mülkiyet sınırları ile her taşınmaz mala verilecek sıra numaralarının 1/1000 ölçekli koordinat çizgileri ve değerleri ile pafta numaralarının da işlendiği imar planı örneği,

f) Kamulaştırılacak taşınmaz malların varsa ada ve parsel numaralarını yoksa sıra numaralarını, cinsini, maliklerini, tamamının, kamulaştırılacak kısmın yüzölçümlerini ve kamulaştırma bedellerini gösterir plan örneği ile irtibatlandırılmış kamulaştırma cetvelleri,

g) Plan örneklerinin onaylı imar planına uygunluğu ve plan örnekleri ile irtibatlandırılmış kamulaştırma cetveli Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü'nce onaylanarak Valilik kanalı ile (Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü) Bakanlığa (Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü'ne) gönderilir.

Yine belediyelerin, onaylı 5 yıllık imar programında bulunması şartı ile yol (kanalizasyon hariç), tretuvar, bordür, meydan, fuar ve mesire

yerleri, park (içinde yapılacak binalar hariç), çocuk bahçesi (oyun elemanları hariç), açık pazar yerleri (üzerinde yapılacak binalar hariç), yeşil alan (ağaçlandırma, çim ekimi hariç), tarihi ve turistik eserlerin çevreleri, anıt kaidesi ve çevresi (anıtın kendisi hariç), imar planlarında olup da yol bağlantısı niteliğini taşıyan köprüler, menfezler (Karayolları Genel Müdürlüğü veya Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış tip projelere uygun olması kaydıyla), çevre duvarları (park, pazar yeri ve çocuk bahçesi ile yeşil alanlar için üzerine yapılacak demir ve ahşap korkuluklar hariç) yapılması ve düzenlenmesi işleri için DÜZENLEME YARDIMI yapılmaktadır.

Düzenleme ve kamulaştırma işleri olarak sayılan işlerin dışındaki hizmetler için yardım verilmemektedir.

Düzenleme işleri için ödenek talebinde bulunan belediyelerden istenen belgeler:

a) Uygulaması önerilen ve ödenek isteğinde bulunulan düzenleme işinin yapılacağını bu iş için belediye bütçesinden yapılabilecek katkı miktarını gösterir encümen kararı,

b) Önerilen işin varsa onaylı 5 yıllık imar programındaki sırasını gösterir onaylı belge,

c) Önerilen işin öncelikle yapılmasını zorunlu kılan nedenleri ve sağlayacağı faydayı belirten belediye başkanınca imzalı gerekçe raporu,

d) İmar planındaki yerini, çevresi ile birlikte gösteren koordinat çizgileri ve değerleri ile pafta numaralarını kapsayan 1/1000 ölçekli imar planı örneği (Düzenlenecek kısmın imar plan örneği üzerinde taranmak suretiyle işaretlenmesi),

e) 1/50, 1/100 veya 1/200 ölçekli tatbikat projesi ile önemli detaylar,

f) Keşif özetine esas olan metraj hesapları ve kesitleri,

g) Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, Karayolları Genel Müdürlüğü, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü birim fiyat cetvellerine göre hazırlanmış, keşif özeti,

h) Teknik şartnamedeki formüle göre hesaplanmış nakliye bedelleri, (Formüle göre hesaplanmadığı takdirde nakliye keşif özetinin % 10'unu geçemez)

i) Köprü, menfez ve istinat duvarı, projeleri Karayolları Genel Müdürlüğü veya Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanmış tip projelere uygun olmalıdır,

j) Onaylı imar planı olmayan belediyeler, projelerini, halihazır harita, kadastro planı veya yol istikamet planlarını esas alarak düzenlerler. Gerek kamulaştırma, gerekse düzenleme işleri için aranan bütün belgelerin üçer takım halinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü'ne gönderilmesi gerekmektedir.

Kamulaştırma ya da düzenleme işleri için yapılacak yardımlarda, ödeneklerin tahsisinde yardımdan yararlandırılacak belediyelerin saptanmasında gözönünde bulundurulan öncelik sırası:

1. Tarihi, turistik ve sanayi yönünden hızlı gelişme gösteren belediyeler,
2. Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri belediyeleri ile kalkınmada öncelikli yöreler belediyeleri,
3. Küçük kasaba ve ilçe belediyeleri,
4. Uygulanması öngörülen proje için belediye katkısı olarak bütçelerine yeterli ödenek koymuş olan belediyeler,
5. Önceki yıllarda yardım almış olup da, ödenekleri amacına ve usulüne uygun olarak sarfedilmiş belediyeler.

Belediyelerce önerilen projeler, Teknik Araştırma Genel Müdürlüğü'nün önerisi ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın onayı ile programa alınır. Bütçe imkanları ölçüsünde yardım yapılır.

Birden fazla proje için yardım isteğinde bulunan belediyeler hangi projenin öncelikle uygulanması gerekli olduğunu istek yazılarında ayrıca belirtirler. Bildirilmediği takdirde önceliği Bakanlıkça tesbit edilir.

Tahsis edilen ve belirli bir proje adına belediyelere gönderilen kamulaştırma ve düzenleme ödenekleri, başka işlerde kulanılamaz. Bu ödeneklerin, yardıma konu olan başka bir kamulaştırma ve düzenleme projelerinde kullanılması Bakanlığın uygun görüşü alındıktan sonra yapılabilir. Belediyenin zorunlu kaldığı durumlarda, kamulaştırma ödeneklerinin düzenlemeye, ya da düzenleme

ödeneklerinin kamulaştırma ödeneğine çevrilmesi mevcut veya yeniden düzenlenecek projelerin karşılığında, Bakanlık'tan talep edilebilir. Bu durumda, belediyeler gerekçeleri ile birlikte encümenlerinden alacakları kararları Valilik (Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü) aracılığı ile Bakanlığa bildirirler ve Bakanlıkça değişiklik önerisi uygun bulunduğu takdirde durum ilgili Valiliğe ve belediyeye bildirilir.

Tahsis edilen ödeneklerin yerinde, projesine ve talimatlara uygun olarak kullanılıp kullanılmadığı Bayındırlık ve İskan Müdürlükleri ve gerektiğinde Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü elemanları tarafından denetlenir.

Yapılmış olan tahsislerle ilgili ödenekler, gönderme tarihinden itibaren iki yıl içinde kullanılmadığı takdirde, tahsis Bakanlıkça iptal edilir.

Denetim sonunda projesine, usulüne ve talimatlara uygun sarfedilmediği anlaşılan ödenekler belediyesinden tahsis edilerek belediyenin bankada bu amaçla açılmış hesabına bloke edilerek amacına ve usulüne uygun sarfı sağlanır. Usulüne uygun sarfedilmeyen ödenekleri bankaya bloke etmeyen belediye ilgilileri hakkında yasal kovuşturma yapılır. Bu belediyelerden usulsüz harcanan ödenekler tahsil edilmediği sürece söz konusu belediyeye ikinci bir tahsis yapılamaz.

Yapılan kamulaştırma ve düzenleme işlerinin sonucunda Bakanlığa bilgi verilir. Kamulaştırılan ve düzenlenen yerler imar planı üzerine belediyesince işlenerek Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü'nce onaylandıktan sonra Bakanlığa gönderilir.

İstatiksel verilerle 5 yıllık uygulamaya bakıldığında:

YILI	BELEDİYE SAYISI	TOPLAM MİKTAR
1988	10	292.000.000
1989	28	1.162.900.000
1990	19	1.113.100.000
1991	22	844.000.000
1992	25	1.767.000.000
TOPLAM	104	5.179.000.000

TABLO 10: 1988-1992 yıllarında Bayındırlık ve İskan Bakanlığı bütçesine konulan ödenekten belediyelere yapılan yardımlar (YETER, 1994, s:22)

B4.3.5 775 Sayılı Gecekondu Kanunu

30.7.1966 tarihinde yürürlüğe girmiş olan 775 sayılı Gecekondu Kanunu, mevcut gecekonduların ıslahı, tasfiyesi, yeniden gecekondu yapımının önlenmesi ve bu amaçlarla alınması gereken tedbirlerin gerçekleştirilmesi için 2 ayrı Fon meydana getirmektedir.

B4.3.5.1 Türkiye Emlak Kredi Bankası'nda, İlgili Belediyeler Adına Açılacak Özel Hesapta Toplanan Fon

Bu Fon'dan, belediyeler, İmar ve İskan Bakanlığı'nın izni alınmak şartıyla yararlanabilirler. Belediyeler, Fon'dan yararlanarak, şu tür hizmetleri gerçekleştirirler:

i) Bu kanundaki amaçlarda kullanılmak üzere arsa sağlanmasında,

ii) İmar ve İskan Bakanlığı'nca plan ve projelere göre halk konutu, nüve konut veya geçici misafir konutu yapılmasında,

iii) Islah olunacak gecekondu bölgeleri ile yeniden tesis edilecek önleme bölgelerinin yol, meydan, kanalizasyon, su, elektrik ve benzerleri gibi kamu hizmet ve tesislerinin İmar ve İskan Bakanlığı'nca onanan projelerine göre yapılmasında veya onarılmasında,

iv) Kendi bütçe imkanlarıyla karşılanamayan ve fakat bu kanun gereğince yapılması gereken tesbit, harita alımı, plan ve projelendirme hizmetlerinde kullanılır.

B4.3.5.2 Türkiye Emlak Kredi Bankası'nca Açılacak Özel Bir Hesapta Toplanan Fon

Bu Fon da, yine, İmar ve İskan Bakanlığı'nın emrinde oluşturulmuştur. Bu Fon'dan belediyeler şu hizmetler için kredi alabilirler:

1. Belediyeler, gecekonduların ıslah, tasfiye ve önlenmesi amacıyla halk konutları, nüve konutları ve geçici olarak kullanılacak misafir konutları yapılması, bunların düzeltilmesi veya onarılması için;

2. Bu kanundaki hizmetlerden, belediyeler tarafından yapılacak olanların daha iyi ifasını sağlamak için; belediyeler bu Fon'dan kredi alabilirler.

Bu Fon'dan verilecek kredilerin vadesi 20 yıldan ve alınacak faiz, vergi ve masraflar toplamı %5'ten fazla olamaz.

3.5.1985 tarihinde 247 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile 775 sayılı Gecekondu Kanunu'nun belediye sınırları ile mücavir alanlardaki uygulaması için Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na verilen hak, yetki ve görevler, ilgili belediyelere devredilmiştir. Bununla birlikte, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın emrinde Türkiye Emlak Kredi Bankası nezdinde kurulmuş bulunan Fonların idaresi ile Fonlar'a ait bütün hak ve vecibeler Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi'ne devredilmiştir.

16.8.1985 tarihinde 250 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile, 247 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. Maddesinde değişiklik yapılmış; 775 sayılı Kanunu'nun 12. maddesine göre kurulması öngörülen Fonlar'ın idaresi ile bu Fonlar'a ait her türlü hak ve vecibeler ilgili belediyelere devredilmiştir. Bütün bunlarla birlikte 775 sayılı Gecekondu Kanunu ile oluşturulan Fonlar 2000 yılında sonlandırılacak ve kullanılmayacaktır.

B4.3.6 Çevre Bakanlığı

2872 sayılı Çevre Kanunu ile çevre kirliliğinin önlenmesi ve çevrenin iyileştirilmesi amaçlarında kullanılmak üzere Çevre Bakanlığı'nın yönetiminde bir ÇEVRE KİRLİLİĞİNİ ÖNLEME FONU kurulmuştur. Bu Fon'dan yapılacak tahsisler ise, 17.5.1985 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan "Çevre Kirliliğini Önleme Fonu Yönetmeliği"ne göre yapılmaktadır.

Kanunun 19. maddesine göre, Fon'un şu amaçlar için kullanılacağı hüküm altına alınmıştır:

1.Çevre kirliliğini önleyici araştırma faaliyetleri,
2.Çevre temizliği,
3.Çevre kirliliğini önleyici eğitim faaliyetleri,
4.Personel yetiştirilmesi,
5.Teknoloji ve proje satın alınması,
6.Proje yardımları düzenlenmesi,
7.Arıtma tesisi yapacak olan gerçek ve tüzel kişilere kredi yardımı,
8.Çevre kirliliğini önleyici ve çevreyi iyileştirici faaliyetlerde kullanılacak olan her türlü araç ve gereç alımı ile araçların bakımı, onarımı ile bu tür araç ve gerecin yapımı için kurulacak tesis ve işletmeler,
9.Ağaçlandırma,

10.Hayvan ve bitki nesillerinin ıslahı için yapılacak çalışmalar.

Bu faaliyetleri gerçekleştirecek yerel yönetimlere Fon'dan yardım yapılmaktadır.

Bu maddenin 2. ve 8. fıkralarına göre Nisan 1990 tarihinden 31.12.1992 tarihine kadar yerel yönetimlere traktör, römork, sisleme makinası, çöp kamyonu, arazöz ve vidanjör aracı, Belediye Encümeni'nin almış olduğu karar ve üst yazı ile başvuru halinde ilgili belediyeye bir protokol dahilinde verilmiştir (YETER, E., 1994, s:35).

Yardımlar 4 şekilde yapılmıştır:
a) Katkılı hibe,
b) Katkılı-kredili hibe,
c) Katkılı-kredi,
d) Tamamı hibe (YETER, 1994, s:35).

Bu yardım çeşitlerinden kredi biçiminde olanlar üçüncü bölümde aktarılacaktır.

Haziran 1991'den itibaren Çevre Kirliliği'ni Önleme Fonu'ndan yapılan yardımlar tamamen hibe şekline dönüşmüştür. Araçların alımına genelde Devlet Malzeme Ofisi ve Türkiye Zirai Donatım Kurumu aracı olmaktadır.

Araçların bu kurumlardan temin edilememesi durumunda 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'na göre işlem yapılarak dışardan temin edilmesi yoluna gidilmektedir.

Fon'dan yerel yönetimlere yardım 1990 yılında başlamıştır. 1990 ve 1991 yıllarında yardım yapılan belediye sayısının belli olmadığı ilgililerce ifade edilmiştir (YETER, 1994, s:36).

YILI	BELEDİYE SAYISI	MALİ TUTARI
1990	-	60.028.612.981
1991	-	312.710.531.067
1992	739	161.507.041.520
TOPLAM	739	534.246.185.568

TABLO 11: 1990-1992 yılları arasında Çevre Kirliliğini Önleme Fonu'ndan belediyelere yapılan yardımlar (YETER, 1994, s:36)

B4.3.7 Turizm Bakanlığı

B4.3.7.1 Vidanjör, Arazöz ve Çöp Kamyonu Yardımları

Turistik yöre belediyelerine vidanjör, arazöz ve çöp kamyonu sağlanması amacıyla Turizm Bakanlığı bütçesine ödenek ayrılmıştır. Bu yardıma ilişkin olarak 26.10.1982 tarihli ve 17850 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "Turistik Yöreler Belediyelerine Vidanjör, Arazöz ve Çöp Kamyonu Sağlanması Konusunda Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca Yapılacak Yardımlara İlişkin Yönetmelik" hükümleri uygulanmaktadır.

Bu yönetmelik uyarınca yapılacak yardımlardan aşağıda belirtilen yerlerdeki belediyeler yararlanabilirler:

a) 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu'nda tanımı yapılan, sınırları Bakanlığın önerisi ve Bakanlar Kurulu Kararı ile tesbit ve ilan edilen, "Turizm Bölgelerinde" bulunan belediyeler,

b) Turizm Bölgeleri içinde öncelikle geliştirilmesi öngörülen, mevki ve sınırları Bakanlığın önerisi, Bakanlar Kurulu kararı ile tesbit ve ilan edilen "Turizm Merkezlerinde" bulunan belediyeler,

c) Aynı yasanın geçici 3. maddesi ile verilen yetkiye dayanarak Turizm İşleri Yüksek Kurulu'nca yayınlanan tebliğlerde belirlenen "Turizm Merkezleri"nde bulunan belediyeler,
d) Bakanlıkça belirlenmiş dış ve iç turizm bakımından önem ve öncelik kazanan yerleşme merkezlerindeki belediyeler.

Yukarıda sayılan belediyelerden;

1. Sınırları içinde Turizm İşletmesi Belgesi olmak üzere en az 100 yatak kapasitesi olanlar,

2. Sınırları içinde Turizm Yatırımı veya İşletmesi Belgesi, belediyeden belgeli ve pansiyon olmak üzere toplam 250 yatak kapasitesi olanlar,

3. T.C. Turizm Bankası A.Ş.'nin bu amaçla vereceği krediden yararlanmak isteyenler, öncelikle faydalanırlar.

Bakanlıkça verilecek yardımın tutarı, yapılacak piyasa araştırmaları sonucu söz konusu araçlar için mali yıl başında belirlenecek olan tahmini maliyetin % 50'si oranındadır. Mali yıl içinde araç

maliyetlerinde meydana gelecek değişiklikler için Bakanlıkça yeniden miktarlar tesbit edilebilir.

Araçların toplam maliyet bedelleri içerisinde yeralan araç şasileri ilgili belediyece sağlanır. Bu şekilde mali yıl başında belirlenecek tahmini toplam maliyetin;

a) % 50'si Bakanlıkça Yardım;
b) % 25'i belediyece peşin;
c) % 25'i T.C. Turizm Bankası tarafından kredi olarak karşılanır

Kredi talebinde bulunmayan veya kredi tahsis edilmeyen durumlarda belediyeler maliyetin % 50'sini karşılamak zorundadırlar.

Bakanlıkça kendisine araç alımı için yardım tahsis edilen belediye, araç için verilen yardım miktarının hesabına gönderildiği tarihi takip eden 180 gün içinde, aracını satınalmaya veya yaptırmaya mecburdur. (Süre takvim günü olarak hesap edilir, zorunlu haller dışında süre uzatımı isteminde bulunulamaz.)

Mevcut yasalar çerçevesinde satın alınan veya yaptırılan aracın tam ve kusursuz olarak teslim alındığı, Bakanlık ve belediye temsilcisinin de bulunduğu bir heyet tarafından yapılacak teknik inceleme ile tesbit edilir. Amaç dışı araç satın alınılamaz ve yaptırılamaz.

Yardım alan belediyeler, alacakları araçları 10 yıl süreyle devretmeyeceklerini, satmayacaklarını ve amaç dışı kullanmayacaklarını ve bu hususları trafik siciline yazdırmayı Bakanlığa karşı taahhüt ederler.

B4.3.7.2 2985 Sayılı Toplu Konut Kanunu ile Uygulama Yönetmeliği Gereğnce Fondan Aktarılan Pay ile Bütçeye Konulan Ödenekten Turizm Bakanlığı'nca Yapılan Yardımlar

12.2.1987 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan Toplu Konut Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin 18. maddesinde şu hüküm yer almaktadır:

"Turizm Bakanlığı'nın belirlediği öncelikli turizm alanlarının ve turizm merkezleri ile turizm faaliyetlerinin yoğun olduğu yerleşim merkezlerinin altyapılarına, kalkınma planlarına ilişkin yıllık programlarda yer almak şartıyla Fon'un finansman programının ön gördüğü çerçevede ve Turizm Bakanlığı'nca idare arasında yapılacak protokol hükümlerine uygun olarak fondan finansman sağlanabilir.

Yapılacak finansmanın tutarını kurum belirler. Turizm Bakanlığı bu finansmanın amacına uygun olarak kullandırılmasından sorumludur."

Gerek yukarıda belirtilen hüküm gereğince sağlanan paydan, gerekse bütçeye konulan ödenekten Turizm Bakanlığı'nca yerel yönetimlerin turizm amaçlı mevzii altyapı yatırımları için yardım yapılmaktadır.

Turizm amaçlı mevzii altyapı yatırımlarının yerel yönetimler aracılığıyla gerçekleştirilmesinin kriterleri Bakanlıkça şu şekilde belirlenmiştir:

1. Turizm Bölge Alanları ve Merkezleri içinde yer alan yerleşmeler,
2. Turizm Bölge Alan ve Merkezleri dışında kalan ancak;

2.1. Doğal, tarihi, arkeolojik, sosyal-kültürel değerleriyle zengin turizm potansiyeli arz eden yerleşmeler,

2.2. Dağcılık, kayakçılık, yatçılık, plaj imkanları, golf, eğlence merkezi, rekreasyon kaplıca, yayla, dini kültürel folklorik değerler, avcılık, kano ve benzeri turizm çeşitliliği arz eden yerleşmeler,

2.3. Tur güzergahları üzerinde yer alan yerleşmeler,

2.4. Yaz nüfusunda iç ve dış turizm hareketlerinden kaynaklanan ve belirgin bir artma görülen yerleşmeler,

2.5. Sınır giriş kapıları ile yolcu, yat limanı, havaalanına sahip yerleşmelerin doğrudan turizme yönelik altyapı ile ihtiyaçlarına katkıda bulunulması ayrıca,

2.6. İl Turizm Master Planlarında önerilen turizm değerlerinin kullanımını gerçekleştirecek altyapı yatırımlarına katkıda bulunulması.

Yardım yapılacak hizmet konuları ise şunlardır:

1) Yol ve tretuvar düzenlemesi,
2) Kanalizasyon ve arıtma tesisleri,
3) WC-duş yapımı,
4) Çevre tanzimi ve park düzenlemesi,
5) Aydınlatma işleri,
6) Plaj düzenlemesi ve temizlemesi.

Yardım istenilen hizmet konusuna ilişkin şu belge ve bilgilerin müracaat dosyalarında bulunması gerekmektedir:

- Belediye Encümeni Kararı,
- Proje, metraj ve keşif,
- İmar planındaki yeri,
- Gerekçe raporu,
- Mülkiyet sorunu olmadığına dair belge,
- Turizm İl Müdürlüğü'nden, yapılacak yardım turizm faaliyetleri yönünden gerekliliği konusunda alınacak görüş yazısı,
- Bu belgelere ilaveten, yerel yönetimin bağlı olduğu il ve ilçe ile Belediye Başkanlığının adı, telefon nosu, fax nosu, banka hesap nosu.

İstenen bu bilgi ve belediyeleri havi dosya, Yerel Yönetim birimi yetkilerince düzenlendikten sonra, ilgili Valilik (Turizm İl Müdürlükleri) kanaliyle Bakanlığa intikal ettirilir.

Alınacak Bakanlık onayı ile yardım belediyenin açtıracağı ayrı banka hesabına aktarılır.

Turizm Bakanlığı'nca ayrıca yapılan yardımlarda, ilgili Yerel Yönetimlerin şu esaslara uyması istenilmektedir:

1. Yardım yapılan yerel yönetimce inşaat alanına, Bakanlıkça yardım yapıldığını ve tutarını belirten 100 x 200 cm. ebadında tabela konulması ve basın yayın organlarına bilgi aktarılırken Bakanlığın yardımının belirtilmesi,

2. Yardım konusu işin yer-niteliği veya projesinde yapılacak değişikliklerle ilgili yerel yönetim tarafından Bakanlığın uygun görüşünün alınması,

3. Uygulamaya başlanılması ile birlikte İl Turizm Müdürlüğü tarafından takibinin yapılması ve işin bitiminde harcama belgelerinin gönderilmesinin sağlanması,

4. Ödeme emrinin mahalline intikalinden itibaren en geç 2 ay içerisinde faaliyete başlanılması,

5. Yardıma esas olan işin bitiminden artan ödenek olduğu takdirde Bakanlığa bildirilmesi ve Bakanlığın görüşü çerçevesinde gereğinin yerel yönetimce yerine getirilmesi. (YETER, 1994, s:42-44).

Toplu Konut Fonu'ndan aktarılan paydan Turizm Bakanlığı'nca belediyelere yardım yapılmaya 1989 yılında başlanmıştır.

İstatiksel verilerle, yapılan 4 yıllık uygulamaya gelince:

YILI	BELEDİYE SAYISI	YARDIM MİKTARI
1989	24	2.368.000.000
1990	100	13.000.000.000
1991	107	5.995.000.000
1992	120	5.721.585.587
TOPLAM	351	27.084.585.587

TABLO 12: Toplu Konut Fonu'ndan aktarılan paydan Turizm Bakanlığı'nca belediyelere yıllar itibariyle yapılan yardımlar (YETER, 1994, s:44).

Turizm Bakanlığı bütçesi 111.03.3252.900 ve 111.03.2305.900 harcama kalemlerine ise 1992 yılından itibaren ödenek konulmuş olup bu yılda belediyelere yapılan ayrdım miktarı türüne göre şöyledir:

BELEDİYE ADEDİ	YARDIM KONUSU	YARDIM MİKTARI
32	Çevre tanzimi	1.345.500.000
29	Yol yapımı	1.007.750.000
19	Kanalizasyon	545.000.000
19	WC yapımı	525.000.000
3	Aydınlatma	105.000.000
TOPLAM:102		3.528.250.000

TABLO 13: 1992 yılında Turizm Bakanlığı bütçesinden belediyelere konuları itibariyle yapılan yardımlar (YETER, 1994, s:45).

B4.3.8 Kültür Bakanlığı

Kültür Bakanlığı tarafından 2868 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu çerçevesinde, korunması gerekli taşınmaz kültür varlıklarının onarılması ve sağlıklaştırılması amacıyla gerçek ve tüzel kişilere yardım sağlanmaktadır. Bu yardımların gerçekleştirilebilmesi için KORUNMASI GEREKLİ TAŞINMAZ KÜLTÜR VARLIKLARININ ONARIMINA KATKI FONU oluşturulmuştur. Bu Fon'da yapılacak ayni, nakdi ve teknik yardımlar ile verilecek kredilerin usul ve esasları "Özel Hukuka Tabi Gerçek ve Tüzel Kişilerin Mülkiyetinde Bulunan Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Onarımına Katkı Fonu Yönetmeliği"nde belirlenmiştir (R.G.: 24.6.1985, No: 18791).

Bu yardım, tescili yapılmış olan kültür varlıklarının korunması, bakım ve onarımı ile anıtsal ve mimari özelliğini bozmayacak biçimde sağlıklaştırılması için yapılacak, ayni, nakdi ve teknik yardım ve

kredilere ait uygulama esaslarıyla ilgililerin görev, yetki, hak ve sorumluluklarını kapsar.

Yardımlar;
- Tamamı kredi,
- Bir kısmı kredi, bir kısmı yardım,
- Tamamı yardım olmak üzere 3 biçimde verilmektedir. Ancak, biz, bu bölümde kredilerden söz etmeyeceğiz.

Verilecek yardımların üst sınırı, her yıl Merkez Yardım Kurulu'nca belirlenir ve Bakan'ın onayı ile kesinleşir. Yapılış biçimi ne olursa olsun yardımın, yapının kültür varlığı niteliğinin devamını sağlaması amacına yönelik olması zorunludur. Bu yönetmelik esaslarına göre yapılacak yardımlarda, onarılacak taşınmaz kültür varlığının kültürel değeri, fiziki durumu, bulunduğu çevrenin özellikleriyle kullanım amacı gözönünde bulundurulur. Yapılacak yardımların öncelik esasları ve koşulları, fon imkanları gözönüne alınarak, her yıl Ocak ayı sonuna kadar Bakanlıkça belirlenerek ilan edilir.

Fon'dan yardım almak isteyen belediyelerin Bakanlığa yazılı olarak başvurmaları ve aşağıdaki belgeleri Bakanlığa vermesi gerekmektedir:

a) 9 x 12 cm boyutundan küçük olmamak kaydıyla yapının içini, dışını ve çevresini gösteren, tanıtıcı nitelikte ve net çekilmiş fotoğraflar,

b) Belediyenin tasdikli, arsanın ve binanın durumunu gösteren 1/200 veya 1/500 ölçekli vaziyet planı,

c) Çaplı tasarruf vesikası, tapu örneği,

d) Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Bölge Kurulu'nca onaylı rölöve ve restorasyon projesi ve restorasyon raporu ile onaylı projeye göre düzenlenmiş keşif raporu,

e) İş programı.

Dilekçede yardım isteği ve miktarı açıkça belirtilir

Belediyelerin bu yardımdan yararlanabilmeleri için ilgili taşınmaz varlığın mülkiyetine sahip olmaları şarttır. Ancak, belediyelere yapılan yardımlarda, taşınmaz ipoteği aranmaz (R.G.: 22.8.1987, No: 19552).

Bakanlık gerekli incelemeleri, Genel Müdürlükçe görevlendirilecek elemanlar veya kültür varlığının bulunduğu ildeki Rölöve Anıtlar Müdürlüğü, Rölöve Anıtlar Müdürlüğü yoksa müze müdürlüğü veya uygun görülecek diğer bir müze müdürlüğü vasıtasıyla yaptırır. Raporlar, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğünce değerlendirilerek, Merkez Yardım Kurulu'na sunulur.

Yardımın yerinde sarfedilmemesi halinde 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü hakkında Kanun hükümleri ve Banka usulleri uygulanır.

Kural olarak para yardımı, yapılmış işleri belgeleyen usulüne uygun şekilde düzenlenmiş hakediş raporlarına göre yapılır.

B4.3.9 Kalkınmada Öncelikli Yöreler ve DPT

DPT, bütçesinde yer alan özel bir ödenekten, Kalkınmada Öncelikli İllerdeki il özel idareleri ve belediyelere, tarım, imalat sanayi, turizm ve diğer kamu hizmetleri (belediye hizmetleri - sosyal altyapı) sektörlerindeki projelerin desteklenmesi, hizmet ve yatırımlarda verimlilik, sürat ve etkinlik sağlamak için yardım yapılmaktadır. Bu yardımlarla ilgili esaslar, "Kalkınmada Öncelikli Yörelere İlişkin Program ve Projeleri Desteklemek Amacıyla DPT Bütçesinde Yeralan Ödenekten Yapılacak Yardımların Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik" ile belirlenmiştir (R.G.: 9.9.1992, No: 21340).

Belediyelerin ve il özel idarelerinin aşağıda belirtilen yatırımları için yardım yapılır:
a) Tarım ve hayvancılık ürünlerinin işlenmesine yönelik yatırımlar,
b) Kültür ve turizmin gelişmesine yönelik yatırımlar,
c) Yatırım amacıyla kurulan yeni anonim şirketlere iştrakler,
d) İmalat sanayiinin gelişmesine katkı sağlayacak yatırım projeleri,
e) Belediye hizmetlerinin etkinliğini arttıracak sosyal ve ekonomik altyapı yatırımları.

Yardımların yapılmasındaki öncelik sırası ise şu şekilde saptanmıştır:

1. Yarım kalmış projeler,
2. Yatırım süresi kısa olan ve süratle üretime geçebilecek projeler,
3. İstihdama katkısı yüksek olan projeler,
4. Acil ihtiyaç duyulan diğer projeler.

Ödenekten yardım talebinde bulunan il özel idareleri ve belediyelerin sağlaması gereken belgeler:

a) İl özel idarelerinde İl Daimi Encümeni Kararı, belediyelerde Belediye Encümeni Kararı,
b) Yardım konusu yatırımın, Bayındırlık İskan Müdürlüğü'nce tasdikli proje ve keşif özeti (Tip projelerde tasdik aranmaz),
c) İmalat sanayi ve turizm projelerinde fizibilite raporu,
d) Turizm sektörü projeleri için Turizm Bakanlığı'ndan "Turizm Yatırım Belgesi",
e) Fizibilite raporu olmayan bütün projelerde yatırım maliyetini gösteren tablo,
f) Devam eden projeler için başlangıçtan bugüne kadar yapılmış olan ve bugünden sonra yapılacak olan harcamaları gösterir tablo,
g) Ortaklıklarda şirket ana sözleşmesi ve tadillerinin yayınlandığı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi,
h) Şirketin son tarihli bilançosu,
i) Sermaye artırımlarında sermayenin son durumunu ve ortaklara dağılımını gösterir genel kurul kararı, veya kararın yayınlandığı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesi, gerekçeli bir yazıyla birlikte merkez ilçe ve merkeze bağlı belediyelerde doğrudan valiliğe, ilçelerde ise kaymakamlık aracılığı ile valiliğe gönderilir.

Valiler kendilerine gelen müracaattaki belgeleri inceleyerek ve varsa eksikliklerini tamamlattırarak uygun buldukları takdirde valilik görüşü ile DPT'na intikal ettirirler.

Aynı yerel yönetimin yıl içerisindeki yardım taleplerine ilişkin proje veya ortaklıklarından sadece birisine yardım yapılır.

Yardım yapılan proje tamamiyle bitirilmeden veya ortak olunan şirket faaliyete geçirilmeden diğer yardım talepleri değerlendirmeye alınmaz.

Anonim şirketlere ortak olan il özel idareleri ve belediyelere yapılacak yardımlarda, yerel yönetimlerin şirketlerle ortaklıklardan doğan mükellefiyetlerini kendi kaynakları ile yerine getirmeleri esastır. Söz konusu yardım, bu mükellefiyetlerini yerine getirmede güçlük çeken il özel idarelerine ve belediyelere ödenek imkanları doğrultusunda yapılır. Yapılan yardım valilik emrine gönderilir. Yapılan yardım ortaklık payını aşmaz ve şirket sermayesinin 1. derecedeki illerde % 40'ını, 2. derecedeki illerde % 30'unu geçemez. Paydan yardım yapılmak suretiyle ortak olunan şirketlerde, il özel idareleri

Vali veya görevlendireceği memurlar tarafından, belediyeler ise belediye başkanı veya görevlendireceği memur tarafından temsil edilir.

Belediyelerin müstakil projelerine ödenekten yapılacak yardımlarda ise, ödenekten yardım alınabilmesi için, yerleşimin nüfusunun 50.000'den az olması gerekir. Yapılan yardım tutarı, 1. derecedeki illerde proje keşif tutarının % 80'ini, 2. derecedeki illerde ise % 60'ını geçmez. Yatırım tutarının yardım dışında kalan kısmını belediyeler kendi kaynakları ile bitirmek zorundadır. Yardım konusu projeler için lüzumlu olan arsayı belediyeler kendi imkanları ile sağlamak zorundadır.

DPT'nca uygun görülen şirket ortaklıklarına ve projelere ödenekten yardım yapılması hakkında Müsteşarlık onayı alınır ve yardımın ilgili valilik emrine gönderilmesi için Maliye ve Gümrük Bakanlığı'na bildirilir. Ödenekten yapılan yardımlar en kısa sürede ilgili valilik emrine göderilir ve DPT'nca ilgili valiliğe bilgi verilir. Valilik ve belediyelere gönderilen yardım paraları T.C. Ziraat Bankası'na yatırılır. Belediyeler, Banka'dan parayı, yaptıkları projelerde hakediş raporlarına dayalı olarak il daimi encümeni veya belediye encümeni kararlarına istinaden; illerde vali, ilçelerde ise kaymakamın yazılı onayı ile alırlar.

Yapılan yardımlar, geçici de olsa, tahsis amacı dışında kullanılamaz. Yapılan yardım, alındığı tarihten itibaren 1 yıl içerisinde harcanmasına başlaması gerekir. Denetleme sonucunda, yardımın amacı dışında harcandığının anlaşılması halinde, yapılan yardım faizi ile birlikte geri alınır. Ayrıca, sorumlular hakkında tahkikat yapılır ve yanlış işlemin düzeltilmesine kadar başka yardım yapılmaz.

Yardımın, amacına uygun olarak harcanıp harcanmadığı Mülkiye Müfettişleri ile Mahalli İdareler Kontrolörleri tarafından yapılır. Ayrıca, Valilikler de, yatırım ve hizmetin devam ettiği süre içinde 6 ayda bir ve işin bitiminde, işin fiziki durumu ve harcanması hakkında DPT'na bilgi verirler.

İstatiksel verilerle 5 yıllık uygulamaya gelince:

YILI	BELEDİYE SAYISI	YARDIM MİKTARI
1988	5	238.000.000
1989	10	1.164.000.000
1990	22	2.845.000.000
1991	46	5.040.000.000
1992	45	9.825.000.000
TOPLAM	128	19.112.000.000

TABLO 14: 1988-1992 yıllarında DPT Bütçesinde yer alan ödenekten Kalkınmada Öncelikli İllerde yardım yapılan belediye sayısı ve toplam yardım miktarı (YETER, 1994, s:47).

DPT Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü'nden alınan bilgilere göre, bu yardımdan yerel yönetimlerin büyük projelerine destek verilemediği öğrenilmiştir. Çünkü, toplam olarak ödenekten ayrılan miktar oldukça kısıtlıdır. Özellikle 1993 yılından sonra bu yardıma ayrılan ödenek çok fazla sınırlandırılmıştır. Ödeneğin kısıtlı olmasının yanı sıra yetkililer, belediyelerin bu yardımı yeterli düzeyde etkin kullanamadıklarını, keşif bedellerini yüksek gösterip, daha çok yardım almaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, alınan yardımlarda amacın dışında kullanma söz konusu olduğu ve yardımın belediye tarafından kullanılması sürecinde yeterli denetimin olmadığını eklemektedirler. Yetkililerden alınan bilgilere göre, DPT'nin Kalkınmada Öncelikli Yörelere yapılan yardımları 1994 yılında toplam 38 milyar 342 milyon'dur. Bu yardımdan 1994 yılında 98 belediye yararlanmıştır.

B4.3.10 Hazine

Kimi zamanlar, bütçede karşılığı olmamakla birlikte, Hazine özellikle büyük belediyelerin acil gereksinmelerine yanıt vermek üzere, bu belediyelerin İller Bankası'ndan, Devlet Yatırım Bankası'ndan ve başka kuruluşlardan almak istedikleri borçları güvenceye bağlamaktadır.

B4.3.11 Merkezi Yönetimin Doğrudan Yerel Hizmetleri Üstlenmesi

Devlet, belediyelere para yardımı yapmak yerine, onların bazı hizmet ve tesislerinin giderlerini kendisi üstlenerek, ya da bu hizmet ve tesisleri doğrudan doğruya yaparak yardımda bulunmaktadır.

1960 tarih ve 7478 sayılı yasa ile Köy İşleri Bakanlığı'na bağlı Yol, Su ve Elektrik Genel Müdürlüğü'ne, nüfusu 3000'in altında olan kırsal nitelikli belediyelerin içmesuyu işleri bırakılmıştır. Bu durum 1983 yılında değişmiş, 2834 sayılı Kanun ile küçük belediyelerin içmesuyu tesislerini yapma görevini İller Bankası'na bırakmıştır (R.G.: 27.5.1983, No: 18059) .

Türkiye Elektrik Kurumu, kent ve kasabaların elektrik hizmetlerini üzerine almıştır. 1971 yılında 1312 sayılı Kanun ile kurulmuş bulunan TEK'e önce elektrik enerjisi üretim görevi verilmiş; sonra da,

1982 yılından itibaren, belediyelerin hem üretim, hem de dağıtım tesisleri, TEK'e devredilmiştir.

B4.4 OLAĞANÜSTÜ GELİRLER VE BORÇLANMALAR

B4.4.1 Belediyelerin İller Bankası'ndan, Diğer Devlet Bankalarından ve Başka Kuruluşlarından Aldığı Borçlar

B4.4.1.1 İller Bankası

İller Bankası'nın yerel yönetimlere verdiği kredi uygulamaları, 9.3.1990 yılında 20456 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan "İller Bankası Kanunu Uygulama Yönetmeliği" ile düzenlenmiştir.

Yönetmeliğe göre, İller Bankası, yerel yönetimlere 2 yöntem ile kredi sağlamaktadır:

a) Yapılacak işin belediye adına İller Bankası tarafından yüklenildiğinde verilen krediler

b) Belediyenin doğrudan gerçekleştireceği işlerde verilen krediler

Banka tarafından verilecek kredileri anlatmaya geçmeden önce, yönetmelikte geçen ortak idare, yatırım programı ve kanuni pay kavramlarının tanımlarını vermekte yarar vardır. ORTAK İDARELER; il özel idareleriyle belediye ve köy idarelerini ve bu idarelerin kuracakları birliklerle adı geçen idarelere bağlı tüzel kişiliği haiz olan veya olmayan ve katma bütçeli idare ve kurumlardır. İller Bankası, her yıl Bakanlar Kurulu kararı eki olarak yayınlanan banka yıllık YATIRIM PROGRAMINDA, o yıl için gerçekleştireceği yatırımlarını açıklar. Genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamı üzerinden belediyelere ve il özel idarelerine verilen paya KANUNİ PAY denir.

B4.4.1.1.a Yapılacak İşin Belediyeler Adına İller Bankası Tarafından Yüklenildiğinde Verilen Krediler

Banka, programına aldığı tüm projelerin ihalesini, teknik kontrollüğünü ve finansmanını kendisi yapmaktadır. Tamamlanan projeler ANAHTAR TESLİMİ şeklinde belediyesine devredilmektedir. Bu niteliğiyle, Banka büyük bir bayındırlık kuruluşudur. Belediyelerin ise bu süreci etkileyebilecek bir ağırlıkları yoktur. Bu nedenle, Banka bu işlerin yürütülmesinde tam yetkili bir kuruluş olmaktadır.

Bu tür projelerde, finansman kaynakları olarak, banka özkaynaklarından sağlanan krediler, Belediyeler Fonu'ndan tahsisler, Genel Bütçe'ye konulan ve Banka'ya aktarılan merkezi hükümet transferleri, ve belediye katılım payları kullanılmaktadır. Ancak, biz, konumuz gereği İller Bankası'nın öz kaynaklarından sağlanan krediler üzerinde incelememizi yoğunlaştıracağız.

Banka'nın özkaynaklarını oluşturan gelirler:

- Banka'nın iştiraklerden karları,
- Malzeme sayışlarından elde edilen komisyonlar,
- Sermaye tahsilatı,
- Yerel yönetimlere açılan kredi ve faizlerin tahsilatı,
- Aracılık komisyonu ile bankacılık hizmetleri sonucu elde edilen gelirlerdir.

Banka, yatırım programında olan işler için KISA, ORTA ve UZUN vadeli kredi açabilir.

ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLER

Ortak İdarelere Yönetim Kurulu Kararı ile açılacak orta ve uzun vadeli kredilerin alım şartları şunlardır:

a) İşin, Banka'nın yıllık programında yer alması, veya Banka'nın yıllık cari ve yatırım harcamaları ve kaynakları için global ödenekleri bulunması,

b) İş ihale edilmeden önce, biçim ve içeriği Banka Yönetim Kurulu'nca belirlenen iş, mülki amirlikçe onaylanmış olmalıdır. (Yani, belediyeler için Belediye Meclisi kararı; il özel idareleri için borçlanmaya karar vermeye yetkili meclisin kararı; köy yönetimleri için ise Köy İhtiyar Kurulu kararı; öteki yönetimler içinde yetkili organlarının yetki ya da borçlanma kararlarını göndermiş olmaları gerekir.)

c) Fon'dan kredi açılabilmesi için, işin Banka eliyle yürütülmesi.

Kredi limitleri ve vadeleri ise şu şekilde belirlenmiştir:

Ortak idarelerden kanuni payların yıllık tutarı:

1. 200.000.000 liraya kadar olan idarelere, bu paylarının % 10'u ile 20 yılda,

2. 200.000.000-400.000.000 lira arasında olan idarelere, bu paylarının % 10'u ile 15 yılda,

3. 400.000.000-1.000.000.000 lira arasında olan idarelere, bu paylarının % 10'u ile 10 yılda,

4. 1.000.000.000 liradan yukarı olan idarelere bu paylarının % 10'u ile 5 yılda, faizi ile birlikte karşılayacakları miktarı geçmemek üzere kredi verilebilir.

Yıllık payın hesabında; kredinin açıldığı yıldan bir önceki yılda tahakkuk eden kesinleşmiş paylar esas alınır.
Bu pay dilimleri ile pay yüzdelerini, yıllık paylarındaki kesinleşmiş pay artış oranları dikkate alınarak gerektiğinde yılda bir defa olmak üzere değiştirmeye Banka Yönetim Kurulu yetkilidir.

Yıllık yatırım programlarına alınan ve içeriklerine göre özellik ve önem taşıyan işlerin Banka ve ortak idareler eliyle yapılmasına bakılmaksızın, bu işler için açılacak kredilerin vadelerini 20 yıla kadar uzatmaya Banka Yönetim Kurulu yetkilidir.

Yıllık yatırım programlarına alınan ve ortak idarelere gelir getiren yapı tesisleri yatırımları için açılacak kredilerin vadesi 10 yıldan fazla olamaz.

Banka yıllık yatırım programlarına alınan işlerden Banka eliyle yapılanların yıl içi yatırımları öncelikle yukarıda sözü edilen krediden karşılanır. Bunun dışında kalan yatırım miktarları Belediyeler Fonu'ndan veya temin edildiği takdirde diğer fonlardan ya da hibe ödeneklerinden ilgili mevzuat hükümlerine göre Bankaya aktarılacak paralardan borçlanma veya hibe suretiyle karşılanır.

KISA VADELİ KREDİLER

Ortak idarelere finansman imkanlarına göre Banka tarafından açılacak kısa vadeli krediler, Banka yatırım programında yer alan işlerin belediye katılım paylarının belediyece karşılanamaması durumunda, ve Banka yatırım programında yer alan işlerin yıl içi yatırımlarının ortak idarelerce artırılmasının istenmesi halinde, verilir.

Kredinin şekil ve içeriği Banka Yönetim Kurulu'nca tespit edilir. Ayrıca, kredinin alınması için, mülki amirlikçe tasdik edilmiş borçlanma kararlarına (belediyeler için Belediye Meclisi kararı, il özel idareleri için borçlanmaya karar vermeye yetkili meclisin kararı, diğer idareler için de yetkili veya borçlanma kararlarına) dayanılarak kısa vadeli kredi açılabilir.

Banka eliyle dağıtılan kanuni paylardan ortak idarelerin Banka'ya olan borçları ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına olan ve kanuni paylardan kesinti yaptırmaya yetkili makamlarca Banka'ya bildirilen borçları dikkate alındıktan sonra kalan kısım ölçüsünde olmak üzere azami, kredinin açıldığı yıl ile bir sonraki yıl içinde dağıtılan paylarından karşılanacak şekilde kısa vadeli kredi açılabilir.

Banka bu kredileri yerel yönetimlere açmakta ve yerel yönetimleri borçlandırmaktadır. Ancak, kredi Banka tarafından kullanılmakta ve ilgili yerel yönetimlerin projesine harcanmaktadır.

Uzun ve kısa vadeli kredilerin faiz oranı, Ödünç Para verme İşleri Hakkında mevzuat gereğince tesbit edilen azami hadleri geçmemek üzere Banka Yönetim Kurulu'nca belirlenir. Bu oran, en son, % 40 olarak tesbit edilmiştir (ÇETİK, 1993, s:52).

Tahakkuk ettirilecek faizler yıl sonlarında ana borca ilave edilir.

B4.4.1.1.b Belediyelerin Doğrudan Gerçekleştireceği İşlerde Verilen Krediler

İller Bankası belediyelere kredi sağlamakla görevli bir kurumdur. Yerel yönetimlerin yerel kamu hizmetleriyle ilgili işleri için kredi vermek, Banka'nın görevleri arasında sayılmaktadır. Bu krediler, doğrudan banka tarafından belediyelere verilir. Bu durumda, Banka belediyelere kredi vermekte, ama kredinin kullanımını tamamen belediyelerin yetkisinde olmaktadır.

Banka 2 tür kredi sağlamaktadır:

- Banka kaynaklarından sağlanan krediler
- Banka dışı kurumlardan sağlanan krediler

❑ BANKA KAYNAKLARINDAN SAĞLANAN KREDİLER

1. ORTA VE UZUN VADELİ KREDİLER

Bu kredilerin verilme şartları, kredi limit ve vadeleri, Banka yatırım programında yer alan projelere sağlanan krediler ile aynıdır.

Banka, belediyelere, cari harcamaları için kredi sağlamamaktadır.

2. KISA VADELİ KREDİLER

Uzun ve orta vadeli kredilerde olduğu gibi, kısa vadeli kredilerin verilme şartları, kredi limitleri ve vadeleri, Banka yatırım programında yer alan projelere sağlanan krediler ile aynıdır.

Son yıllarda Banka kredi faizlerinin piyasa faiz hadlerinin altında olması sebebiyle belediyelerin kredi taleplerinde büyük artış olmuştur. Banka ise, kendi yatırım finansmanını engellediği ve Banka'yı nakit sıkıntısına soktuğu gerekçesiyle belediyelere kendi kaynaklarından herhangi bir şekilde kredi açmamaktadır (ÇETİK, 1993, s:66).

❑ BANKA DIŞI KURULUŞLARDAN SAĞLANAN KREDİLER

Banka, istemleri halinde ortak idarelere kanuni paylarından Banka'ya olan borçları ile bu idarelerin diğer kamu kurum ve kuruluşlarına olan ve kanuni paylardan kesinti yaptırmaya yetkili makamlarca Banka'ya bildirilen borçları düşüldükten sonra, kalan kısım ölçüsünde, Yönetim Kurulu Kararı ile kefillik ve aracılık edebilir.

Kefillik ve aracılık işleri şekil ve içeriği Banka Yönetim Kurulu'nca tesbit edilen ve mülki amirlikçe onaylanmış belediyeler için Belediye Meclisi kararı, il özel idareleri için borçlanmaya karar vermeye yetkili meclisin, diğer idareler için yetkili organlarının yetki ve borçlanma kararı ile yapılır.

Ortak idareler Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Toplu Konut ve Kamu Ortaklığı İdaresi ve benzeri kuruluşlarca yurt içinden ve yurt dışından verilecek kredilere, bu kuruluşlarla Banka arasında yapılan devir anlaşmaları veya protokol hükümleri çerçevesinde kefillik veya aracılık yapılabilir.

Banka dışı kuruluşlardan sağlanan finansmanlarla karşılanan kısa vadeli kredilerin finansman masrafı devre sonlarında borçlu idareler kredilendirilerek ana borca ilave edilir.

Kefillik ve aracılık işlemlerinde alınacak komisyon ve bu işlemler sonucu Banka'nın ödemek zorunda kaldığı paralar için tahakkuk ettirecek faiz oranı, Ödünç Para Verme İşleri hakkındaki mevzuat gereğince tespit edilen azami hadleri geçmemek üzere Banka Yönetim Kurulu'nca belirlenir: Komisyon tahakkukunda, üçer aylık dönemlerde peşin alınmak üzere ilgili ortak idare hesaplarına borç kaydedilir. Kredinin vadesinden önce, tahsilin kısmen veya tamamen kullanılmaması halinde, Bankaca alınan komisyon iade edilmez.

Ortak idareler yurt dışında Hazinece döviz karşıllığı devredilecek kredilere ve ortak idarelerce temin edilen diğer krediler ile makina, araç ve gereç bedelleri için bu idarelerin istemleri üzerine Bankaca döviz karşılığı kefillik veya aracılık edildiğinde kullandırılan krediler Yönetim Kurulu'nca tespit edilen periyotlar halinde evalüasyon işlemine tabi tutulur. Evalüasyon işlemi neticesine göre faiz ve komisyon alınır.

Ortak idarelerin gerek banka içinden, gerekse banka dışından aldıkları kredilere karşılık kanuni paylarını gösterirler. Ortak idarelerce yapılan işlerin yıl içi yatırımları için yapılacak borçlanmalarda bu idarelerin, kanuni payları dışında kalan diğer gelirlerinden de karşılık alınabilir. Ayrıca, Banka, açacağı kredilere karşı, kamu hizmetlerine tahsis edilmemiş olan gayrimenkulleri de teminat olarak alabilir. Teminat olarak alınacak gayrimenkuller karşılığında verilecek kredi o gayrimenkule, Banka tarafından tesbit edilecek değerinin % 75'ini geçemez ve gayrimenkuller Banka lehine 1. derece ve sırada ipotek edilir. Sigortasız binalar teminat olarak kabul edilmez. Sadece gayrimenkul ipoteği karşılığı kredi açılamaz.

Toplanması ve dağıtılması, Devlete, özel idare ve belediyelerle, sermayeleri Devlete ait veya sermayesinde Devletin, özel idare ve belediyelerin ortaklığı bulunan kurumlara ait olan gelir ve hisselerin krediye karşılık gösterilmesi halinde, karşılığa konu olan borcun tamamı ödeninceye kadar bu gelir ve hisselerin Banka'ya yatırılacağı ilgili idare ve kurumlar tarafından Banka'ya karşı yüklenilir.

Ortak idarelere açılan orta ve uzun vadeli kredilerin yıllık taksitleri, yapıldığı yılı takip eden yıldan başlamak üzere tespit edilen vadelerde; kısa vadeli kredilerde ise, Yönetim Kurulu'nun tespit ettiği

vadelerde, Banka tarafından ortak idarelerin kanuni paylarından tahsil edilir.

Uzun vadeli kredi taksitlerinin ödeme tarihinde ödenmemesinin, olağanüstü hallerden ileri geldiği Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından kabul edildiği takdirde, kredinin ana para taksidi Yönetim Kurulu kararıyla ertelenebilir. Ancak faizler ertelenmeyerek vadelerinden tahsil edilir.

Kefillik ve Aracılık İşlemlerinde tahakkuk ettirilen komisyon üçer aylık dönemlerde peşin olarak borçlu idarelerin kanuni paylarından kesilir. Banka'nın aracılık ve kefaleti gereğince ödemek durumunda kaldığı miktarlar, faizi ile birlikte ödemenin yapıldığı ayı takip eden aydan başlamak üzere borçlu idarenin kanuni paylarından kesilir.

B4.4.1.2 Devlet Su İşleri (DSİ)

İçmesuyu, kullanma ve endüstri suyu teminin DSİ tarafından gerçekleştirilmesinin esaslarını 1053 sayılı "Ankara, İstanbul ve Nüfusu Yüzbinden Yukarı Olan Şehirlerde İçme, Kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında Kanun" düzenlenmektedir (R.G.: 3.7.1968, No: 12951).
Nüfusu 100.000'i aşan yerleşim yerlerinin içmesuyu yatırımlarının bir bölümü DSİ tarafından karşılanmaktadır. İstanbul, Ankara ve İzmir için DSİ bu görevi doğrudan yüklenirken; nüfusu 100.000'in üstündeki diğer belediyelerin ilgili işlerini yüklenebilmesi için Bakanlar Kurulu Kararı gerekir.

İçmesuyu altyapısı ile ilgili tesislerinin DSİ tarafından yapılmasını isteyen belediye bu isteğin belirtildiği bir başvuru yazısı ile, ilgili konuda DSİ'ye yetki veren bir belediye meclisi kararı alarak DSİ Genel Müdürlüğü'ne başvurur. DSİ bu teklifi Bakanlar Kurulu'na sunar. Bakanlar Kurulu işin DSİ'ce yüklenilmesini uygun gördüğü takdirde, bu yolda bir karar alır. Bakanlar Kurulu Kararı'nın çıkmasının ardından DSİ gerekli çalışmaları başlatır. Bu aşamada, DSİ ile belediye arasında, ilgili tesislerin hangilerinin DSİ'ce, hangilerinin belediyece yapılacağına dair bir protokol hazırlanır. Hazırlanan protokol, Maliye ve İçişleri Bakanlıkları'nca onaylandığı takdirde DSİ plan, proje ve inşaat sürecini başlatır.

Yatırımın gerçekleşmesi için gereken kaynak DSİ'ce bulunabilir. DSİ, hükümet veya özel kaynaklı krediler kullanabilir. Kamu Ortaklığı İdaresi de bu konuda olanakları içerisinde kredi vermektedir.

Belediyeler, borçlarını 30 yıl vade ile Hazine'ye öderler. Bu vade süresince faiz işletilmemektedir. Ancak, yasada geçmemekle birlikte uygulamada borç miktarı, belediyelerin su tarifeleri ile orantılı olarak artırılmaktadır.

B4.4.1.3 Çevre Bakanlığı

2872 sayılı Çevre Kanunu ile çevre kirliliğinin önlenmesi ve çevrenin iyileştirilmesi amaçlarında kullanılmak üzere ÇEVRE KİRLİLİĞİNİ KORUMA FONU kurulmuştur. Bu Fon'un kullanımı üzerine esasları, 17.5.1985 tarihli ve 18757 sayılı Resmi Gazete'de "Çevre Kirliliğini Önleme Fonu Yönetmeliği" nde yayınlanmıştır.

Belediyeler aşağıda sayılan amaçlarla bu Fon'dan kredi alabilirler:

1. Çevre kirliliğini önleyici araştırma faaliyetleri ile ilgili giderler,

2. Çevrenin temizlenmesi için yapılacak faaliyetlerle ilgili giderler,

3. Çevre kirliliğini önlemeye yönelik eğitim faaliyetleri ve personel yetiştirilmesi ile ilgili harcamalar,
4. Çevre kirliliğinin giderilmesi veya önlenmesi ile ilgili teknoloji ve projelerin satın alınmasına ilişkin giderler,

5. Proje yarışmaları düzenlenmesi nedeniyle yapılacak masraflar ile verilecek ödüllere ilişkin giderler,

6. Çevre kirliliğini önleyici ve çevreyi iyileştirici faaliyetlerde kullanılacak olan araç ve gereçlerin satın alma bedelleri,

7. Hayvan ve bitki ıslahı için yapılacak çalışmalara ait giderlerle çevre kirliliğini önlemeye yönelik ağaçlandırma faaliyetleri ile ilgili giderler,

8. Arıtma tesisi yapacak gerçek ve tüzel kişilere kredi yardımı.

Kredi talebi Çevre Genel Müdürlüğü'ne bildirilir. Kredi talebinde bulunucaklardan istenecek belgeler Genel Müdürlükçe belirlenerek, usulüne uygun olarak hazırlanır.

Kredi talepleri, genel müdürün başkanlığında, 1. hukuk müşaviri, idari ve mali işler dairesi başkanı, APK Dairesi başkanı ve 2 teknik

daire başkanından oluşan bir kurul tarafından incelenerek karara bağlanır.

Krediler, arıtma tesisleri ve önleme ve iyileştirme kredileri olarak ikiye ayrılır.

Arıtma tesisi kredisinde, kredi verilmesi için projenin Genel Müdürlükçe uygun görülmesi gerekir. Proje, Genel Müdürlükçe onaylandıktan sonra tesis bedelinin % 45'ine kadar kredi verilebilir. Bu kredinin vadesi en çok 20 yıldır. 5 yıla kadar ödemesiz devre tanınabilir. Geri ödeme, ödemesiz devreyi takip eden yıldan başlamak üzere yıllık eşit taksitler halinde yapılır.

Önleme ve iyileştirme kredileri için, Genel Müdürlülçe uygun görülecek projesindeki harcama tutarının % 45'ine kadar kredi verilebilir. Bu kredinin vadesi en çok 10 yıldır. 3 yıla kadar ödemesiz devre tanınabilir. Geri ödeme, ödemesiz devreyi takip eden yıldan başlamak üzere yıllık eşit taksitler halinde yapılır.

Kredi faizleri, her yıl Ocak ayında, o yıl uygulanmakta olan zirai kredi faiz oranları esas alınarak, bölge ve sektör farkı gözetilerek Genel Müdürlükçe tespit ve ilan edilir.

Kredinin verildiği tarihten itibaren faiz tahakkuk ettirilir ve krediyi veren Banka (Ziraat Bankası) şubesince birinci yıldan itibaren tahsil edilir.

Borçlandırılan belediyelerden, verilen kredinin önerilen konularda kullanılacağına ve başkasına hiçbir suretle devredilemeyeceğine ve idarece bildirilecek diğer şartlara uyulacağına dair bir taahhütname peşin olarak alınır. Proje uygulaması esnasında idarece belirtilen şartlara uygun hareket etmeyenlerin kredi borçları, borcun verildiği tarihten itibaren tahakkuk eden faizleri ile birlikte geri alınır. Bu belediyeler bir daha kredi hakkından da yararlandırılmaz.

B4.4.1.4 Kültür Bakanlığı

Kültür Bakanlığı Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Onarımına Katkı Fonu'ndan kredi sağlamaktadır. Kredinin alınma şartları, Kültür Bakanlığı tarafından yapılan yardımlar bölümünde anlatılanlar ile aynıdır.

Verilecek kredi miktarı hiçbir şekilde proje keşif bedellerinin % 70'ini aşamaz. Verilecek kredinin faiz oranı, vadesi ve ne kadar sürede geri ödeneceği Başbakanlık Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın uygun görüşü alınarak Bakanlıkça belirlenir. Verilecek kredinin üst sınırı, her yıl Merkez Yardım Kurulu'nca belirlenir ve Bakan'ın onayı ile kesinleşir. Verilecek kredilerde, onarılacak taşınmaz kültür varlığının kültürel değeri, fiziki durumu, bulunduğu çevrenin özellikleriyle kullanım amacı gözönünde bulundurulur. Verilecek kredilerin öncelik esasları ve koşulları, fon imkanları gözönüne alınarak, her yıl Ocak ayı sonuna kadar Bakanlıkça belirlenerek ilan edilir.

Fon'dan kredi almak isteyen belediyelerin başvuruları sırasında sunmaları gereken belgeler, yardımlar bölümünde aktardıklarımızın aynısıdır. Bununla birlikte, belediyeler başvuru dilekçelerinde kredi isteklerini ve kredi miktarını açıkça belirtmeleri gerekir. Kredi isteklerinde, ayrıca, istenilen krediye karşılık gösterilecek teminatın türü, içeriği ve miktarı da bildirilir.

Belediyelerin bu yardımdan yararlanabilmeleri için ilgili taşınmaz varlığın mülkiyetine sahip olmaları şarttır. Ancak, belediyelere yapılan yardımlarda taşınmaz ipoteği aranmaz (R.G.: 22.8.1987, No: 19552).

Kredi taksitlerinin veya faizlerinin vadesinde ödenmemesi halinde, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümleri ve Banka usulleri uygulanır. Krediler T.C. Turizm Bankası tarafından takip ve tahsil olunur.

Verilen kredi işlemlerinde faiz, belediyeye yapılan ödemenin yapıldığı tarihi takip eden ay başından itibaren uygulanır. Kredilerde faiz, hakediş raporuna dayanılarak yapılan ödeme tarihinde, önceden avans verilmiş ve sonra bu avans kredi şekline dönüşmüş ise; bu kredinin faizi, avansın krediye dönüştüğü tarihte başlar. Kredi alan belediyenin borçlarını,son hakediş raporlarındaki bedelin ödenmesinden 3 ay sonra ödemeye başlarlar.

B4.4.1.5 Toplu Konut İdaresi

B4.4.1.5.a Toplu Konut Fonu

Toplu Konut Fonu'ndan belediyelerin yararlanma esasları, "Belediye Arsaları Üzerinde Toplu Konut ve Kentsel Çevre Üretimi ve Kredilendirmesine Dair Yönetmelik" ile belirlenmiştir (R.G.: 14.11.1992, No: 21405). Bu yönetmelik, belediyeler açısından, belediyelerin

mülkiyetinde veya mülkiyetine geçmesi mümkün olan alanlarda yaratılan değerin kamu lehine değerlendirilmesi ile oluşacak yerel kaynakların toplu konut bölgesinde, teknik altyapı ve sosyal donatı amaçlı kullanılması, böylece Toplu Konut Fonu'nun daha verimli kullanımının sağlanması ve çağdaş kentsel çevrelerin üretilmesi amaçlarını taşımaktadır.

Bu yönetmeliğe göre, belediyeler bu Fon'dan 3 amaç için kredi alabilmektedir:

1) Teknik yardım,

2) Altyapı ve sosyal donatı hizmetleri

3) Konut üretimi

Belediyelerin, Toplu Konut Fonu'ndan yararlanabilmeleri için, belediyeler, önce, belediye ve mücavir alan sınırları içinde, kentin nazım imar planı ve kentsel gelişme stratejisine ve etaplamasına uygun nitelikte olan, bir veya birden fazla alanı Toplu Konut Bölgesi olarak önerirler. Toplu Konut İdaresi, bu başvuruları değerlendirerek, uygun bulduğu alanlara Toplu Konut Uygunluk Belgesi verir. Başvuru sırasında, önerilen toplu konut bölgesi henüz belediye mülkiyetinde değilse, uygun görülen projelere Toplu Konut Bölgesi Uygunluk Belgesi şartlı olarak verilir. Buna göre, mülkiyet belediyeye geçmeden, bu yönetmeliğe göre açılacak krediler kullandırılmaz.

1) TEKNİK HİZMETLER KREDİSİ

Toplu Konut Fonu, belediyelere önce teknik hizmetler kredisi verir. Toplu konut bölgesinin iskana açılmasına kadar yapılacak olan; harita alımı, planlama, projelendirme, ihale evrakı ve fizibilite hazırlanması ve benzeri işlerin yapımı, kontrolü ve yönetimi ile inşaatların teknik kontrollüğü hizmetleridir.

Toplu Konut Bölgesi Uygunluk Belgesi verilen toplu konut projelerinin teknik hizmetlerinin yapımı için belediyeye, İdare tarafından açılacak kredi Bankalar tarafından kullandırılır. Toplu Konut Bölgesi Uygunluk Belgesi'nin geçerlilik süresi 3 aydır. Bu süre içinde;

a) Belediye ile İdare arasında Toplu Konut Bölgesi Hizmetleri Protokolü yapılır.

b) Toplu Konut Bölgesi Hizmetlerinin koordinasyon ve yönetimi için bir Yönetim Müşaviri seçilir ve Proje Yöneticisi belirlenir.

Yönetim Müşaviri, toplu konut projelerinin gerçekleştirilebilmesi için gerekli teknik ve idari hizmetler konusunda belediyeye yardımcı olan ve bu hizmetleri tanımlı sözleşmeler çerçevesinde üreten veya üretilmesini sağlayan bağımsız müşavirlik kuruluşudur. Proje Yöneticisi ise; toplu konut projelerinin genel koordinasyon ve yönetimi için, T.K.İ'nin belirleyeceği esas ve usuller çerçevesinde Yönetim Müşaviri'nin görevlendireceği yetkili yöneticidir.

c) Belediye, Banka ile kredi ilişkisini kurar ve Banka'ca istenen tür ve miktarda teminat tesis ederek veya belediyenin İller Bankası payları teminat gösterilerek kredi sözleşmesini yapar ve buna göre Toplu Konut Bölgesi Hesabı açılır.

Bu işlemlerin tamamlanmasından sonra, Teknik Hizmetler Kredisi, Banka tarafından açılır.

Belediyelerin bu yönetmelikte belirtilen şekil ve şartların dışında veya farklı amaçlarla krediye kullandığı veya bu yönetmelik çerçevesindeki yükümlülüklerini yerine getirmediği saptandığı ve kredi sözleşmesine uygun olarak yapılacak yazılı uyarıya uymadığı takdirde, Toplu Konut Uygunluk Belgesi İdare'ce iptal edilerek, kredi muaccel hale getirilir. Bu durumda, kredinin kullandırılan kısmı, cari ticari faiz uygulanarak, faizli bakiyesi üzerinde Banka'ca Fon'a aktarılır.

	A	B	C
Öncelikli yöreler	5	120	% -25
Büyük kentler	3	60	% 0
Diğer yerler	3	84	% -10

A: Geri ödemesiz süre (yıl)
B: Geri ödeme süresi (ay)
C: Yıllık fiyat artış oranına uygulanacak yüzde değişim
Büyük kentler nüfusu 1 milyonun üstünde olan kentlerdir.

TABLO 15: Yörelere göre, Teknik Hizmetler Kredisine uygulanacak faiz oranı ve geri ödeme koşulları

Geri ödeme, geri ödemesiz sürenin dolduğu tarihten sonraki ayın 18'nde başlar. Geri ödeme başlangıç taksidi, geri ödemenin başladığı tarihe kadar oluşan faizli bakiyenin, geri ödeme süresi olarak gösterilen ay sayısına bölünerek bulunan miktardır. Geri ödemenin başladığı yılı takip eden, her yılın başından itibaren, kredi geri ödeme taksit tutarı yıllık fiyat artış oranında arttırılarak hesap edilir ve bu miktarı her yıl belediyenin ödemesi beklenir.

Toplu Konut idaresi'nin yapacağı inceleme sonucunda çalışmaların yeterlilik ve uygunluğu onaylanarak, İdare'ce belediyeye Toplu Konut Yatırım Uygunluk Belgesi verilir.

Toplu konut bölgesinin konut yatırımına uygun hale gelmesini sağlayacak olan hizmetler tamamlandıktan sonra, istenirse belediye tarafından teknik altyapı veya konut üretimi için de kredi alınabilir. Ya da, belediye, toplu konut alanlarını satışa çıkarabilir.

2) ALTYAPI VE SOSYAL DONATI HİZMET KREDİSİ

Kredi hakkındaki açıklamalara geçmeden önce, yönetmelikte geçen öncelikli teknik altyapı, teknik altyapı ve sosyal donatı terimlerini açıklamakta yarar vardır. Öncelikli altyapı, toplu konut bölgelerinin iskana açılabilmesi için gerekli asgari teknik altyapı olarak tanımlanan, stabilize yollar ve ilgili sanat yapıları, su, kanalizasyon ve elektrik sistemlerinden oluşan altyapı grubudur. Teknik altyapı, yol ve ulaşım amaçlı yapılar, su, elektrik, kanalizsyon başta olmak üzere iletişim, merkezi ısıtma ve benzeri tesisler ile bunların gerektirdiği inşaat, teçhizat ve yapıların bütünüdür. Sosyal donatı, toplu konut bölgesi içinde yaşayan nüfusun, sosyal hayatının devamını sağlamak için gerekli olan; okul, sağlık ve spor tesisleri, kütüphane, kreş sinema, tiyatro, konferans salonu, karakol, postane, ibadethane, ticaret ve hizmet tesisleri ve benzeri sosyal tesisler ile çocuk parkları, rekreasyon alanları, kent mobilyaları, meydan düzenlemeleri ve benzeri çevre düzenlemesi işlerinin bütünüdür.

Toplu konut bölgesi altyapı yatırımları belediye tarafından Toplu Konut Bölgesi Hesabı kaynakları ile yapılır. Toplu konut bölgelerinde, öncelikli teknik altyapı tesisleri kesin fizibilite raporunda gösterilen iş programlarına ve uygulama projelerine uygun olarak belediyelerce öncelikli olarak yapılır veya yaptırılır.

Toplu konut bölgesindeki konut üretimi sürecine uygun olarak, ilk konutların iskana hazır hale gelmesinden önce, öncelikli teknik altyapı hizmetlerinin tamamlanması zorunludur.

Belediye, öncelikli teknik altyapı hizmetlerinin dışında kalan diğer teknik altyapı yatırımlarını ve sosyal donatıyı uygulama projelerine ve kesin fizibilite raporu eki iş programlarına uygun olarak yaptırır. Belediyenin altyapı hizmetleri için yapacağı harcamalar Toplu Konut Bölgesi Hesabı'ndan karşılanır.

Belediyenin sorumluluğu altında olup, zamanında gerçekleşemeyeceği kesinleşen yatırımlar belediyece ek kaynak temin edilerek yaptırılır.

Belediye altyapı konusunda hazırlayacağı bir durum ve gerekçe raporu ile İdare'ye başvurarak, öncelikli teknik altyapının yapılması için kredi talep edebilir. Kredi talebi ile birlikte belediye tarafından hazırlanan Öncelikli Teknik Altyapı İnşaat Revize İş ve Finansman Programı verilir. İdare'ce yapılacak incelemelere göre, Revize İş ve Finansman Programı İdare'ce onaylanan projelere, uygun görülen miktar üzerinden Altyapı Kredisi Uygunluk Belgesi verilir. Uygunluk Belgesi'nin geçerlilik süresi 3 aydır. Belediye bu süre içinde Banka'ya başvurur ve kredi sözleşmesi yapar. Altyapı kredisi, Toplu Konut Bölgesi Hesabı'na yatırılarak, bu hesabın kullanım koşullarına göre işlem görür. Açılan kredi, onaylı İş ve Finansman Programı'nda öngörülen şekilde, belediyece yapılacak hakediş taleplerine göre Banka tarafından kullandırılır.

	A	B	C
Öncelikli Yöreler	3	108	% -25
Büyük kentler	2	48	% 0
Diğer yerler	2	72	% -10

TABLO 16: Yörelere göre, Altyapı Kredisi'ne uygulanacak faiz oranı ve geri ödeme süresi

Kredinin geri dönüşü, kredi geri dönüşünde ortaya çıkabilecek aksaklıklara dair esaslar, teknik hizmetler kredi esasları ile aynıdır.

3) KONUT KREDİSİ

Toplu konut bölgelerinden arsa temin etmiş olan belediyeler, 2 nüsha halinde düzenleyecekleri aşağıdaki belgeler ile Konut Kredisi kullandıran Bankalara başvururlar:

a) Arsaya ait Satış Sözleşmesi ve Toplu Konut Yatırım Uygunluk Belgesi'nin onaylı sureti,
b) İnşaat ruhsatı ve ekleri olan uygulama projeleri ve detay projeleri,
c) İnşaat ihale evrakı, inşaat sözleşmesi ve ekleri,
d) Proje Yöneticisi raporu,
e) İnşaat İş Programı ve Finansman akış Tablosu,
f) Belediye Şirketleri için ana sözleşme,
g) Belediye Şirketleri ortak veya üye listeleri, noterlikçe onaylı Beyanname ve Taahhütname ile üyelerin nüfus cüzdanı örneği,
h) Belediyeler için , kredi talebine dair Belediye Meclis kararı,
i) Bankalar tarafından, İdare'nin onayı ile istenebilecek diğer belgeler.

Kredi talepleri Banka tarafından incelendikten sonra, bir değerlendirme ve görüş raporu halinde İdare'ye iletilir. Banka tarafından uygun görülen konut projelerine Konut Kredisi Uygunluk Belgesi verilir: Uygunluk Belgesi'nin geçerlilik süresi 6 aydır. Beklenmedik olaylar sonucunda ortaya çıkacak sebepler ve olağanüstü nedenlerden doğacak gecikme durumunda yapılacak gerekçeli be belgelere dayalı başvuru üzerine geçerlilik süresi bir defaya mahsus ve en fazla 6 ay için İdare'ce uzatılabilir.

Konut Kredisi Uygunluk Belgesi verilen belediyeler Banka'ya başvurarak kredi sözleşmesi yaparlar. Banka, kredi sözleşmesinin yapılamasında, uygun göreceği tür ve miktarda, konut yapılacak arsa üzerinde ipotek tesis eder. Banka nezdinde, belediye için İdare adına bir Konut Yapım Hesabı açılır. Konutun yapımı süresince gerekli olan ödemeler banka tarafından bu hesaptan ödenir.Konutların oturmaya elverişli hale geldiğinin Banka teknik elemanlarınca tesbit edilip bildirildiği tarihi izleyen 3. ayın 18. günü kredinin geri ödeme taksidi başlar.

	A	B	C
45.99 m2'ye kadar	% 75	140	% -25
46-60.99 m2	% 70	140	% -20
61-80.99 m2	% 65	120	% -15
81-100 m2	% 60	120	% -10

A: Kredi/Maliyet (%)
B: Geri ödeme süresi (ay)
C: Yıllık fiyat artış oranına uygulanacak yüzde değişim

TABLO 17: Konut kredisinin, geri ödeme süresi ve uygulanacak faiz oranları

Öncelikli Yöreler	% -30
Büyük Kentler	% 0
Diğer yerler	% -10

TABLO 18: Konut kredisinin, yörelere göre, yıllık fiyat artış oranına uygulanacak yüzde değişimi

Kredinin geri dönüşü, kredi geri dönüşünde ortaya çıkabilecek aksaklıklara dair esaslar, teknik hizmetler kredi esasları ile aynıdır.

B4.4.1.5.b Geliştirme ve Destekleme Fonu

Bakanlar Kurulu'nun 7.12.1984 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 84/8800 sayılı kararının 3. maddesine göre kurulan Geliştirme ve Destekleme Fonu'ndan, Toplu Konut İdaresi'nin sorumluluğu altında, toplu konut alanlarının KAMULAŞTIRILMASI ve ALTYAPI hizmetlerinin desteklenmesi için kredi verilmektedir. Bu Fon'un kulanım esaslarını düzenleyen bir yönetmelik bulunmamaktadır. Ancak, Fon bugüne kadar belediyeler tarafından kullanılmıştır ve kullanılmaktadır. Fon hakkındaki bilgiler, Toplu Konut İdaresi Konut Kredileri Dairesi'nden alınmıştır.

ALTYAPI HİZMETLERİ İÇİN VERİLEN KREDİLER

Geliştirme ve Destekleme Fonu'ndan altyapı projelerine öncelikli kredi verilmektedir. Altyapı kredileri, yol, içmesuyu, kanalizasyon, elektrik, ve çok seyrek olarak jeotermal enerji yatırmlarını kapsamaktadır. Fon'dan öncelikli olarak yeni yerleşme alanı olarak açılacak toplu konut alanlarının altyapısına yönelik kredi başvuruları yararlandırılmaktadır. Bununla birlikte, mevcut yerleşme alanları için de altyapı kredileri verilmektedir.

Belediyelerin, krediyi almak için hazırlamaları gereken belgeler:

- Belediye başkanı imzasını taşıyan başvuru dilekçesi,
- Belediyenin kredi talebini gösterir encümen kararı,
-Belediyenin yeri, konumu, nüfusu, altyapı yatırımlarının nereye, ne amaçla yapılacağını belirtir bir gerekçe raporu,
- 1 takım proje,
- 1 takım keşif ve metraj.

Yukarıda sıralanan belgelerle Toplu Konut İdaresi'ne başvuru yapılır. Başvuru, İdare'nin Yüksek Planlama Kurulu'na aktarılır. Proje, Kurul tarafından uygun görüldüğü takdirde, kredi açılır ve İller Bankası aracılığıyla kullandırılır.

İller Bankası, verilecek kredinin faizini, vadesini ve geri dönüş şartlarını belirleyerek, belediyeye sunar. Belediye meclisinin kredi şartlarını kabul ettiğine dair bir yazılı belgeyi İller Bankası'na iletikten sonra, kredinin kullandırılmasına başlatmak için Toplu Konut İdaresi'ne başvurur. Ödemeler, ilgili belediyenin Valiliği veya Kaymakamlığı'ndan onaylı istikaklar İdare'ye geldikten sonra, yapılmaya başlanır.

Altyapı kredilerinde 1994 yılı için faiz % 40, 1995 için ise % 50 olarak saptanmıştır. Kredinin vadesi ise 5, 10 veya 15 yıl olarak tespit edilmiştir. Genelde 5 yıl vadeli krediler verilmektedir.

KAMULAŞTIRMA HİZMETLERİ İÇİN VERİLEN KREDİLER

Belediyelerin, söz konusu krediyi alabilmeleri için, aşağıda bulunan belgelerle Toplu Konut İdaresi'ne başvurmaları gerekmektedir.

- 2985 sayılı Toplu Konut Kanunu Uygulama Yönetmeliği'nin 4 maddesi çerçevesinde, yapılabilirlik raporu ile birlikte, söz konusu alanın Valilikçe Toplu Konut Alanı İlan ve ekleri,
- Alanın kadastral planları,
- (Alanın imar planları) Toplu Konut Alanı'nın işaretli sınırları belli imar paftaları,
- Toplu Konut Alanı'nın nazım planındaki yerini gösteren planı,
- Alanın mülkiyetine ilişkin bilgileri, mülkiyet çizelgeleri,
- Alanın bedeline ilişkin belgeler,
- Alanın kamulaştırılması ve Geliştirme ve Destekleme Fonu'ndan kredi kullanımına ilişkin Encümen Kararı,
- Toplu Konut İdaresi Başkanlığı'na kredi başvuru dilekçesi.

Toplu Konut İdaresi tarafından Yüksek Planlama Kurulu'na iletilen söz konusu talep, kurul tarafından uygun bulunduğu takdirde kredi açılabilir. Kredi, Emlak Kredi Bankası aracılığıyla kullandırılır.

İstatiksek veriler incelendiğinde, hizmet cinsi itibariyle yardım yapılan belediye sayıları ve yardım miktarı 1984-1991 yılları kümülatif ve 1992 yılı olarak iki ayrı kalemde şu şekildedir:

	BELEDİYE SAYILARI		
HİZMET CİNSİ	**1984-1991** (Kümülatif)	**1992**	**TOPLAM**
Kamulaştırma	45	15	60
Altyapı	153	1113	1266
Toplam	196	1128	1326

TABLO 19: Geliştirme ve Destekleme Fonu'ndan hizmet cinsine göre, yıllar itibariyle yardım yapılan belediye sayısı (YETER, 1994, s:37).

HİZMET CİNSİ	**1984-1991**	**1992**	**TOPLAM**
Kamulaştırma	44.981.362.633	155.071.263.479	200.052.626.112
Altyapı	112.616.879.461	1.459.002.662.288	1.571.619.541.749
Toplam	157.598.242.094	1.614.073.925.767	1.771.672.167.861

TABLO 20: Geliştirme ve Destekleme Fonu'ndan hizmet cinsine göre belediyelere yıllar itibariyle yapılan yardım miktarı (YETER, 1994, s:37).

YILI	**YARDIM MİKTARI**
1988	5.600.000.000
1989	2.900.000.000
1990	8.000.000.000
1991	138.000.000.000
1992	1.614.073.925.767
TOPLAM	1.768.573.925.767

TABLO 21: Geliştirme ve Destekleme Fonu'ndan son 5 yılda belediyelere yapılan yardım miktarı (YETER, 1994, s:38).

B4.4.2 Devletin Belediye Borçlarını Ertelemesi ya da Tümüyle Üzerine Alması

Hizmet gereksinmelerini olağan gelirleriyle karşılayamayan belediyeler, türlü devlet bankalarına, İller Bankası'na, yukarıda sözü edilen merkezi kamu kurumlarına borçlanmaktadırlar. Anayasa'nın kendisine verdiği görevi yerine getirerek belediyeleri görevleriyle orantılı gelirlere kavuşturamamış olan devlet, bu durum karşısında, kimi yasalarla zaman zaman belediye borçlarını ertelemek (TAHKİM), ya da tümüyle üzerine alarak ortadan kaldırmak (TERKİN) yolunu seçmiştir.

1965 yılından başlayarak, sırasıyla 1971, 1975, 1977 ve 1977 yıllarında belediye borçları tahkim ve terkin edilmiştir. 1991 yılında, belediyelerin 1 trilyona yaklaşan Hazine borçları silinmiş, bir bölümü de tahkim edilmiştir. En son olarak, 2.7.1992 tarih ve 3836 sayılı "Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Birbirleriyle olan Borçlarının Tahkimi Hakkında Kanun" kapsamına belediyeler de alınmış ve böylece belediyelerin İller Bankası'na olan kısa vadeli borçları hariç, Hazineye, Merkez Bankası'na, Kamu Bankalarına, SSK'ya, Emekli Sandığı'na, Bağ-Kur'a, Kamu Ortaklığı İdaresi'ne, Toplu Konut İdaresi'ne, Arsa Ofisi Genel Müdürlüğü'ne ve Katma Bütçeli Kuruluşlara olan eski borçlarının takas ve mahsup yoluyla tasfiye edildikten sonra Hazinece devir alınarak tahkime tabi tutulacağı hükmü düzenlenmiştir.

Ayrıca belediyelerin İller Bankası'na olan yatırım kredisi borçları ile ilgili olarak Bankaca 31.12.1992 tarih ile yasanın yürürlüğe girdiği tarih arasında bu borçlara karşılık yapılan kesintilerin de belediyelere iade edileceği belirtilmiştir.

Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nca hazırlanıp belediyelere gönderilen 21.12.1992 tarih ve 52360 sayılı genelge ile ise, belediyelerin tahkime tabi olacak borçları 3836 sayılı kanunun 3. maddesinin verdiği yetkiye dayanılarak şunlarla sınırlandırılmıştır:

1. Hazineye olan vergi ve devir kredi borçları,
2. İller Bankası'na olan yatırım kredisi borçları,
3. Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü'ne olan borçları,
4. S.S.K. Genel Müdürlüğü'ne olan borçları ve,
5. Türkiye Elektrik Kurumu'na olan borçlar.

Belediyelerin tahkim kapsamına alınan bu 5 tür borçların miktarı ise toplam olarak:
(Alacaklı kurumların tahmin ve bildirimlerine göre)

Vergi borçları	2.968.928.609.290
Devirli kredi borçları	17.057.766.000
İller Bankası'na olan yatırım kredisi borçları	987.187.769.027
Emekli Sandığı'na olan borçlar	282.213.154.492
S.S.K.'na olan borçlar	2.826.566.644.004
T.E.K.'na olan borçlar	791.173.631.233
TOPLAM	7.873.127.574.046

TABLO 22: 52360 sayılı genelge ile tahkim kapsamına alınan belediye borçları (YETER, 1994, s:69).

Belediye borçlarının, devlet tarafından tahkim ve terkin edilmesinin birçok sakıncaları vardır. Bunlardan birincisi, yasanın sağladığı olanaklardan, alacaklısı farklı belediyeler farklı oranlarda yararlanmışlardır. Bir bölümünün borçları bağışlanırken, ötekilerin borçları ertelenmiştir. Bununla birlikte, çok borçlanmış belediyeler ile az borçlanmış belediyeler arasında dengesizlik ortaya çıkmıştır. Bu dengesizlik, aynı zamanda, çok borçlanmış belediyelerin büyük, az borçlanmışların ise küçük olması biçiminde görülmektedir. Dolayısıyla, borçlanmalardan gelişmiş bölge belediyelerinin daha çok yararlanma sonucu doğmaktadır. Diğer bir sakınca ise, borçlanma ve sonra da borçtan kurtulma olanağı, belediyeleri, gelir yaratma çabasına girmeksizin, kaynaklarını daha ussal kullanma gereği duymaksızın, sorumsuzluğa itmesidir. Asıl yapılması gereken, borçları ortadan kaldırmak değil, belediyelere, ağır borç yükü altına girmelerini önleyecek, kendilerine ait gelir kaynaklarının sağlanması yoluyla, böyle olağanüstü ve eşitsizliklere yol açabilen uygulamaları önlemektir.

B4.5 SONUÇ

Belediye öz gelirleri dışındaki belediyelerin tüm gelir kaynaklarının yasal mevzuatlarının incelendiği bu raporda, aynı zamanda ele alınan tüm gelir kalemlerinin 1988-1992 yılları arasındaki sayısal bilgilerine de yer verilmeye çalışılmıştır. Grafikler yoluyla ortaya konulmaya çalışılan iddialarda kullanılan sayısal bilgilerin tümü DPT'dan alınan zımni deflatör aracılığı ile 1994 yılı değerlerine aktarılmıştır. (TABLO 24) Raporda yer alan bu beş yıllık verilerden genellemelere gitmek oldukça güçtür. Bu nedenle, bu yazının sonuç bölümünde, üzerinde durulan gelir kaynakları hakkındaki sonuçlar, son dönemde konuyla ilgili yazılan makalelerin yanı sıra, uygulamanın içerisinde bulunan kişilerle yapılan görüşmelerden ortaya çıkmıştır. Bu anlamda, bu yazıda kullanılan sayısal veriler, öne sürülen savları yanlızca kısıtlı olarak doğrulamaya çalışacaktır.

Türkiye'de merkezi yönetim vergi gelirlerinden belediyelere aktarılan paylar, 1981 yılına kadar merkezi olarak toplanan bazı vergilerden ayrı ayrı oranlarda pay verilerek oluşturulmaktaydı. 1981 sonrası ise, merkezi vergilerden belediyelerin aldıkları değişik oranlardaki paylar toplulaştırılmıştır. Bu uygulama, merkezi yönetimden yerel yönetimlere yapılan mali transferlerin daha etkin tahsil edilmesini sağlamıştır. Ancak, belediyelere Genel Bütçe vergi gelirlerinden ayrılan payın

oranı, çeşitli nedenlerden dolayı, birçok defa değiştirilmiştir. Bu da, yerel yönetimlerin uzun vadeli plan ve programlarında devamlı değişiklik yapmalarına neden olmuştur.

Aslında, Genel Bütçe vergi gelirlerinden belediyelere ayrılan pay oranlarının değiştirilmesi, yukarıda belirtilen sorunun ana kaynağı değildir. Burada vurgulanması gereken sorun, GRAFİK 1'de de görüldüğü üzere, belediye gelirlerinin büyük bir kısmının merkezi yönetimden aktarılan mali transferlerden oluşmasıdır. Sonuç olarak bu durum, yerel yönetimlerin karar süreçlerinde merkezi yönetime bağımlı olmasını ve özerkliğinin sınırlanmasını getirmektedir. Bu da bir anlamda, 1982 Anayasası'nın 127. maddesindeki "yerinden yönetim" ilkesine ve "yerel yönetimlerin görevleriyle orantılı gelir kaynaklarına sahip olmaları" amacının karşısında bir uygulama sürecinin yaşandığını göstermektedir.

Belediyelere aktarılan merkezi yönetim gelirlerinin kendi içindeki dağılımı incelendiğinde ise, Belediyeler Fonu'nun, 3030 sayılı kanun gereğince büyükşehir belediyelerine verilen payın ve 2380 sayılı kanun gereğince belediyelere dağıtılan payın, en ağırlıklı paylara sahip olduğu; Akaryakıt Tüketim Vergisi Payı ve Mahalli İdareler Fonu'nun ise genel toplam içinde son derece küçük oranlarda olduğu görülmektedir (GRAFİK 2). Akaryakıt Tüketim Vergisi hasılatının % 1.20'si Belediyeler Fonu'na, % 1.20'si ise belediyelere tahsil edilmektedir. Bu hasılatın belediyelere tahsil edilen kısmı miktar olarak son derece azdır. Buna karşılık, bu paydan yararlanmak isteyen belediyeler oldukça zahmetli bir yasal prosedürü yerine getirmek zorundadır. Bu da, zaten toplam olarak son derece düşük bir miktara sahip olan Akaryakıt Tüketim Vergisi payının daha da verimsiz bir merkezi yardım haline gelmesine neden olmaktadır. Mahalli İdareler Fonu ise, merkezi yönetim vergi gelirlerinden belediyelere aktarılan payın içerisinde Akaryakıt Tüketim Fonu'ndan çok daha az bir orana sahiptir. Üstelikte, bu küçük fon, ikiye ayrılarak; hem Bayındırlık ve İskan Bakanlığı, hem de İçişleri Bakanlığı tarafından tahsis edilmektedir. Sonuç olarak, Fon'un amaçladığı işler için tahsil edilen miktarlar bügünkü maliyetlerin oldukça altındadır, ve güncelleştirilememiştir. Bu nedenle bu Fon'lar, belediyeler tarafından genelde yatırım harcamalarında değil de; cari harcamalarda kullanılmaktadır. Dolayısıyla, hem Akaryakıt Tüketim Vergisi'nden belediyelerin aldığı paylar, hem de Mahalli İdareler Fon'u toplulaştırılarak; tek bir Fon haline getirilmesi, bu gelir kaynağının daha etkin ve verimli kullanılması açısından olumlu bir öneri olabilir.

Merkezi yönetimden yerel yönetimlere aktarılan karşılıklı ve karşılıksız yardımlara gelince; bu raporda karşılıksız yardımlar olarak, Maliye Bakanlığı'nın, İller Bankası'nın, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın, Çevre Bakanlığı'nın, Turizm Bakanlığı'nın, Kültür Bakanlığı'nın, Hazine'nin, Y.S.E.'nin, T.E.K.'in yaptığı yardımların yanı sıra Trafik Hizmetlerini Geliştirme Fonu, Gecekondu Fonu, D.P.T.'nin Kalkınmada Öncelikli Yörelere yaptığı yardımlar incelenmiştir. Karşılıklı yardımlar olarak ise; D.S.İ., Çevre Bakanlığı, Kültür Bakanlığı'nın yardımları ile Toplu Konut Fonu, Geliştirme ve Destekleme Fonu ve belediyelerin İller Bankası'ndan, diğer devlet bankalarından ve başka kuruluşlardan aldığı borçlar yasal mevzuatları çerçevesinde aktarılmıştır.

GRAFİK 3'te 1988-1992 yılları arası merkezi vergi gelirlerinden belediyelerin aldığı paylar ile toplam karşılıklı ve karşılıksız merkezi yönetim yardımları karşılaştırılmıştır. Karşılıklı ve karşılıksız yardımların tümü hakkında sayısal bilgi bulunamamıştır. GRAFİK 3, şu yardımları kapsamaktadır:

- Maliye Bakanlığı yardımı,
- Trafik Hizmetlerini Geliştirme Fonu,
- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı yardımı,
- Çevre Kirliliğini Önleme Fonu,
- Turizm Bakanlığı'nca Turistik Yöre Belediyelerine yardımlar,
- Turizm Bakanlığı'nca Toplu Konut Fonu ve Bütçe ödeneğinden yapılan yardımlar,
- Kalkınmada Öncelikli Yöre yardımları,
- Geliştirme ve Destekleme Fonu,
- İller Bankası kredileri.

GRAFİK 3 incelendiğinde, merkezi yönetim vergi gelirlerinden belediyelerin aldığı paylar, toplam karşılıklı ve karşılıksız yardımların kat kat üstünde gözükmektedir. Aynı şekilde, GRAFİK 4'e bakıldığında, yine merkezi yönetimden sağlanan toplam karşılıklı ve karşılıksız yardımların toplam belediye gelirleri ile karşılaştırıldığında yine merkezi yönetimden aktarılan yardımların belediye gelirlerinin oldukça küçük bir bölümünü oluşturduğu görülebilir. Sonuç olarak, belediye gelirleri en ağırlıklı olarak merkezi yönetim vergi gelirlerinin belediyelere aktarılan paylardan, ardından belediye öz gelirlerinden ve son olarak merkezi yönetimden sağlanan karşılıklı ve karşılıksız yardımlardan oluşmaktadır.

Belediyelere yapılan fon ve bakanlık bütçesinden yardımlar son beş yıl içinde artma eğilimi göstermiş ve bunların Devlet gelirinden

verilen pay ve yardım toplamına oranı 1988 yılında % 17.9 iken, 1989 yılında % 18, 1990 yılında % 17.6, 1991 yılında % 18.3 ve 1992 yılında ise % 23 olmuştur (YETER; 1994, s:86). Merkezi yönetimden sağlanan karşılıklı ve karşılıksız yardımların bu denli çeşitli olması üç önemli sonucu ortaya çıkarmaktadır. Bunlardan birincisi, yerel yönetimlerin bu fonlardan haberdar olmaması ve gerektiği kadar yararlanamamalarıdır. Bu raporda ayrıntılı olarak değinilen fonların her birinin ayrı ve geniş yasal mevzuata sahip olmaları, gereksiz bürokratik işlemlerin ortaya çıkmasına ve yerel yönetimlerin eylemlerini gittikçe yavaşlatmasına neden olmaktadır. Bununla birlikte, değinilmesi gereken ikinci önemli sonuç ise, fonların bu denli çeşitliliğinin, her bir fona tahsil edilen yardım miktarının azalmasına neden olduğudur. GRAFİK 6'dan Trafik Hizmetleri Geliştirme Fonu, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı yardımı, Turizm Bakanlığı'nca belediyelere yapılan yardımların ve Kalkınmada Öncelikli yöre yardımlarının toplam yardım miktarı içerisinde ne denli küçük paylara sahip oldukları görülmektedir. Üstelik grafikteki karşılıklı ve karşılıksız yardımlar, varolan yardımların tümü değildir. Üçüncü önemli sonuç ise fonların tahsisinde siyasi tercihlerin ve bireysel ilişkilerin ön plana çıkmasıdır. Merkezi iktidar ile aynı siyasi görüşleri paylaşan yerel yönetimler fonlardan daha kolaylıkla yararlanırken, diğer belediyeler bu yardımlardan mahrum kalmaktadır. Dolayısıyla, bu tür uygulamalardan kimi belde halkı karlı, kimileri ise zararlı çıkmaktadır.

Sonuç olarak, yerel yönetimlere gerek GBVG'lerinden, gerekse birçok kamu kuruluş bütçesinden kaynak aktarılmaktadır. Ancak bu kaynakların kullanımında çok başlılık ve dağınıklık söz konusudur. Bu uygulamaya son verilerek bazı fonların söndürülmesi ve devamında yarar olanların güçlendirilmesi daha rasyonel olacaktır.

	1988	1989	1990	1991	1992
• 2380 sayılı kanun gereğince belediyelere dağıtılan paylar (% 6)	834.700.000.000	1.349.800.000.000	2.479.800.000.000	4.829.000.000.000	8.174.400.000.000
• 3030 sayılı kanun gereğince BŞB'lerine verilen paylar (% 5)	426.500.000.000	766.000.000.000	1.481.200.000.000	2.755.000.000.000	469.500.000.000
• Mahalli İdareler Fonu (İçişleri Bk.)	21.586.000.000	25.032.000.000	51.780.000.000	67.676.000.000	126.564.000.000
• Mahalli İdareler Fonu (Bayındırlık ve İskan Bk.)	11.545.000.000	10.202.000.000	9.754.000.000	46.190.000.000	108.110.000.000
• Akaryakıt Tüketim Vergisi Payı	11.240.000.000	21.344.000.000	59.375.000.000	59.273.000.000	8.494.000.000
• Bayındırlık ve İskan Bakanlığı	292.000.000	1.163.000.000	1.113.000.000	844.000.000	1.767.000.000

bütçesine konulan ödenek					
◦ Trafik Hizmetleri Geliştirme Fonu	264.000.000	243.000.000	963.000.000	1.501.000.000	1.557.000.000
◦ Çevre Kirliliğini Önleme Fonu	0	0	60.029.000.000	312.711.000.000	161.507 000.000
◦ Geliştirme ve Destekleme Fonu	5.600.000.000	2.900.000.000	8.000.000.000	138.000.000.000	1.614.074.000.000
◦ Turizm Bakanlığı'nca Turistik Yöre Belediyelerine Yardım	0	0	0	0	791.000.000
◦ Turizm Bakanlığı'nca Toplu Konut Fonu ve Bütçe ödeneğinden yapılan yardım	0	2.368.000.000	13.000.000.000	5.995.000.000	5.722.000.000
• DPT Kalkınmada Öncelikli Yöreler ödeneği	238.000.000	1.164.000.000	2.845.000.000	5.040.000.000	9.825.000.000
• Belediyeler Fonu	239.871.000.000	413.136.000.000	648.420.000.000	1.187.439.000.000	1.786.041.000.000
• Maliye Bakanlığı yardımları	73.200.000.000	63.600.000.000	53.000.000.000	96.500.000.000	294.100.000.000
• İller Bankası	357.048.000.000	494.168.000.000	847.891.000.000	1.318.214.000.000	2.399.823.000.000
•BELEDİYE GELİRLERİ	2.741.600.000.000	4.154.200.000.000	7.457.400.000.000	12.716.000.000.000	21.254.700.000.000

TABLO 23: Belediyelerin merkezi yönetim vergi gelirlerinden aldığı payların, karşılıklı ve karşılıksız yardımların ve toplam belediye gelirlerinin 1988-1992 yılları arasındaki dökümü.

	1988	1989	1990	1991	1992
• 2380 sayılı kanun gereğince belediyelere dağıtılan paylar (% 6)	20.876.500.000.000	19.282.857.142.857	22.543.636.363.636	27.437.500.000.000	28.482.229.965.157
• 3030 sayılı kanun gereğince BŞB'lerine verilen paylar (% 5)	10.662.500.000.000	10.942.857.142.857	13.465.454.545.455	15.653.409.090.909	1.635.888.501.742
• Mahalli İdareler Fonu (İçişleri Bk.)	539.650.000.000	357.600.000.000	470.727.272.727	384.522.727.273	440.989.547.038
• Mahalli İdareler Fonu (Bayındırlık ve İskan Bk.)	288.625.000.000	145.742.857.143	88.672.727.273	262.443.181.818	376.689.895.470
• Akaryakıt Tüketim Vergisi Payı	281.000.000.000	304.914.285.714	539.772.727.273	336.778.409.091	308.341.463.415
• Bayındırlık ve İskan Bakanlığı bütçesine	7.300.000.000	16.614.285.714	10.118.181.818	4.795.454.545	6.156.794.425

konulan ödenek					
• Trafik Hizmetleri Geliştirme Fonu	6.600.000.000	3.471.428.571	8.754.545.455	8.528.409.091	5.425.087.108
• Çevre Kirliliğini Önleme Fonu	0	0	545.718.181.818	1.776.767.045.455	562.742.160.279
• Geliştirme ve Destekleme Fonu	140.000.000.000	41.428.571.429	72.727.272.727	784.090.909.091	5.623.951.219.512
• Turizm Bakanlığı'nca Turistik Yöre Belediyelerine Yardım	0	0	0	0	2.756.097.561
• Turizm Bakanlığı'nca Toplu Konut Fonu ve Bütçe ödeneğinden yapılan yardım	0	33.828.571.429	118.181.818.182	34.062.500.000	19.937.282.230
• DPT Kalkınmada Öncelikli Yöreler ödeneği	5.950.000.000	16.628.571.429	25.863.636.364	28.636.363.636	34.233.449.477
• Belediyeler Fonu	5.996.775.000.000	5.901.942.857.143	5.894.727.272.727	6.746.812.500.000	6.223.139.372.822
•Maliye Bakanlığı yardımları	1.830.000.000.000	908.571.428.571	481.818.181.818	548.295.454.545	1.024.738.675.958
• İller Bankası	8.928.200.000.000	7.059.542.857.143	7.708.100.000.000	7.489.852.272.727	8.361.752.613.240
•BELEDİYE GELİRLERİ	68.540.000.000.000	59.345.714.285.714	67.794.545.454.546	72.250.000.000.000	74.058.188.153.310

TABLO 24: Belediyelerin merkezi yönetim vergi gelirlerinden aldığı payların, karşılıklı ve karşılıksız yardımların ve toplam belediye gelirlerinin 1988-1992 yılları arasındaki değerlerinin zımni deflatör aracılığıyla 1994 reel değerlerine çevrilmiş hali.

1988-1992 YILLARI ARASINDA MERKEZİ YÖNETİME AKTARILAN PAYLARIN BELEDİYE GELİRLERİ İÇİNDEKİ YERİ

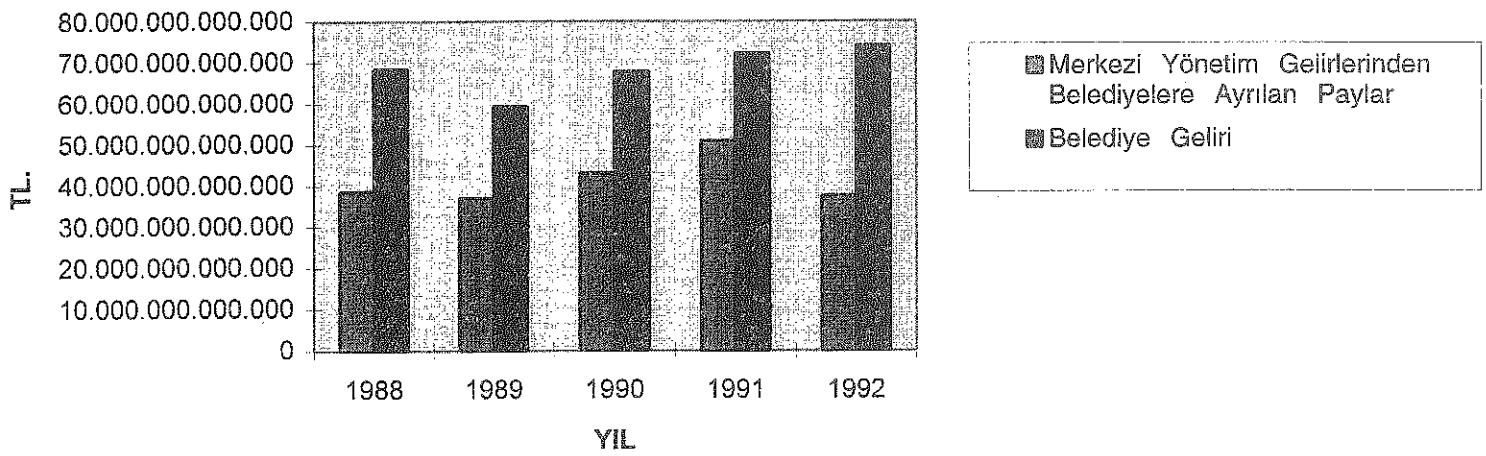

1988-1992 YILLARI ARASINDA MERKEZİ YÖNETİM VERGİ GELİRLERİNDEN BELEDİYELERE AKTARILAN PAYIN KENDİ İÇİNDE DAĞILIMI

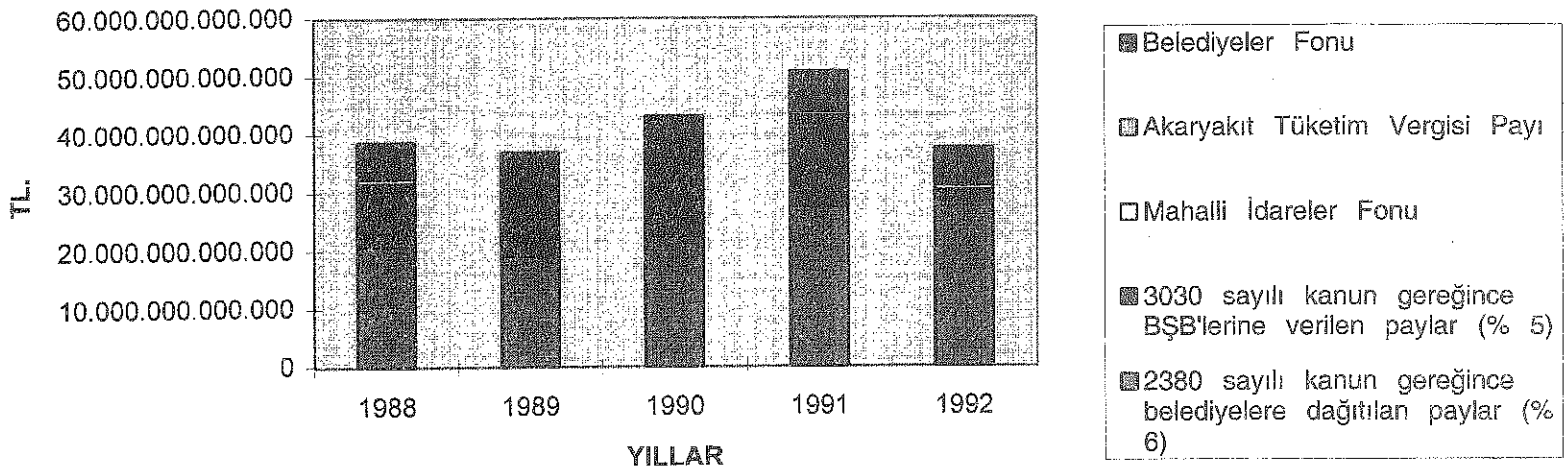

1988-1992 YILLARI ARASINDA MERKEZİ YÖNETİM VERGİ GELİRLERİNDEN BELEDİYELERİN ALDIĞI PAYLAR İLE KARŞILIKLI VE KARŞILIKSIZ YARDIMLARIN KARŞILAŞTIRILMASI

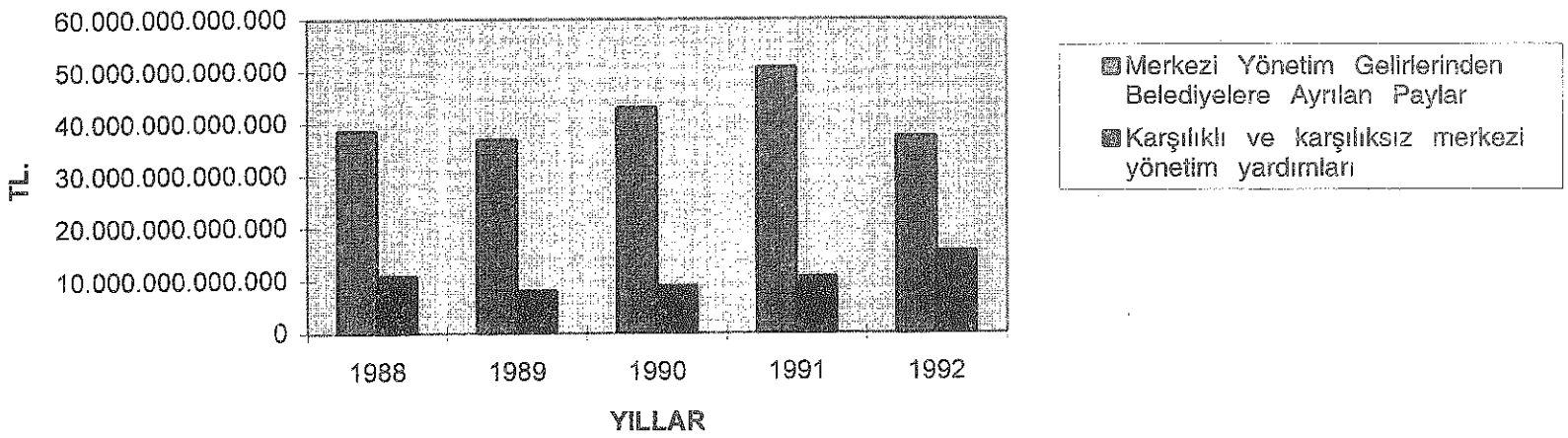

MERKEZİ YÖNETİMDEN SAĞLANAN TOPLAM KARŞILIKLI VE KARŞILIKSIZ YARDIMLARIN TOPLAM BELEDİYE GELİRLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

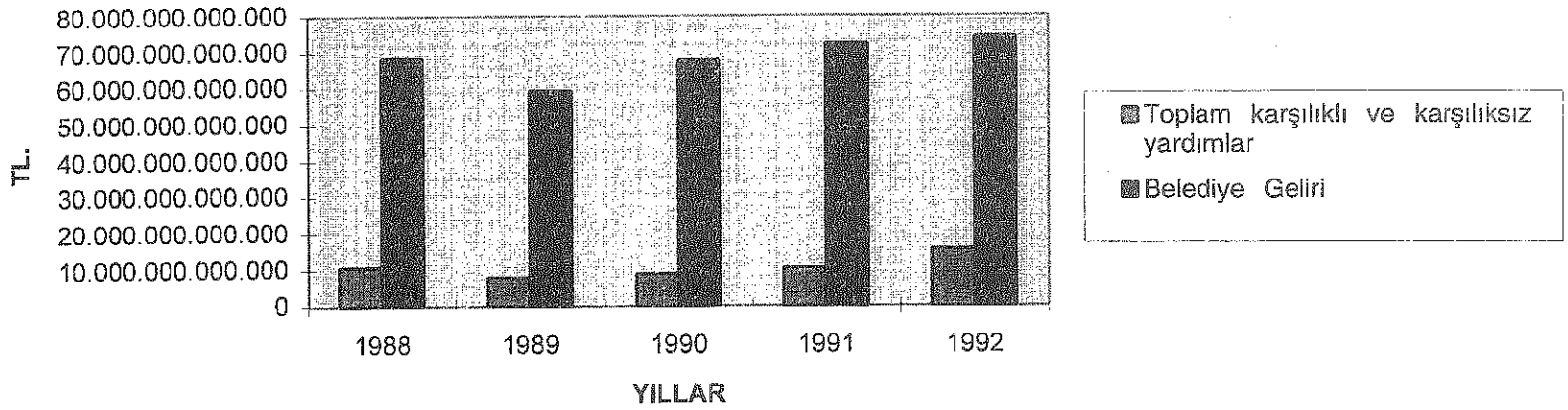

1988-1992 YILLARI ARASINDA KARŞILIKLI VE KARŞILIKSIZ MERKEZİ YÖNETİM YARDIMLARININ DEĞİŞİMİ

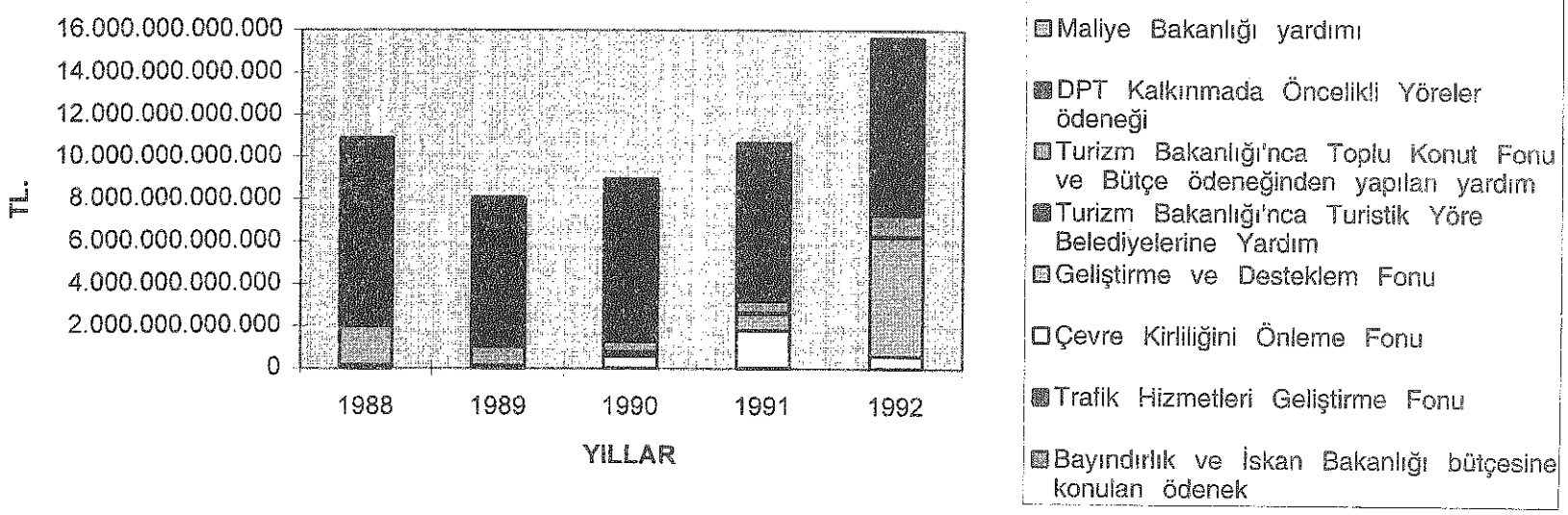

1992 YILI KARŞILIKLI VE KARŞILIKSIZ MERKEZİ YARDIMLARIN DAĞILIMI

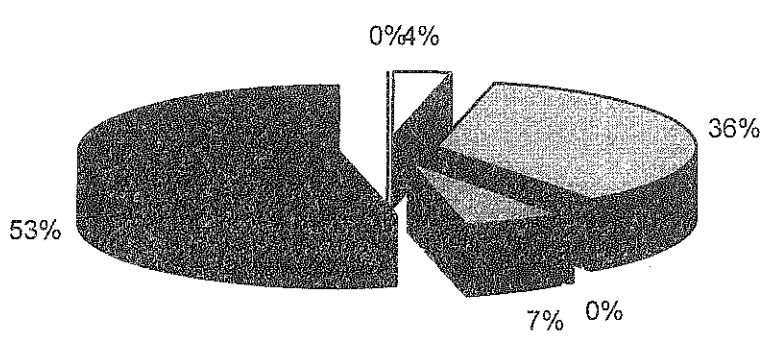

- Bayındırlık ve İskan Bakanlığı bütçesine konulan ödenek
- Trafik Hizmetleri Geliştirme Fonu
- Çevre Kirliliğini Önleme Fonu
- Geliştirme ve Desteklem Fonu
- Turizm Bakanlığı'nca Turistik Yöre Belediyelerine Yardım
- Turizm Bakanlığı'nca Toplu Konut Fonu ve Bütçe ödeneğinden yapılan yardım
- DPT Kalkınmada Öncelikli Yöreler ödeneği
- Maliye Bakanlığı yardımı
- İller Bankası

C. BELEDİYE'NİN BÜTÇE YAPISI

C1. GİRİŞ

Kamuya hizmet veren kuruluşlardan biri olan belediyelerde verimlilik ve etkinliği arttırmak için;

- Ellerinde bulunan kaynakların en uygun dağılımını sağlamak,
- İstenilen hizmetlere en düşük maliyetlerle en iyi bir şekilde ulaşmak,
- Belediye gelirlerinin arttırılması konusunda en uygun yöntemleri bulup kullanmak

gibi hedeflere ulaştıran politika ve programlar seçmek gerekmektedir. Ancak bu seçimleri yapabilmek için günümüzde belediyelerin kullandığı bütçeleme ve muhasebe sistemlerini gözden geçirmekte yarar vardır.

Bu raporda, günümüz belediyelerinin kullandığı her türlü hesap işleri, bütçe sistem detayları ve denetim biçimine yer verilmiştir.

C2. BELEDİYE BÜTÇESİ ve BELEDİYE MUHASEBESİ

C2.1 Bütçe Nedir?

"Bütçe, belediyelerin gelir ve gider tahminlerini gösteren gelirlerin toplanmasına, hizmetlerin yapılmasına ve harcamalara izin veren meclis kararıdır.

Bütçeler, kalkınma plan ve programlarının gerekleriyle fayda ve maliyet unsurları gözönünde tutularak verimlilik ve tutumlululk ilkelerine göre düzenlenir, gider ve gelir bütçesi olmak üzere iki kısımdan oluşur." (BELEDİYE BÜTÇE ve MUHASEBE USULÜ TÜZÜĞÜ, 1991)

Belediye bütçeleri yıllık hazırlanır. Bir mali bütçe yılı, 1 ocakta başlar ve 31 aralıkta sona erer.

C2.2 Belediye Muhasebesi

Muhasebe, bir ya da daha çok kimseler tarafından yürütülen ticari ve kamu kuruluşlarının parasal işlemlerinin kayda geçirilmesi için gerekli olan kuralları saptayan bir bilimdir. (AKARSU, 1974, s:13)

Muhasebe iki ana kola ayrılır:

1. Muhasebe bilim ve tekniğinin kabul etttiği ilke ve kuralları öğreten, bunların uygulama usul ve esaslarını gösteren muhasebe,

2. Şahısların, ekonomik ve ticari girişimlerin, merkezi ve mahalli idarelerin, para-banka ilişikleri ile uğraşan kurumların ve bunlara benzeyen başka kuruluşların gereksinimlerine ve özelliklerine göre geliştirilmiş olan İhtisas Muhasebesi (Uzman Muhasebe) (ibid., s:23-24)

1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 1. maddesinde "Belediye, beldenin ve belde sakinlerinin mahalli mahiyettte müşterek ve medeni ihtiyaçlarını tanzim ve tevsif ile mükellef hükmi bir şahsiyetttir" denilmiştir. Belediye sözkonusu görevlerini yerine getirirken vergi alacak ve harcamalarda bulunacak ve bu faaliyetlerinin gerektirdiği hesapları tutacaktır. Böylece belediyelerde bir muhasebe hizmetinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Belediye muhasebe işlemleri 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun Belediye Muhasebe Usulü Tüzüğü ve Blediyelerin Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği'ne göre yürütülmektedir. Ancak bunlarda açıklık bulunmayan hallerde muhasebe ile ilgili genel hükümleri kapsayan 1050 sayılı Muhasebe-i Umumiye ve 832 sayılı Sayıştay kanunları hükümlerine itibar etmek lazımdır.

Belediye muhasebesinde hesaplar, bütçe özelliklerine göre iki kısıma ayrılır:

1. Belediye ana bütçesiyle ilgili hesaplar
2. Belediye katma bütçeli işletmeleriyle ilgili hesaplar

C.2.2.1 Belediye Ana Bütçesi ile İlgili Hesaplar

1. Genel Gelir Hesabı: Gerek hal yılı gerek geçmiş yıllar gelirlerinden tahakkuk eden bütün alacaklarla bunlara karşılık tahsil edilen miktarların kaydını göstermektedir.

2. Yeni Yıl Geliri Hesabı: Bu hesabın sol sayfası belediye gelirlerinden yılı içinde tahakkuk edilen ve sağ sayfasısözü geçen tahakkuklardan yılı içinde tahsil olunan miktarların kaydını göstermektedir.

3. Geçmiş Yıllar Geliri Hesabı: Bir önceki hesaptaki kayıt usullerine göre kaydedilmiş geçmiş yıllar gelir hesabını göstermektedir.

4. Ödenekler Hesabı: Muhasipler tarafından bütçe ve ödenek defterinden çıkarılarak her ay düzenlenecek gider müfredat cetveline göre bir ay içinde bütçeden harcanması tahakkuk eden ödenekleri göstermektedir.

5. Genel Gider Hesabı: Bütçe ve ödenek defterinin günlük tahakkuklar tablosuna yazılan miktarlar ve günlük ödenen sütununda yazılı bulunan ödemeler miktarını göstermektedir.

6. Emanetler Hesabı: Belediye sandığına emanet olarak giren ve sahiplerine veya ait olduğu dairelere red ve iade olunan miktarların kaydını göstermektedir.

7. Geçici Harcamalar Hesabı: Sonradan geri alınmak veya harcama belgeleri alınıp ait olduğu hesaba geçirilmek üzere geçici olarak ödenen milktarların kaydını göstermektedir.

8. Şahıs Borçları(Eşhas Zimemi) Hesabı: Şahıs borçlarından tahakkuk eden ve tahsil edilen miktarların kaydını göstermektedir.

9. Banka Cari Hesabı:

10. Belediye Cari Hesabı: Belediye gelirlerinden ne miktar tahsilat ve ödeme yapıldığını göstermektedir.

11. Avans ve İstikrazlar Hesabı:
İstikrazlar: Belediye tarfından belediye giderlerinin sağlanması için birkaç yıl içinde ödenmek üzere borçlanılacak miktarların kaydını göstermektedir.

Avans: Belediyelerce, kişilerden veya kurumlardan yıl içinde ödenmek üzere alınan miktarların kaydını göstermektedir.

12. Mahsuplar Hesabı: Vezne defteri ya da banka hesabı cari defteri ile ilgilendirilmeden gelir gider suretiyle yapılan işlemlerin kaydı içindir. (ibid., s:53-63)

C2.2.2 Belediye Katma Bütçeli İşletmeleri ile İlgili Hesaplar

1. Değişmez Değer Hesapları: Kurumun tasarrufu altında bulunan gayrimenkul kıymetleri(tesisat, araç, demirbaş eşya, alet,...) göstermektedir.

2. Değişken Değer Hesapları: Gaz ve otobüs işletmelerinin gereksinimleri için gerek nakden, gererkse kredi ile satın alınan her türlü malzeme ile üretilmekte bulunan maddelerin kayıtlarının giriş ve çıkış hareketlerinin takibine özgü hesapları göstermektedir.

3. Mali Değer Hesapları: Nakit ve o özellikteki diğer hesaplar ile işletmelerin idari, mali ve ticari işlem gereklerinden doğan cari hesaplar ve alacak-borç hesaplarını göstermektedir.

4. Kapital ve Benzeri Hesaplar: Kurumun sermaye niteliğindeki mevduat karşılıklarıyla sonradan sermayeye katılacak ödenek ve uzun vadeli borç hesaplarını ve senelik kar ve zarar hesaplarını göstermektedir.

5. İşletme Giderleri Hesabı: İşletmelerin şube ve servislerine doğrudan doğruya tahmil ve tevzii veya muayyen bir işletme ameliyesine veya safhasına izafesi kabil olan masraf hesaplarını göstermektedir.

6. Yönetim giderleri Hesabı: İşletmelerin şube ve servislerine doğrudan doğruya tahmil ve tevzii veya muayyen bir işletme ameliyesine veya safhasına izafesi kabil olmayan masraf hesaplarını göstermektedir.

7. İşletme Gelirleri Hesabı: İşletmelerin her tür gelirlerini göstermektedir.

8. Kapanış veya Sonuç Hesapları: Bir sene içinde tahakkuk eden işletme gelirleri ile bütütn genel işletme ve idare giderleri arasında kar veya zarar şeklinde görünen faaliyet devresinin kesin sonuçlarını göstermektedir. (ibid., s:241-242)

C2.2.3 Belediye Muhasebesinde Kullanılan Hesaplar ve Yevmiye Sistemi

Daha önceki bölümde muhasebenin tanımı yapılmıştı. Şimdi ise belediyede kullanılan muhasebe sisteminin detaylarına inilecektir.

Muhasebede kayıt tutma işlemine "book keeping" denir. Kayıt ya da hesap tutma para ile ifade edilebilen konuların tesbit edilmesi demektir.

Hesapların kodlarını belirlemeye, ayrıntılarını izlemek amacıyla yeni yardımcı hesaplar açmaya Bakanlık(*) yetkilidir. Muhasebe kayıtlarını bilgisayarla tutan belediyeler, bu yönetmelikle belirlenen kod numaralarının önüne veya sonuna ihtiyaç duyulan rakamları ekleyebilirler.

Belediye Muhasebesinin temel kuralları şunlardır:

1. Sorumluluk Kuralı: Muhasebenin işlevini yerine getirme konusundaki sorululuğunu, muhasebenin kapsam, anlam, yer ve amacını kapsar.

2. Kişilik Kuralı: Kurumun tüzelbir kişiliği olduğu ve muhasebe işlemlerini "Kurum Tüzel Kişiliği" adına yürütülmesi gerektiğini öngörmektedir.

3. Süreklilik Kuralı: Kurumun, faaliyetlerinin bir süreye bağlı olmaksızın sürdüreceğinin ifade eder.

4. Dönemsellik Kuralı: Kurumun sürklilik ilkesi uyarınca sınırsız kabul edilen ömrünün belli dönemlere bölünmesi ve her dönemin faaliyet sonuçlarının diğer dönemlerden bağımsız olarak tesbitidir.(Bu dönem 1 bütçe yılına eşittir.)

5. Parayla Ölçülme Kuralı: Para ile ölçülebilen iktisadi değer ve işlemlerin, muhasebeye ortak bir ölçü birimi olan parayla yansıtılmasını ifade eder.

6. Belgelendirme Kuralı: Muhasebe kayıtlarının, gerçek durumu yansıtan ve yürürlükte bulunan mevzuat hükümlerine uygun olarak düzenlenmiş belgelere dayandırılması gereğini ifade eder.

7. Maliyet Kuralı: Maliyetinin belirlenmesi mümkün olmayan diğer kalemler hariç, kurum tarafından edinilen varlık ve hizmetlerin muhasebeleştirilmesinde, elde edilme maliyetlerinin esas alınması gereğinin ifade eder.

8. Tutarlılık Kuralı: Muhasebe uygulamaları için seçilen muhasebe politikalarının, birbirini izleyen dönemlerde değiştirilmeden uygulanması gereğini ifade eder. (Karşılaştırma yapabilmek açısından)

9. Tam Açıklama Kuralı: Mali tabloların, bu tablolardan yararlanacak kişi, organ veya yöneticilerin, doğru karar vermelerine yardımcı olacak şekilde yeterli, açık ve anlaşılır olmasını ifade eder.

C2.2.3.1 Hesap Planı

1580 sayılı Belediye Kanunu ve 3030 sayılı Büyükşehir Belediyeleri'nin Yönetimi Hakkındaki Kanun'un belediyelere verdiği görevler ve faaliyetler benzer ve aynı olduğundan kayıt ve hesap düzenleri ile değerlendirme ölçüleri ve mali tablolarının biçim ve içerik yönünden tek düzene göre planlanması zorunluluğu doğmuştur. Bu nedenle "Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği" bütün belediyelerde tutulması zorunlu 45 hesaptan oluşan bir hesap planı yapmıştır. Belediyeler, bu hesap planındaki hesaplardan sadece belediyelerinde gerekli olanları tutmakla yetineceklerdir. Bu hesapların 19'u borç artığı, 12'si alacak artığı veren hesaplar olup 13'ü devir vermeyen hesaplardır. 45. ve son hesap ise "Genel Sonuç" isimli düzenleyici hesaptır.

C2.2.3.2 Yevmiye Sistemi ve Açılış Kayıtları

İşlemler, hesaplar itibarıyla yevmiye defterine kaydedilir. Hesapların herbiri için ayrı bir yevmiye yaprağı kullanılır. İlgili ay içinde bir hesap için işlem yapılmamışsa açılacak yevmiye defterine sadece önceki aydan gelen genel toplam yazılır. Ay sonlarında tüm yevmiye yaprakları kod numarasına göre birleştirilerek ilgili ayın yevmiye defteri oluşturulur. Mali yılın başında bir önceki yıldan borç ve alacak artığı devreden hesapların toplamları borç ve alacak artığı olarak birbirleriyle karşılaştırılır. Aradaki farklar için 3 nüsha "devir cetveli" düzenlenir. Ocak ayına devreden hesap artıklarını gösteren bu devir cetveline dayanılarak açılış yevmiye kayıtlarını yapmak için muhasebe kayıt fişi düzenlenip, muhasebe fişinin eki devir cetvelinde yazılı hesaplara borç ve alacak kaydedilir.

Yevmiye defterine bir muhasebe işleminin kaydı için aşağıdaki beş belgeden birinin tanzim edilmiş olması lazımdır:

1. Tahakkuk Müzekkeresi ve Verile Emri Nakit
(Bütçeden nakit olarak yapılan ödemeler için)
(*) İçişleri Bakanlığı rapor içinde kısaca "Bakanlık" olarak ifade edilmiştir.
2. Tahakkuk Müzekkeresi ve Verile Emri Mahsup

(Bütçeden mahsuben yapılan her türlü ödeme için)
Faaliyet-proje, üç basamaklı 001'den, 999'a kadar olan rakamlarla kodlanır.
3. Avans ve Kredi Senedi
(Bütçe içi avans verilmesi ve kredi açılması işlemleri için)
4. Çeşitli Ödemeler/İadeler Fişi
(Emanet hesaplarına alınan nakdi ve ayni değerlerin iadesi ve bütçe dışı diğer nakdi ve ayni ödemelerde kullanılır.)
5. Muhasebe Fişi
(Bu dört belgenin düzenlenmediği diğer muhasebe işlemlerinde düzenlenir)

C2.2.3.3 Günlük Hesap Kontrol Cetveli

Günlük işlemler yevmiyelere kaydedildikten ve kasa hesabına ait yevmiyenin kasa defteri ile uygunluğu sağlandıktan sonra yevmiyeyi tutan memur tarafından "günlük hesap kontrol cetveli" düzenlenir. Gün içindeki borç ve alacak toplamlarının birbirine eşitliği kontrol edilir. Bir nüsha olarak düzenlenen bu cetvelin doğruluğu sayman tarafından kontrol ve imza edildikten sonra aylık yevmiye defteri ile birlikte saklanır.

Belediye muhasebesinde kullanılan hesaplar aşağıda belirtilmiştir:

Kasa Hesabı: Bu hesaba; kasaya giren ve çıkan, devletin kanuni dolaşım niteliğine sahip kağıt ve madeni paraları, alınan banka çekleri ile kasa sayımı sonunda noksan ve fazla çıkan tutarlar kaydedilir. Bu hesap, borç artığı devreder.

Ödenecek Çekler Hesabı: Bu hesaba; saymanlıkça, bankadan yapılan ödemeler için düzenlenen çek ve gönderme emri tutarları ile bunlardan alacaklılarına ödendiği veya ilgili yerlere gönderildiği bildirilen paralar kaydedilir. Bu hesap, alacak artığı devreder.

Menkul Kıymetler Hesabı: Bu hesaba; çeşitleri yönetmeliğin 111.maddesinde sayılan gerek belediye malı, gerekse kişi malı olarak saymanlığa teslim edilen menkul kıymetler ile bunlardan paraya çevrilenler ve ilgililerine geri verilenler kaydedilir. Bu hesap borç artığı devreder.

Menkul Kıymetler Emanetleri Hesabı: Bu hesaba; yönetmeliğin 111. maddesinde sayılan ve kişi malı olarak saymanlığa teslim edilen

menkul kıymetler ile bunlardan paraya çevrilenler ve ilgililerine geri verilenler kaydedilir. Bu hesap, alacak artığı devreder.

Teminat Mektupları Emanetleri Hesabı: Bu hesap, alacak artığı devreder.

Teminat Mektupları Hesabı: Bu hesaplara; herhangibir nedenle saymanlığa teminat ve depozito olarak teslim edilen teminat mektupları ile bunlardan ilgililerine geri verilenler ya da paraya çevrilenler kaydedilir. Bu hesap, borç artığı devreder.

Bütçe İçi Avans ve Krediler Hesabı: Bu hesaba; bütçeden verilen avans ve açılan krediler ile bunlardan harcama belgelerine dayanılarak yapılan mahsuplar, geri alınan veya kişi borçları hesabına aktarılan tutarlar kaydedilir. Bu hesap devir vermez.

Akreditifler Hesabı: Bu hesaba; yabancı ülkelerden yapılacak satınalmalar için açılan akreditif karşılığı krediler ile bunlardan yapılan mahsuplar ve nakden iadeler kaydedilir. Bu hesap, borç alacağı devreder.

Mahsup Dönemine Aktarılan Bütçe İçi Avans ve Krediler Hesabı: Bu hesaba; bütçe içi avans ve krediler hesabına borç kaydı ile verilmiş avans ve açılmış kredilerden mali yıl içerisinde harcandığı halde belgeleri saymanlığa verilmediği için, mahsup dönemine aktarılan avanslar ile açılan kredi tutarları ve bunlardan yapılan mahsuplar kaydedilir. Bu hesap devir vermez.

Bütçe Dışı Avans ve Krediler Hesabı: Bu hesaba; bütçe ile ilgili bulunmayan, özel konulardaki hükümler uyarınca, iş ve talep sahiplerince saymanlığa yaptırılarak emanetler hesabına alınan paralardan ilgililere avans olarak ödenen tutarlar kaydedilir. Bu hesap borç alacağı devreder.

Müteahhit Avanslar Hesabı: Bu hesaba; 1050 sayılı Genel Muhasebe Kanunu ve diğer mevzuat hükümleri gereğince teminat karşılığı diğer müteahhitlere verilen bütçe dışı avanslar ve bu avanslardan yapılan mahsuplar ile kişi borçları hesabına aktarılanlar kaydedilir. Bu hesap, borç artığı devreder.

Kişi Borçları Hesabı: Bu hesaba; vergi, resim, harç gibi kamu alacakları dışında kalan belediye alacakları ve bunların faizleri ile

yapılan tahsilat ve silinen miktarlar kaydedilir.(Örn; memur aylıklarından fazla veya yersiz kesilip Emekli Sandığı'na gönderilenler) Bu hesap, borç artığı devreder.

Tahsil Edilecek Gelirler Hesabı: Bu hesaba; vergi, resim, harç gibi kamu alacakları dışında kalan belediye alacakları ve bunların faizleri ile yapılan tahsilat ve silinen miktarlar kaydedilir.(Örn; memur aylıklarından fazla veya yersiz kesilip Emekli Sandığı'na gönderilenler) Bu hesap, alacak artığı devreder.

Silinen Kişi Borçları Hesabı: Bu hesaba; kişi borçları hesabında kayıtlı borçlardan silinmesine karar verilenler kaydedilir. Bu hesap devir vermez.

Bütçe Emanetleri Hesabı: Bu hesaba; mali yıl içerisinde veya sonunda verile emrine bağlandığı halde herhangibir nedenle kısmen veya tamamen ilgililerine ödenemeyen veya dairesi mutemetlerine ödendiği halde mutemetlerce hak sahiplerine verilmediği için saymanlığa iade edilen paralarla bu paralardan nakden veya mahsuben yapılan ödemler kaydedilir. Bu hesap, alacak artığı devreder.

Emanetler Hesabı: Bu hesaba; saymanlıkça herhangibir işlem dolayısıyla veya mevzuat gereğince emanet olarak nakden veya mahsuben tahsil edilen paralar ile bunlardan yapılan ödeme, iade veya göndermeler kaydedilir. Bu hesap, alacak artığı devreder.

Kullanılacak Ödenekler Hesabı: Bu hesaba; bütçe ile verilen ödenekler ile yılı içinde verilen ilave ödenekler ve bunlardan gider kaydedilmek suretiyle kullanılan ve iptal edilen ödenekler kaydedilir. Bu hesap, borç artığı devreder.

Ödenekli Giderler Hesabı: Bu hesaba; ödeneğine dayanılarak tahakkuk ettirilip nakden veya mahsuben ödenen bütçe giderleri ile tahakkukun iptal edilmesi nedeniyle ödeneğine iade edilmesi bildirilen miktarlar kaydedilir. Bu hesap devir vermez.

Mahsup Dönemine Aktarılan Ödenekler Hesabı: Bu hesaba; geçen mali yılın sonuna kadar hizmet yerine getirildiği veya mal teslimi alındığı halde, mahsup işlemi tamamlanamadığı için ertesi mali yıl mahsup dönemine aktarılan bütçe içi avans ve kredi artıkları için saklı tutulan ödenekler ile bu ödeneklerden mahsup dönemi sonuna

kadar kullanılanlar ve iptal edilenler kaydedilir. Bu hesap devir vermez.

Mahsup Dönemine Aktarılan Kullanılacak Ödenekler Hesabı: Bu hesaba; geçen mali yılın sonuna kadar hizmet yerine getirildiği veya mal teslimi alındığı halde, mahsup işlemi tamamlanamadığı için ertesi mali yıl mahsup dönemine aktarılan bütçe içi avans ve kredi artıkları için saklı tutulan ödenekler ile bu ödeneklerden mahsup dönemi sonuna kadar kullanılanlar ve iptal edilenler kaydedilir. Bu hesap devir vermez.

Geçen Yıl Bütçe Mahsupları Hesabı: Bu hesaba; mahsup dönemine aktarılan bütçe içi avans ve kredilerden yapılan mahsuplar kaydedilir. Bu hesap, devir vermez.

Bütçe Giderleri Hesabı: Bu hesaba; ödeneğinin bulunup bulunmadığına bakılmaksızın bütçeden nakden ya da mahsuben yapılan ödemelerle fazla veya kanunsuz verilmesinden dolayı ödeneğine iade edilmesi gereken tutarlar kaydedilir. Bu hesap devir vermez.

Taahhütler Hesabı ve Taahhütlerden Alacaklar Hesabı: Bu hesaba; 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine göre gerek o mali yıl için gerekse ertesi yıl veya yıllara geçerli olarak yapılan sözleşme, protokol ve anlaşmalara dayanılarak girişilen taahhütler, bunlara yapılan ilaveler, fiyat farkı tutarları ile taahhütün yerine getirilmesi dolayısıyla nakden veya mahsuben yapılan hakediş ödemeleri kaydedilir. Bu hesap, taahhütler hesabı ve taahhütlerden alacaklar hesabı olarak ikiye ayrılır. Taahhütler hesabı borç artığı devreder, taahhütlerden alacaklar hesabı ise alacak artığı devreder.

Gelir Tahakkukları Hesabı: Bu hesaba; bütçe geliri olarak tahakkuk eden tutarlar ile sözkonusu tahakkuktan tahsil, terkin ve tenzil edilen miktarlar kaydedilir.

Gelir Tahakkuklarından Borçlular Hesabı: Bu hesaba; bütçe geliri olarak tahakkuk edilen tutarlar ve bunlardan tahsil, terkin ve tenzil edilenler ile takibe alınanlar, tecil veya tehir edilenler, yanlışlıkla takibe alındığı anlaşılanlarla tecil ve tehiri kaldırılanlar kaydedilir. bu hesap, borç alacağı devreder.

Takipli Borçlular Hesabı: Bu hesaba; takibe alınan alacaklar, tecil ve tehiri kaldırılan alacaklardan takibe alınanlar, takipli alacaklardan

yapılan tahsilat, terkin, tecil ve tehir edilenler kaydedilir. Bu hesap, borç alacağı devreder.

Tecilli ve Tehirli Borçlular Hesabı: Bu hesaba; Vergi Usul Kanunu, Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkındaki Kanun ve özel kanunları gereğince tecir ve tehir edilen, tecil veya tehiri kaldırılan belediye alacakları kaydedilir. Bu hesap, borç alacağı devreder.

Bütçe Gelirleri Hesabı: Bu hesaba; belediye bütçesiyle veya özel kanunları gereğince gelir kaydedilmesi gereken tutarlardan yapılan tahsilat kaydedilir. Bu hesap devir vermez.

Sermaye Teşkili Hesabı: Bu hesaba; belediye bütçesi kapsamı dışındaki kurum ve kuruluşlara nakdi ve ayni olarak verilen sermayeler ve sermayelerin işletilmesinden doğan kar ve zararlar ile bütçeye iade olunan sermayeler kaydedilir. Bu hesap, borç alacağı devreder.

İştirakler Hesabı: Bu hesaba, kanuni yetkilere dayanılarak belediyece sermayesine iştirak edilen kuruluşların hisse senetleri ile bu hisse senetlerinden, satılmak, devredilmek, değerini tamamen kaybetmek, tasfiye edilmek vb. nedenlerle elden çıkarılanlar kaydedilir. Bu hesap, borç alacağı devreder.

Taşınmaz Mallar Hesabı: Bu hesaba; belediye adına tapuda kayıtlı arsa ve araziler ile bunların üzerinde bulunan binalar, sabit tesisler, imalathaneler, atölyeler, fabrikalar ve depolar ile benzeri taşınmaz mallar ve diğer mütemmin cüzleri ile satın alma veya inşa etme suretiyle yeniden elde edilen taşınmaz mallar, maliyet bedeliyle ve yeniden değerlendirme yapıldığı taktirde aradaki farklar ile satma, yıkılma gibi sebeplerle elden çıkarılan taşınmazlar ve amortismana tabi taşınmazlar için ayrılan amortismanlarla ilgili işlemler kaydedilir. Bu hesap, borç alacağı devreder.

Taşınır Mallar Hesabı: Bu hesaba; belediyenin ihtiyacı için satın alınan veya bağışlanan demirbaş, mefruşat ve canlı hayvan ile bunlardan satılmak, devredilmek, değerini tamamen kaybetmek vb. nedenlerle elden çıkarılanlar kaydedilir. Bu hesap, borç alacağı devreder.

Stoklar Hesabı: Bu hesaba; belediye bütçesi kapsamındaki dairelerin ihtiyacını karşılamak üzere, ambar ve atölyelerde depolanması gerekli, üretimde kullanılacak hammadde, yarımamul madde ve mamul

maddelerle tüketim maddeleri ve dayanıklı tüketim maddelerinin ambara giriş ve çıkışları kaydedilir. Bu hesap, borç alacağı devreder.

Birikmiş Amortismanlar Hesabı: Bu hesaba; taşınmaz mallar ve taşınır mallar hesaplarında kayıtlı amortismana tabi değerlerden kanun, tüzük ve yönetmelikleri gereği ayrılması gereken amortismanlar ile ayrılan amortismanlar tutarının yenileme fonuna aktarılması kaydedilir. Bu hesap, devir vermez.

Değer Değişimleri Hesabı: Bu hesaba; saymanlıkça belediye malı olarak elde edilen menkul kıymetler, sermaye teşkili, iştirakler, taşınmaz mallar ve stoklar hesabına borç kaydedilen kıymetler ve bunlardan paraya çevrilen, başka bir yere verilenler ile değer kayıpları kaydedilir. Bu hesap devir vermez.

İç Borçlar Hesabı: Bu hesaba; kanunların verdiği yetkiye dayanılarak belediye nam ve hesabına Türk Lirası ile yapılan iç borçlanmaların anaparası, dövize endeksli iç borçlanma tahvili ihracı suretiyle yapılan borçlanmaların anapara ve anaparaya eklenecek kur farkları ile bunlardan geri ödenen miktarlar kaydedilir.
Bu hesap, alacak artığı devreder.

İç Borç Hareketleri Hesabı: Bu hesaba; Türk parası ile yapılan iç borçlanmalar ile altın, döviz vb. endeksli iç borçlanma tahvillerinin, borcun ödenmesine esas anaparaya ait satış değerleri ve anaparaya ilave edilmesi gereken anapara kur artışları kaydedilir. Bu hesap devir vermez.

Dış Borçlar Hesabı: Bu hesaba; belediye nam ve hesabına yabancı para ile yapılan borçlanmalar ve kredilere ait anaparalar ile anapara geri ödemeleri ve yıl sonlarında bu hesapta kayıtlı yabancı para artıklarının kur değerlendirmesi sonucu ortaya çıkan farklar kaydedilir. Bu hesap, alacak artığı devreder.

Dış Borç Hareketleri Hesabı: Bu hesaba; dış borçlar hesabına kaydedilenler kaydedilir. Ancak bu hesapta dış borçlar hesabında borç yazılan tutarlar alacak, alacak olarak yazılanlar borç olarak kaydedilir. Bu hesap devir vermez.

Mahsup Edilebilir Ödenen Katma Değer Vergisi Hesabı: Bu hesap, borç alacağı devreder.

Mahsup Edilebilir Ödenen Katma Değer Vergisi Karşılığı Hesabı: Bu hesaplara; belediyenin mal ve hizmet alımları nedeniyle yaptığı KDV ödemelerinden mahsup edilebilir KDV ile bunlardan nakden ve mahsuben ödenenler kaydedilir. Bu hesap, alacak artığı devreder.

Genel Sonuç Hesabı: Bu hesaba; mali yılın başında, bir önceki yıldan borç ve alacak artığı devreden hesapların genel toplamları birbiriyle karşılaştırılır. Bu toplamların büyük olanından küçük olanı çıkarılarak denge sağlamak amacıyla genel sonuç hesabına borç ve alacak kaydedilecek tutar bulunduktan sonra, ayrıntılı olarak iki nüsha devir cetveli düzenlenir. Ocak ayına devreden hesap artıkları ile genel sonuç hesabına kaydedilecek tutarı gösteren bu cetvele dayanılarak açılış yevmiyesinin kayıtlarını sağlamak için iki nüsha olarak düzenlenecek muhasebe fişi ile ilgili hesaplara borç veya alacak kaydedilir.

C3. BELEDİYE BÜTÇESİNİN HAZIRLANMASI ve ONANMASI

C3.1 Program Bütçe

Belediye bütçesi, biri gider diğeri gelir bütçesi olmak üzere ikikısımdan oluşan bir program bütçe şeklinde düzenlenir. Program bütçe, hizmet programına göre hazırlanmış bütçe demektir.

C3.1.1 Program

Program, belediyelerin yürüttükleri ana hizmet kümelerini ifade eder. Belediye hizmetlerini, ana hizmet gruplarına ayırmak, program sınıflandırılmasının dolayısıyla program bütçesinin esasını oluşturur. Belediyelerin gördükleri ana hizmet grupları üç basamaklı rakamlarla kodlandırılır:

101- Genel Yönetim ve Destek Hizmetleri
111- Esenlik Hizmetleri
112- Temizlik Hizmetleri ve Çevreyi Koruma Hizmetleri
113- Sağlık ve Sosyal Yardım Hizmetleri
114- Bayındırlık Hizmetleri
115- Ulaştırma Hizmetleri
116- Tarım Hizmetleri
117- Eğitim, Kültür, Spor, Turizm ve Tanıtma Hizmetleri
118- Ekonomik Hizmetler
119- Su ve Kanalizasyon Hizmetleri

C3.1.2 Programlama Esasları

Her programın ayrı bir temel amacı ve anlamlı bir son ürünü olmalıdır. Bu ürün diğer programlardan bağımsız olmalıdır. Program sınıflandırmasının kuruluş şemasına uygun olması gerekli değildir. Ancak, kuruluş şemasının program sorumlularının belirli olmasını sağlamak açısından hizmet sınıflandırılması doğrultusunda değişmesi zorunludur. Bütçe harcamalarında rasyonelliğinve etkin kaynak kullanımının sağlanması amacıyla hizmet tanımlarının açıkve net bir şekilde yapılması ve hizmetlerde tekrardan kaçınılması gereklidir. Sürekliliği ve önemi kaybolan hizmetlerle ilgili program, alt program veya projelerinin kaldırılması ya da daraltılması durumunda Bakanlık(*) onayı alındıktan sonra uygulama birliği sağlanır.

C3.1.3 Alt Program

Ana hizmet grupları kendi içinde daha dar kapsamlı hizmet bölümlerine ayrılır, bunlara alt program denir. Alt programlar 01 den 09 a kadar rakamlarla kodlanır:

Program Alt Program
101 GENEL YÖNETİM ve DESTEK HİZMETLERİ
01 Genel Yönetim
02 Destelk Hizmetleri

C3.1.4 Faaliyet-Proje

Programların uygulanabilmesi için birbirine benzeyen tipteki işlerin oluşturduğu kümelere "faaliyet" ya da "proje" denir. Yatırım hizmetlerinde faaliyet yerini proje alır. Belediye meclisi, gerekli gördüğünde, proje tutarı 10 milyar TL.'dan fazla olan yatırımların, bütçe içinde ayrı bir proje olarak izlenmesine karar verebilir. Kararın bir örneği bilgi için İçişleri Bakanlığı'na gönderilir. Bakanlık kararı inceler, düzeltilmesi gereken yerleri düzeltir.

C3.1.5 Ödenek Türü

Program sınıflandırılması içinde harcamalar ekonomik açıdan cari, yatırım ve transfer harcamaları olarak üçe ayrılır:

a) Cari Nitelikli Faaliyetler:(1)
Personel giderleri
Diğer giderler

b) Yatırım Nitelikli Faaliyetler:(2)
(Belediyenin 5 yıllık yatırım programına uygunolan faaliyetler)

c) Transfer Niteliğindeki Faaliyetler:(3)
Dağıtım giderleri(Belediye bütçesinde yeralan ödeneklerin, o hizmetin yükümlülüğünü kabul eden fertlerin, sosyal grup ya da kamu kuruluşlarına karşılıksız olarak devredilmesi)

Bu harcamalar bütçe içinde, parantez içine alınmış olan rakamlarla kodlanır.
ProgramAlt ProgramÖdenek TürüFaaliyet-Proje
101 GEN.YÖN.ve DES.HİZM.
01 Genel Yönetim
1
001Yönetim Hizmetleri

C3.1.6 Harcama Kalemi
Harcama kalemleri üç temel gruba, onlar da kendi içlerinde alt gruplara ayrılmışlardır:

1.HİZMET ALIMINA YÖNELEN HARCAMALAR
a. Personel Giderleri
b. Yolluklar
c. Hizmet Alımları

2.MAL ALIMINA YÖNELEN HARCAMALAR
a. Tüketim Malları ve Malzeme Alımları
b. Demirbaş Alımları
c. Makine, Teçhizat ve Taşıt Alımları
d. Yapı, Tesis ve Büyük Onarım Giderleri
e. Diğer Ödemeler

3.TRANSFERLER

Bu harcama kalemlerinin sınıflandırılması ve her birinin kapsamı ile ilgili ayrıntılı açıklama ve kodlama bütçeye ekli "R Cetveli" nde yeralır. Bütçede harcama kalemleri 100'ler düzeyinde, R Cetveli'nde ise önce 100'ler sonra 10'lar düzeyinde kod numaralarına ayrılarak gösterilir. 10'lar düzeyindeki kodlamaya "ayrıntı kodu" denir.

C3.1.7 Gelir Bütçesi ve Kodlanması
Belediye Gelir Bütçesi, vergi gelirleri, vergi dışı gelirler, özel yardım ve fonlar olmak üzere bütçe formülünün "B Cetveli" nde gösterilen

üç tür gelirden oluşur. Bu gelirlerin yasal dayanakları bütçe formülüne ekli "C Cetveli" nde gösterilir. Kodlanması:

a. Gelirin Türü: Bir basamaklı rakamla kodlanır.
Vergi gelirleri (1)
Vergi dışı gelirler (2)
Özel Yardım ve Fonlar (3)

b. Bölüm, Kesim, Madde: Gelir türü kendi içnde bölümlere, bölümler kesimlere, kesimler maddelere ayrılır ve tek basamaklı rakamla kodlanır.

Tahsil ve Tediyenin Yasallığı:(Şartlı Bağış, Yardım ve İsteğe Bağlı Katılma Payları)Kamu hizmetlerinde kullanılmak üzere şartlı bağış, yardım ve isteğe bağlı katılma payları gelir bütçesindeki "şartlı bağışlar" bölümüne gelir yazılır ve gider bütçesinde bu hizmetin ödeneği varsa ödeneğe eklenir. Ödenek yoksa bütçede öngörülen tertibe ödenek yazılarak tahsis amacına harcanır.

C3.2. Bütçe Çağrısı

Belediye başkanı her yıl mayıs ayının ilk haftasında belediye birimlerine gider, bütçelerini hazırlamak üzere bütçe çağrısı yapar. Bütçe çağrısı, bütçenin hazırlanmasında uyulacak ilke ve hedefleri gösterir ve iki bölümden oluşur:

a.Temel İlkeler

b.Bütçe Kopozisyonu: Temel ilkeler bölümündeki ana hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla bütçenin yapısına uygun açıklamalardır.

Birimler, gider bütçeleri ile ilgili cetvelleri hazırlayarak, gerekçesi ile birlikte 15 hazirana kadar "Belediye Hesap İşleri Müdürlüğü" ne ya da saymanlığa verirler.

C3.2.1 Birim Gider Bütçe Teklifine Eklenen Cetveller

1.Hizmet Gerekçesi: Hizmetin yasal dayanağı, teşkilatlanma, araç-gereç ve tesis durumu, gerçekleştirilen hizmetler, yatırımlar, transfer ödenek teklifleri konuları yer almaktadır.

2.Yıllar İtibarıyla Tüketim Malları ve Malzeme Alımları

3.Yıllar İtibarıyla Demirbaş Alımları

4.Yıllar İtibarıyla Makina-Teçhizat ve Taşıt Alımları

5.Yıllar İtibarıyla Yapı Tesis ve Büyük Onarım Giderleri

6.Yıllar itibarıyla Transferler

7.Ödenek Cetveli: Birim hazırlık bütçesinde önerilen ödeneklerin topluca görülmesine yarayan bir cetveldir.

8.Personel Ödenekleri

9.Bütçe Fişi Gerekçe: Birimler, ayrıntı kodu bazında doldurulan bütçe fişi formlarını harcama kalemi bazında toplamları alınarak bu formun tablosuna işlenir.

10.Bütçe Fişi Toplam:Ayrıntı kodu bazında doldurulan bütçe fişi formlarının harcama kalemi bazında toplamları alınarak bu formun tablosuna işlenir.

C3.2.2 Gider Bütçe Tekliflerinin İlk İncelenmesi

Belediye Muhasebe Müdürü bütçe tekliflerinin mevzuat ve bütçe tekniği ile bütçe ilke ve hedefleri yönünden inceler, düzeltmeleri yapar, uygun olmayan ödenek taleplerini çıkartır ve aşırı ödenek taleplerini uygun hale getirir. İlk inceleme sırasında ilgili daire yetkilisi de hazır bulundurulabilir.

C3.2.3 Yatırım ve Transfer Ödeneği Tekliflerinin İlk İncelenmesi

Birimlerin, yıllar itibarıyla demirbaş alımları; yıllar itibarıyla makina-teçhizat, taşıt alımları; yıllar itibarıyla yapı, tesis ve büyük onarım giderleri; yıllar itibarıyla transferlere ilişkin ödenek talepleri belediyenin "Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulları" na verilir.

Kurul, ödenek taleplerinin belediyenin yetkili kurullarınca hazırlanan plan ve yatırım programlarına uygunluğunu kontrol edip, uygunsa o yıl için gerçek ödenek ihtiyacını belirleyip yetkili kurullara önerir. Bu görüşmeler sırasında belediye muhasebe müdürü de bulunur.

Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulları bulunmayan belediyelerde bu görev Belediye Başkanlığı'nda belediye birim ve amirlerinin katılacağı bir kurul tarafından karara bağlanır.

C3.2.4 Gelir Tahmini

Bütçenin uygulanacağı yıl içerisinde kanunlarla vergi, harç, resim oranlarında değişmeler ya da mahalli şartlarda değişmeler olursa kesin sonucu alınmış son üç yılın tahsilat artış oranlarına göre gelir tahmini yapılır. Son üç yılın mukayese cetveli bütçeye eklenir.

C3.2.5 Hazırlık Bütçesi

Belediye Hesap İşleri Müdürlüğü ya da Saymanlığı, birimlerin gider teklif bütçelerinin ön incelemesini bitirdikten sonra kendi gider bütçesi ve diğer birimlerden gelen bütçe taslaklarını birleştirerek tek bütçe haline getirir. Sayman, ayrıca Belediye Transfer Bütçesi, Döner Sermaye Teşkiline İlişkin Aktarmalar, Fon Teşkiline İlişkin Aktarmalar, Gelir Bütçesi'ni de tanzim ederek Gider Bütçesi ile birlikte en geç temmuz başına kadar Belediye Başkanı'na sunar. Sayman tarafından düzenlenen birleşik hazırlık bütçesi aşağıdaki cetvellerden oluşur:

1.Hizmet Gerekçesi
2.Yıllar İtibarıyla Program Maliyetleri
3.Yıllar İtibarıyla Tüketim Malları ve Malzeme Alımları
4.Yıllar İtibarıyla Demirbaş Alımları
5.Yıllar İtibarıyla Makina, Teçhizat ve Taşıt Alımları
6.Yıllar İtibarıyla Yapı, Tesis ve Büyük Onarım Giderleri
7.Yıllar İtibarıyla Transferler
8.Ayrıntı Kodları, Harcama Kalemleri, Ödenek Türleri İtibarıyla 19. Yılı Bütçe Teklifi
9.Ödenek Cetveli
10.Personel Ödenekleri
11.Bütçe Fişi Gerekçe
12.Bütçe Fişi Toplam
13.Birleşik Gider Hazırlık Bütçesi
14.Birleşik Gelir Hazırlık Bütçesi

C3.3. Bütçenin Kabulü:

C3.3.1 Hazırlık Bütçesinin Belediye Başkanı'na Verilmesi

Hazırlık Bütçesi, gerekçesi, dayandığı kanuni hükümler, ayrıntılı cetveller, temmuz ayı başında Sayman ya da Belediye Hesap İşleri Müdürlüğü tarafından Belediye Başkanı'na sunulur. Belediye Başkanı inceleme yapıp gerkli gördüğü değişiklikleri yaptıktan sonra kendi görüşüyle birlikte ağustosun ilk haftası içinde encümene havale eder.

C3.3.2 Hazırlık Bütçesinin Encümende Görüşülmesi

Encümen, Hazırlık Bütçesini kenisine havale edilen tarihten itibaren 30 gün içinde inceleyerek inceleme raporu ile birlikte Belediye Başkanı'na gönderir.

Belediye Başkanı, Hazırlık Bütçesini en geş 1 ekime kadar Blediye Meclisi'ne havale eder.(Bu süre Büyükşehir Belediyesi için 1 kasımdır.)

C3.3.3 Bütçe Komisyonu

Komisyon, Belediye Meclisi'nin dönem başı toplantısında üyeleri arasından bir yıllığına en az 5 en çok 11 üyeden oluşur. Üye sayısı en az ve en çok rakamlar arasında meclisce iş'ari oyla(açık oylama) tesbit edilir.

Komisyon üyeleri, her siyasi parti grubunun meslisteki üye sayısının, meclis üye tam sayısına oranlanmasıyla belirlenir. Bu oranlama Belediye Başkanı tarafından belirlenerek önceden grup başkanlıklarına yazılı olarak bildirilir. Bağımsız üyeler bu hesaba dahil edilmezler.

C3.3.4 Bütçe Komisyonu Çalışma Usulü

Komisyon ilk toplantısında bir başkan, başkan vekili ve sözcü seçer. Komisyon, üye tam sayısının çoğunluğu ile toplanır ve kararlarını mevcudun çoğunluğu ile alır. Oy eşitliği olduğunda başkanın bulunduğu taraf tercih edilir.

İzinsiz ve mazeretsiz üç oturum komisyon çalışmalarına katılmayan üyenin durumu bir tutanakla Belediye Meclis Başkanlığı'na bildirilir. Bu üye hakkında meclisce komisyondan düşme kararı verilebilir.

Bu şekilde düşürülen üye sayısı toplantı nisabını(gerekli sayı) sağlayamayacak sayıya ulaşınca meclisce, boş üyelikler için yeniden seçim yapılır.

C3.3.5 Hazırlık Bütçesinin Bütçe Komisyonunda İncelenmesi

Belediye Meclisi, ekim ayı başında(Büyükşehir Belediyesi'nde kasım ayı başında) yapacağı ilk toplantıda hazırlık bütçesini incelenmek üzere Bütçe Komisyonu'na gönderir. Bütçe Komisyonu, ençok 15 günü geçmemek üzere belediye meclisinin belirleyeceği süre içinde çalışmalarını tamamlayarak düzenleyeceği raporla birlikte geri vermek zorundadır. Komisyon üyeleri, yatırımlara ait belediye meclisince daha önce kabul edilen program dışında ödenek konulmasını ve programlı işlere ait ödeneğin başka işlere aktarılmasını teklif edemezler.

C3.3.6 Bütçe Kararnamesi

Bütçe Kararnamesi'nde, gider ve gelir toplamları, belediye encümenine verilen yetkiler, bütçe açığı varsa ne şekilde kapatılacağı, kanunlara göre toplanacak vergi ve harçların taksit süreleri, tahsil tarihleri ve bütçe uygulaması ile ilgili diğer konular maddeler halinde açıklanır. Kararnameye, kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine aykırı madde konulamaz.

Belediye meclisince kabul edilen gider miktarları, program, alt program, ödenek türü, faaliyet-proje ve harcama kalemleri; A Cetveli'ne, kabul edilen gelir miktarları B Cetveli'ne aynen kaydedilir.

Belediye Bütçesi, "5" örnek olarak düzenlenir. Bütçe formunun sonuna, örneğin:

"*Muğla* Belediye Meclisi'nin *1995* yılı ekim ayı olağan toplantısında kabul edilen *1996* yılı bütçesinin toplantı tutanaklarına uygun olduğu tasdik olunur." ibaresi yazılarak meclis başkanı ve katip üyeler tarafından imzalanır.

C3.3.7 Belediye Bütçesinin Kesinleşmesi

Belediye bütçesinin kesinleşmesi, mahallin en büyük mülki idare amirinin onayı ile olur. Ancak belediye başkanı 1580 sayılı Belediye

Kanunu'nun 94. maddesine göre görevlendirilmiş olan il belediyelerinin bütçeleri İçişleri Bakanı'nın, il merkezi olmayan beldelerin bütçeleri ise valinin onayı ile kesinleşir.

C3.3.8 Belediye Bütçesinin Onaylanması

Belediye meclisince kabul edilen bütçe, 1580 sayılı kanunun 123. maddesi gereğince bütçeyi onamaya yetkili makama gönderilir. İlgili makam eline geçtiği tarihten itibaren engeç 1 hafta içinde bütçeyi inceleyip, gerekli değişiklikleri yaparak onaylar.

Tasdike Yetkili Makamlar:
1.Bütçe Karanamesi metnindeki kanun ve tüzüklere aykırı bulunan madde ve ibareleri düzeltmeye,
2.Belediyenin tahsile yetkili bulunmadığı geliri düşmeye ya da kanun ve tarifelerin öngördüğü miktardan fazlasını indirmeye,
3.1580 sayılı kanunun 15. maddesinde sayılan ya da bundan sonra çıkacak kanunlarla verilecek görevler dışında olan işler için konulan ödenekleri kaldırmaya,
4.Bütçeye konulması mecburi giderlere ait ödeneği ilaveye,
5.Bütçe gelirinin, mecburi giderleri karşılamaya yetmediği durumlarda, kanunun öngördüğü azami hadden düşük olan belediye vergi, resim ve hisselerini kanunun öngördüğü en üst sınıra yükseltmeye; bu da yeterli olmazsa ihtiyari giderlerden mecburi giderlere ödenek nakline,
6.Yıllık yatırım programlarının gerçekleştirilmesi için gerekli ödenekleri eklemeye,
7.Planda bulunmayan ve yıllık programlara alınmayan yatırımlar için bütçeye ödenek konulmuş ise çıkarmaya yetkilidir.

Bu suretle, aynen ya da düzeltilerek önerilen ve onaylanan bütçe kesinleşir. Mahallin en büyük mülki amiri tarafından yapılan değişikliklere karşı il, ilçe, kasaba ve büyükşehir belediye meclisleri toplanarak idari yargıya başvurulup vurulmayacağı hakkında karar alırlar.

Belediye bütçeleri,verilme tarihinden itibaren 1 hafta içinde onay makamı tarafından incelenip onaylanmadığı taktirde doğrudan doğruya kesinleşmiş olur.

Büyükşehir Bütçesi: *Büyükşehir bütçeleri doğrudan, ilçe belediyelerinin bütçeleri ise büyükşehir belediye meclisinde onay aldıktan sonra vali tarafından onaylanır. Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin bütçeleri, büyükşehir belediye meclisinde aynı toplantı*

döneminde arka arkaya görüşülerek karara bağlanır ve tek bir bütçe halinde bastırılır.

C3.3.9 Belediye Bütçesine Bağlanacak Cetveller

1.Bütçe Kararnamesi: Belediye meclisince bütçeyi onaylayacak olanlara verilen yetkileri ve bütçenin yapısını gösteren kısımdır.

2.A Cetveli: Program bütçenin gider bütçesini bölümler itibarıyla özet olarak gösteren cetveldir.

3.B Cetveli: Gelir bütçesinin özetini veren cetveldir.

4.C Cetveli: Belediye gelirlerinin dayandığı temel hükümleri gösterir.

5.G Cetveli: Gelecek yıllara geçici yüklemelere izin verilen hizmetlere ait cetveldir.

6.H Cetveli: Üzerlerinde resmi bir görev bulunmayanlara yurtiçi ve yurtdışı görevlerinde verilecek gündelik ve yol giderlerini gösterir.

7.190 Sayılı Genel Kadro ve Usulü Hakkındaki Kanun Hükmünde Kararname'nin 5. Maddesine göre İhdas Edilen Kadro Cetveli

8.Bütçenin Personel giderlerine Ait 100 Harcama Kalemi Toplamının Belediye Gelirleri Toplamına Oranını Gösterir Cetvel: 1580 sayılı kanununun 117. maddesinin 16. fıkrasına göre toplam personel ücretlerinin belediye toplam gelirlerine oranı %30'a eşit ya da daha az olmalıdır. Bu oran ancak Bakanlık'tan alınan izinle artırılabilir.

9.Birimler İtibarıyla 190 Sayılı K.H.K.'nin 11. Maddesine Göre İhdas Edilen Sürekli İşçi Kadro Cetveli

10.R Cetveli: Bütçe giderlerinin harcama kalemlerinden yapılacak giderler ve bunların kayıt edileceği ayrıntı kodlarını gösterir.

11.T Cetveli: Birimler itbarıyla 237 sayılı kanuna göre alınacak taştıları gösterir.

12. Bakanlığın görüşünü almak kaydıyla eklenmesi gerekli görülen diğer cetvellerden oluşur.

C3.4. Bütçede Yapılan Değişiklikler

C3.4.1 Aktarma

Bütçenin herhangibir program, alt program, faaliyet harcama kalemlerinde bulunan ve o hesap döneminde sarf edilmeyerek artacağı anlaşılan ödeneklerden, ihtiyaca yetmeyeceği anlaşılan diğer masraf tertiplerine ödenek ilavesine "AKTARMA" denir.

Programdan programa ve alt programdam alt programa aktarma meclis kararı ile yapılır ve mülki amirin onayı ile kesinleşir. alt program içi aktarmalar ise encümen kararı ile yapılır. Mülki amirin onayına gerek yoktur.

Hiçbir Şekilde Aktarma Yapılmayacak Durumlar:

1.Personel giderleri tertibinden diğer masraf tertiplerine
2.Projeye bağlı yatırım tertiplerinden diğer masraf tertiplerine
3.Daha önce aktarma yapılan bir tertipten başka bir masraf tertibine
4.Muhtaç asker ailelerine yardım tertibinden başka tertiplere
5.Şartlı bağışlardaki tahsisili ödeneklerden başka gider tertiplerine
6.Fonlara ait gider tertiplerinden başka tertiplere "aktarma yapılmaz"

Bu konuda, sayman ödenek defteri üzerinde inceleme yaparak aktarma yapılacak kalemi ve aktarma yapılacak miktarı gösterir bir liste yaparak encümen ve mecliste görüşülüp karara bağlanmak üzere başkanlığa sunar. Meclis ve encümenden çıkacak karara göre sayman, bütçe giderleri ve ödenek defterlerinde değişiklik yapar.

C3.4.2 Ek Ödenek

Bütçede tertibi bulunup fakat ihtiyaca yetmeyeceği anlaşılan ödeneğe, bütçenin diğer tertiplerindeki ödeneklere dokunmadan yapılan ilaveye "EK ÖDENEK" denir. Ek ödenek, bütçe yılı içinde yapılabilir. Mali yıl sona erdikten sonra geçmiş yıl bütçesi hesabına ek ödenek verilemez. Ek ödenek verilmesi için yeni bir gelir kaynağı bulunmalıdır. Bulunan yeni kaynak ilgili ödeneğe eklenirken, bütçeye de gelir olarak kaydedilir.

C3.4.3 Olağanüstü Ödenek

Bütçenin düzenlenmesi, görüşülmesi ve onaylanması sırasında düşünülmeyen ve bütçede tertibi bulunmayan ancak, yapılmasında

gereklilik bulunan yeni bir hizmet için alınan ödeneğe "OLAĞANÜSTÜ ÖDENEK" denir. Bu ödenek de mali yıl içinde yapılabilir ve ödenek verilmesi için yeni bir kaynak bulunmalıdır.

C3.4.4 Ödenek İptali ve Devri

Belediye bütçesine konulan ödeneklerden, o hesap döneminde sarf edilmeyerek sene sonunda kalan miktarları bir encümen kararı ile program, alt program, ödenek türü, faaliyet-proje ve harcama kalemi belirtilerek iptal edilir. İmha edilen ödenekler, bütçe giderleri ve ödenek defterlerinde kayıtlı ödeneklerden kırmızı kalemle düşülür ve karşısına imha kararının tarih ve numarası yazılır.

İmha Edilmeyenler:

1.Projeye dayalı program yatırım hizmetleri için bütçeye konulan ve gelecek yıllara sarkan yatırım ödenekleri

2.4109 sayılı asker ailelerine yardım hakkındaki kanun gereğince ödenek kaydedilip de, yıl içindeki sarf edilmeyen ödenekler

3.Tahsisi mahiyetteki ödeneklerden yılı içinde sarf edilmeyip kalan ödenekler

4.Akreditif kredi artıklarına ait ödenekler

5.Fonlara ait hizmetler ödeneğinden harcanmayan ödenek artıkları

İmha edilmeyip ertesi yıla devredilir ve devredilen bakiye ödenek karşılığı nakit olarak bankada muhafaza edilir.

C3.4.5 Yedek Ödenek ve Öngörülmeyen Giderler Karşılığı

Bütçenin mali transferler programının diğer mali transferler alt programı ve faaliyeti altında yeralan yedek ödenek harcama kalemine en az bütçe gelirlerinin %5'i oranında ödenek konulması zorunludur. Yedek ödenek encümen kararı ile gereken program, alt program ya ada faaliyete aktarılır. Bütçenin Mali Transferler programının Diğer Mali Transfer Alt programında ve faaliyet içinde yeralan "Öngörülmeyen Gider Karşılığı" harcama kalemlerine konulan ödeneğin, bütçenin ilgili tertibine encümen kararı ile aktarılarak harcaması yapılır.

C3.5 Bütçe İçi Fonlar

C3.5.1 Borç Ödeme Fonu

Büyük yatırımlarını gerçekleştirmek için uzun ve orta vadeli kredi alan belediyeler, borçlarını ödeyebilmek için belediye meclisinin kararıyla belediye bütçesinin içinde "borç ödeme fonu" oluşturabilirler. Uluslararası kredi kuruluşlarına borçlanan belediyelerle tahvil ihracı suretiyle kaynak yaratan belediyelerde, bu fonun oluşturulması zorunludur.

Borç Ödeme Fonunun Gelirleri: Borç ödeme fonunun gelirlerini şunlar oluşturur:

1. Dış ve iç kaynaklardan sağlanan kredilerle yaptırılan tesislerin ve alınan araç ve gereçlerin, bu işler için alınan borç ödeninceye kadar, işletilmesinden elde edilecek net gelirler,

2. Belediyelerin satın aldığı hazine bonosu gelirleri,

3. Faizler,

4. Borcun ödenmesi için yapılan yardım ve şartlı bağışlar,

5. Tesis ve teknik altyapı giderlerine katılma payları,

6. Belediye bütçesine borç ödemeleri için koacak ödenekler,

7. Şartsız nakdi bağışların %20'si,

8. Krediyle yaptırılan tesis, alınan araç ve gereçlerden, borcun ödenmesi bitmeden önce satılmasına karar verilenlerin satış bedelleri,

Belediye bütçesinin transferler bölümünün ödenecek borçlar tertibine konulan ödenekler, mali yılın ilk ayı içinde fon hesabına aktarılır. Bu aktarma işlemlerini gerçekleştirmeyen belediye başkanı ve belediye saymanı, doğacak fon zararından birlikte sorumludurlar. Fonun paraları, belediyenin bankadaki hesabı dışında ve en fazla gelir getirecek şekilde milli bankalardan birine gelir yatırılır.

Fonun Giderleri: Fon paraları, yurtiçi ve uluslararası kredi kuruluşlarına olan borçlarla bunların faizlerinin ödenmesi dışında

başka bir amaçla kullanılamaz ve fon bakiyesi bankada nakit olarak saklanır.

C3.5.2 Yenileme Fonu

Belediye Muhasebe Usulü Tüzüğü'nün 85. maddesine göre mal varlıklarından amortisman ayırmak zorunda olan belediyelere bağlı katma bütçeli kuruluşlarla 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 19. maddesine göre kurulan belediye işletmeleri ve isteğe bağlı olarak belediye meclisince belediyenin sahip olduğu mal varlıkları için amortisman ayrılmasına karar verilen belediyelerde yenileme fonu oluşturulur.

Yenileme Fonunun Gelirleri: Yenileme fonunun gelirleri şunlardan oluşmaktadır:

1. Belediyenin amortismana tabi kurumlarının sahip oldukları mal varlıkları için bütçelerine koydukları amortisman payları,

2. Amortisman ayrılan mal varlığının ekonomik ömrünü doldurmadan veya teknolojik gelişme nedeniyle yenileme amacıyla satılmasına karar verilmesi halinde, satış bedelleri,

3. Amortisman ayrılan mal varlığı ekonomik ömrünü doldurmamakla birlikte kaza, doğal afet ve arıza gibi nedenlerle kullanılamaz hale gelerek satılmasına karar verilmesi halinde, satış bedelleri,

4. Ekonomik ömrünü dolduran mal varlıklarının satış bedelleri,

5. Bağışlar.

Fonun paraları, belediyenin bankadaki genel hesabı dışında ve en fazla gelir getirecek şekilde devlet bankalarından birine yatırılır.

Fonun Giderleri: Fonun giderleri, amortismana bağlı malların yenileme harcamalarıyla mal varlığının ekonomik ömrünü uzatan, hizmet kapasitesini artıran, üretilen mal veya hizmetin kalitesini artıran ya da maliyetini azaltan yatırım harcamaları ve yenilenmesine karar verilen malın satın alınmasıyla ilgili her türlü vergi, resim ve harç gibi giderlerden oluşur. Fon bakiyesi bankada nakit olarak saklanır ve yukarıda sayılan giderler dışında başka bir amaç için harcanamaz.

C3.5.3 Fonların Gelir ve Giderlerinin Denetimi

Fonun gelir ve giderleri belediyeye bağlı katma bütçeli kuruluşlarla 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 19. maddesine göre kurulan işletmelerin bütçesi veya belediye bütçesinde yeralır. Yıl sonu hesapları ise bilanço veya kesin hesap içinde gösterilir. Fon hesaplarının denetimi, yeraldığı bütçenin denetim usul ve esaslarına tabidir. (BELEDİYE MUHASEBE USULÜ TÜZÜĞÜ, 1991)

C3.6. Bütçe Kesin Hesabı ve Sayman Yönetim Dönemi Hesabı

C3.6.1 Bütçe Kesin Hesabının Çıkarılması

1580 sayılı Belediye Yasası'nın 128. maddesi gereğince, belediye başkanı, bütçenin hesap dönemi sonunda Sayman Yönetim Dönemi Hesabı'nın ve Bütçe Kesin Hesabı'nın çıkartılarak mart sonuna kadar kendisine verilmesini ister. Belediye Muhasebe Müdürü ya da Hesap İşleri Müdürü'nce çıkartılan bütçe kesin hesapları, belediye başkanınca incelenip düzeltmeleri yapıldıktan sonra incelenip karara bağlanmak üzere nisan ayı içinde encümene havale edilir.

C3.6.2 Bütçe Kesin Hesabının Encümende İncelenmesi

Encümen, kendisine gönderilen bütçe kesin hesabını inceleyerek en geç mayıs ayının ilk haftasının bitimine kadar hazırladığı raporla birlikte belediye başkanına geri verir.

C3.6.3 Bütçe Kesin Hesabının Mecliste İncelenmesi

Belediye bütçe kesin hesapları, belediye meclisinin haziran ayı toplantısında(Büyükşehir Belediyesi'nde temmuz ayı toplantısında); belediyeye bağlı katma bütçeli kuruluşların, döner sermaye ve fonlara ait kesin hesaplarla birlikte incelenip karara bağlanır.

C3.6.4 Bütçe Kesin Hesabının Onaylanması

Belediye meclisince incelenip kabul edilen kesin hesaplar mahallin en büyük mülki idare amirince onaylanır.

C3.6.5 Bütçe Kesin Hesabının Sayıştay'a Gönderilmesi

Bütçe Kesin Hesabı, belediye meclisinde görüşüldükten ve mülki idare amiri tarafından onaylandıktan sonra 1 ay içinde, Yönetim Dönemi Hesabı ile birlikte doğrudan Sayıştay Başkanlığı'na gönderilir. Kesin hesapları belirtilen süre içinde Sayıştay'a göndermeyen mesul muhasipler hakkında 832 sayılı Sayıştay Kanunu'nun 51. ve 52. maddeleri ile 1050 sayılı Genel Muhasebe Kanunu'nun 122.maddesi hükümlerine göre cezai işlemler yapılır.

C3.6.6 Bütçe Kesin Hesabını Oluşturan Cetveller

Bütçe kesin hesabı, tahmini olarak yapılan bütçenin hesap dönemi sonunda gerçekleşen sonucudur. Bu nedenle belediye gelir ve gider bütçelerinin içerdiği konular bütçe kesin hesabında da aynen bulunur.

Bütçe Gelir Kesin Hesabı, şu bilgileri taşıyan tek bir cetveldir:
1. Gelir Tahminleri
2. Mali Yıl İçindeki Tahakkuklar
3. Eski Yıldan Devreden Tahakkuklar
4. Mali Yıl İçinde Yapılan Tahsilat
5. Gelecek Yıla Devredev Tahakkuk Artıkları

Bütçe Gider Kesin Hesabı, şu bilgileri taşıyan tek bir cetveldir:
1. Bütçeyle Verilen Ödenekler
2. Yıl İçinde Eklenen Ödenekler
3. Yıl İçinde Gerçekleşen Giderler
4. Yıl İçinde Ödenen veya Emanet Hesabına Alınan Giderler
5. Mali Yıl Sonuna Kalan Borçlar
6. Kullanılmayıp İptal Edilen Ödenekler
7. Gelecek Yıla Aktarılan Ödenekler

Gider Kesin Hesabı'na ayrıca açıklayıcı şu cetveller eklenir:
1. İta Amirleri, Sorumlu Sayman ve Tahakkuk Memurları Cetveli
2. Ödenek ve Harcamaların Ekonomik Ayırımı Cetveli
3. Yıl Sonu Genel Ödenek ve Harcamasının Harcama Kalemlerine Dağılımı Cetveli
4. Gider Kesin Hesap Cetveli Açıklaması

C3.7. Yönetim Dönemi Hesabı

C3.7.1 Sayman Yönetim Dönemi Hesabının Çıkartılması

Yönetim dönemi, bir mali yıl süresince yapılan bütün işlemler ile mali yıl geçtikten sonra 1050 sayılı kanun gereğince 1 aylık mahsup dönemi içerisinde yapılan mahsup işlemlerini kapsar. Sayman, Yönetim Dönemi Hesabı cetvelleriyle "Yılbaşı Sayım Tutanakları" nı nisan ayı içinde bütçe kesin hesabı ile birlikte Sayıştay Başkanlığı'na gönderilmek üzere çıkartarak belediye başkanına verir. Başkan, encümene gönderir. Encümen, gerekli düzeltmeleri yaptıktan sonra Yönetim Dönemi Hesabı Sayıştay'a gönderilir. Sayıştay'a gönderildikten sonra yılın son dönemine ait bir düzeltme yapıldıysa bu düzeltme gerekçesiyle birlikte Sayıştay'a gönderilir. Yönetim Dönemi Hesapları, bütçe kesin hesabı mecliste görüşüldükten 2 ay içerisinde kesin hesap cetvelleri ile birlikte Sayıştay'a yollanır. Belirtilen süre içinde Yönetim Dönemi Hesabı'nı vermeyen saymanlar hakkında, Genel Muhasebe Kanunu ve Sayıştay Kanunu hükümlerine göre işlem yapılmak suretiyle Yönetim Dönemi Hesabı'nın verilmesi sağlanır.

SAYMAN YÖNETİM DÖNEMİ HESABI CETVELLERİ

1. Yönetim Dönemi Hesap Özet Cetveli
2. Bütçe gelirleri tahakkukat ve Tahsilat Cetveli
3. Bütçe Giderleri ve Ödenekler Cetveli
4. Bütçe Gelirleri Tahakkuk Artıklarından Zaman Aşımına Uğramış veya Zaman Aşımı Kesilmiş Olanlara Ait Müfredat Cetveli
5. Kişi Borçları, Bütçe Hizmetlerinden Doğan Kişi Borçları Müfredat Cetveli
6. Avans ve Krediler Müfredat Cetveli
7. Bütçe Emanetleri Cetveli
8. Adi Emanetler Cetveli
9. Tahviller ve Bonolar Müfredat Cetveli
10. Kıymetli Ayniyat Müfredat Cetveli
11. Sayıştay İlamları Cetveli

Bu cetvellerden 1-3 nolu cetveller 4'er nüsha, 4-11 nolu cetveller 3'er nüsha halinde düzenlenir. Ayrıca, İl Özel İdareleri ve Büyükşehir Belediyesi payına ait tahakkukat ve tahsilat miktarları, Bütçe Gelirleri Tahakkukat ve Tahsilat Cetveli altında; emekli kesenekleri ve devlet yardımları hesap artığı, Adi Emanetler Cetveli altında; İl Özel İdareleri ve Büyükşehir Belediye payı ödemeleri, Bütçe Giderleri ve

Ödenekler İcmal Cetveli altında birer tablo halinde ve türleri itibarıyla gösterilir.

C4. BELEDİYE BÜTÇESİ ile İLGİLİ HİZMETLERDE SORUMLULAR ve GÖREVLERİ

C4.1. İta Amiri

Belediye hizmetlerine ilişkin giderlerin geçici ya da kesin ödenmesi hakkında saymanlara yazılı izin ya da emir verenlere "ita amiri" denir. Belediye ita amirleri, belediye başkanı ve onun 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun 126. maddesine göre yetki verdiği görevlidir.

C4.2. Tahakkuk Memurları

İki tür tahakkuk memuru vardır. Kanun, tüzük ve yönetmeliklere uygun olarak belediye gelirlerini gerçekleştirip tahsil edilebilir duruma getirenlere "gelir tahakkuk memuru", belediye giderlerini mevzuata uygun şekilde gerçekleştirenlere "gider tahakkuk memuru" denir.

C4.3. Sorumlu Sayman

Gelirleri toplama, nakit ve malları saklama, giderleri hak sahiplerine ödeme ve teslim, bu işlerle ilgili her türlü göndermelerle bunlara bağlı bütün nakit ve mal işlemlerini yapan ve Sayıştay'a yönetim dönemi hesabı verenlere "sayman" denir. Nakit saymanı ve mal saymanı olmak üzere iki türlü sayman vardır. Bağımsız nakit ve mal saymanı bulunmayan yerlerde belediye hesap işleri müdürleri veya muhasipleri, belediyelerin sahip olduğu nakit ve malların sorumlu saymanıdır.

Nakit Saymanlarının Görevleri:

1. Belediye bütçesini hazırlamak
2. Belediyenin gelir ve gider bütçeleri ile ilgili kayıtları tutmak ve hesap işlerini yapmak
3. Belediye bütçesine konulan gelirleri takip ve tahsil ettirmek
4. Belediye giger bütçesindeki ödeneklere ait giderlerin ödenmesini sağlamak
5. Mutemetlere verilen avans ve adlarına açılan kredilerle ilgili gider belgelerini incelemek ve mahsup etmek, mahsup dışı kalan avans vr kredilerin mahsubunu sağlamak
6. Bütçe kesin hesaplarını yapmak

7. Belediye Muhasebe Usulü Tüzüğü'nün 47. maddesinde belirtilen sayman mutemetlerine ait hesapları izlemek ve denetlemek
8. Sayıştay'a yönetim dönemi hesabı vermek
9. Kanun, tüzük ve yönetmeliklerle saymanlara verilen diğer görevleri yapmak

C4.4 Tahakkuk Memurları, İta Amirleri ve Saymanların Görev ve Sorumlulukları

Gelir ve gider tahakkuk memurları ile saymanlar düzenledikleri belgelerin doğruluğundan ve kanunlara uygunluğundan sorumludurlar. Memurların kanunlara aykırılığını ileri sürerek yapılmasından sakındıkları ödemelerin yerine getirilmesi ita amirleri tarafından yazılı olarak bildirilirse sorumluluk, emri veren ita amirine ait olur. İta amirlerinin, gelir vegider tahakkuk memurlarının ve saymanların yanlışlıklarından doğan zararı ödemeyle yükümlü tutulmaları, Sayıştayca yargılama yoluyla verilecek karara bağlıdır. Sayıştayca karar verilinceye kadar tahakkuk eden zararın güvence altına alınmasına gerek görülürse 1050 sayılı Genel Muhasebe Kanunu'nun 13. maddesindeki önlemleri almaya belediye başkanı yetkilidir.

C4.4.1 Saymanların Hesap Sorumluluğu

Her sayman yalnız kendi yönetim dönemine ait hesaptan sorumludur. Ayrıca kendisine hesap vermekle yükümlü olanların hesabına bakmayan veya kendisinden önceki saymandan devraldığı hesabın eksikliklerini göstermeyen sayman, bunlara gelecek mali sorumluluğu da üstlenmiş olur. Saymanın, borçlulara ve belediye zararına sebep olanlara, genel hükümlere göre rücu hakkı saklıdır.

C4.4.2 Belediye Alacağının Takip ve Tahsil Sorumluluğu

Her sayman, yönetim dönemi içinde tahsili kendisine verilmiş gelirlerin ve kişi borçları hesabında kayıtlı tutarların takip ve tahsili ile yükümlü olup Sayıştay'a hesap verirken veya kendisinden sonra gelene devirde, artıkların ayrıntılarını ve tahsil edilememe nedenlerini göstermek zorundadır. Takip edilmemekten doğan ve tahsil olanağı kalmayan veya zaman aşımına uğrayan gelirlerle kişi borçlarının, kusurlu bulunan saymana tazmin ettitilmesine Sayıştayca hükmolunur.

C4.4.3 Sayman Durumunda Olanlar

Usulüne uygun bir biçimde sayman olarak görevlendirilmediği halde verilen emir üzerine gelirleri toplayan, harcayan, malları saklayan ve iade edenler de, bu işlemler bir sayman hesabına dahil edilmiyorsa, sayman kabul edilir ve Sayıştay Kanunu hükümlerine göre saymanlar gibi Sayıştay'a hesap verirler. Bu durum, amirlerinin yazılı emirleri üzerine meydana gelmişse sorumluluğa onlar da ortak olurlar.

C4.4.4 Sayman Mutemedi

Veznedar, tahsil memuru, tahsildar, ambar memuru, tevzi memuru gibi ünvanlarla sayman adına ve hesabına geçici olarak gelirleri almaya ve sarf etmeye yetkili olan memurlara "sayman mutemedi" denir.

C4.4.5 Sayman ve Sayman Mutemetlerinin Sorumluluğu

Saymanlar aldıkları ve elden çıkardıkları nakit ve mallardan ve görevlerine ilişkin her türlü işlemlerden sorumlu olup, hesaplarını 1050 sayılı Genel Muhasebe Kanunu'nda yazılı esaslara göre Sayıştay'a vermekle yükümlüdürler. Belediye Muhasebe Usulü Tüzüğü'nün 47. maddesinde adı geçen sayman mutemetleriyse hesaplarını bağlı oldukları saymana vererek, hesap beraatlarını ondan alırlar.

C4.4.6 Harcama Belgeleri

Belediye giderleri için düzenlenecek belgeler, Devlet Harcama Belgeleri Yönetmeliği'ne uygun olarak düzenlenir. Gelir tahakkuna ilişkin belgeler vergi kanunları ve Vergi Usul Kanunu'na uygun olarak Bakanlıkça hazırlanacak bir yönetmelikle belirlenir.

C4.4.7 Verile Emirlerinde Yeralacak Hususlar

Verile emirlerinde, bütçe yılı, program, alt program, faaliyet-proje, ödenek türü ve harcama kaleminin gösterilmesi zorunludur.
Verile emirleri, tahakkuk memuru, sayman ve ita amir tarafından imzalanır.

C4.4.8 Verile Emirlerine Bağlanacak Belgeler

Verile emirlerine, kapsadıkları giderlerin, yüklenme ve gerçekleştirilmesine dayanak olan bütün belgelerin asıl veya onaylanmış örnekleri bağlanır.

C4.4.9 Saymanın Verile Emrini İncelemesi

Sayman tarafından bütçeye ilişkin bir giderin ödenebilmesi için, ita amiri tarafından imzalanmış bir verile emri veya avans ve kredi senedine dayanmış olması gerekir. Saymanlar verile emirlerini;

1. Giderin kendisine verilen yetki içinde olması,
2. Giderin bütçedeki tertibine uygun olması,
3. Verile emrine ekli yüklenme ve gerçekleştirme belgelerinin eksiksiz olması,
4. Maddi hata bulunmaması,
5. Giderin kanunlar, tüzükler ve diğer mevzuat hükümlerine uygun olması,
6. Hak sahibinin kimliğinin belirtilmesi yönlerinden incelerler.

C4.4.10 Sorumluluk Üstlenme

Ödenek yetersizliği, atama ve çalıştırmaların kadro üstü olması, yüklenme ve gerçekleştirme belgelerinin noksanı, maddi hata ve hak sahibinin kimliği dolayısıyla kabul edilmeyen verile emirlerinin ödenmesine saymanlar zorlanamaz. Şu ana kadar sayılan nedenler dışında, saymanların kanun, tüzük ve tertibe uygunluk hakkında ileri sürecekleri itirazlar üzerine ita amirleri tarafından yazılı olarak sorumluluk üstlenildiği taktirde sayman ödemeyi yaomak zorundadır. Bu durumlarda sorumluluk, üstlenme yazısını veren ita amirine ait olup üstlenme yazısı verile emrine bağlanır.

C4.4.11 Saymanlar Arasında Devir İşlemleri

Belediye saymanı, görevinden her ne şekilde ayrılırsa ayrılsın , 657 sayılı Devlet Memurları, 1050 sayılı Genel Muhasebe ve 832 sayılı Sayıştay Kanunları gereğince yerine asil veya vekil olarak atanan ya da görevlendirilen memura, yönetim dönemiyle ilgili hesaplarla kendisinden önceki saymandan aldığı hesaplara ait devri vermekle yükümlüdür. İta amirliği, saymanlık ve tahakkuk memurlarından ikisi bir kişide birleşemez. Belediye hesabına bir giderin tahakkuku, ancak belediye başkanının veya adına Belediye Muhasebe Usulü Tüzüğü'nün

39. maddesine göre ita amirliği yetkisi verilen görevlilerin onayıyla tamamlanır.

C4.5 Veznedar ve Görevleri

Veznedarlar, kendilerine verilen nakit ve kıymetli evrakı kasada saklamak zorunda olup ziyanından sorumludurlar. Veznedarlar tahsilatı kendilerine verilen belediye gelirlerini tahsil etmek ve saymanlıkça kasadan tediyesi istenilen belediye giderlerini Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nca belirtilen limit dahilinde ödemekle yükümlüdürler. Belediye veznedarlarının çalışma usulleri bir yönetmelikle belirlenir.

Veznedarların görevleri;

1. Bütçe gelirlerini ve diğer tahsilatı tahsil fişiyle, tahsilat dairesinden gönderilen paraları vezne alındısıyla almak,

2. Maliye ve Gümrük Bkanlığınca belirtilen limitler dahilinde veznede para bulundurmak ve bu limitlere kadar olan ödemeleri gerçekleştirmek,

3. Alındığı gün iade edilen teminat ve depozito niteliğindeki ödemeleri yapmak,

4. Kendisine verilen nakit, tahvil, hazine bonosu, teminat mektubu, hisse senedi gibi kıymetleri alındı karşılığı almak, saklamak ve ilgililerine geri vermek,

5. Kanun, tüzük ve yönetmeliklerle veznedara verilen diğer görevleri yapmaktır.

C4.6 Belediyelere Personel Alımıyla İlgili Usul

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 33. maddesi gereğince kadrosuz memur, Sayıştay 1.Dairesi'nin 1969 tarih 6978 sayılı ve 3.Dairesi'nin 1968 gün ve 229 sayılı kararlarında kadro konusu olan ve süreklilik arz eden görevlerde yevmiyeli personel çalıştırılamaz. Belediye memurlarının atanmasında; 23.6.1987 gün ve 19496 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan İl Özel İdareleri, Belediyeler ve İl Özel İdareleri ve Belediyelerin kurdukları birlikler ile bunlara bağlı Döner Sermayeli Müessese ve İşletmelerde İlk Defa Memuriyete Atanacaklara Ait Sınav Yönetmeliği ve bu yönetmeliğin 18. maddesini değiştiren 7.10.1988 gün ve 19982 sayılı Resmi Gazete'de

yayımlanan değişik hükümleri ile getirilen usul ve esaslara uyulmaktadır. 1978 yılı Genel Bütçe Yasası'nın 12.maddesine dayanılarak Bakanlar Kurulunca çıkarılan 6.6.1978 gün ve 7/15754 sayılı kararname ve ek değişiklikleri ile sözleşmeli personel çalıştırılmasına ilişkin esaslar saptanmış olup 1978 yılını izleyen yılların Genel Bütçe Yasalarına konulan hükümle de sözkonusu kararname yürülükte bırakıldığından; Devlet Memurları Yasası'nın değişik 4. maddesinin (B) fıkrasına göre, çalıştırılacak sözleşmeli personelin yukarıda anılan kararnamenin 14. maddesine göre; sayısının ünvan ve nitelikleri ile sözleşmeli ücret vesürelerinin ilgili(İçişleri Bakanlığı'nın) önerisi ve Devlet Personel Başkanlığı'nın olumlu görüşü üzerine Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nca saptanacağı, bu saptamaya dayanılarak ilgili bakanlığın onayı ile bu kişilerin istihdam edilebileceği esasları kabul edildiğinden anılan personelin istihdamında bu esaslara uygun işlem yapılmaktadır. 2333 sayılı Sürekli Kamu Görevlerinde Sözleşmeli Personel Çalıştırılması Hakkındaki yasanın 1.maddesi uyarınca ilgili bakanlığın teklifi üzerine, Devlet Personel Başkanlığı ve Maliye ve Gümrük Bakanlığı'nın görüşleri alınarak Bakanlar Kurulu kararı ile, sürekli kadrolarda sözleşmeli personel çalıştırılmaktadır. Belediye ve belediyeye bağlı birlik, müessese ve işletmelerin atölye, şantiye ve benzeri işçi istihdamını zorunlu kılan hizmet birimleri için 190 sayılı genel Kadro ve Usulü hakkında K.H.K.'nin 11. maddesinin (C) fıkrası gereğince Devlet Personel Başkanlığı'nın görüşüne dayalı, İçişleri Bakanlığınca vize edilmiş sürekli işçi kadrolarına ait cetvel saymanlığa geldiğinde daireler itibarıyla açılacak dosyada saklanır. Vizeli cetveller olmmaksızın sürekli işçi çalıştırılamaz ve ödeme yapılamaz.

C5. BELEDİYE HESAP İŞLERİNİN TEFTİŞİ

Belediyelerin hesap işleri, her yıl İçişleri Bakanlığı Mahalle İdareler Genel Müdürlüğü tarafından kontrol edilmektedir. Her yıl yerel idarelerin bu konudaki denetimleri aşağıda belirtilen konularda yapılmakta, gerkli uyarılar verilmekte ve hegerekli hallerde cezai işlemlere başvurulmaktadır. Belediyelerin kendilerine ait yıllık sap işleri teftişlerine ilişkin açıklamaların kaydedildiği deftere "Layiha" denilmektedir. Layihalar, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğünce çıkarılmış "Belediye Hesap İşleri Teftiş Rehberi" ndeki konulara göre düzenlenmektedir. Bu rehberde teftiş edilmesi gerekli konular detaylarıyla verilmiştir. Bu raporda, teftiş sırasında incelenmesi gereken konulara sadece başlıklarıyla yer verilecektir. Bu konular:

1- Bütçeler
2- Yasal Paylar ve Sosyal Amaçlı Yardımlar
3- Bütçe İçi Fonlar
4- Aylık Cetveller
5- Kesin Hesaplar ve Yönetim Dönemi Hesabı ve Saymanlar Arasındaki Devir İşlemleri
6- Asker Aileleri Hesap ve İşlemleri
7- Tarife ve Tahakkuklar
8- Tahsilat İşleri
9- Belediyede Açılan Hesaplar ve Yevmiye Defteri
10- Yardımcı Defterler
11- Muhasebe İşlemleri
12- Bütçe Gelirleri, Bütçe Giderleri, Ödenekler, Taahhüt ve Mahsup Dönemi İşlemleri, Defter Kayıtları ve Tali Defterler,
13- Ayniyat İdare Hesabı ve Ambar Hesabı
14- Harcamalar
15- Belediye Başkanı ve Başkan Vekili Ödeneği
16- Devlet İhale Kanunu'na İlişkin İş ve İşlemler
17- Emanet Reddiyatı
18- Çeşitli Ödemeler
19- Ödemelerde Mali Sorumluluk

Büyükşehir Belediyeleri ile ilgili hususlardaki denetim esasları ve detaylar ayrıca belirtilmiştir. Büyükşehir Belediyeleri'nin hesap işlerinin teftişi de;

- Bütçeler
- Büyükşehir Belediyesi Personeli ve Atamalar
- Altyapı Yatırım Fonu
- Diğer Hususlar gibi konularında gerçekleşmektedir.

C6. SONUÇ

Belediyelerin, klasik bütçe sistemini bırakıp program bütçe sistemine geçmeleri ellerinde bulunan kaynakların daha etkin ve verimli kullanılmasına yardımcı olmuştur. Bu raporda da görüldüğü üzere program bütçede, tüm gelir ve gider tahminleri ve gerçekleşmeleri belediyelerin yapmayı düşündükleri plan ve programlara göre düzenlenmiştir. (Klasik bütçe sisteminde ise yıl içinde yapılması düşünülen harcamalar belediye birimlerine göre düzenlenmekteydi. Yapılacak işlemlerin tam maliyetleri bilinmeden belediye birimlerine gelir dağılımları gerçekleşecek sonuçlar açısından pek başarıya

ulaşamamaktaydı.) Günün şartlarına yanıt vermekten uzak, karar almayı ve uygulamayı zorlaştıran, kaynak ve zaman israfına yol açan belediyelerin maliyesiyle ilgili mevzuat ve hukuki esaslar İçişleri Bakanlığınca gözden geçirilmiş ve yeni düzenlemeler yapılmıştır. En son olarak uygulanan "Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Yönetmeliği" 19 şubat 1994 tarih ve 21854 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe konmuştur.

D.KAYNAKÇA

D1. KİTAPLAR VE MAKALELER:

1.AYTAÇ, Fethi, (1991) Açıklamalı Belediye Kanunu, Ankara.

2.KOCAHANOĞLU, Osman Selim, (1994) Gerekçeli Türk Belediyecilik Mevzuatı ,Cilt No:I,II, İstanbul.

3.PAZARCI, Şevki, (1989), "Belediyelerde Para Cezalarının Uygulanması",İller ve Belediyeler Dergisi, Cilt No:45, no. 529,s: 417-421.

4.PAZARCI, Şevki, (1994) "1994 Yılında İdari Para Cezalarının Uygulanması", Çağdaş Yerel Yönetimler, Cilt No:3, no. 2,s: 45-50.

5.PİRLER, O. B., (1994) Açıklamalı ve Uygulamalı Belediye Gelirleri Kanunu, Ankara.

6.BİNATLI, C.,(1977), Belediye Hizmetleri Finansmanı, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Yayınları.

7.DPT Yayınları, (1995), 1995 Yılı Geçiş Programı, DPT Yayın ve Temsil Dairesi Başkanlığı Yayım ve Basım Şube Müdürlüğü, Ankara

8.ÇETİK,S., (1993), Belediye Hizmetlerinin Karşılanması ve Finansmanında İller Bankası'nın Rolü; T.C. Başbakanlık DPT Müsteşarlığı; Sosyal Planlama Genel Müdürlüğü, Ankara.

9.KELEŞ, R., (1992), Yerinden Yönetim ve Siyaset, İstanbul.

10.KOCAHANOĞLU, O.S., (1994), Gerekçeli Türk Belediyecilik Mevzuatı, Cilt No:I,II, İstanbul.

11.(1993), Belediye İmar Hizmetleri ve Kentsel Gelişme El Kitabı; ODTÜ Prof. Dr. Mustafa Parlar Eğitim ve Araştırma Vakfı, B.İ.B. Teknik Araştırma ve Uygulama Genel Müdürlüğü, Ankara.

12.ODYAKMAZ, N., (1993), İmar Kanunu ile İlgili Mevzuat, İstanbul.

13.ÖZER, İ., (1985), "Genel Bütçe Vergi Gelirleri'nden Mahalli İdarelere Pay Verilmesi Konusunda Son Gelişmeler", Amme İdaresi Dergisi, Ankara.

14.ÜSTÜNIŞIK, B., (1987), Belediyelerin Mali Yapısında Düzenlemeler, Sosyal Planlama Başkanlığı Planlama Dairesi, DPT, Ankara.

15.YETER, E., (1994), Mahalli İdarelere İlişkin Fonlar ve Bakanlık Yardımları: Belediyeler, İl Özel İdareleri, Köyler, Mahalli İdareler Derneği Yayını, Ankara.

16.GÜMRÜKÇÜOĞLU, Osman, (1972), "Vergi Reformları ve Belediyeler: Yeni 1319 sayılı Emlak Vergisi kanunu karşısında Belediyelerin Durumu"; İller ve Belediyeler Dergisi, No:317,s:103

17.TORTOP, Nuri, (1981), "Yerel Vergicilik Sistemi" ; İller ve Belediyeler Dergisi, No:425,s:385

18."Yerel Yönetimler ve Özelleştirme", Türk Belediyecilik Derneği Conrad Adeneur Vakfı Yayını

19.BİLGE,Reha, DURA, Cihan, (1985), Çevre ve Ekonomi, Türkiye Çevre Vakfı Yayını, Ankara

20.TOSUN,K.,(1976), "Çevre Bozulması Sorununun İşletme Teorisi ve Uygulamasına Etkileri", Yönetim , No:5,s:5

21.TOSUN,K., (1978), "Çevre Bozulması Sorunu ve Biz", Yönetim, No:8,s:7

22.GÖKÇEER,Fikri, (1994), "Çevre Temizlik Vergisi", İller ve Belediyeler , No:580

23.ACAR,Turgut, (1970), "Belediyelerimiz ve Mali Kaynaklar",İller ve Belediyeler, No:292

24.AKALIN, Muzaffer, (1981), "Yeni Belediye Gelirleri Yasasında Harcamalara Katılma Payı", İller ve Belediyeler, No:434

25.MERİÇ, Osman,(1990), "Hukuki Düzenlemelerin Belediye Hizmet Verimini Arttırmadaki Rolü", İller ve Belediyeler, No:535,536

26.BAŞSOY,Ahmet, (1994), "Katı Atıklarla İlgili Çevre Temizlik Vergisi Emlak Vergisi ile Birleşmelidir", İller ve Belediyeler, No:581

27.MERİÇ,Osman, (1986), "Belediyelere Sağlanan Yan Gelir Kaynakları", İller ve Belediyeler, No:488

28.PAZARCI,Şevki, (1990), "Belediyelerde Para Cezalarının Uygulanması", İller ve Belediyeler, No:539,540

29.TAŞ, Ersan (1981), "Yeni Belediye Gelirleri Kanununun Öngördüğü vergi, Harç ve Ücret Tarifeleri Sistem,", İller veBelediyeler, No:434

30.MERT,Hanifi, SARAÇ,Özkan, (1986), Belediye Gelirleri Kanunu, Türk Belediyecilik Derneği, Ankara

31.AKARSU, Ali., (1974), Uygulamalı Belediye ve Belediyeye Bağlı İşletmeler Muhasebesi, Ankara.

32.ATAÇ, Beyhan, ATAÇ Engin, ÖZKAZANÇ Önder, (1977), Eskişehir Belediyesi için Bir Program Bütçe Model Çalışması, Eskişehir İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi Basımevi

33.EROL, Nejat, IŞIT, Salih Günal, (1994), Açıklamalı Belediye Bütçe ve Muhasebe UsulüYönetmeliği, Ankara,

34.T.C. İçişleri Bakanlığı, (1992), Belediye Hesap İşleri Teftiş Rehberi, Ankara,

35.AYTAÇ, F., (1991), Açıklamalı Belediye Kanunu, Adalet Matbaacılık, Ankara.

36.KELEŞ, R., (1994), Yerinden Yönetim ve Siyaset, Cem Yayınevi, İstanbul.

37.YAVUZ, F., (1966), Türk Mahalli İdarelerinin Yeniden Düzenlenmesi Üzerinde Bir Araştırma, A.Ü. Basımevi, Ankara.

38. ÇETİNKAYA, Özhan, (1992), "Belediye Gelirleri İçinde Özgelirlerin Yeri",İller ve Belediyeler, No:92/5

39. KELEŞ, Ruşen, (1992), Yerinden Yönetim ve Siyaset, Cem Yayınevi

40. PİRLER, O.B., (1994), Açıklamalı ve Uygulamalı Belediye Gelirleri Kanunu, Türk Belediyecilik Derneği - Konrad Adeneur Vakfı Mahalli İdareler Eğitim Araştırma ve Geliştirme Merkezi,Ankara

41. BAŞSOY, Ahmet, (1993), "Çevre Temizlik Vergisi", Bayındırlık ve İskan Bakanlığı İle Belediyeler, No:8/22

42. Belediye Gelirleri Kanunu ve Mevzuatı, (1992), Lebib Yayınları

43. "1994-1999 Hizmet Döneminde Belediyelerimizin Sorunları ve Merkezi Yönetim İlişkileri", 10.Belediyecilik Semineri Tebliğleri, Yorumları ve Tartışmaları, (1994),Turizm Ekonomi Bilimsel Araştırma ve Tanıtma Merkezi

D2. RESMİ GAZETELER:

• 2380 Sayılı İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Geleirleri'nden Pay Verilmesi Hakkında Kanun, R.G.: 5.2.1981, No:17242.

• 2380 Sayılı Belediyelere ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirleri'nden Pay Verilmesi Hakında Kanun ile İlgili Diğer Değişiklikler Yapılmasına Dair 3239 sayılı Kanun, R.G.: 11.12.1984, No:18402.

• 2380 sayılı Belediyeler ve İl Özel İdarelerine Genel Bütçe Vergi Gelirleri'nden Pay Verilmesi Hakkında Kanun ile ilgili Diğer Değişiklikler Yapılmasına Dair 3239 Sayılı Kanun, R.G.:11.12.1985, No:18737.

• Genel Bütçe Vergi Gelirleri'nden Belediyelere Verilen Paylar Hakkında Karar, R.G.:4.11.1987, No:19624.

• Belediyeler Fonu Yönetmeliği, R.G.:20.1.1985, No:18641.

• Belediyeler Fonu Yönetmeliği Değişiklikleri, R.G.:30.11.1985, No:20005.

• Mahalli İdareler Fon Yönetmeliği, R.G.:19.9 1984, No:18520.

• Mahalli İdareler Fon Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik, R.G.:15.9.1988, No:19930.

• Mahalli İdareler Fon Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik, R.G.:25.8.1990, No:20616.

- Mahalli İdareler Fon Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik, R.G.:6.1.1993, No:21457.

- Mahalli İdareler Fon Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmelik, R.G.:25.8.1994, No:21952.

- 3030 Sayılı Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, R.G.:9.7.1984, No:18453.

- Büyükşehir Belediyelerinin Yönetimi Hakkında 3030 sayılı Kanunun Uygulanması ile ilgili Yönetmelik, R.G.:12.12.1984, No:18603.

- 85/9382 Sayılı Bakanlar Kurulu Kararı, R.G.:27.4.1985, No:18737.

- 3074 Sayılı Akaryakıt Tüketim Vergisi Kanunu, R.G.:20.11.1984, No:18561.

- Akaryakıt Tüketim Vergisi Hasılatından Belediyelere Ayrılan Pay ile Genel Bütçe Vergi Gelirlerinden Verilen Payın Dağıtımı Hakkındaki Yönetmelik, R.G.:17.4.1985, No:18728.

- Akaryakıt Tüketim Fonu'ndan Belediyelere Ayrılan Payın Dağıtımı Hakkındaki Yönetmeliğin 1. Maddesinin Değiştirilmesi ve bir Ek Maddesine Dair Yönetmelik, R.G.:19.7.1985, No:18816.

- Akaryakıt Tüketim Fonu'ndan Belediyelere Ayrılan Payın Dağıtımı Hakkındaki Yönetmeliğin 13. Maddesi'nin Değiştirilmesine Dair Yönetmelik, R.G.:22.8.1987, No:19552.

- Akaryakıt Tüketim Vergisi Nispetleri ile bu vergiden sağlanan hasılatın dağıtım nispetlerinin yeniden tesbiti hakkında karar, R.G.:25.9.1990, No:20646.

- Akaryakıt Tüketim Vergisi Hasılatından Belediyelere ayrılan Pay ile Genel Bütçe Vergi Gelirleri'nden verilen payın dağıtımı hakkındaki Yönetmeliğin 13. maddesinin değiştirilmesine Dair Yönetmelik, R.G.:7.4.1991, No:20838.

- Trafik Hizmetleri Geliştirme Fonu Yönetmeliği, R.G.:16.6.1985, No:18786.

• Belediyeler İmar Uygulamalarına Yardım Yönetmeliği, R.G.:15.9.1984, No:18516.

• Belediyeler İmar uygulamaları Yardım Yönetmeliği'nin bir maddesinin değiştirilmesine dair Yönetmelik, R.G.:19.7.1985, No:18816.

• 775 Sayılı Gecekondu Kanunu, R.G.:30.7.1966, No:12362.

• 775 sayılı Gecekondu Kanunu'nun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi Hakkındaki 247 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, R.G.:11.6.1985, No:18781.

• 775 Sayılı Gecekondu Kanunu'nun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi Hakkında 247 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. Maddesi'nde Değişiklik yapılmasına dair 250 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, R.G.:9.9.1985, No:18863.

• 3414 sayılı, 775 sayılı Gecekondu Kanunu'nun Bazı Hükümlerinin Değiştirilmesi Hakkında 3.5.1985 tarih ve 247 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile bu Kanun Hükmünde Kararnamenin 2. Maddesinde Değişiklik Yapılmasına Dair 16.8.1985 tarih ve 250 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, R.G.:11.3.1988, No:19751.

• 2872 sayılı Çevre Kanunu, R.G.:11.8.1983, No:18132.

• Çevre Kirliliğini Önleme Fonu Yönetmeliği, R.G.:17.5.1985, No:18757.

• Turistik Yöreler Belediyelerine Vidanjör, Arazöz ve Çöp Kamyonu Sağlanması Konusunda Kültür ve Turizm Bakanlığı'nca yapılacak yardımlara ilişkin Yönetmelik, R.G.:26.10.1982, No:17850.

• Özel Hukuka Tabi Gerçek ve Tüzel Kişilerin Mülkiyetinde Bulunan Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Onarımına Katkı Fonu yönetmeliği, R.G.:24.6.1985, No:18791.

• Özel Hukuka Tabi Gerçek ve Tüzel Kişilerin Mülkiyetinde Bulunan Korunması Gerekli Taşınmaz Kültür Varlıklarının Onarımına Katkı Fonu Yönetmeliği'nin 18. Maddesi'nin 2. Fıkrasının sonuna bir cümle eklenmesi hakkında Yönetmelik, R.G.:22.8.1987, no:19552.

- Kalkınmada Öncelikli Yörelere İlişkin Program ve Projeleri Desteklemek Amacıyla DPT Bütçesinde Yer Alan Ödenekten yapılacak Yardımların Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik, R.G.:9.9.1992, No:21340.

- Kalkınmada Öncelikli Yörelerde Uygulanacak Teşvik Tedbirleri ile ilgili Karar'ın 8. Maddesinin Değiştirilmesine Dair Karar, R.G.:25.3.1987, No:19411.

- 2834 sayılı Yasa, R.G.:27.5.1983, No:18059.

- 4759 sayılı İller Bankası Kanunu, R.G.:27.5.1983, No:18059.

- İller Bankası Kanunu Uygulama Yönetmeliği, R.G.:9.3.1990, No:20456.

- Ankara, İstanbul ve Nüfusu 100.000'den Yukarı olan Şehirlerde İçme, kullanma ve Endüstri Suyu Temini Hakkında kanun, R.G.:3.7.1968, No:12951.

- Belediye Arsaları Üzerinde Toplu Konut ve Kentsel Çevre Üretimi ve Kredilendirilmesine Dair Yöentmelik, R.G.:14.11.1992, No:21405.

- 84/8800 sayılı Geliştirme ve Destekleme Fonu'nun Kurulmasına Dair Bakanlar Kurulu Kararı, R.G.:7.12.1984, No:18598.

- 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanunu (ilgili tüzükler, genel tebliğler, genelgeler, kararnameler)

- Çevre Temizlik Vergisi Yönetmeliği, R.G.:24.07.1993, No:21647

- Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliği Seri No:14, R.G.:8.01. 1994, No: 21812

- Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliği Seri No:15,R.G.:23.02. 1994, No: 23561

- Belediye Gelirleri Kanunu Genel Tebliği Seri No:18, R.G.:28. 07.1994, No: 24141

- Gayrisıhhi Müesseseler Yönetmeliği, R.G.:26.10.1983, No:18203

• İş Yeri Açma ve Çalışma Ruhsatına İlişkin Yönetmelik, R.G.:9.03. 1989, No:201

• Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği, R.G.:04.09.1988,No:19919

• Çevre Kirliliğini Önleme Fonu Yönetmeliği, R.G.:17.05.1985, No:18757

• Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği, R.G.:14.03.1991, No:20814

• Belediye Bütçe ve Muhasebe Usulü Tüzüğü, R.G.:24.9.199 No:20645 ve 1.8.1990 Tarih ve 90/789 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı

D3. GÖRÜŞMELER:

• ACAR, Abdurrahman, İç İşleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Kontrolörler Kurulu Başkanı

• BİTİK, And, SAMPAŞ özel bilgisayar firması, Ankara

• ÇINAR, Erhan, DATAMAP özel bilgisayar-CBS firması; Ankara

• ERDOĞAN, Ali; Çankaya Belediyesi 1994 yılı Arsa Değer Takdir Komisyonu başkanı

• YUVALI, Mehmet Ali; ELSAN A.Ş. Yönetim Kurulu Başkanı; Adana

• UCUZAL, Levent, DATAMAP özel bilgisayar-CBS firması; Ankara

• Çankaya Belediyesi Emlak Müdürlüğü çalışanları

• 1994 Genel Beyan Dönemi Arsa ve Arazi Metrekare Birim Değerleri Kitabı, Ankara Defterdarlığı

• Emlak Vergisi Beyanname Düzenleme Rehberi, Bina, 1994, Maliye Bakanlığı

• İç İşleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü 1994 yılı teftiş defterleri